

Національний університет фізичного виховання і спорту України
Міністерство освіти і науки України
Національний університет фізичного виховання і спорту України
Міністерство освіти і науки України

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

РАДЧЕНКО ЛІДІЯ ОЛЕКСІЇВНА

УДК:796.032(91)005:351.85

ДИСЕРТАЦІЯ

ІСТОРИЧНІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ СКЛАДОВОЇ СУЧАСНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО
РУХУ

24.00.01 – олімпійський і професійний спорт

Подається на здобуття наукового ступеня доктора наук
з фізичного виховання та спорту

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Л. О. Радченко

Науковий консультант
Булатова Марія Михайлівна, доктор педагогічних
наук, професор

Київ – 2021

АНОТАЦІЯ

Радченко Л. О. Історичні, організаційні та методологічні засади культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.01 «Олімпійський і професійний спорт». – Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, 2021.

Дисертаційна робота присвячена історичним, організаційним та методологічним засадам культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху. В роботі, на основі системного аналізу досліджено проблемне поле, ретроспектива, стан та тенденції розвитку культурно-освітньої складової міжнародного олімпійського руху, розроблено та обґрунтовано концепцію її реалізації як елементу гуманітарного розвитку суспільства.

Методологічну основу дисертаційного дослідження становив діалектичний підхід, який передбачає всебічний, порівняльно-історичний аналіз досліджуваного об'єкта, в ході якого не тільки фіксується його суперечливість, але і дається пояснення його історичній динаміці; зазначений підхід базується на усвідомленні універсальності взаємозв'язків соціальних процесів і явищ, а також на адекватному відображенні реальної дійсності. В основу методології дослідження також були покладені знання і досвід, накопичені в сфері олімпійського спорту, що викладені в працях вітчизняних і закордонних фахівців.

Дисертаційне дослідження базувалось на застосуванні комплексу методів наукового пізнання, що були об'єднані у три групи: теоретичні наукові методи, емпіричні наукові методи та методи математичної статистики.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у тому, що в результаті

комплексного дослідження історичних, організаційних та методологічних засад культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху:

- уперше з позицій сучасної методології вивчення складних систем та даних теоретичного аналізу виділено основні історичні періоди розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху, кожен з яких має певні особливості;
- уперше (у співавторстві) розроблено навчально-методичний супровід та імплементовано в освітній процес Національного університету фізичного виховання і спорту України навчальні дисципліни «Культурна спадщина олімпійського спорту», «Олімпійський рух у сучасному суспільстві», «Історичні, організаційні та правові аспекти сучасного олімпійського спорту»;
- уперше розроблено модель розвитку гуманітарної культури студентів у процесі інтеграції культурно-освітньої складової олімпійського руху в освітній процес підготовки магістрів НУФВСУ, які навчаються за освітньою програмою «Олімпійський спорт і освіта»;
- уперше обґрунтовано передумови створення та розроблено концепцію реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху, що містить теоретичну та практичну частини;
- уперше обґрунтовано технологію проектування реалізації культурно-освітніх програм як складової розвитку олімпійського руху в країні та елементу гуманітарного розвитку населення;
- підтверджено результати досліджень відносно значущості Олімпійських ігор в культурі Давньогрецької цивілізації, яка полягає у тому, що принципи, філософія, ритуали Олімпійських ігор античності були наповнені гуманістичним змістом, високою моральністю та інтелектуальним потенціалом, що дозволило не лише відродити Олімпійські ігри, а перетворити їх на явище світового масштабу;

- підтверджено результати досліджень щодо обґрунтування світоглядних та ментальних основ відродження та розвитку олімпійського руху в Новий час: місце та роль давньогрецьких олімпійських ідеалів в культурі епохи Відродження, її ціннісні орієнтації, зближення культур, інтегративні процеси в політиці, економіці; олімпійська спадщина античної цивілізації тощо;
- підтверджено результати досліджень щодо організаційної структури культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху, яка може розглядатись як ієрархічна структура з вертикальною формою управління на міжнародному та національному рівнях та як структура, що має лінійну форму взаємовідносин;
- доповнено та розширено наукові положення про місце та роль культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху в процесі організації Ігор Олімпіад, зимових Олімпійських ігор, Юнацьких (літніх та зимових) Олімпійських ігор, зокрема в питаннях, що стосуються підходів міст-організаторів Олімпійських ігор до проведення культурно-освітніх заходів;
- доповнено та розширено відомості про зміст та спрямованість культурно-освітніх програм та проєктів, що реалізуються Міжнародним олімпійським комітетом, Міжнародною олімпійською академією, організаційними комітетами Олімпійських ігор, центрами олімпійських досліджень та освіти, національними олімпійськими комітетами та академіями, як складова розвитку сучасного олімпійського руху тощо;
- доповнено та розширено відомості щодо культурно-освітніх програм та проєктів, які реалізуються Національним олімпійським комітетом України, Олімпійською академією України як складова розвитку олімпійського руху в країні.

Практична значущість роботи полягає в тому, що олімпійський рух, його ідеї та практика отримали власне культурологічне освітлення як фактор

гуманітарного розвитку суспільства загалом та особистості зокрема; отримані результати, узагальнюючі висновки, цільові пропозиції можуть бути використані для вирішення широкого кола актуальних практичних проблем гуманізації, підвищення духовно-моральної цінності олімпійського та спортивного руху в молодіжному середовищі; для оптимізації діяльності Національного олімпійського комітету та національних спортивних федерацій України; для розширення змісту й підвищення якості підготовки фахівців у галузі фізичної культури і спорту на всіх рівнях фахової освіти; для вдосконалення системи олімпійської освіти, поширення філософії і цінностей олімпізму.

Матеріали роботи були використані під час удосконалення підготовки кадрів у сфері фізичної культури і спорту в межах навчальних дисциплін: «Організаційні аспекти олімпійського та професійного спорту» (НУФВСУ, листопад, 2006); «Олімпійський спорт» (НУФВСУ, червень, 2010); «Історія олімпійського руху», «Історія олімпійського руху в Україні» (НУФВСУ, серпень, 2017); «Фізична культура», «Теорія і методика здоров'я», «Теорія і методика викладання спортивних та рухливих ігор» (ННІ спеціальної фізичної і бойової підготовки та реабілітації, серпень, 2017); «Історія фізичної культури і спорту» (Придніпровської державної академії фізичної культури, червень, 2018); «Олімпійська освіта» (НУФВСУ, серпень, 2019); «Культурна спадщина олімпійського спорту» (НУФВСУ, серпень, 2019); організації та проведення стажування магістрантів спеціальності «Олімпійський та професійний спорт» (НУФВСУ, листопад, 2009); в роботі Олімпійської академії України (ОАУ, грудень, 2017).

Основні положення та результати дослідження впроваджено у практику освітнього процесу Національного університету фізичного виховання і спорту України, Придніпровської академії фізичної культури, Харківської державної академії фізичної культури, Олімпійської академії України, що підтверджено відповідними актами.

За своїм структурним наповненням дисертаційна робота складається з анотації, вступу, семи розділів, висновків, списку використаних літературних джерел та додатків.

У дисертаційній роботі обґрунтовано актуальність обраної теми, проаналізовано дані вітчизняних та зарубіжних авторів щодо проблеми формування культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху. Обґрунтовано соціальне підґрунтя значущості культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху, що забезпечується реалізацією фундаментальних принципів олімпізму, прописаних в Олімпійській хартії, прийняттям низки міжнародних документів, основні положення яких спрямовані на забезпечення цілісності олімпійського руху, життєздатності ідей філософії олімпізму, збільшення кількості учасників олімпійського руху, популяризацією олімпійського спорту.

Підтверджено, що специфічність олімпійського руху, як однієї зі сфер життєдіяльності суспільства, головним чином, полягає у тому, що він має безпосереднє відношення до людини. Об'єднання в олімпійському русі соціальної, політичної, економічної та духовної сфер привернуло до нього увагу різних верств населення та призвело до визнання олімпійського руху як універсальної загальнолюдської цінності. Як наслідок в ній з'являються і розвиваються теоретичні та практичні напрямки – як в світі спорту, так і в сфері духовності, науково-технічного прогресу, в світі людського буття. Олімпійський рух, не тільки став аспектом філософії, економіки, політики, але й трансформувався в самостійну сферу суспільного буття з її рухом, символікою, програмами, ініціативами.

В роботі доведено, що культурно-освітню складову сучасного олімпійського руху можливо розглядати за наступними складовими, які є доступними для спостереження та дозволяють виокремити її серед інших проявів культури суспільства: середовище, артефакти, мова, документи, символи, герої, історії, легенди, ритуали, церемонії. При цьому, незважаючи

на те, що зовнішні аспекти культурно-освітньої складової олімпійського руху є доступними для спостереження їх важко інтерпретувати бо вони є лиш поверхневим вираженням глибинних цінностей філософії олімпізму. Відповідно, успішний аналіз буде можливим лише в разі усвідомлення причинно-наслідкових зав'язків. Усвідомлення та використання у практичній роботі зазначених компонентів, сприятиме кращому розумінню сучасного олімпійського руху.

Значна увага здобувача зосереджена на вивченні організаційної структури культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху, яка визначає розподіл відповідальності та повноважень щодо реалізації культурно-освітньої складової всередині олімпійського руху і може розглядатись як ієрархічна структура з вертикальною формою керування, що передбачає міжнародний (МОК, МОА, ОКОІ, міжнародні центри олімпійських досліджень та освіти, олімпійські музеї тощо) та національний (НОК, НОА, національні центри олімпійських досліджень та освіти, заклади освіти тощо) рівні реалізації, та, як структура, що має лінійну форму взаємовідносин (де вищим керівним органом є МОК, а інші елементи організаційної структури є партнерами у підготовці та реалізації програм та проєктів).

Доведено, що організаційні умови функціонування культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху, які являють собою, як систему норм і правил, у тому числі загальних (притаманних світовій спільноті) та спеціальних (прописані в олімпійській хартії); так і кваліфікацію, ділові якості осіб, які займаються її реалізацією, включають цільовий (залучення різних верств населення до ідеалів і цінностей олімпійського руху, гуманітарний розвиток суспільства), змістовий (проєкти, програми, сценарії, навчальні видання тощо), процесуальний (вибір змісту, виду діяльності та технології її реалізації з метою цілеспрямованого впливу) та результативний (оцінка досягнення мети) компоненти.

В роботі, на підставі аналізу історичного досвіду та сучасної проблематики, виділено основні періоди розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху: формування основ (1894–1912 рр.); становлення (1913–1948 рр.); інституалізації (1949–1988 рр.); глобалізації (1989–2012 рр.); технологізації (з 2013 – до сьогодні).

Істотна увага у дисертаційній роботі приділена і питанням реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху в Україні. Обґрунтовано, що особливістю українського досвіду у вирішенні зазначеного питання є комплексний підхід, заснований на тісній співпраці НОК України, Олімпійської академії України, закладами вищої та загальної середньої освіти, що реалізується шляхом: запровадження навчальної спеціальності «Олімпійський та професійний спорт»; відкриттям кафедр олімпійського спорту та відповідних магістерських програм; створенням на базі профільних закладів вищої освіти центрів олімпійських досліджень та освіти; створенням мережі шкіл олімпійської совіти; організацією міжнародних наукових конгресів і конференцій; відкриттям видавництва «Олімпійська література» та Навчально-наукового олімпійського інституту НУФВСУ; потужною науково-дослідною діяльністю, підсумком якої є вихід в світ численних фундаментальних праць з олімпійської тематики; встановленням ділових контактів з провідними міжнародними науковими установами, які займаються різними аспектами олімпійського спорту та олімпійської освіти.

Розроблено й теоретично обґрунтовано концепцію реалізації культурно-освітньої складової міжнародного олімпійського руху, як елементу гуманітарного розвитку суспільства. Розроблена концепція складається з теоретичної і практичної частин. Теоретична частина концепції містить парадигмальний, загально-філософський, гносеологічний, праксеологічний, системний, структурно-функціональний, синкретичний, діяльнісний та ціннісно-цільовий підходи, що покладені в основу мети, завдань, принципів і умов її реалізації. Практична складова включає

технологію проектування реалізації культурно-освітніх програм, як складової розвитку олімпійського руху в країні, об'єднує критерії, етапи та компоненти; враховує принципи проектування, педагогічні умови ефективної реалізації її змісту серед різних верств населення країни.

Ключові слова: олімпійській рух, культурно-освітня складова олімпійського руху, олімпійська освіта, організаційні засади, методологічні основи, структурно-функціональна модель, концепція.

ABSTRACT

Radchenko L. O. Historical, Organisational, and Methodological Foundations of the Cultural-Educational Component of the Modern Olympic Movement. – Qualification scientific work printed as manuscript.

Inaugural dissertation for the scientific degree of Doctor of Sciences in Physical Education and Sports by specialty 24.00.01 «Olympic and Professional Sports». – National University of Ukraine on Physical Education and Sports, Kyiv, 2021.

The dissertation is dedicated to the historical, organisational, and methodological foundations of the cultural-educational component of the modern Olympic movement. Based on the system analysis, the work considers the problematic area, retrospective, present state, and tendencies of development of the cultural-educational component of the international Olympic movement, develops and substantiates the concept of its realisation as an element of humanitarian development of the society.

The methodological basis of the dissertation research lies in a dialectical approach, which provides a comprehensive, comparative-historical analysis of the object under study, not only defining its inconsistencies but explaining them in their historical dynamics; this approach is based on the awareness of the universality of relationships between social processes and phenomena as well as on the adequate reflection of reality. The research methodology is also based on the

knowledge and experience gained in the field of Olympic sports and represented in the works of domestic and foreign experts.

The research methods used in the process of dissertation writing are as follows: theoretical scientific methods, empirical scientific methods; methods of mathematical statistics.

The scientific novelty of the dissertation lies in the fact that as a result of a comprehensive study of the historical, organisational, and methodological foundations of the cultural-educational component of the modern Olympic movement, the Author:

- defined the main historical periods of development of the cultural-educational component of the modern Olympic movement, each of which has its own peculiarities, for the first time from the positions of modern methodology of research of complex systems and data of theoretical analysis;
- developed and implemented the scientific and methodological framework for academic disciplines «Cultural Heritage of the Olympic Sport», «Olympic Education», «Olympic Movement in the Modern Society», «Historical, Organisational, and Legal Aspects of the Modern Olympic Movement» into the educational process of the NUUPES for the first time (co-authored);
- elaborated a model for development of the humanitarian culture of students in the process of integration of cultural-educational component of the modern Olympic movement into the educational process of NUUPES Master's degree students, studying under the academic programme «Olympic Sports and Education», for the first time;
- substantiated prerequisites of the concept creation and developed the concept of realisation of the cultural-educational component of the Olympic movement, which consists of theoretical and practical parts, for the first time;
- rationalised the technology of designing the implementation of cultural and educational programmes as a component of development of the Olympic

- movement in the country and an element of humanitarian development of the population for the first time;
- deepened culturological assessment of the Olympic Games in the culture of the ancient Greek civilisation, concluding that principles, philosophy, rituals of the Olympic Games of antiquity had been filled with humanistic content, high morality, and intellectual potential, which allowed not only to revive the Olympic Games but turn them into a global phenomenon;
 - further substantiated worldview and mental foundations of revival and development of the Olympic movement in the Modern Era: the place and role of ancient Greek Olympic ideals in the Renaissance culture, its values, convergence of cultures, integrative processes in politics and economy; the Olympic heritage of the ancient civilisation, etc.;
 - provided further rationale for the organisational structure of the cultural-educational component of the modern Olympic movement, which can be approached as a hierarchical structure with a vertical form of management at the international and national levels as well as a structure with a linear form of relationship;
 - supplemented and expanded scientific provisions on the place and role of the cultural and educational component of the modern Olympic movement in the organisation of the Games of the Olympiads, Olympic Winter Games, Youth Olympic Games, in particular, on issues related to the approaches of Olympic Games host cities to cultural and educational events;
 - expanded and systematised information on the content and focus of cultural and educational programmes and projects carried out by the International Olympic Committee, the International Olympic Academy, Organising Committees of the Olympic Games, centres of the Olympic research and education, national Olympic Committees and Academies, etc.;
 - expanded and systematised information on cultural and educational programmes and projects implemented by the National Olympic Committee of

Ukraine, the Olympic Academy of Ukraine as part of the development of the Olympic movement in the country.

The practical significance of the dissertation work lies in the fact that the Olympic movement, its ideas and practices have received their own cultural coverage as a factor of humanitarian development of society in general and of an individual in particular; the obtained results, generalising conclusions, target proposals can be applied to solving a wide range of topical practical problems of humanisation; increasing the spiritual and moral value of the Olympic and sports movement among young people; optimising activities of the National Olympic Committee and national sports federations of Ukraine; expanding the content and improving the quality of professional training in the field of physical culture and sports at all levels; improving the system of Olympic education; spreading the philosophy and values of Olympism.

The materials of the dissertation were used for the improvement of professional training in the field of physical culture and sports within the syllabi of the following disciplines: «Organisational aspects of the Olympic and professional sports» (NUUPES, November, 2006); «Olympic Sports» (NUUPES, June, 2016); «History of the Olympic Movement», «History of the Olympic Movement in Ukraine» (NUUPES, August, 2017); «Physical Culture», «Theory and Methodology of Health», «Theory and Methodology of Teaching Sports and Active Games» (Educational-Scientific Institute for Special Physical and Combat Training and Rehabilitation, August, 2017); «History of Physical Culture and Sports» (Prydniprovsky State Academy of Physical Culture, June, 2018); «Olympic Education» (NUUPES, August, 2019); «Cultural Heritage of Olympic Sports» (NUUPES, August, 2019); organising and conducting study placement for undergraduates majoring in «Olympic and Professional Sports» (NUUPES, November, 2009); in the work of the Olympic Academy of Ukraine (OAU, December, 2017).

The main provisions and results of the research were implemented in the educational process of the National University of Ukraine on Physical Education and Sport, Prydniprovsky Academy of Physical Culture, Kharkiv State Academy of Physical Culture, Olympic Academy of Ukraine, which was confirmed by relevant acts.

The dissertation structure comprises an annotation, introduction, seven sections, conclusions, a list of references and appendices.

The dissertation work substantiates the relevance of the chosen topic, analyses the data collected by domestic and foreign authors on the problem of forming the cultural-educational component of the modern Olympic movement. The work justifies the social basis of the significance of the cultural-educational component of the modern Olympic movement, which is provided through the implementation of the fundamental principles of Olympism enshrined in the Olympic Charter, adoption of a number of international documents, main clauses of which target ensuring the integrity of the Olympic movement, feasibility of the ideas of the Olympism philosophy, growth of numbers of the Olympic movement participants, and promotion of the Olympic sports.

It was confirmed that the specifics of the Olympic movement, as one of the spheres of society, mainly lies in the fact that it is directly related to people. Having united the social, political, economic, and spiritual spheres, the Olympic movement attracted the attention of various strata of the population and led to the recognition of the Olympic movement as a universal human value. As a result, theoretical and practical directions have appeared and developed within it - both in the world of sports as well as in the field of spirituality, scientific, and technological progress, in the world of human existence. The Olympic movement has not only become an aspect of philosophy, economics, politics but also transformed into an independent sphere of social life with its movement, symbols, programmes, and initiatives.

The paper proves that the cultural-educational component of the modern Olympic movement can be considered through its subcomponents, which are available for observation and can be distinguished among other manifestations of society culture: environment, artifacts, language, documents, symbols, heroes, stories, legends, rituals, and ceremonies. However, despite the fact that the external aspects of the cultural-educational component of the Olympic movement are available for observation, they are difficult to interpret because they are only a surface-level reflection of the deep values of the philosophy of Olympism. Accordingly, a successful analysis will be possible only if the causal relationships are understood. Being aware of and using these components in practice will contribute to a better understanding of the modern Olympic movement.

The doctoral candidate has focused much attention on the study of the organisational structure of the cultural-educational component of the modern Olympic movement, which determines the distribution of responsibilities and authorities for the implementation of cultural-educational component within the Olympic movement and can be considered as a hierarchical structure with a vertical form of management that comprises the international (IOC, IOA, OGOs, international centres for Olympic research and education, Olympic museums, etc.) and national (NOC, NOA, national centres for Olympic research and education, educational institutions, etc.) levels of realisation as well as a structure that has a linear form of relationships (where the highest governing body is the IOC, and other elements of the organisational structure are partners in preparation and implementation of programmes and projects).

It was proved that the organisational conditions of functioning of the cultural-educational component of the modern Olympic movement, which represent a system of norms and rules, including common (inherent to the world community) and special (prescribed in the Olympic Charter) as well as qualifications, business qualities of those involved in its implementation, include objective (involvement of various segments of the population with the ideals and

values of the Olympic movement, humanitarian development of society), subjective (projects, programmes, scripts, educational publications, etc.), procedural (choice of content, type of activities and technology of their implementation with the purpose of target-driven influence), and resultative (assessment of purpose achievement) components.

Based on the analysis of historical experience and modern issues, the paper highlights the main periods of development of the cultural-educational component of the modern Olympic movement: formation of the foundations (1894-1912); establishment (1913–1948); institutionalisation (1949-1988); globalisation (1989-2012); technologisation (2013 – present).

Significant attention in the dissertation was paid to the implementation of the cultural-educational component of the Olympic movement in Ukraine. It was defined that the peculiarity of the Ukrainian experience in solving this problem is a comprehensive approach based on close cooperation between the NOC of Ukraine, the Olympic Academy of Ukraine, institutions of higher and general secondary education, which is implemented through: introduction of the academic discipline «Olympic and Professional Sports»; opening of departments of the Olympic sports and relevant Master's programmes; creation of centres of Olympic research and education on the basis of profile institutions of higher education; creation of a network of schools of the Olympic education; organisation of international scientific congresses and conferences; opening of the publishing house «Olympic Literature» and the NUUPES Educational and Scientific Olympic Institute; powerful research activities resulting in publication of numerous fundamental works on Olympic topics; establishing business contacts with leading international scientific institutions dealing with various aspects of the Olympic sports and Olympic education.

The doctoral candidate developed and theoretically substantiated the concept of realisation of the cultural-educational component of the international Olympic movement as an element of humanitarian development of the society. The

developed concept consists of theoretical and practical parts. The theoretical part of the concept contains paradigmatic, general philosophical, epistemological, praxeological, systemic, structural-functional, syncretic, activity, and value-target approaches, which are the basis of the purpose, objectives, principles, and conditions of its implementation. The practical component includes the technology of designing the implementation of cultural-educational programmes as a component of the development of the Olympic movement in the country, combines criteria, stages, and components; takes into account the principles of design, pedagogical conditions for the effective implementation of its content among different segments of the population.

Key words: Olympic movement, cultural-educational component of the Olympic movement, Olympic education, organisational foundations, methodological bases, structural-functional model, concept.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ *Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації*

1. Радченко Л, Матвеев С, Когут И. Проблема этики в современном олимпийском спорте. Наука в олимпийском спорте. 2007;2:126-33. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Scopus. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів. Внесок співавторів – у постановці проблеми, узагальненні інформації, формулюванні висновків.*

2. Матвеев С, Радченко Л, Когут І, Данько Т. Проблема гуманізму в сучасному спорті. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2009;2:33-7. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Scopus. *Особистий внесок здобувача полягає у постановці проблеми, узагальненні інформації. Внесок співавторів – підбір матеріалів, формулювання висновків.*

3. Радченко Л. Организация олимпийских исследований и популяризация олимпизма в Украине (на примере деятельности НУФВСУ). Наука в олимпийском спорте. 2010;1-2:133. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

4. Матвеев СФ, Радченко ЛА. Олимпийское образование: проблемы и перспективы научных исследований. Вісник Запорізького національного університету. 2010;1(3):165-9. Фахове видання України. *Особистий внесок здобувача полягає у постановці проблеми, узагальненні інформації, формулюванні висновків. Внесок співавтора – підбір матеріалів.*

5. Радченко Л. Конкурси мистецтв як складова програми Олімпійських ігор сучасності. Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки. 2014;13:5-8. Фахове видання України.

6. Радченко Л. Планування культурно-освітніх програм містами-господарями в рамках підготовки до проведення Олімпійських ігор. Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. 2014;29(1):91-5. Фахове видання України.

7. Радченко ЛО. Культурно-освітні програми як складова подання заявки міста-кандидата на організацію Юнацьких Олімпійських ігор. Молода спортивна наука України. 2014;1:237-40. Фахове видання України.

8. Радченко ЛО. Олімпійська освіта, як складова педагогічної діяльності та фактор залучення молоді до гуманістичних цінностей олімпізму. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. 2014;17:794-9. Фахове видання України.

9. Радченко ЛО. Олімпійські конкурси мистецтв: організація та проведення. Фізична активність, здоров'я і спорт. 2014;1:3-8. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

10. Радченко ЛО. Олімпійські фестивалі мистецтв: передумови виникнення та динаміка розвитку. Спортивний вісник Придніпров'я. 2014;3:94-7. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

11. Радченко Л. Олімпійська освіта в навчально-виховному процесі: педагогічна цінність та соціальна значущість. Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки. 2014;14:11-4. Фахове видання України.

12. Радченко ЛО. Підходи до управління підготовкою та проведенням олімпійських фестивалів мистецтв. Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. 2014;32(4):56-9. Фахове видання України.

13. Радченко ЛО. Реалізація освітніх програм як основа діяльності Міжнародної олімпійської академії. Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. 2015;33(1):60-5. Фахове видання України.

14. Радченко ЛО. Спортивні музеї та експозиції в Україні: проблеми роботи та шляхи їх подолання. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2015;9(64):67-70. Фахове видання України.

15. Радченко ЛО. Fair Play як складова процесу реалізації олімпійської освіти в олімпійському спорті. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2016;1(68):72-4. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

16. Радченко Л. Культурно-освітня складова сучасного олімпійського руху як об'єкт наукового дослідження. Спортивний вісник Придніпров'я. 2016;3:94-7. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

17. Радченко ЛО. Місце та роль культури і освіти в стратегії розвитку сучасного олімпійського руху. Науковий часопис НПУ імені М. П.

Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2016;5(75):98-101. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

18. Радченко ЛО. Етапи реалізації олімпійської освіти в діяльності вищих профільних навчальних закладів. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2016;6(76):95-8. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

19. Радченко ЛО. Культурно-освітня складова сучасного олімпійського руху: зміст та наповненість. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2017;11(93):91-3. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

20. Бойко ІА, Радченко ЛО. Добровольча діяльність в олімпійському спорті. Наука в олімпійському спорті. 2018;3:72-8. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. *Особистий внесок здобувача полягає у постановці проблеми, формулюванні висновків. Внесок співавтора – підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

21. Загітова МГ, Радченко ЛО. Організаційні засади діяльності регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти в Україні. Наука в олімпійському спорті. 2019;1:4-9. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. *Особистий внесок здобувача полягає у постановці проблеми, формулюванні висновків. Внесок співавтора – підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

22. Bulatova M, Krol I, Ermolova V, Radchenko L. The cultural heritage of the Olympic movement for shaping the ability of schoolchildren to self-development, creative activity, involvement in the Olympic movement Journal of Physical Education and Sport (JPES). 2019;19(6):2075-80. Наукове періодичне видання Румунії, яке включено до міжнародної наукометричної бази Scopus.

Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів. Внесок співавторів – у постановці проблеми, узагальненні інформації, формулюванні висновків.

23. Kozatek A, Uzhvenko K, Duchnova L, Radchenko L, Krol I, Ulan A, D'omina A, Borysova O, Denysova L, Shi Shengying. Sustainable development and the olympic movement. Journal of Physical Education and Sport (JPES). 2020;20(1): 403-7. Наукове періодичне видання Румунії, яке включено до міжнародної наукометричної бази Scopus. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів, узагальненні інформації. Внесок співавторів – у постановці проблеми, формулюванні висновків.*

24. Булатова М, Радченко Л, Єрмолова В. Олімпійський спорт у системі гуманітарної освіти (український досвід). Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2020;2:105-15. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів. Внесок співавторів – у постановці проблеми, узагальненні інформації, формулюванні висновків.*

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

25. Радченко ЛО. Лабораторія Олімпійської освіти НДІ НУФВСУ: напрямки роботи. В: Черняєва ЕГ, Вржесневський П, редактори. Фізичне виховання в контексті сучасної освіти. Матеріали 5-ї регіональної науково-методичної конференції; 2010 Черв 14-15; Київ. Київ: НАУ; 2010. с. 73-5.

26. Радченко ЛА, Сердюк МГ. Украинские спортсмены на Играх Олимпиад и зимних Олимпийских играх. В: Олимпийский спорт и спорт для всех. 18-й Международный научный конгресс. Материалы конгресса; 2014 Окт 1-4; Алматы. Алматы: КазАСТ; 2014. с. 141-4. *Особистий внесок здобувача полягає у постановці проблеми, формулюванні висновків. Внесок співавторів – підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

27. Радченко ЛО. Освітні проекти Міжнародної олімпійської академії. Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення. В:

Огнистий АВ, редактор. Матеріали регіонального науково-методичного семінару, приуроченого 25-ій річниці створення НОК України; 2015; Тернопіль. Тернопіль: Тайп; 2015. с. 114-7.

28. Радченко ЛО. Культурно-освітня складова олімпійського руху: сутність та наповнення. В: Збірник тез доповідей 11-ї Міжнародної конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» [Інтернет]; 2018 Квіт 10-12; Київ. Київ: НУФВСУ; 2018, с. 86-7.

29. Харченко АІ, Радченко ЛО. Юнацькі Олімпійські ігри: мета, завдання та особливості проведення. В: Збірник тез доповідей 11-ї Міжнародної конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» [Інтернет]; 2018 Квіт 10-12; Київ. Київ: НУФВСУ; 2018, с. 92-3. *Особистий внесок здобувача полягає у визначенні напрямку досліджень, формулюванні висновків. Внесок співавтора – підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

30. Радченко Л. Культурно-образовательная составляющая олимпийского движения: содержательный аспект. В: Материалы 22-го Международного научного конгресса «Олимпийский спорт и спорт для всех». Тбилиси; 2018. с. 180-3.

31. Радченко ЛО. Реалізація принципів чесної гри в системі олімпійської освіти. В: Збірник тез учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи розвитку вищої школи та економіки в ХХІ столітті»; 2018 Жовт 11-12; Рівне. Рівне: РВЦ МЕРУ ім. акад. С. Дем'янчука; 2018. с. 355-8.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

32. Радченко Л. Організаційні аспекти підготовки спортсменів-інвалідів. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2006;1:22-6.

33. Шкретій ЮМ, Матвеев СФ, Бойко ВФ, Борисова ОВ, Харченко ЛА, Радченко ЛО, Когут ІО, Щербашин ЯС, Павлюк ІС, Малинський П. Організаційно-методичні засади підготовки спеціалістів на

освітньо-кваліфікаційному рівні «магістр» зі спеціальності «Олімпійський та професійний спорт». *Метод. рекомендації*. Київ: Експрес; 2006. 70 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів до розділу III «Стажування магістрів зі спеціальності «олімпійський та професійний спорт» та додатків. Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів до розділу I, II, узагальнення інформації.*

34. Матвеев С, Радченко Л, Щербашин Я. Олимпийское образование: от Древней Греции до современности. Наука в олимпийском спорте. 2007;2:46-52. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі та узагальненні матеріалів про місце і роль олімпійської освіти в олімпійському русі в різні періоди історії. Внесок співавторів – постановка мети, формулювання висновків.*

35. Булатова ММ, редактор. Єрмолова ВМ, Радченко ЛО, Белокуров ДВ. I Юнацькі Олімпійські ігри. Пекін 2008. Навчальний посібник. Київ: [б. в.]; 2008. 64 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів до розділів «Культурно-освітня програма», «Освіта», «Література і мистецтво», «Історико-культурні споруди Пекіна». Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

36. Матвеев СФ, Бріскін ЮА, Когут ІО, Данько ГВ, Борисова ОВ, Радченко ЛО та ін. Історичні, організаційні та соціальні аспекти розвитку спорту інвалідів: навч. посібник. Київ: Аконіт; 2011. 250 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів до розділу I «Спорт інвалідів, його соціальна природа та умови функціонування». Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

37. Булатова ММ, Дутчак МВ, Єрмолова ВМ, Радченко ЛО та ін. Олімпійська академія України (1991-2011). Київ: [б. в.]; 2011. 112 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів, присвячених реалізації олімпійської освіти в освітньому процесі закладів вищої освіти*

України. *Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

38. Булатова ММ, Єрмолова ВМ, Радченко ЛО. Ігри XXX Олімпіади. Лондон 2012. Навчальний посібник. Київ: [б. в.]; 2011. 64 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів до розділу «Символи й організація Ігор XXX Олімпіади». Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

39. Матвєєв СФ, Когут ІО, Борисова ОВ, Кропивницька ТА, Радченко ЛО. Навчальна програма з дисципліни «Адаптивний спорт»: 6.010202 «Спорт». Київ: СПД Андрієвська Л.В.; 2012. 20 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалу до розділу 5 «Оцінка якості засвоєння навчальної програми». Внесок співавторів – розробка концепції, підготовка інших розділів.*

40. Матвєєв СФ, Радченко ЛО, Борисова ОВ, Когут ІО та ін. «Олімпійський спорт»: навч.-наочн. посібник для студ. вищих навч. закладів фіз. виховання і спорту. Київ: Інтерсервіс; 2012. 183 с. *Особистий внесок здобувача полягає у розробці обсягових вимог, тестових завдань, а також структурно-логічних схем занять (1-4, 8). Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

41. Платонов ВМ, Булатова ММ, Матвєєв СФ, Борисова ОВ, Радченко ЛО, Когут ІО, Кропивницька ТА. Навчальна програма з дисципліни «Олімпійський спорт»: 6.010202 «Спорт»: Міністерство освіти і науки України. Київ: СПД Андрієвська Л.В.; 2012. 22 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підготовці питань до розділів 3, 4, 5, 6. Внесок співавторів – розробка концепції, підготовка матеріалів до розділів 1-8.*

42. Платонов ВМ, Матвєєв СФ, Борисова ОВ, Кропивницька ТА, Когут ІО, Радченко ЛО, Карленко ВП. Навчальна програма з дисципліни «Організаційні аспекти олімпійського та професійного спорту»: 6.010202 «Спорт»: Міністерство освіти і науки України. Київ: СПД Андрієвська Л.В.;

2012. 22 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підготовці питань до розділів 3, 4, 6. Внесок співавторів – розробка концепції, підготовка матеріалів до розділів 1-8.*

43. Булатова ММ, редактор. Баженов ЄВ, Єрмолова ВМ, Радченко ЛО, Белокуров ДВ, Щербашин ЯС. XXVII Всесвітня літня Універсіада. Казань 2013. Навчальний посібник. Київ; 2013. 72 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів до розділів «Культурно-освітня програма», «Освіта», «Література і мистецтво». Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

44. Булатова ММ, редактор. Єрмолова ВМ, Радченко ЛО, Борисейко ВС, Рудковська ТІ, Лопатенко ГО, Щербашин ЯС. II Юнацькі Олімпійські ігри. Нанкін – 2014. Навчальний посібник. Київ: [б. в.]; 2014. 64 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів до розділів «Освіта», «Культура». Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

45. Платонов ВН, Булатова ММ, Мичуда ЮП, Матвеев СФ, Драгунов ЛА, Борисова ОВ, Когут ІА, Радченко ЛА, Кропивницькая ТА, Томашевский ВВ. Олимпийский спорт: учебно-методическое пособие для студентов вузов. Киев: Олимпийская литература; 2014. 176 с. *Особистий внесок здобувача полягає у розробці обсягових вимог, тестових завдань, а також структурно-логічних схем занять (1-4, 8). Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

46. Радченко ЛО. Освітні програми Міжнародної олімпійської академії: зміст, спрямованість, організація та проведення. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2015;1(54):61-4.

47. Радченко ЛО. Наукова розробленість проблеми формування культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху. Науковий

часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2015;2(55):78-81.

48. Булатова ММ, редактор. Єрмолова ВМ, Радченко ЛО, Борисейко ВС, Кроль ІМ. II зимові Юнацькі Олімпійські ігри. Ліллекхаммер 2016. Навчальний посібник. Київ: [б. в.]; 2015. 64 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів до розділів «Культурно-освітня програма», «Освіта», «Література і мистецтво», «Історико-культурні споруди Ліллекхаммера». Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

49. Радченко Л. Проблема формування культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. 2015;19(2):693-7.

50. Бубка СН, Булатова ММ, редактори. Єрмолова ВМ, Радченко ЛО, Кроль ІМ, Коханська СС (розділ II), Белокуров ДВ (розділи I-VIII). 25 років разом. Олімпійська освіта. Київ: [б. в.]; 2017. 128 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів до II розділу. Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

51. Булатова ММ, Єрмолова ВМ, Радченко ЛО, автори; Державна служба інтелектуальної власності України. Науковий твір «Робоча програма навчальної дисципліни Олімпійська освіта». Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 91751. 2019 Серп 21. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалу до змістового наповнення навчального курсу. Внесок співавторів – розробка концепції.*

52. Булатова ММ, Радченко ЛО, автори; Державна служба інтелектуальної власності України. Науковий твір «Робоча програма навчальної дисципліни Культурна спадщина олімпійського спорту». Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 91750. 2019 Серп 21. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалу до змістового наповнення навчального курсу. Внесок співавторів – розробка концепції.*

ЗМІСТ

АНОТАЦІЇ	2
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	30
ВСТУП.....	31
РОЗДІЛ 1. БАЗОВІ ПОЛОЖЕННЯ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ СКЛАДОВОЇ ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	43
1.1. Олімпійський рух у сучасному суспільстві: гуманістична сутність та соціальна значущість	43
1.2. Характеристика основних понять культурно-освітньої спрямованості сучасного олімпійського руху	48
1.3. Загальні аспекти формування культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху.....	64
1.3.1. Олімпійські ігри в культурі Стародавньої Греції	64
1.3.2. Культурно-просвітницька складова відродження Олімпійських ігор	72
1.3.3. Олімпійський рух як фактор міжкультурних взаємодій у сучасному світі	84
1.3.4. Реалізація етичних принципів в олімпійському русі як складова культури суспільства.....	93
Висновки до розділу 1.....	99
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	102
2.1. Методологія дослідження	102
2.2. Методи дослідження.....	105

2.2.1.	Теоретичні наукові методи.....	105
2.2.2.	Емпіричні наукові методи.....	107
2.2.3.	Методи математичної статистики	110
2.3.	Організація дослідження.....	111

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ СКЛАДОВОЇ СУЧАСНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ..... 114

3.1.	Культурно-освітня складова олімпійського руху в стратегії його розвитку	114
3.2.	Олімпійський фонд культури та спадщини як складова діяльності МОК щодо розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху	127
3.3.	Культурно-освітня складова олімпійського руху як предмет обговорення на сесіях Міжнародної олімпійської академії.....	132
3.4.	Організаційні форми діяльності членів мережі олімпійських музеїв	148
3.5.	Центри олімпійських досліджень та освіти як складова реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху.....	162
3.6.	Культурно-освітня складова олімпійського руху як елемент олімпійської освіти в роботі закладів вищої освіти.....	168

	Висновки до розділу 3.....	193
--	----------------------------	-----

РОЗДІЛ 4. КУЛЬТУРО-ОСВІТНІ ПРОГРАМИ ТА ПРОЄКТИ СУЧАСНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ ЯК СКЛАДОВА ЙОГО РОЗВИТКУ

4.1.	Культурно-освітні проєкти, що реалізуються за ініціативи комісій	196
------	--	-----

МОК з культури й олімпійської спадщини та з олімпійської освіти	196
4.2. Культурно-освітні програми та проєкти, що реалізуються Організаційними комітетами Олімпійських ігор як складова гуманітарного розвитку суспільства	209
4.2.1. Конкурси культури та мистецтв в програмах Олімпійських ігор сучасності	209
4.2.2. Олімпійські фестивалі культури та мистецтв, культурні олімпіади, що проводяться містами-організаторами Олімпійських ігор: особливості організації та проведення	230
4.2.3. Культурно-освітні програми міст-організаторів Олімпійських ігор: стратегія планування.....	242
4.3. Культурно-освітні програми як невід’ємна складова проведення Юнацьких Олімпійських ігор.....	251
4.4. Питання культури і освіти у системі підготовки волонтерів Олімпійських ігор	259
Висновки до розділу 4.....	269
РОЗДІЛ 5. ІСТОРИЧНІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ СКЛАДОВОЇ СУЧАСНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ	272
5.1. Історичні аспекти реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху в системі олімпійської освіти в Україні	272
5.2. Культурно-освітні проєкти, що реалізуються Національним олімпійським комітетом та Олімпійською академією України як складова розвитку олімпійського руху в країні	281
5.3. Центри олімпійських досліджень та освіти як складова розвитку системи олімпійської освіти в Україні.....	290

5.4.	Культурно-освітня складова олімпійського руху в системі підготовки фахівців галузі фізичної культури і спорту в Україні....	303
5.5.	Функціонування спортивних та олімпійських музеїв в Україні як складова розвитку олімпійського руху.....	331
	Висновки до розділу 5.....	335
РОЗДІЛ 6. СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНА СПРЯМОВАНІСТЬ ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ ЯК ЗАСІБ ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА		
339		
6.1.	Обґрунтування моделі культурно-освітньої спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор як елементу гуманітарного розвитку сучасного суспільства	339
6.2.	Теоретичне обґрунтування структури та змісту культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху.....	347
6.3.	Обґрунтування періодизації розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху.....	351
6.4.	Обґрунтування концепції реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху як засобу гуманітарного розвитку суспільства.....	363
	Висновки до розділу 6.....	373
РОЗДІЛ 7. АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ		
376		
ВИСНОВКИ		
387		
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ.....		
393		
ДОДАТКИ		
439		

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

КДФК	– Київський державний інститут фізичної культури
ЛДУФК	– Львівський державний університет фізичної культури
МОА	– Міжнародна олімпійська академія
МОК	– Міжнародний олімпійський комітет
МЦОД	– Міжнародний центр олімпійських досліджень та освіти
НОК	– Національний олімпійський комітет
НУФВСУ	– Національний університет фізичного виховання і спорту України
ОАУ	– Олімпійська академія України
ОКОІ	– Організаційний комітет Олімпійських ігор
ПДАФКС	– Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
ХДАФК	– Харківська державна академія фізичної культури
ЦОД	– Центр олімпійських досліджень та освіти
OVER	– програма навчання олімпійським цінностям

ВСТУП

Актуальність. Олімпійський спорт – одне з найдивовижніших явищ в історії людства. Зародившись у Стародавній Греції у 776 р. до н. е. Олімпійські ігри проводилися понад 1000 років та були однією з найважливіших частин не лише еллінської цивілізації, а й посідали гідне місце в історії Стародавнього Риму (146 р. до н. е. – 394 р.). Завершивши давньогрецький цикл у 394 р., Олімпійські ігри відродились у позаминулому столітті у зовсім нових історичних умовах після 1500 років повного забуття [197, 346, 377].

Основи сучасного олімпізму були закладені ініціатором відродження Олімпійських ігор бароном П'єром де Кубертенем наприкінці XIX ст. Саме він уперше сформулював доктрину філософії олімпізму, що базувалась на загальнолюдських моральних засадах.

Сучасний олімпійський рух – наймасштабніше соціальне явище нашої епохи, до участі в якому залучено представників світової спільноти із понад 200 країн. У цьому соціально, політично й ідеологічно складному суспільному русі основними є такі прогресивні олімпійські принципи, як неприпустимість політичної, расової й релігійної дискримінації, визнання суверенітету й рівноправності національних спортивних організацій, невтручання в їхнє внутрішнє життя, демократичні основи організації руху, участь у боротьбі за досягнення загального миру [34, 416, 452].

На думку фахівців, в умовах розвитку сучасного світового суспільства, для якого характерними є складні міжполітичні відносини, девальвація культурних та моральних цінностей що, в свою чергу, є головною причиною системної кризи цивілізації, стратегічної важливості набуває боротьба за розвиток ідей олімпійського руху, за дотримання цінностей олімпізму та збереження історико-культурної спадщини Олімпійських ігор [35, 333, 430].

Сьогодні, як зазначають соціологи [111, 124], трансформація ціннісних орієнтацій особистості призводить до змін у моральному стані частини світового населення, і передовсім, у представників молодого покоління. І хоча більша частина сучасної молоді глибоких ціннісно-нормативних деформацій не виявляє, інша частина відзначається розмитістю моральних устоїв, терпимістю до девіацій, настроями правового нігілізму. Як зазначають спеціалісти [76, 312], це призводить до росту егоцентризму, завищеного рівня амбіцій, індивідуалізму, зростання жорстокості, агресивності, цинізму, безвідповідальності тощо. Проте, науково доведено [337, 343, 393, 438], що олімпізм має ту інтегруючу силу, яка дозволяє збагатити процеси виховання й освіти філософією моральності та культури, що, у свою чергу, сприяє гуманізації суспільства на шляху його розвитку.

Фахівці розглядають і питання значущості олімпійського руху в контексті розвитку загальнолюдської культури [19, 20, 148], в той час, як Міжнародний олімпійський комітет (МОК) докладає значних зусиль у питанні інтеграції мистецтва у спорт, виходячи з концепції, що саме ця інтеграція забезпечує таку тривалу життєздатність олімпійського руху.

МОК розробляє політику, спрямовану на надання ресурсів для розвитку культури та освіти в спорті і через спорт на національному, регіональному та міжнародному рівні, в тому числі, і на Олімпійських іграх. В Олімпійській хартії [178] зазначено (глава 5; ст. 39), що «Організаційні комітети Олімпійських ігор мають організовувати культурні заходи, щонайменше в період Олімпійських ігор; програма культурно-освітніх заходів має бути представлена у Виконавчий комітет МОК для попереднього затвердження». Неодноразово питання інтеграції культури та освіти в олімпійський рух підіймались на сесіях та конгресах Міжнародного олімпійського комітету. Для вирішення цього питання МОК запровадив ряд проєктів, а в січні 2004 р. підписав нову угоду про співпрацю з ЮНЕСКО з

метою об'єднання зусиль та сприяння тісної взаємодії між олімпійськими ідеалами та завданнями, що ставить перед собою ЮНЕСКО.

Дослідження дозволяють зазначити, що олімпійський рух не обійдено увагою як з боку істориків, так і культурологів, і несправедливо заперечувати наявний досвід у дослідженні цієї теми фахівцями галузі. Так, детально вивченими є історичні аспекти формування та розвитку олімпійського спорту [34, 197, 251, 289, 351, 352], історичні та культурологічні аспекти розвитку олімпійських видів спорту [48, 415], обґрунтовано соціально-філософські засади концепції олімпізму [56, 83, 281]; розкрито питання «олімпійської педагогіки» [50, 205, 267, 344, 432], висвітлено соціальну та педагогічну значущість олімпійської освіти [28, 85, 353, 363, 394].

При цьому менше висвітленим є те, що сучасні Олімпійські ігри також охоплюють понад 125 років олімпійського культурно-освітнього програмування, а саме цей досвід відіграє істотну, чи навіть визначальну роль у розвитку олімпійського руху; події Олімпійських ігор є не лише хорошим рекламним інструментом для локального впровадження місцевих традицій, зростання національної самосвідомості та патріотизму населення, а й ефективним засобом для реалізації культурних, освітніх та навіть політичних стратегій держави загалом.

Сучасний олімпізм є самостійним культурним явищем, яке, беручи ідею світогляду та буття стародавніх греків, досить віддалено нагадує античні Олімпійські ігри, що являли собою культове дійство на честь бога Зевса. Сучасні ігри позбавлені релігійного змісту, і священний вогонь із Олімпії має лише символічне значення; побудова програми Олімпійських ігор відбувається під дією соціально-економічних факторів, а сучасний олімпійський спорт розвивається відповідно до загальної логіки розвитку світового співтовариства. Саме це і обумовлює необхідність дослідження та висвітлення культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху як самостійного явища з урахуванням норм та традицій Новітнього часу.

Назрілим питанням наукових досліджень є і систематизація змісту культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху, який постійно розвивається, зокрема: накопичених знань, норм, цінностей, зразків поведінки, підходів до організації та проведення Олімпійських ігор, культурно-освітніх програм та проєктів, динаміки питань, що розглядаються на сесіях та конгресах МОК. Дослідження саме цих складових дозволяє висвітлити їх роль та місце в олімпійському русі в різні періоди історії, окреслити тенденції та спрогнозувати динаміку розвитку культурно-освітніх програм.

Актуальність зазначеної проблематики в сучасних умовах розвитку олімпійського руху обумовлена і наявністю протиріч як на теоретичному, так і на практичному рівнях, а саме:

- між гуманістичним потенціалом олімпійського руху та прагматичним ставленням значної кількості представників ділових кіл, політиків, спортивної громадськості до розвитку олімпійського руху;
- між боротьбою МОК за розвиток культурно-освітньої складової олімпійського руху та низькою увагою до розробки шляхів її використання у переважній більшості країн-учасниць олімпійського руху;
- між соціальною значущістю олімпійського спорту в житті світової спільноти та недостатнім використанням його культурно-освітнього потенціалу в освітніх програмах закладів освіти, в роботі державних та громадських установ спортивного профілю;
- між потребою у гуманітарному розвитку суспільства та низькою увагою до використання ціннісного мультикультурного потенціалу олімпійського спорту у вирішенні цього питання.

Актуальність зазначених проблем, їх важлива соціальна значущість обумовили вибір теми дисертаційного дослідження та визначили його мету і завдання.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Роботу виконано відповідно до «Зведеного плану науково-дослідної роботи в сфері фізичної культури і спорту на 2006–2010 рр.» Міністерства України у справах сім'ї, молоді і спорту за темою: 1.1.1 «Олімпійська освіта в середньоосвітніх навчальних закладах України» (номер державної реєстрації 0105U001389) (співвиконавець теми); «Зведеного плану науково-дослідної роботи в сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр.» Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту за темою: «Історичні, організаційно-методичні та правові засади реалізації олімпійської освіти України» (№ державної реєстрації 0111U001714); Тематичного плану наукових досліджень і розробок, які виконуються за рахунок коштів державного бюджету МОН України на 2015–2017 рр. «Олімпійська освіта в системі навчально-виховного процесу підростаючого покоління» (№ державної реєстрації 0115U002373); Тематичного плану наукових досліджень і розробок, які виконуються за рахунок коштів державного бюджету МОН України на 2017–2019 рр. «Реалізація національної ідеї становлення громадянина-патріота України через ціннісний потенціал олімпізму» (№ державної реєстрації 0117U002384); Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016–2020 рр. за темою «Історичні умови та соціальні наслідки участі українських спортсменів в Олімпійських іграх» (№ державної реєстрації 0116U001619).

Роль автора як співвиконавця тем полягала в обґрунтуванні концептуальних засад реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху як ефективного засобу гуманізації вітчизняного суспільства.

Мета роботи на основі системного аналізу дослідити проблемне поле, ретроспективу, стан та тенденції розвитку культурно-освітньої складової міжнародного олімпійського руху, обґрунтувати її організаційні та методологічні засади, розробити концепцію її реалізації як елементу гуманітарного розвитку суспільства.

Завдання дослідження:

1. За даними наукових досліджень комплексно проаналізувати проблему формування культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху та актуальність цього дослідження для спортивної науки.
2. Здійснити теоретичне обґрунтування соціальної значущості та окреслити структуру культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху.
3. Визначити історичні аспекти формування та дослідити особливості динаміки культурно-освітнього компонента сучасного олімпійського руху.
4. Окреслити організаційні умови функціонування культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху.
5. Висвітлити історичні, організаційні та методичні засади реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху в Україні.
6. На основі вітчизняного досвіду розробити концепцію реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху для визначення шляхів залучення різних верств населення до ідеалів і цінностей олімпійського руху.

Об'єкт дослідження – культурно-освітня складова сучасного олімпійського руху.

Предмет дослідження – історичні, організаційні та методологічні засади реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху.

Методологія дослідження. В основу методології дисертаційного дослідження було покладено:

- діалектичний підхід, який передбачав всебічний порівняльно-історичний аналіз культурно-освітньої складової олімпійського руху. Зазначений підхід базувався на усвідомленні універсальності взаємозв'язків соціальних процесів і явищ, а також на адекватному відображенні реальної дійсності;
- сукупність знань, накопичених у сфері олімпійського спорту,

Олімпійських ігор, олімпійського руху, олімпійської освіти;

- сукупність знань із суміжних галузей.

Методи дослідження. Дисертаційне дослідження базувалось на застосуванні комплексу методів наукового пізнання, що були об'єднані у три групи:

- *теоретичні наукові методи*: аналіз і синтез; абстрагування; узагальнення; індукція та дедукція; аналогія – були застосовані з метою дослідження культурно-освітньої складової олімпійського руху у всій сукупності її зв'язків і відносин, в процесі її зміни та розвитку; конкретизації загального уявлення про об'єкт дослідження; структурно-функціональний аналіз дозволив встановити взаємозв'язок структурних елементів та розробити моделі діяльності Центру олімпійських досліджень та освіти України, розвитку гуманітарної культури студентів у процесі інтеграції культурно-освітньої складової олімпійського руху в освітній процес підготовки магістрів, які навчаються за освітньою програмою «олімпійський спорт і освіта», культурно-освітньої спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор;
- *емпіричні наукові методи*: анкетування, експертне опитування, бесіди з викладачами та студентами закладів вищої освіти, фахівцями галузі, у процесі яких було визначено місце і роль культурно-освітньої складової олімпійського руху в освітніх програмах закладів освіти; визначено проблеми, що мають місце в діяльності регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти, й шляхи їх подолання, було систематизовано місця дислокації спортивних експозицій в Україні;
- *методи математичної статистики*: застосовувались для опрацювання матеріалів опитувань з використанням пакета стандартних програм (MS Excel; Statistica – 6.0).

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у тому, що в результаті комплексного дослідження історичних, організаційних та

методологічних засад культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху:

- уперше з позицій сучасної методології вивчення складних систем та даних теоретичного аналізу виділено основні історичні періоди розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху, кожен з яких має певні особливості;
- уперше (у співавторстві) розроблено навчально-методичний супровід та імплементовано в освітній процес Національного університету фізичного виховання і спорту України навчальні дисципліни «Культурна спадщина олімпійського спорту», «Олімпійський рух у сучасному суспільстві», «Історичні, організаційні та правові аспекти сучасного олімпійського спорту»;
- уперше розроблено модель розвитку гуманітарної культури студентів у процесі інтеграції культурно-освітньої складової олімпійського руху в освітній процес підготовки магістрів НУФВСУ, які навчаються за освітньою програмою «Олімпійський спорт і освіта»;
- уперше обґрунтовано передумови створення та розроблено концепцію реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху, що містить теоретичну та практичну частини;
- уперше обґрунтовано технологію проектування реалізації культурно-освітніх програм як складової розвитку олімпійського руху в країні та елементу гуманітарного розвитку населення;
- підтверджено результати досліджень відносно значущості Олімпійських ігор в культурі Давньогрецької цивілізації, яка полягає у тому, що принципи, філософія, ритуали Олімпійських ігор античності були наповнені гуманістичним змістом, високою моральністю та інтелектуальним потенціалом, що дозволило не лише відродити Олімпійські ігри, а перетворити їх на явище світового масштабу;

- підтверджено результати досліджень щодо обґрунтування світоглядних та ментальних основ відродження та розвитку олімпійського руху в Новий час: місце та роль давньогрецьких олімпійських ідеалів в культурі епохи Відродження, її ціннісні орієнтації, зближення культур, інтегративні процеси в політиці, економіці; олімпійська спадщина античної цивілізації тощо;
- підтверджено результати досліджень щодо організаційної структури культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху, яка може розглядатись як ієрархічна структура з вертикальною формою управління на міжнародному та національному рівнях та як структура, що має лінійну форму взаємовідносин;
- доповнено та розширено наукові положення про місце та роль культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху в процесі організації Ігор Олімпіад, зимових Олімпійських ігор, Юнацьких (літніх та зимових) Олімпійських ігор, зокрема в питаннях, що стосуються підходів міст-організаторів Олімпійських ігор до проведення культурно-освітніх заходів;
- доповнено та розширено відомості про зміст та спрямованість культурно-освітніх програм та проєктів, що реалізуються Міжнародним олімпійським комітетом, Міжнародною олімпійською академією, організаційними комітетами Олімпійських ігор, центрами олімпійських досліджень та освіти, національними олімпійськими комітетами та академіями, як складова розвитку сучасного олімпійського руху тощо;
- доповнено та розширено відомості щодо культурно-освітніх програм та проєктів, які реалізуються Національним олімпійським комітетом України, Олімпійською академією України, як складова розвитку олімпійського руху в країні.

Практична значущість роботи полягає в тому, що олімпійський рух, його ідеї та практика отримали власне культурологічне освітлення як фактор

гуманітарного розвитку суспільства загалом та особистості зокрема; отримані результати, узагальнюючі висновки, цільові пропозиції можуть бути використані для вирішення широкого кола актуальних практичних проблем гуманізації, підвищення духовно-моральної цінності олімпійського та спортивного руху в молодіжному середовищі; для оптимізації діяльності Національного олімпійського комітету та національних спортивних федерацій України; для розширення змісту й підвищення якості підготовки фахівців у галузі фізичної культури і спорту на всіх рівнях фахової освіти; для вдосконалення системи олімпійської освіти, поширення філософії і цінностей олімпізму.

Матеріали роботи були використані під час удосконалення підготовки кадрів у сфері фізичної культури і спорту в межах навчальних дисциплін: «Організаційні аспекти олімпійського та професійного спорту» (НУФВСУ, листопад, 2006); «Олімпійський спорт» (НУФВСУ, червень, 2016); «Історія олімпійського руху», «Історія олімпійського руху в Україні» (НУФВСУ, серпень, 2017); «Фізична культура», «Теорія і методика здоров'я», «Теорія і методика викладання спортивних та рухливих ігор» (ННІ спеціальної фізичної і бойової підготовки та реабілітації, серпень, 2017); «Історія фізичної культури і спорту» (Придніпровської державної академії фізичної культури, червень, 2018); «Олімпійська освіта» (НУФВСУ, серпень, 2019); «Культурна спадщина олімпійського спорту» (НУФВСУ, серпень, 2019); організації та проведення стажування магістрантів спеціальності «Олімпійський та професійний спорт» (НУФВСУ, листопад, 2009); в роботі Олімпійської академії України (ОАУ, грудень, 2017), що підтверджено відповідними актами.

Особистий внесок здобувача у виданні спільних наукових праць полягає у визначенні пріоритетних напрямів дослідження, його організації та проведенні, аналізі та інтерпретації отриманих даних, обговоренні та теоретичному узагальненні наявного матеріалу. Внесок співавторів

визначається участю у формуванні напрямків дослідження, участю в організації досліджень окремих наукових напрямів та їх обговоренні, допомозі в обробці матеріалів.

Апробація роботи. Матеріали дисертаційного дослідження оприлюднено:

– на міжнародному рівні – наукових конгресах «Олімпійський спорт і спорт для всіх» (Алмати, Казахстан, 2014; Тбілісі, Грузія, 2018); Континентальному семінарі МОК «Олімпійська освіта: виховання, здоровий спосіб життя, соціальна адаптація» (Київ, Україна, 2007); Міжнародному семінарі для директорів національних олімпійських академій (Олімпія, Греція, 2013, 2017); Міжнародній науковій конференції «Актуальні проблеми теорії і практики фізичної культури» (Кишинів, Республіка Молдова, 2013); Міжнародних конференціях молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» (Київ, Україна, 2013–2019); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми та перспективи розвитку вищої школи та економіки в XXI столітті» (Рівне, Україна, 2018); Міжнародних конференціях «Сталий розвиток і спадщина у спорті: проблеми та перспективи» (Київ, Україна, 2018–2020); Міжнародній науково-практичній онлайн-конференції «Сучасна наука в олімпійському спорті» (Ташкент, Узбекистан, 2020) та ін.;

– на всеукраїнських заходах – Всеукраїнських семінарах-нарадах з проблем олімпійської освіти керівників закладів загальної середньої освіти України (Київ 2008–2017; Гурзуф, 2012; Харків, 2018; Львів, 2019), V регіональній науково-методичній конференції «Фізичне виховання в контексті сучасної освіти» (Київ, 2010); Регіональному науково-методичному семінарі, приуроченому 25 річниці створення НОК України (Тернопіль, 2015); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Культурна спадщина олімпійського руху в системі гуманітарної освіти школярів» (Рівне–Кременець, 2019); науково-практичних конференціях та круглих столах кафедри олімпійського та професійного спорту НУФВСУ (2006–2012),

кафедри історії спортивного та олімпійського руху НУФВСУ (2013–2015), кафедри історії та теорії олімпійського спорту НУФВСУ (2016–2020) та Науково-дослідного інституту НУФВСУ (2012–2019).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи викладено у 52 публікаціях, з яких 22 статті у фахових виданнях України (13 з яких включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus), 2 статті в науковому періодичному виданні Румунії, яке включено до міжнародної наукометричної бази Scopus, 7 праць апробаційного характеру, 21 – додатково відображають результати наукових досліджень (у тому числі 11 посібників, серед яких навчальні посібники з грифом МОНУ, навчальні програми, методичні рекомендації, 2 свідоцтва про авторське право на твори).

Структура та обсяг роботи. Дисертаційна робота складається з анотацій, вступу, семи розділів, висновків, списку використаних літературних джерел (461 із них іноземних 131) та додатків (14), містить 40 таблиць та 37 рисунків. Дисертаційну роботу представлено на 465 сторінках.

РОЗДІЛ 1

БАЗОВІ ПОЛОЖЕННЯ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ СКЛАДОВОЇ ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

1.1. Олімпійський рух у сучасному суспільстві: гуманістична сутність та соціальна значущість

Олімпійський рух – наймасштабніше соціальне явище сучасної епохи, що об'єднує представників понад 200 країн світової спільноти навколо загальнолюдських гуманістичних принципів олімпізму та ідеї проведення Олімпійських ігор [34].

Проблема гуманістичної цінності сучасного спорту й олімпійського руху, їх місця в культурі суспільства служила і до сьогодні є предметом гострих суперечок і дискусій серед учених – філософів, соціологів, культурологів, педагогів, психологів тощо. Цій проблемі присвячені численні статті, брошури, книги, індивідуальні та колективні монографії тощо [1, 60, 103, 336, 281].

Зазначена проблема служила предметом обговорення на багатьох наукових конгресах, конференціях, симпозіумах тощо. Деякі з них, у тому числі міжнародні – наприклад, семінари у Варшаві (Польща) «Гуманістичні цінності спорту» [375], «Спорт і культура» [164], «Культурні цінності спорту» [376], міжнародна конференція в Глазго (Шотландія) «Спорт, культура, суспільство» [435], міжнародний семінар соціологів спорту в Готенба (Японія) «Спорт і гуманізм» [433], міжнародний конгрес «Спорт і міжнародне взаєморозуміння» в Гельсінкі (Фінляндія) [434], міжнародний саміт з питань культури у Буенос-Айресі (Аргентина) [347] та ін. – спеціально були присвячені даній проблемі.

Фахівці [35, 148, 179, 387] зазначають, що друга половина ХХ – початок ХХІ століть ознаменовані тенденціями значного впливу

олімпійського руху та основної його складової – олімпійського спорту на свідомість і суспільне життя людей. Серед основних тенденцій, спеціалісти виділяють наступні:

- посилився вплив олімпійського спорту на основні види діяльності людини: економічну, освітню, культурну [24, 57, 335, 358, 424];
- посилюються інтеграційні процеси і впровадження різних складових олімпійського спорту в соціальні структури суспільства [9, 79, 149, 337, 347];
- триває інтенсивний розвиток олімпійського спорту як самостійного соціального інституту [195-198, 338, 343, 355];
- істотно посилився вплив олімпійського спорту на соціалізацію та виховання особистості, формування стилю життя [33, 87, 115, 148, 382].

При цьому, «точкою відліку» у всіх згаданих дискусіях є погляди з обговорюваної проблеми засновника сучасного олімпійського руху барона П'єра де Кубертена, в роботах якого задані гуманістичні орієнтири для сучасного спорту та олімпійського руху, сформульовані найважливіші завдання, що стоять перед ними [281].

Розробляючи філософію сучасного олімпізму, П. де Кубертен виходив з того, що спорт, спортивні змагання та підготовка до них здатні до величезного внеску в реалізацію гуманістичних ідеалів і цінностей, у вдосконалення людини, людських відносин і суспільства в цілому. На основі цього він трактував і сам олімпізм. П. де Кубертен [133] ввів цей термін у 1912 р. «В олімпізмі, – писав він, – немов в пучку сонячних променів, зібрані всі ті принципи, які сприяють досконалості людини».

П'єр де Кубертен вважав, що спорт і міжнародні спортивні зв'язки можуть вдихнути в людство «дух свободи, мирного змагання та фізичної досконалості», сприяти збереженню та зміцненню здоров'я людей, формуванню і розвитку високої моральності, утвердженню мирних відносин між державами, зміцненню дружби та взаєморозуміння між народами, їх

культурному співробітництву, допоможуть поліпшити і політичні відносини між народами, що належать до різних культур. Він вважав, що «разом зі спортом зростає нова і потужна опора справі миру» і що «мирні лицарські змагання створять найкращий інтернаціоналізм» [133]. На думку П. де Кубертена [133] «Справжня демократія і мудрий і миролюбний інтернаціоналізм прийдуть на оновлений стадіон, щоб підтримувати на ньому культ честі та безкорисливості, який дозволить атлетизму здійснити духовне вдосконалення світової спільноти одночасно з тілесним розвитком».

Свою ідею використовувати Олімпійські ігри в боротьбі за мир і з мілітаризмом П. де Кубертен висловив ще в 1896 р., сказавши, що атлетизм буде звеличений та облагороджений і міжнародна молодь буде черпати в ньому любов до світу та повагу до життя [338].

Ця ідея постійно обговорюється та пропагується на різноманітних міжнародних наукових конгресах та конференціях, сесіях Міжнародної олімпійської академії і Національних олімпійських академій. З певною корекцією вона включена в останній варіант Олімпійської хартії [178], прийняту ЮНЕСКО Міжнародну Хартію фізичного виховання і спорту [163], а також у стратегію розвитку сучасного олімпійського руху «Порядок денний 2020» [177].

У центрі уваги тих суперечок, дискусій, які ведуться щодо культурного статусу сучасного спорту та олімпійського руху, їх гуманістичної значимості як раз і знаходяться питання про те, чи вдалося домогтися практичної реалізації тих гуманістичних ідеалів і цінностей, пов'язаних зі спортом, які були проголошені засновником цього руху П'єром де Кубертенем, яким є внесок олімпійського руху в реалізацію духовних цінностей спорту тощо. [153, 282].

Аналіз робіт фахівців галузі дозволяє відзначити, що, трактуючи спорт в категоріях гуманізму, Збігнев Кравчик [374] поділяє його на три основні сфери, зокрема:

- сферу, що належить до символічної культури (філософія, мистецтво, релігія);
- сферу соціальної культури (соціальна структура, соціальні інститути, соціальні рухи);
- сферу цивілізації.

Л. Лубишева [150], досліджуючи культурно-освітній та гуманістичний потенціал олімпійського руху також пропонує розглядати олімпійський спорт у декількох ракурсах.

По-перше – як «школу характеру, мужності, волі». Фахівець зазначає, якщо олімпійський спорт органічно включений в цілісну налагоджену соціально-педагогічну систему, він є одним із дієвих засобів виховання особистості, особливо фізичного виховання. У цьому контексті олімпійський спорт розглядається фахівцем як формула пошуку людиною своєї суті, а також шляхів «подолання самої себе». Однак реальне виховне значення спорту в вирішальній мірі залежить від того, хто і як його використовує. З Л. Лубишевою погоджуються й інші фахівці [6, 11, 55, 249, 277, 280]. При цьому, науковці відзначають, що в олімпійському спорті існують і тенденції, які сприяють розвитку «зоряної хвороби», прагненню домагатися перемоги будь-якою ціною, переходу спортсменів у кримінальні угруповання та охоронні структури, але в цілому олімпійський спорт є потужним фактором соціалізації особистості та її соціальної інтеграції [150].

По-друге – як частину системи знань. Фахівець зазначає, що досягнення високих спортивних результатів, подальший успішний розвиток інфраструктури спорту неможливі без наукового знання, взаємодії спортивної науки з іншими дисциплінами. Міждисциплінарні зв'язки можуть забезпечити отримання нового інтегрального знання: вивчення людини (спортсмена, тренера, науковця, лікаря тощо) як цілісного об'єкта спортивної діяльності в єдності розвитку її психічних, фізичних і соціальних сторін. Евристично-досяжна цінність олімпійського спорту полягає в тому, що він

являє собою особливий тип творчої пошукової діяльності. Адже на шляху до високого спортивного результату людина повинна знайти нові засоби підготовки, методи й умови мобілізації функціональних і рухово-технічних здібностей, неухильно збільшувати рубежі власних кордонів [146].

Ряд фахівців [24, 263, 282, 305, 395 та ін.] пропонують розглядати соціальну та гуманістичну цінність олімпійського спорту як засіб міжнародного обміну; науковці зазначають, що протягом XX–XXI ст. олімпійський спорт є одним із найефективніших засобів, що сприяє міжнародному культурному обміну.

Розвиток олімпійського спорту тісно пов'язаний із виготовленням обладнання, інвентарю, одягу, взуття, будівництвом нових спортивних споруд тощо [67, 121, 278]; нові медичні технології дозволяють використовувати нетрадиційні засоби фармакологічної підтримки та відновлення працездатності спортсмена [200]. Вироблені предмети та розроблені технології стають надбанням світової спортивної індустрії. Все це свідчить про те, що спорт розвиває і створює абсолютно унікальну продукцію, яка є соціальною цінністю, затребуваною світовою спільнотою [82, 139, 152].

Дослідження дозволяють зазначити, що за прогнозами соціологів, у подальшому розвиток спорту передбачає розмивання національних і континентальних кордонів [57, 149, 150, 317]. Уже зараз спортсмени різних держав грають у національних командах, беруть участь у відкритих національних першостях, тренуються в національних центрах, тренери працюють з національними командами інших країн. Кращі досягнення в галузі науки і методики стають надбанням усіх спортсменів світу. У світову соціально-політичну систему в якості її елементів входять різні спортивні об'єднання: Комітет у справах спорту в Раді Європи, міжнародні спортивні федерації з видів спорту, міжнародні комітети з оцінки фізичного стану

населення тощо. Питання розвитку спорту обговорюються на сесіях ООН, парламентами держав, приймаються міжнародні декларації [263].

Л. Лубишева [146, 147] відзначає, що видовищність спорту є однією з найяскравіших і привабливих його цінностей. Непередбачуваність спортивного результату, дух спортивної боротьби, демонстрація високої спортивної техніки привертають увагу мільйонів уболівальників. У спортивну індустрію залучаються мільйони людей. Олімпійський спорт створює робочі місця, виробляє широку номенклатуру спортивних товарів і послуг.

Проте науковці [89, 102, 183, 251] констатують, що перетворення олімпійського спорту в індустрію видовищ і розваг завдає непоправної шкоди розвитку олімпійського руху, порушуючи його принципи і руйнуючи саму олімпійську ідею. Зрозуміло, що новітня історія олімпізму далека від священних миротворчих традицій стародавніх Олімпійських ігор і романтизму й аматорства П'єра де Кубертена. Нова соціокультурна реальність диктує нові правила гри. Фахівці [203, 206, 300, 317, 365] наголошують на доцільності формування олімпійської культури людини, олімпійської свідомості людей. Тільки сформована олімпійська ментальність сучасного соціуму здатна вивести сучасний спорт і олімпійський рух з-під влади комерціалізації, професіоналізації, допінгу, нечесного суддівства та інших вад, які руйнують олімпізм.

1.2. Характеристика основних понять культурно-освітньої спрямованості сучасного олімпійського руху

Відповідно до Олімпійської хартії МОК, *олімпійський рух*, що знаходиться під верховною владою Міжнародного олімпійського комітету, об'єднує організації, атлетів та інших осіб, які погоджуються керуватися цим документом; мета олімпійського руху полягає у сприянні побудові мирного

та кращого світу шляхом виховання молоді через спорт згідно з ідеями олімпізму та його цінностями [178, с. 11].

Олімпізм як базис сучасного олімпійського руху, являє собою філософію життя, що звеличує та об'єднує в гармонійне ціле якості тіла, волі та розуму. Поєднуючи спорт з культурою та освітою, олімпізм намагається створити спосіб життя, який базується на радості від зусилля, освітній цінності доброго прикладу, соціальній відповідальності та повазі до універсальних фундаментальних етичних принципів. Мета олімпізму полягає в тому, щоб поставити спорт на служіння гармонійному розвитку людини з наміром підтримати встановлення мирного суспільства, яке зацікавлене в збереженні людської гідності [178, с. 10].

Вивчення питання місця і ролі культурно-освітньої складової в системі розвитку олімпійського руху, на нашу думку, доцільно розпочати із визначень «культура» та «освіта».

Культура (від лат. *Cultura* – вирощування, пізніше – виховання, освіта, розвиток, шана) – поняття, що має велику кількість значень у різних галузях людського життя. Культура є предметом вивчення філософії, культурології, історії, мистецтва, лінгвістики (етнолінгвістики), політології, етнології, психології, економіки, педагогіки тощо [91].

Джерелом походження культури вважається людська діяльність, знання та творчість [122]; людська діяльність – у найрізноманітніших її проявах, включаючи всі форми та методи самовираження та самопізнання, накопичення людських та соціальних умінь та навичок у цілому. Культура також постає як прояв людської особистості (характеру, здібностей, майстерності, вмінь та знань).

Культура – це сукупність стійких форм людської діяльності, без яких її неможливо відтворити, а також – сукупність правил, які обумовлюють конкретну поведінку людини.

Культура розвивається в основному в трьох формах свого існування [124, 149, 312]:

- умови життя (матеріальні і духовні цінності);
- культура діяльності (технології її здійснення);
- культура особистості (здібності, актуалізовані знання і навички практичної діяльності людини).

Форми існування переходять одна в іншу, роблячи кругообіг культури, який є умовою її розвитку і накопичення, в той же час, в житті суспільства культура виконує важливі функції, до основних з яких можна віднести наступні [74]:

- людинотворчу, яка передбачає, що засвоюючи досягнення та здобутки культури, людина пізнає себе, визначає своє місце в суспільстві, усвідомлює мету свого життя;
- інформативну, що передбачає збагачення людини «накопиченим» попереднім досвідом минулих поколінь;
- регулятивну, яка базується на тому, що культура створює норми і правила для організації спільного проживання людей як в окремій соціальній спільноті, так і у глобальному загальносвітовому співтоваристві;
- аксіологічну, що обумовлює встановлення як окремою особистістю, так і певною спільнотою ціннісних пріоритетів;
- гедоністичну, яка передбачає спрямування на отримання задоволення, насолоди.

Узагальнення існуючого матеріалу дозволяє відзначити, що термін «*освіта*» – цілеспрямовану пізнавальну діяльність людей з отримання знань, умінь та навичок або роботу щодо їх вдосконалення, доцільно розглядати в рамках поняття «культура», зважаючи, на те, що перший термін являє собою

пізнавальну діяльність людини, спрямовану на отримання знань, умінь та навичок або їх вдосконалення [113, 126-128].

Олімпійську освіту пропонується розглядати як цілеспрямоване використання всієї широти і глибини змісту олімпійського руху з його багатомірною історією та сучасністю, досягненнями, проблемами, суперечностями, складними зв'язками з різними сферами життя світового співтовариства як важливої складової частини гуманітарної освіти та гуманістичного виховання [28].

Аналіз розвитку олімпійської освіти дозволяє відзначити, що нині існують та реалізуються різні методологічні підходи до цієї педагогічної діяльності. Так, на думку білоруських вчених М.Є. Кобринського, І.І. Гуслістової [115, 116], олімпійська освіта являє собою складну, динамічну систему, що входить до складу більш широкої системи. У цьому випадку в якості останньої виступає освіта взагалі, що входить, у свою чергу, до ще більшої системи – духовного середовища життєдіяльності суспільства. Олімпійська освіта також являє собою результат і процес діяльності, детермінований зсередини.

Наступний підхід – діяльнісний. Специфічною стороною змісту олімпійської освіти є її «спортивна складова», що базується на загальних аспектах розвитку олімпійського руху. Принципи олімпізму як філософії, що заснована на гуманізмі, не існують поза спортом як явищем соціально-культурним. У той же час олімпійський спорт, якщо він претендує на роль репрезентатора принципів «чесної гри», ідей і образів фізичного й духовного здоров'я, невід'ємний від філософії олімпізму. У такому випадку олімпійська освіта націлена на виховання та навчання знанням, засобам спортивної діяльності, спрямованим на розвиток фізичних якостей особистості, разом з інтелектуально-розумовою, естетичною, соціально-орієнтованою діяльністю [14, 135, 247, 251, 257].

Особистісний підхід вимагає визнання неповторності, унікальності

особистості, її інтелекту, моральних якостей, актуалізації єдності психічної та фізичної іпостасей. У зв'язку із цим, система олімпійської освіти спирається на природний процес саморозвитку задатків і творчого потенціалу особистості, створення для цього необхідних умов [66, 102, 191, 205, 269].

Ще одним методологічним підходом є культурологічний. Як підкреслює Є. А. Усовська [302], олімпійська освіта має ознаки інтегративності й апелює до різних сфер соціально-гуманітарного знання (психології, філософії, тощо). Культурологічний підхід дозволяє представити систему олімпійської освіти в її філософському вимірі як систему цінностей, смислів. Комунікативна сторона зазначеного аспекту відкриває можливість виявити зв'язки і спадкоємність між сучасною парадигмою олімпізму, олімпійського спорту та античними принципами і цінностями. Учена вказує на те, що культурологічна орієнтація олімпійської освіти містить принципи формування цілісного світогляду індивіда, а останнього розглядає як особистість – вільну, яка прагне до реалізації себе у спорті, та в інших сферах життя [302].

Формування особистості з високоморальним потенціалом вимагає чималих зусиль як з боку самого учня, так і з боку його наставника. В системі олімпійської освіти, де духовні цінності виступають у єдності з вітальними особливу значущість набуває принцип аксіології, що витікає із визнання самоцінності життя, взаємозалежного і взаємодіючого світу. Парадигма олімпійської освіти може виглядати наступним чином [302] (рис. 1.1).

Таким чином, узагальнення думок провідних спеціалістів [29, 176, 252, 263, 287] дозволяє відзначити, що розвиток системи олімпійської освіти передбачає включення в роботу не тільки фахівців профільної сфери, але й педагогічних працівників, відомих спортсменів, діячів науки й культури, художників, письменників, артистів, працівників засобів масової інформації

та ін.

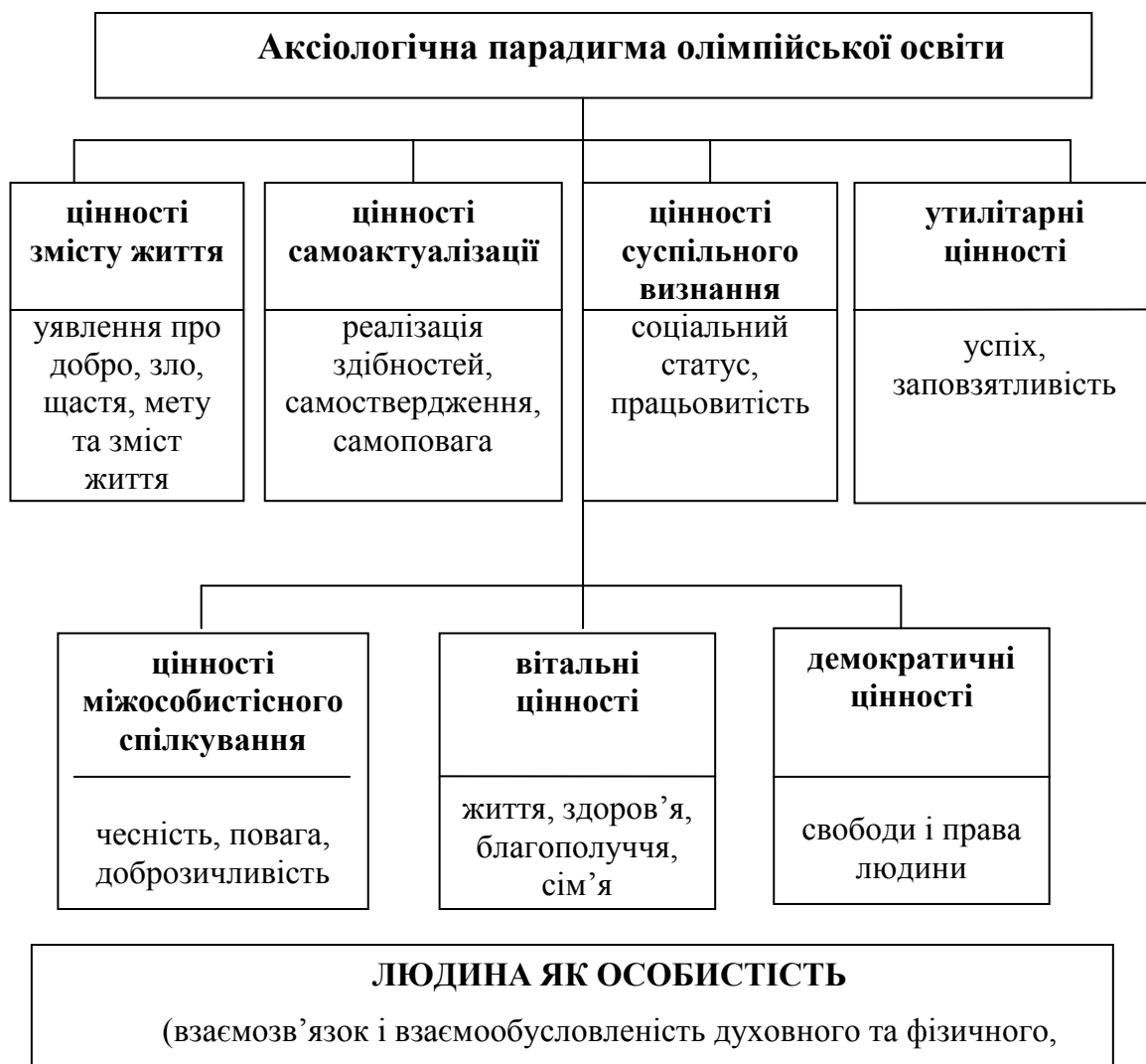


Рис. 1.1. Аксіологічна парадигма олімпійської освіти (за Є. А. Усовською, 2006) [302]

Узагальнення існуючого матеріалу [1, 5, 16, 56, 217, 438 та ін.] також дозволяє відзначити, що в рамках реалізації олімпійської освіти вирішується група взаємозалежних завдань, які передбачають формування та розвиток у дітей та молоді, що підростає:

– потреби в систематичних заняттях спортом з метою показати найвищі спортивні результати;

- потреби в активних заняттях спортом у рамках здорового способу життя, для гармонійного, різнобічного розвитку, вдосконалення як фізичних, так і духовних (інтелектуальних, моральних, естетичних) здібностей;
- інтересу до Олімпійських ігор, олімпійського руху, спортивних подій;
- бажання брати участь в олімпійських змаганнях і демонструвати в них чесну, шляхетну поведінку (відповідно до принципів «чесної гри»);
- прагнення бути учасником олімпійського руху, роз'яснювати й пропагувати ідеї олімпізму, сприяти його розвитку;
- уміння досягати високих досягнень у спортивних змаганнях, і разом із тим будувати свої заняття таким чином, щоб вони не завдавали шкоди здоров'ю, не призводили до однобічного розвитку особистості.

Методологія впровадження олімпійської освіти базується на трьох основних методах:

- вивчення теоретичних основ, що містять матеріали історії та становлення олімпійського руху;
- використання в освітньому процесі творів різних видів мистецтва, пов'язаних з історією олімпійського руху;
- організація і проведення рухової діяльності як основи олімпійської освіти [169].

Важливим, у контексті дослідження культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху, є і виділення поняття «*мистецтво*» – форма культури, пов'язана зі здатністю людини до естетичного засвоєння світу, до його відтворення в образах та символах, що спираються на творчу уяву [122].

Дослідження свідчать, що види мистецтва, в свою чергу, поділяються за способом втілення художнього образу (рис. 1.2), формою чуттєвого сприйняття (рис. 1.3) та ін.

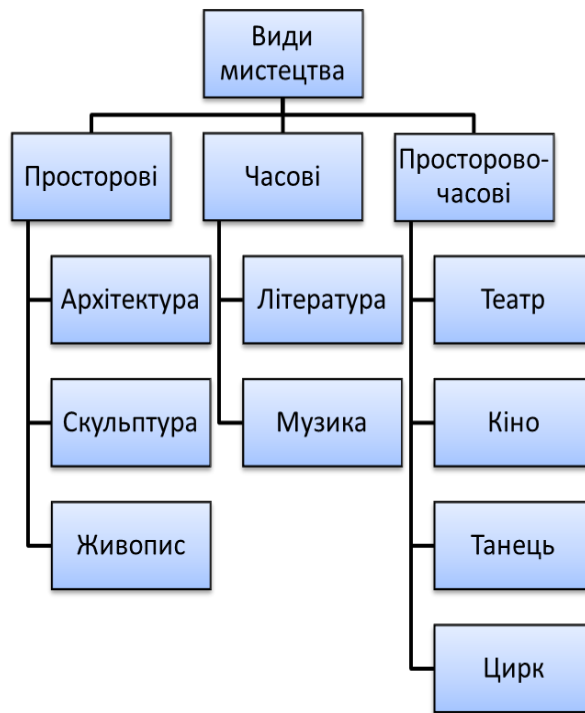


Рис. 1.2. Види мистецтва за способом втілення художнього образу [58]

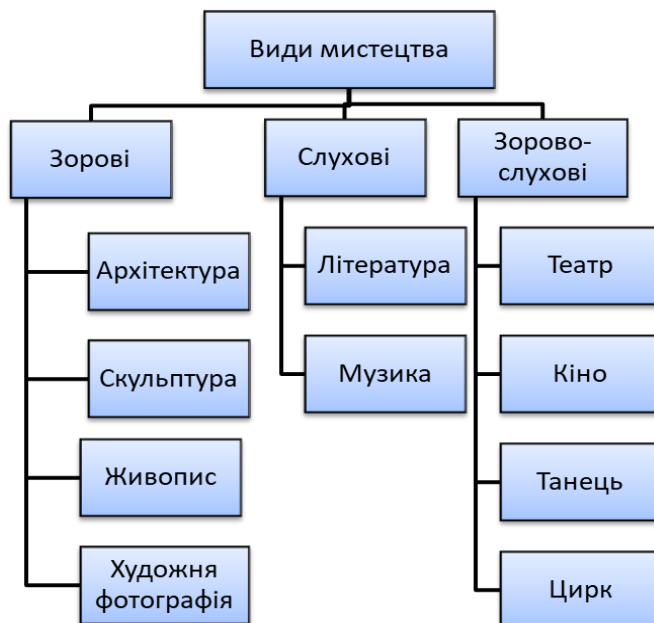


Рис. 1.3. Види мистецтва за формою чуттєвого сприйняття [58]

Узагальнення підходів різних фахівців [58, 331] дозволяє зазначити, що представлені класифікації видів мистецтв не є універсальними, оскільки з

появою писемності й нотної грамоти мистецтво слова й музика набули графічних зображень. Також у мистецтві слів зображення літер набуло самостійного естетичного значення – мистецтво каліграфії в Східних цивілізаціях.

Розглядаючи поняття «культурно-освітня складова», доцільним, на нашу думку, є і висвітлення поняття «культурна спадщина».

Відповідно до законодавчої бази України *культурна спадщина* – сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини [95].

Під «культурною спадщиною» розуміються [97, 122, 271]:

- пам'ятки: твори архітектури, монументальної скульптури й живопису, елементи та структури археологічного характеру, написи, печери та групи елементів, які мають видатну універсальну цінність з точки зору історії, мистецтва чи науки;
- ансамблі: групи ізольованих чи об'єднаних будівель, архітектура, єдність чи зв'язок з пейзажем яких є видатною універсальною цінністю з точки зору історії, мистецтва чи науки;
- визначні місця: твори людини або спільні витвори людини й природи, а також зони, включаючи археологічні визначні місця, що є універсальною цінністю з точки зору історії, естетики, етнології чи антропології.

До культурної спадщини відноситься також: вміст бібліотек, музеїв, архівів. До матеріальної культури належать також архітектурні будівлі: церкви, монастирі, замки, палаци та інші культурні та архітектурні пам'ятники.

Дослідження дозволяють виділити і термін «*олімпійська спадщина*». Так, за визначенням учасників Міжнародного симпозіуму зі спадщини Олімпійських ігор, відбувся у 2002 р у Лозанні (Швейцарія), олімпійська спадщина – це мультидисциплінарне і динамічне поняття, що змінюється з

часом. Виходячи з визначення, культурна спадщина олімпійського руху є невід'ємною складовою олімпійської спадщини [383].

Дослідження дозволяють виділити і поняття *олімпійська культура* [146, 206, 306]. Феномен олімпійської культури являє собою комплекс накопичених людством знань, норм, цінностей, смислів, зразків поведінки, відповідних ідеології Олімпійської хартії, філософії олімпізму, на основі яких формуються гуманістичний спосіб життя соціуму і стиль життя особистості. Завдяки цьому феномену працює механізм передачі від покоління до покоління по каналах культурної спадкоємності цих накопичених і тих, що розвиваються людських цінностей.

Л. Лубишева [146] в рамках дослідження соціальної ролі олімпійського руху виділяє термін «олімпійська ментальність». Фахівець підкреслює, що олімпійська ментальність суспільства формується за умови формування олімпійської культури людини, соціальної групи, олімпійської культури суспільства. Тільки на основі знань, ідей та філософії олімпізму, мотивації на активне освоєння спортивної практики, рухових умінь і спортивних навичок олімпійська культура стає складовою олімпійської ментальності.

Олімпійська ментальність суспільства – це результат формування олімпійської культури даного суспільства. Науковці зазначають [183], що в рамках традиційного фізичного виховання впоратися з цим завданням надзвичайно важко. Необхідно розробити нові теоретичні підходи, що дозволяють перетворити технологію прикладного використання засобів фізичної культури і спорту для освоєння культурних основ спортивної діяльності, посилити гуманістичні основи соціалізації різних верств населення.

Інноваційність процесу формування олімпійської культури на відміну від спортивної підготовки та фізичного виховання полягає в його цілісності та інтегративності, пріоритетному освоєнні культурного потенціалу спортивної діяльності. Освоєння спортивних умінь і навичок відбувається

поряд з цілеспрямованим формуванням гуманістичних якостей особистості [146].

Дослідження дозволяють зазначити, що в останні роки все більше галузей суспільного життя є пов'язаними з олімпійським рухом [29, 195,], тому, як зазначають фахівці [105, 250, 253, 264] про олімпійський спорт доцільно говорити не тільки як про самостійний соціальний феномен, але і як про стійку якість особистості.

Кращим доказом значущості олімпійського руху для всебічного розвитку людини може бути осмислення ціннісного потенціалу цього феномену. Аналіз та узагальнення фахової літератури дозволяє говорити, що при характеристиці олімпійського руху переважна більшість фахівців [78, 85, 103, 116, 190, 293 та ін.] вживають словосполучення «ідеали і цінності олімпізму», виходячи з цього, доцільним, на нашу думку, є розгляд зазначених понять в їх соціологічному та філософському значенні.

Ідеал (від грецьк. *ἰδέα* – ідеал, першообраз) – уявлення про найвищу досконалість, котра як взірець, норма і мета визначає спосіб і характер діяльності людини або соціальної групи [319].

Залежно від сфер людської життєдіяльності формуються суспільні, політичні, етичні, наукові ідеали, утворюючи своєрідний світоглядний та регулятивний стрижень цілепокладаючої діяльності людини. В різних типах культури формуються різні ідеали, які залежать не лише від типу культури, а й від рівня її розвитку [308, 319].

У Стародавній Греції ідеал моральної та фізичної досконалості людини розглядався як калокагатія (дав.-гр. *καλοκαγαθία*, від дав.-гр. *καλός* καὶ *ἀγαθός*) [319], і саме це єднання духовного і фізичного становило підґрунтя ціннісних орієнтацій сучасного олімпійського руху. Зокрема, П. де Кубертен вважав, що ідеалом в олімпійському русі повинен бути олімпієць, *homo olympicus*, – атлет, який демонструє не тільки спортивну майстерність, але також повноцінний і пропорційний розвиток фізичних, психічних і духовних

(морально-естетичних) якостей, тобто є різнобічною і гармонійно розвиненою особистістю [305, 343, 344].

Цінність – це поняття, що набуло широкого поширення в соціології при вивченні особистості та соціальної поведінки. У цінностях втілена значимість предметів і явищ соціального середовища для людини й суспільства. Цінності є соціально придбаними елементами структури особистості, виступають як фіксовані, стійкі уявлення про бажане. Цінності існують незалежно від конкретної особистості як елемент культури і стають елементами духовної культури особистості, важливими регуляторами поведінки в тій мірі, в якій засвоюються ці цінності. Кожен тип культури, кожна епоха, нація, етнос, група мають свою специфічну систему цінностей [49, 89].

Міжнародний олімпійський комітет визнає три основні олімпійські цінності [439]:

- досконалість – перевищення своїх досягнень, подолання себе, своїх недоліків, що заважають досягненню поставленої мети у будь-якому виді діяльності, а особливо у спорті;
- дружба – загальнолюдська й олімпійська цінність, що передбачає розуміння, повагу, підтримку, допомогу, рівність, співчуття; дружба допомагає досягти не тільки бажаної особистої мети, а й мети різних народів, країн і суспільства в цілому;
- повага – передбачає справедливість, рівність прав, увагу до інтересів іншої людини, її переконань, свободу і довіру.

Аналіз спеціалізованих літературних джерел дозволяє відзначити, що кажучи про ціннісний потенціал олімпійського руху для сучасного соціуму, необхідно мати на увазі два рівні цінностей: суспільний і особистісний і представляти механізм перетворення суспільних цінностей в надбання кожної особистості [57, 73, 78, 248, 254].

До суспільних цінностей олімпійського спорту дослідження дозволяють віднести [4, 17, 32, 60, 246]: інтелектуальні, цінності рухового характеру, цінності педагогічної технології, мобілізаційні тощо.

Зміст інтелектуальних цінностей являє собою знання, пов'язані з різними аспектами олімпійського руху.

До цінностей рухового характеру, на думку дослідників, слід віднести кращі зразки моторної діяльності, що досягаються в процесі фізичного виховання та спортивної підготовки, раціональність та економічність техніки виконання рухів, особисті досягнення людини, її реальний потенціал [131, 142, 150, 152].

У зв'язку із зазначеним дослідження дозволяють говорити і про цінності технологій – все те, що напрацьовано фахівцями для забезпечення процесу розвитку олімпійського спорту, залучення різних верств населення до ідеалів і цінностей олімпізму, організації роботи спортивних установ, спортивної підготовки тощо.

Важливими, і як зазначають науковці [306], ще недостатньо осмисленими, цінностями олімпійського спорту є цінності інтенційного характеру, що відображають сформованість громадської думки, престижність олімпійського руху в даному суспільстві, популярність олімпійського спорту серед різних верств населення, а головне, – бажання і готовність людини до постійного розвитку. До групи інтенційних цінностей фахівці [12, 148, 313] відносять і соціально-психологічні установки людей, які визначаються характером, структурою та спрямованістю потреб, мотивацій і ціннісних орієнтації на заняття спортом.

Особливе значення для підготовки життєздатного та соціально активного молодого покоління має освоєння дітьми та молоддю мобілізаційних цінностей олімпійського руху. До їх числа науковці відносять виховання спортивними заняттями здатності до раціональної організації свого часу, внутрішню дисципліну, зібраність, швидкість оцінки ситуації та

прийняття рішення, наполегливість у досягненні поставленої мети, уміння спокійно пережити невдачу і навіть поразку, нарешті, просто «викрутитися» зі складної ситуації [69, 100, 105, 119, 306]. Мобілізаційні цінності спортивної підготовки допомагають людині вижити в екстремальних ситуаціях, які не настільки вже й рідкісні в житті сучасного суспільства: хвороби, травми, екологічні кризи, аварії – ось той неповний перелік ситуацій, коли людині особливо потрібні високорозвинені рухові якості та здібності.

Науковці виділяють і валеологічні цінності олімпійського руху [151, 285, 304], до яких відносять накопичені теорією та методикою як фізичного виховання, так і спортивної підготовки знання про використання фізичних вправ для ефективного розвитку людини, формування її статури, загартовування, підвищення працездатності, психоемоційної стійкості. Інтегративність валеологічних цінностей обґрунтовується включенням в їх зміст цінностей рухового характеру: вміння і навички, фізична підготовленість, працездатність – всі ці якості істотно визначають стан здоров'я людини.

В. Бальсевич [11], Л. Лубишева [150], С. Фірсін [306] зазначають, що специфічні цінності олімпійського спорту мають високу інтегративність і варіативність. В першу чергу це відноситься до виховної цінності олімпійського спорту. Олімпійський спорт часто називають «школою характеру», «школою емоцій», «школою волі», «школою чесної гри», таким чином затверджуючи емоційні, моральні, етичні цінності спорту.

В масштабах олімпійського руху зростає цінність спорту як фактору соціальної інтеграції та зміцнення міжнародних зав'язків. Олімпійський спорт давно посів одне з чільних місць у міжнародному спілкуванні завдяки своїм комунікативним властивостям. Мова спорту не вимагає перекладу, він зрозумілий і доступний, оскільки заснований на загальнолюдській логіці [19, 20, 24, 28, 34].

При характеристиці соціальної цінності олімпійського спорту важливо мати на увазі його чимале економічне значення [211, 278, 338, 340]. Економічна вигода спорту давно доведена. Матеріальні вкладення суспільства у розвиток олімпійського спорту багаторазово окупаються, починаючи зі здоров'я нації і закінчуючи фінансовими доходами від його комерційної сторони.

Зміст ціннісного потенціалу олімпійського спорту не вичерпується зазначеними вище характеристиками. У ході розвитку суспільства олімпійський спорт поряд з іншими соціальними явищами постійно розширює межі свого впливу на життя людей.

Фахівці доводять, що ідея олімпійського руху заснована на визнанні того, що в олімпійському спорті, спортивних змаганнях закладені величезні можливості для реалізації мультикультурних гуманітарних цінностей [28, 29, 366, 371, 417].

Л. І. Лубишева [148] відзначає, що олімпізм має ту інтегруючу силу, що дозволяє збагатити процеси загальної середньої та вищої освіти, фізкультурного виховання, спортивної підготовки філософією гуманізму, моральності, культури. У свою чергу, це дозволяє олімпізму відбутися як соціально-культурному явищу і створити серйозну основу для формування олімпійської культури.

Під терміном *«олімпійська культура»*, фахівець розуміє, специфічну філософію життя, що включає духовні цінності спорту. Олімпійська культура, з точки зору науковця, несе в собі історичний, світоглядний, аксіологічний потенціал. Її основою є положення, прописані в Олімпійській хартії; вона наповнює фізичну культуру та спорт духовним, гуманістичним смислом, сприяє подоланню утилітарного ставлення до цих видів діяльності.

Як зазначають В. К. Бальсевич [12, 13], В. І. Столяров, С. В. Родиченко [252, 279, 281, 423] ефективним засобом формування олімпійської культури є використання системи олімпійської освіти та виховання. Відомо, що

педагогічна діяльність як свідомий цілеспрямований вплив на особистість, може мати на меті формування і вдосконалення трьох різних, хоча і тісно пов'язаних між собою підсистем особистості: системи знань (інформаційна готовність особистості до діяльності); системи інтересів, потреб, настанов, ціннісних орієнтацій (мотиваційна готовність) і системи різних якостей і здібностей людини, її умінь і навичок здійснювати певну діяльність (операційна готовність до діяльності) [268, 270, 292, 321, 322].

Таку структуру повинна мати будь-яка педагогічна діяльність, у тому числі і та, що пов'язана з олімпійською культурою. В. І. Столяров підкреслює, що педагогічна діяльність з освоєння олімпійської культури повинна бути спрямована, передусім, на формування у людини інтересу до спорту, потреби в освоєнні цінностей спортивної та олімпійської культури: знань, умінь і навичок, мобілізаційних цінностей [280, 283].

У програму олімпійської освіти та виховання необхідно закласти принаймні три основних напрямки: пізнавальний, мотиваційний, практичний. Перший напрямок вирішує завдання формування знань про Олімпійські ігри, історію олімпійського руху, гуманістичні цінності спорту. Другий напрямок забезпечує формування потреби у спортивній діяльності, прагнення до досягнення спортивного результату. Розвиває ціннісні орієнтації й інтерес до спорту. Третій напрям сприяє практичному освоєнню принципів та цінностей олімпізму шляхом активного залучення дітей та молоді до участі в спортивних заняттях і змаганнях.

Дослідники [148, 168, 282] підкреслюють, що важко виділити з даного змісту олімпійської освіти один пріоритетний напрямок. Здається, що саме питання освіти, виховання, навчання повинні бути інтегровані для вирішення головної мети – формування олімпійської культури. І все ж видається, що ключовим моментом у педагогічній діяльності повинен залишатися процес формування потреби: потреби у заняттях спортом, потреби в отриманні знань, потреби навчатися й отримувати нові навички спортивної діяльності.

Трансляція олімпійської культури через систему освіти сприятиме інтеграції спорту, освіти і виховання, зближенню людей в душі ідеалів олімпізму.

1.3. Загальні аспекти формування культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху

Фахівці зазначають, що дослідження культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху доцільно розпочинати зі звернення до його витоків, зокрема до часів Стародавньої Греції [24, 34, 35]. Саме тут виникла ідея Олімпійських ігор, і багато сьогodнішніх символів та ритуалів сягають своїм корінням тієї епохи. А значить, доцільно познайомитися з цінностями та ритуалами стародавніх Олімпійських ігор, що проводилися з 776 року до н. е. до 394 року, а також з обставинами, які передували першим сучасним Олімпійським іграм, що відбулися в 1896 році.

Розуміння відносин, що пов'язують давні та сучасні Олімпійські ігри, сприяє розумінню відносин між олімпійським рухом і сучасним суспільством в цілому. Крім того, це допомагає зрозуміти, чому Олімпійські ігри стали наймасштабнішою подією в історії людства [157, 199, 338, 345, 357].

1.3.1. Олімпійські ігри в культурі Стародавньої Греції.

Давньогрецька цивілізація є колискою для багатьох унікальних явищ світової культури, до числа яких входять і Олімпійські ігри, яким судилося не просто стати важливим фактором розвитку грецької, а пізніше й римської середземноморської культур, але й вийти за межі античної цивілізації, перетворивши еллінські традиції змагальності у загальносвітове явище [26, 61].

Однак, для розуміння місця і ролі Олімпійських ігор в культурі Стародавньої Греції, доцільним є ознайомлення з особливостями розвитку давньогрецького суспільства, світоглядом стародавнього грека.

Давньогрецьке суспільство значна кількість науковців [57, 67, 90] розглядають як компетативне, тобто таке, в якому кожному з його членів притаманне прагнення здобувати перемоги та доводити перевагу над оточуючими.

Самого грека часто називають агоніальною особистістю. У Греції (грецькою *Ελλάδα* – Еллада) змагаються повсюдно. Змагаються політики, оратори, ремісники, купці, музиканти, автори комедій та трагедій, актори; безліч всіляких ігор, що мають змагальний характер, є повноцінною складовою життя давньогрецького суспільства, включаються в якості необхідного компоненту у святкування або релігійні культові дії [35, 55, 64, 65].

Агони – різні змагання (в тому числі й атлетичні) привертали увагу значної кількості учасників, які прагнули виділитися своїми досягненнями, що, в свою чергу, породжувало атмосферу гострої конкуренції, змагальності та протиборства, без урахування чого неможливо зрозуміти спосіб життя і культуру стародавніх греків.

Тісно пов'язаним із терміном агони є – агоністика, принцип змагальності, який реалізувався у різних областях життя (праці, мистецтві, спорті) з метою досягнення найкращого результату, визнання, прославлення сфер діяльності, примноження, як особистого престижу, так і слави полісу [35].

Глибоко вкорінений змагальний дух у Стародавній Греції часто проявлявся у вигляді різноманітних конкурсів, що забезпечували появу талановитих, а часом і унікальних творів. У цих умовах, пронизаних ідеалами змагання, боротьбою за першість, прагненням досягнення фізичної та духовної досконалості, особливе значення мали великі атлетичні змагання, що набули надзвичайної популярності. Атлети, які виступали у таких змаганнях або готувалися до них, надихали митців на створення скульптур, рельєфів, зображень на амфорах тощо [34].

Тодішня атмосфера героїзму і змагальності, характерна для більшості давньогрецьких міфів, породжувала відповідну систему цінностей у суспільстві, впливала на виховання й освіту, на зміст культів і свят, визначала філософські погляди стародавніх греків [184, 187].

У рамках типології культур виділяється «культура сорому» і «культура совісті». Грецька культура, за визначенням дослідників [57], належить до першого типу, де поведінка індивіда розгортається у зв'язку з оцінкою оточуючих, – відповідно до їх схвалення або осуду. В якості найважливішого мотиву дій у Греції виступає наслідування кращих. «Культура совісті» – протилежний варіант організації соціального життя, де на перший план виступає внутрішня система цінностей, а «суд совісті», що визначає відповідність поведінки в зазначеній системі, має для індивіда вирішальне значення. «Почуття внутрішньої гріховності було чуже грекам. Але їм надзвичайно було властиве почуття сорому перед громадянами» – зазначає М. Рожанський [255, с. 284].

Еллада створила особливий тип держави – поліс – громаду рівних громадян. Ця рівність дотримувалося в економіці, політичному та соціальному житті держави. Однак формування духовних цінностей поліса передбачало, що кожен громадянин повинен не просто служити Батьківщині, а й постійно вдосконалювати себе, тим самим приносячи користь полісу. Кожен поліс заохочував розвиток агоністики серед громадян. Покращуючи свою фізичну підготовку, громадянин полісу намагався розвивати всі властиві йому таланти. Досягти ж вищих результатів у всіх сферах життя громадяни могли, тільки змагаючись один з одним. І те, що вони прагнули бути не рівними, а кращими, йшло лише на благо поліса, на вдосконалення його політичного та соціального життя, сприяло його зовнішнім успіхам [61].

При цьому грецька традиція, як вказує Й. Хейзінга [310, с. 89–90], «розрізняє змагання як такі, що відносяться до держави, війни і права, та змагання в силі, в мудрості і в багатстві». Він констатує: «У греків було

прийнято змагатися у всьому, що містило в собі можливість боротьби. Змагання чоловіків у красі становили елемент Панафінеїв. На сімпозій-бенкетах – змагалися у співі, загадуванні загадок, у тому, хто більше вип’є та пізніше засне».

Дослідження дозволяють зазначити, що і військові зіткнення між містами-полісами Стародавньої Греції, теж були своєрідним вираженням зазначеної агоніальності. Ряд дослідників розвитку давньогрецького суспільства [57, 67, 106, 174] зазначають, що у ситуації, коли змагальність вкорінена в ментальності людей настільки глибоко і представлена в їх способі життя настільки широко й різноманітно, висування на авансцену соціальних подій таких змагань, як змагання в бігу, стрибках, як кулачний бій, перегони на колісницях та ін., тобто, змагань, програма яких передбачає суто атлетичне суперництво, здається дивним.

Дійсно, дії спортивного типу виглядають спочатку як істотно менш змістовні та соціально значущі, у порівнянні, зі змаганнями в акторській майстерності або ораторському мистецтві, або зі змаганнями у сфері політики і економіки. Проте, факт залишається фактом: саме атлетичні поєдинки викликають особливо великий глядацький інтерес отримують надзвичайно широкий соціальний резонанс. Ю. Андрєєв [2, с. 176] зауважує: «Археологічні знахідки ... показують, майже маніакальний спортивний азарт або, висловлюючись більш витончено агоніальний дух супроводжував греків усюди, де б вони не з’являлися. Навіть в таких віддалених і глухих куточках грецького світу як міста Північного Причорномор’я (Ольвія, Херсонес, Пантікапей), знаходять знамениті панафінейські амфори, що були призами на давньогрецьких іграх. Навіть грецькі найманці з армії Кіра Молодшого, що блукали по безкрайніх просторах Перського царства далеко від берегів рідного їм Егейського моря, не могли відмовитися від своєї вродженої любові до агонів і влаштовували їх при першій же можливості під час коротких перепочинків між боями і нудними переходами, як про це

розповідає Ксенофонт, один із учасників походу Десяти тисяч. Для цих солдатів, надовго відірваних від батьківщини, які вже майже втратили надію на повернення, агон залишався останнім нагадуванням про їхню приналежність до загальноеллінської культурної спільноти й останньою спробою не втратити себе, не розчиниться без сліду в безмежному варварському морі».

Дослідники зазначають, що для пояснення такого роду захопленістю атлетичними змаганнями, необхідно хоча б у загальних рисах відтворити базисні елементи світогляду стародавнього грека [35].

Світогляд еллінів формувався у специфічних умовах їх життя, для якого характерною була висока міра самостійності кожного окремого індивіда, наявність широких можливостей для практичних дій, спрямованих на зміну умов соціального життя. Грецьку культуру можна назвати в зазначеному відношенні екстравертивною [140, 187].

Екстравертованість культури безпосередньо сприяє формуванню особливого погляду грека на навколишнє: світ сприймається їм значною мірою як матеріал, з якого можна створювати необхідні речі. Але таке бачення, на думку соціологів, педагогів, філософів [8, 10, 57, 75] характерно, для суб'єкта наукової діяльності. Тому, не випадково саме Греція виявляється, відповідно до найбільш поширеної думки [63, 106, 138, 149], батьківщиною філософії і науки.

В екстравертивній культурі людина, вирішуючи протиріччя своїх відносин з навколишнім світом, схильна насамперед змінювати сам цей світ. Це означає, що самовияв одного індивіда постійно, у зовнішньому середовищі перетинається із самовиявом іншого індивіда. Інакше кажучи, кожен індивід публічно протиставлений іншому (іншим). І сама ситуація цього зіставлення глибоко демократична. Тут один індивід поєднаний з іншим як рівний з рівним.

Отже, агоністика стала невід'ємним, і навіть обов'язковим проявом кращих якостей громадян, які служать своїм полісам. Не можна не погодитися з А. І. Зайцевим [94, с. 73] який писав, що: «В суспільній свідомості Греції архаїчної епохи складається шкала ціннісних орієнтацій, згідно з якою агоністичні успіхи, й особливо перемоги на загальногрецьких іграх, виявляються в числі найбільш бажаних життєвих цілей». І одним з найвищих проявів агоністики були Олімпійські ігри. Вони займали особливе, унікальне місце в античній історії і були вираженням вищих духовних цінностей еллінської цивілізації. Саме в Олімпії спортивні агони були не тільки погонею за рекордами, а були важливою для еллінів культовою дією, учасники якої могли продемонструвати свою відданість верховному божеству олімпійського пантеону – Зевсу Олімпійському, присвячуючи йому свої перемоги [137].

Олімпійські ігри були об'єднуючим центром всього еллінського світу, священні послы – теори – представляли в Олімпії всі грецькі держави. Особливо шанували Олімпійські ігри греки з віддалених місць, яким вони допомагали підтримувати зв'язок з метрополією. Багато грецьких міст влаштували у себе ігри на зразок Олімпійських або споруджували храми Зевса Олімпійського (в Афінах, Халкедоні, Акраганті, Сиракузах) [24, 34].

В Олімпію з'їжджалися художники і поети, а з 50-ї Олімпіади утвердився звичай читати на Олімпійських іграх літературні твори, вірші. Геродот, повернувшись зі Сходу, читав тут розділи своєї «Історії»; в Олімпії проводив свої бесіди Сократ, ходив туди пішки з Афін, зі своїми творами виступали Платон, Емпедокл, Софокл, Сократ, Демосфен та ін. [34].

Грецькі держави під час Олімпіад повідомляли про укладання важливих договорів, скріплюючи їх клятвами у вівтарів богів і повідомляючи про те всю Грецію. Ім'я, урочисто оголошене на Олімпійських іграх, ставало відомо всьому грекомовному світу. На рубежі IV-III ст. до н. е. історик Тімей

Сицилійський запропонував вести літочислення по Олімпіадах, чотирирічним відрізкам, від однієї Олімпіади до іншої.

До II ст. до н. е. Ігри втрачають свою пишність, перетворюючись на подію місцевого значення. У 85 р. до н. е. римський полководець Сулла дозволив своїм солдатам спустошити скарбниці Олімпії, переніс Ігри в Рим (175 Олімпіада – 80 р. до н. е.), але через чотири роки вони відновлюються у Греції. З великою пишнотою змагання були відновлені римським імператором Августом. Германік отримав на Олімпійських іграх вінок, Тиберій у 4 р. до н. е. став переможцем у перегонах на колісницях [35].

Фахівці відзначають, що Олімпійські ігри впливали на розвиток грецької культури. При цьому можна виділити два аспекти [26, 35, 165].

По-перше, в Елладі склався культ прекрасного оголеного тіла. Атлети тренувалися і змагалися оголеними. Сором наготи вважався ознакою варварства. Греки шанували засмагле, треноване оголене тіло виразом високого рівня культури.

По-друге, під час Ігор з'їжджалися з усіх куточків Еллади видатні філософи, поети і вчені, що сприяло подальшому розвитку вражаючого феномена грецької культури.

Перед численною аудиторією виступали великі філософи Платон, Сократ, Діоген, Геракліт, батьки історії Геродот і Фулідід, основоположник медицини Гіппократ, класики давньогрецької поезії та драматургії Софокл, Піндар, Еврипід [63, 65, 174].

Філософські бесіди, поетичні та ораторські виступи, споглядання шедеврів архітектури і скульптури, захоплення красою і фізичною досконалістю атлетів формували та розвивали єдину грецьку культуру [255, 272, 315].

При збереженні специфіки розвитку і своєрідності різних грецьких полісів, без тиску будь-якої централізованої влади саме тут, на святах, природним чином формувалася національна самосвідомість греків.

Це була свідомість високої суспільної цивілізації, духовної і фізичної культури, свідомість переваги над рабами і сусідніми варварськими народами [64].

У період розквіту Античної Греції Олімпійські ігри виконували цілий ряд соціальних функцій: релігійну, культурну, виховну, економічну, політичну, видовищну. Однак велика соціальна значущість Олімпійських ігор цього періоду визначалася, передусім, їх впливом на об'єднання грецького світу і формування єдиної національної самосвідомості. Тому, незважаючи на втрату багатьох цінностей, і організаційних моментів, греки продовжували свято зберігати традицію проведення Олімпійських ігор [34].

Саме тому у Стародавній Греції зародилася культура, яка відіграла істотну роль в історії людства: у скарбницю світової культури увійшли легенди і міфи стародавніх греків, «Іліада» та «Одіссея», що пов'язують з ім'ям Гомера, твори грецьких філософів Аристотеля, Геракліта, Платона і Сократа, поетів і драматургів Аристофана, Еврипіда, Софокла і Есхіла, істориків Геродота і Фукідіда; безсмертні творіння скульпторів Мирона, Поліклета, Праксителя, Фідія [61, 315, 339].

Багату спадщину залишила Стародавня Греція і в галузі фізичної культури. Зокрема, терміни – атлет, гімнастика, стадіон – народжені еллінами [315].

Після поневолення Греції Римом у 146 р. до н. е. Олімпійські ігри проводилися до 394 р. н. е. Протягом зазначеного періоду, коли Греція перебувала під пануванням Риму, популярність Ігор і ставлення до них з боку правителів Римської імперії істотно змінювалися. На початку Римського панування до святилищ Олімпії і Олімпійських ігор римські правителі ставилися з повагою і прихильністю. Однак із втратою Грецією незалежності відбулися зміни політичної, економічної і соціальної сторін життя грецького суспільства, які негативним чином позначилися і на спорті [34, с. 183].

При цьому, дослідження дозволяють зазначити, що Римське панування істотною мірою сприяло збереженню культурної спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор, зокрема, це: тривала, у понад 700 років, підтримка традиції проведення Олімпійських ігор; вивіз до Риму творів давньогрецьких митців, сприяв їх збереженню від руйнування, що було спричинене землетрусами та пожарами; Римська імперія, в різні періоди, також сприяла побудові в Олімпії споруд для занять атлетикою та гімнастикою.

1.3.2. Культурно-просвітницька складова відродження Олімпійських ігор. У суспільній свідомості та й у спеціальній літературі з історії спорту міцно вкоренилося уявлення, що олімпійський рух нового часу виник з ініціативи П'єра де Кубертена (1863–1937), завдяки тому, що французький барон відродив ідею Олімпіад давнини. Це твердження, повторюване в самих різних варіантах, вірно лише в певному розумінні. Разом із тим воно затуманює, замовчує справжнє значення діяльності Кубертена, історичне тло, на якому вона розгорталася, громадські, педагогічні та фізкультурні принципи, що лежали в її основі. Дійсно, віддаючи данину поваги дипломатичним, спортивно-політичним, спортивно-педагогічним та організаторським заслугам П. де Кубертена, не можна забувати і про ті соціальні причини та умови, які дозволили відродити олімпійську ідею, створили для цього основу [34, 140].

Діяльність барона П. де Кубертена, спрямована на відродження Олімпійських ігор, була лише завершальним етапом у багатовіковій діяльності багатьох поколінь людей, які вклали свої знання, ентузіазм і здібності в гуманізацію суспільства, розкріпачення людини та задоволення її різноманітних духовних і фізичних потреб, в розвиток культури, науки, освіти, мистецтва, міжнародного співробітництва, фізичної культури і спорту. В результаті, в кінці XIX ст. в багатьох країнах Європи, а також у Північній Америці, було створене середовище, в якому могла бути

підтримана ініціатива відродження Олімпійських ігор як події міжнародного масштабу [34].

Це стало наслідком докорінної зміни світогляду людей, соціальних та економічних умов життя, характерних для найбільш розвинених європейських країн у XV–XVI ст., тобто в період, який у подальшому увійшов в історію як епоха Ренесансу (Відродження), відмінною рисою якої є світський характер культури, її гуманізм і антропоцентризм (тобто інтерес, в першу чергу, до людини та її діяльності; в цей час розквітає інтерес до античної культури, відбувається її «відродження» [140, 201].

Початок змінам епохи Відродження було покладено в XIV ст. в Італії, де раніше всіх в Європі зародилися промислові мануфактури, що стали «вихідним пунктом капіталістичного виробництва». Важливо враховувати й те, що в Італії XIV–XV ст. найбільше зберіглося пам'яток еллінської культури, які захоплювали і надихали передових людей нової епохи, що зароджувалася, спонукали ідеалізувати класичну старовину. Грецька спадщина переконувала, що тільки через відродження античної культури після багатьох століть середньовічного варварства і невігластва, панування релігійної ідеології та містицизму відкриваються шляхи до істинного пізнання світу і зображення самої природи [137].

Ідеалом в епоху Відродження була всебічно розвинена людина – «*homo universalis*», продукт того «історичного моменту», коли засновані на поділі праці матеріальні умови сприяли появі особистості в сучасному сенсі слова, широкому розвитку її здібностей і зв'язків між людьми. Новий канон фізичної культури, відкидаючи карикатурний аскетизм середньовіччя, спирався на ідеї античності.

У формуванні основ фізичної культури епохи Відродження брали участь дві тісно взаємопов'язані ідейні течії: гуманізм і реформація, культурно-історичне поєднання яких виникало з єдності рушійних сил, що стояли за соціальними битвами епохи. Якщо конкретно, реформація – в тому

числі і в плані фізичної культури – сприяла розширенню, по суті, аристократичної соціальної сфери гуманізму, його демократизації та набуттю ним національного характеру [140].

Видатні філософи і мислителі кінця XVII – середини XIX ст. у своїх працях заклали основу просвітницького світогляду (епохи Просвітництва – почалась з XVII ст.), що став природним продовженням гуманізму епохи Відродження, – звернення до розуму як до єдиного засобу пізнання людини і суспільства. Наукове пізнання уявлялося як найвища і найпродуктивніша форма діяльності розуму [46].

У середні століття розвивалося вчення гуманістів, які найбільшу увагу в галузі фізичного і духовного виховання приділяли інтересам самої людини. Свої переконання в необхідності розвивати нову культуру, в тому числі і нову систему фізичного виховання, вони підкріплювали авторитетом античної науки [204]. Основною ідеєю всіх гуманістів цієї епохи було використання фізичного виховання не тільки для військової підготовки, але і для укріплення здоров'я, розвитку фізичних можливостей. Це була нова, прогресивна, для того часу, ідея (табл. 1.1).

Цілком природно, що гуманісти, стверджуючи новий світогляд, не могли не звернутися до античної спадщини, яку в середні століття було спотворено і майже забуто. Саме в античній культурі були знайдені гуманістичні цінності, засновані на вивченні природи та перетворювальної діяльності людини, що відображають норми морального і прекрасного, та є співзвучними ідеалам епохи Відродження. У цей період стала проводитися величезна робота з вивчення, відновлення і поширення античної спадщини [34, с. 196].

Як зазначають фахівці, поняття Олімпійських ігор було повернуто в сферу суспільної свідомості видатним італійським державним діячем епохи Відродження Матео Пальмієрі (1405-1475) в одній з його політичних дискусійних робіт, написаній близько 1450 року. Політичні діячі італійських

міст-держав в полеміці з церковною і феодальною владою прагнули посилалися на ідеї античного світу [140, 199, 351].

Ряд дослідників схильні вважати, що на появу терміну «Олімпізм» вплинули історичні відомості не тільки про античні Олімпійські ігри, але й про так звані «малі Олімпійські ігри», які проводилися на території Стародавньої Греції – Панафинецькі, Істмійські, Німейські, Піфійські та ін., а також в її колоніях на берегах Середземного моря, в Малій Азії, на Кримському півострові (Херсонеські, Феодосійські) [397].

Таблиця 1.1

**Фізичне виховання в працях і діяльності гуманістів епохи
Відродження (В. Фельтре, І. Меркуріаліса, Ф. Рабле, М. Монтеня)**

Автор	Зміст основної праці
Франсуа Рабле (1494–1553)	Написав роман «Гаргантюа і Пантагрюель» (французькою мовою, а не латиною; в гуманістичному дусі). Висміяв середньовічну систему виховання і створив свою. Вважав, що навчання має бути приємним для дитини. Велике значення надавав фізичному вихованню, з цією метою пропонував дотримуватися гігієнічного режиму, чергуючи розумову роботу з фізичними вправами. Вправи запозичив від народних ігор, використовував фізичні вправи стародавніх греків. Книга отримала широке поширення серед населення
Вітторіно да Фельтре (1378–1446)	Сприяв подоланню релігійно-схоластичної орієнтації школи. Заснував «Будинок радості» в якому викладались філологія, математика, а також фізичне виховання (вперше): ігри, фізичні вправи, фехтування, плавання, їзда верхи
Ієронім Меркуріаліс (1530–1606)	В праці «Мистецтво гімнастики» описав майже всі відомі йому фізичні вправи і виклав методіку їх застосування. Вважав природне право людини на фізичне виховання необхідною умовою існування. Фізичні вправи ділив на 3 групи: для здоров'я («справжні»); військові («необхідні»); атлетичні (показові). Ця праця протягом 200 років залишалась одним з основних посібників з фізичного виховання
Мішель Монтень (1533–1592)	Відстоював природне право людини на розвиток своїх розумових і фізичних сил. Духовну та фізичну сторони особистості людини вважав рівноцінними частинами цілого. В афоризмах порівнював ці сторони з двома кінями, запряженими в одну карету: «якщо один з коней буде кульгати, як би не рвався вперед здоровий кінь, карета буде рухатися зі швидкістю, на яку здатен кульгаючий». Тобто, тільки та людина здатна на найбільші досягнення в житті, у якій обидві сторони особистості будуть розвинені повноцінно. Рекомендував широко застосовувати відомі вправи в бігу, стрибках, метаннях, боротьбі, фехтуванні, їзді верхи

Цікавості суспільства до давньогрецької спадщини багато в чому сприяло перевидання творів давньогрецьких поетів і мислителів – Гомера, Піндара, Аристотеля, Сократа, Платона. Так, у 1488 році у Флоренції отримала друге життя «Одіссея» Гомера, потім була перевидана і «Іліада». У 1515 році побачили світ твори Аристотеля та Піндара. В цьому ж році в Римі були опубліковані оди Піндара, присвячені давньогрецьким іграм в Олімпії, Дельфах, Немеї та Істмії. В наступні роки вони багато разів перевидавалися грецькою, латинською та іншими європейськими мовами [34].

Інтерес до культурної спадщини Стародавньої Греції, у тому числі і до Олімпійських ігор, багато в чому був викликаний виданням М. Мусурісом твору давньогрецького мандрівника та письменника Павсанія «Опис Еллади», в якому були детально викладені найважливіші історичні події Стародавньої Греції, містився і докладний опис свят, що проходили в Олімпії (1516 р.), П. Фабером роботи «Агоністікон» (1592 р.) [34].

До піонерів олімпізму слід віднести і юриста Іоханнеса Аквілла, який в 1516 році організував у Бадені «показові олімпійські виступи»; англійського драматурга Томаса Кіда (1544–1590), який ставлячи в театрі окремі захоплюючі сцени з історії олімпійської атлетичної діяльності, прагнув до викриття громадських пороків своєї епохи, а також зніженості знаті [140].

Активізація всіх сфер духовного життя, розширення кола інтересів і захоплень підвищували вимоги до здоров'я та фізичних можливостей людей. Починаючи з XIV–XV ст. в побут активно проникають різні види рухової активності, формуються їх змагальні форми, починають широко проводитися змагання. Танці, народні ігри з м'ячом, фехтування, веслування, кінний спорт, змагання гондольєрів набувають широкої популярності в Італії. В Англії розвиваються привезені колоністами з Індії крикет і крокет, які в подальшому набувають популярності у Франції та в Нідерландах. За рівнем розвитку конярства та кінного спорту, за кількістю і популярністю кінних змагань Англія стає лідером в Європі. Набувають популярності у цій країні

також гольф, футбол, більярдний спорт, фехтування. У Франції активно розвиваються різні види ігор з м'ячем і ракеткою – попередники тенісу. Тут же набувають популярності шахи. У Швеції проводяться змагання з бігу, боротьби, метання молота, ігри, що нагадують гандбол і хокей, скачки на конях. У Голландії біг на ковзанах стає однією з улюблених фізичних вправ. Поява ковзанів з металевими полозами призвела до захоплення танцями на льоду, а також іграми, що стали попередницями хокею. У різних країнах Європи на зміну захопленню стрільбою з лука приходять змагання з кульової стрільби, проводяться змагання з бігу, метання каменів, стрибків, різних видів єдиноборств [34].

Процеси, характерні для епохи Відродження, привели до перебудови системи освіти – появи нових шкіл, дворянських академій та інших закладів, в яких робилися спроби побудувати освіту під впливом ідейної течії гуманізму і відповідно до нових суспільних потреб. І хоча істотної зміни у ставленні до фізичного виховання в різних країнах не відбувалося, позитивні тенденції були очевидні. У дворянських академіях стали викладати танці, фехтування, їзду верхи. У шкільних програмах з'явилися (раз в тиждень) вільні дні, які відводилися для активного відпочинку – гімнастики, ігор, прогулянок [140].

Під впливом античної культури в ряді європейських країн в XVII ст. формується класицизм – течія, що спирається на принципи давньогрецького та давньоримського мистецтва, в основі якої лежали природні уявлення про раціонально побудовану державу, гармонійні суспільні відносини, логічний розвиток всіх видів мистецтва [76, 91].

Мистецтво класицизму прагнуло до ідеалізованих абстрактних образів, зображувало облагороджену реальність, базуючись на позачасовій красі творів античності. Як будь-який великий стиль, класицизм торкнувся всіх сфер мистецтва, його можна простежити в архітектурі, літературі, скульптурі, живописі, театрі та музиці. Канони класицизму – це єдність

місця, часу і дії та жорстка ієрархія високих (трагедія, епічна драма, ода) та низьких (комедія, сатира, байка, жанрова побутова картина) жанрів. Тобто, класицизм звертається до вічного, до ідеального, відкидаючи все випадкове і тимчасове [46].

Незважаючи на відому наступність естетичних принципів, класицизм брав істотно різні конкретні форми в різні історичні періоди, в різних національних культурах та в різних видах мистецтва.

Передумови до появи класицизму з'явилися ще у другій половині XVI ст. – в епоху пізнього Відродження – в Італії, коли деякі видатні архітектори прагнули привести в строгу форму мистецьку спадщину античності та затвердити в мистецтві ряд правил і норм античної естетики [34, 196 с.].

Протягом XVII–XVIII ст. класицизм, а потім неокласицизм стали панівним напрямом у філософії, літературі, освіті, архітектурі, будівництві та в інших видах мистецтва. Для неокласицизму естетичну цінність мало лише неминуще та непідвладне часу, і в цьому відношенні антична спадщина представляється невичерпним джерелом формування ідеальних образів, надісторичних естетичних норм і відповідних їм гармонійно прекрасних форм. Класицизм розвивався не тільки у Франції, Англії, Німеччини, але і в інших країнах Європи [34, 91].

Цілком природно, що протягом всього згаданого періоду XV–XIX ст. не можна було обійти і той пласт культури античності, який ставився до тілесного виховання, гімнастики, змагань атлетів, Олімпійських ігор. Слід зазначити, що в цей період досягнення давньогрецької культури, у тому числі і в галузі фізичного виховання, стали надбанням молоді, яка навчалася в різних університетах європейських країн.

У середині XVIII ст. французький вчений, археолог та лінгвіст абат Жан-Жак Бартелемі (1716-1795) написав працю про стародавню Грецію, розраховану на широкий читацький загал. У той час головним шляхом

пізнання Греції європейцями були подорожі, тому формою свого роману він обрав спогади стародавнього мандрівника, від імені якого автор не тільки зміг детально описати спортивні свята, які проводилися в Олімпії, Дельфах, Немеї та Істмі, а й висвітлив, надав читачеві можливість перейнятися духом свободи, чесного суперництва, самовдосконалення, характерним для античності [80].

Ставлення до Олімпійських ігор в літературі того часу дуже яскраво охарактеризували німецький поет, драматург і теоретик мистецтва Йоганн Шиллер (1759–1803 рр.), історіограф короля Великобританії Дж. Гіллс (1792–1834), американський письменник-романтик Едгар По (1809–1849.), німецький фахівець з класичної давнини В. Вегнер (1800–1886), німецький історик О. Йегер (1830–1910), німецький археолог, топограф та історик Е. Курциус (1814–1896), французький вчений П. Гіро (1850–1907) та інші [34, 35, 46].

Багата культурна спадщина, відображена в античній літературі, історії, скульптурі, архітектурі, що відноситься до Олімпійських ігор, їх основним принципів – в тому числі і з культом краси, благородства і сили людини, її безмежних можливостей, мирного змагання і прославлення переможців, надихало поетів, композиторів, співаків, музикантів, танцівників. Особливе місце тут посіло мистецтво балету, яке спочатку отримало бурхливий розвиток у Франції, після чого швидко поширилося і набуло популярності в Італії, Англії, Австрії, Росії, в країнах Північної Європи. Значне місце в цьому мистецтві відводилося героїчним подіям античної історії. Мотиви олімпійських змагань широко використовувалися у вступних частинах і дивертисментах оперних і балетних вистав. У різних країнах Європи, особливо у Франції та Італії в XVII–XVIII ст., відбувалось багато постановок, в яких знайшли відображення як загальна атмосфера олімпійських свят, так і виступи атлетів, особливо борців і кулачних бійців [35].

Історична та культурна спадщина Стародавньої Греції надихала і видних композиторів, представників живопису, серед яких Пітер Пауль Рубенс, Жак-Луї Давид, Жан-П'єр Сен-Урс, Карл Гун та ін. [34].

Загальні тенденції епохи сприяли розвитку нових педагогічних поглядів. Так, видатний англійський філософ-матеріаліст Джон Локк (1632–1704) серед багатьох напрямків своєї діяльності серйозну увагу приділив дослідженням в галузі педагогіки, показавши великий вплив середовища на виховання, неоціненну роль фізичних вправ для збереження і зміцнення здоров'я, придбання приємних манер і впевненості. Він показав необхідність всебічної фізичної підготовки, що допомагає долати труднощі у звичайному житті та у бойових діях. У зв'язку з цим Локк наполягав на необхідності навчання плавання, фехтування, їзди верхи, боротьбі, вважаючи, що ці навички є необхідними для джентльмена. Обґрунтовував він і необхідність занять танцями, які сприяють благопристойним, невимушеним і впевненим рухам [186].

Французький просвітитель, філософ, педагог, письменник Жан-Жак Руссо (1712–1778) був активним поборником фізичного виховання, звертав увагу на те, що вишуканість і слабкість аристократичної молоді, на відміну від людей, зайнятих фізичною працею, є наслідком малорухливого способу життя, зневажливого ставлення до фізичної праці. Доводив необхідність активного фізичного виховання дітей починаючи з раннього віку, справедливо вважаючи, що лише таким чином можна прищепити людині любов до праці, здатність до подолання труднощів, всебічно розвинути її фізичні якості [137].

Швейцарський педагог, основоположник теорії початкового навчання Йоганн Генріх Песталоцці (1746–1827) пов'язав навчання, виховання і розвиток дитини із продуктивною працею. Його заслугою в галузі фізичного виховання стало не тільки обґрунтування необхідності органічного взаємозв'язку духовного і фізичного розвитку, а й уявлення фізичного

виховання як різнобічного та комплексного процесу, що забезпечує всебічний фізичний розвиток і зміцнення здоров'я людини. Для вирішення завдань всебічного фізичного виховання Песталоцці класифікував фізичні вправи, упорядкував методику їх застосування залежно від тих чи інших педагогічних завдань. Запропоновану систему застосування різноманітних фізичних вправ він рекомендував не тільки як засіб поліпшення самопочуття, зміцнення здоров'я, але і в якості ефективної попередньої роботи для подальшої спеціальної підготовки у фехтуванні, боротьбі, іграх, танцях тощо [186].

Паралельно з поширенням фізичних вправ в установах освіти, активною популяризацією різних підходів до фізичного виховання дітей та молоді розвивався і спорт, причому не завжди у слухних напрямках. Цей процес визначався інтересами панівних класів, які часто пропонували суперечливі форми його розвитку.

Найцікавіший в цьому відношенні англійський спорт, для якого було характерно безліч його видів і різні підходи до їх становлення.

Різноманітна практична і теоретико-методична діяльність у сферах спорту та фізичного виховання, що проводилася у різних країнах протягом XV–XVIII ст., що стала однією з багатьох складових частин суспільних перетворень епохи Відродження та наступного періоду – Нового часу, перша частина якого часто розглядається як епоха Просвітництва, створила фундамент для подальшого інтенсивного розвитку фізичного виховання і спорту.

У XIX ст. поступово сформувалися ефективні й оригінальні національні системи фізичного виховання, відбувся інтенсивний розвиток спорту, із завершальною у цьому сторіччі яскравою сторінкою в його історії – відродженням Олімпійських ігор.

Видатну роль у відродженні Олімпійських ігор відіграв барон П'єр де Кубертен, який заклав організаційні, теоретичні та ідейні принципи сучасного олімпійського руху.

Будучи захопленим ідеєю звеличення Франції за рахунок просвітництва, розвитку духовних і фізичних якостей її мешканців, П'єр де Кубертен звернувся до спорту не лише як до засобу фізичного виховання людини, а й як до фактору, що має соціально-культурну цінність, яка полягає у створенні умов для взаємопізнання різних народів, зміцнення миру встановлення дружніх відносин. На погляд П. де Кубертена, відродження олімпійського руху повинно було стати тією позитивною силою, яка б протидіяла агресивності, мілітаризації, расовій і релігійній ненависті [281, 282].

Узагальнення існуючого матеріалу дозволяє виділити основні причини успішності концепції П'єра де Кубертена щодо відродження Олімпійських ігор:

- концепція П. де Кубертена виявилася співзвучною міжнародним рухам XIX ст., серед яких – Червоний хрест, скаутські установи, рух есперанто, спрямований на створення нової мови міжнародного спілкування;
- концепція виникла в період росту популярності всесвітніх виставок;
- прагнення П. де Кубертена виходили далеко за межі спорту, філософію олімпізму, запропоновану Кубертенем можливо розглядати в одному ряду з новими філософськими ученнями тієї епохи.

Дослідження свідчать, що основна ідея, покладена в основу відродження Олімпійських ігор на сучасній основі, за задумом П. де Кубертена полягала у послідовному й систематичному використанні спорту як ефективного засобу вирішення педагогічних завдань, тобто використання потенціалу спорту для «оновлення» людства через виховання [278].

Основою олімпійського руху П'єр де Кубертен вважав олімпізм, який розглядав, як – стан душі, що впливає з двоякої доктрини: зусиль і евритмії. Парсонс Т. [185] виокремлює чотири компоненти евритмії: культурні цінності, соціальні структури, особистісний досвід, органічний стан, які вбудовані у «фізичне середовище», як п'ятий компонент. Одне з основних завдань сучасного олімпійського руху його засновник вбачав у формуванні, через спорт, – евритмії. Він мріяв наділити таким ідеалом всіх людей, для яких він став філософією життя [133, 343].

П. де Кубертен, як педагог, розглядав олімпійський спорт як унікальний засіб виховання та освіти. Він зазначав, що спорт – це діяльність не заради задоволення чи розваги, не фізична компенсація розумової праці, це – джерело внутрішньої досконалості кожної людини [344].

Ініціатор відродження сучасних Олімпійських ігор заклав основу для наукового обґрунтування «спортивної педагогіки» як предмету, що в свою чергу, стало підґрунтям для обґрунтування філософії олімпізму, «олімпійської педагогіки», розвитку системи олімпійської освіти [84, 278, 344].

Свою концепцію олімпізму як поняття, що містить в узагальненому вигляді його педагогічні погляди, П. де Кубертен виклав у лекції, що прочитав 25 листопада 1892 р. в Сорбонському університеті з приводу п'ятої річниці створення Французького легкоатлетичного союзу. Із античних Олімпійських ігор передбачалося запозичити всі позитивні принципи (чесна гра, припинення на період Ігор військових дій, зв'язок з мистецтвом) та анулювати елементи дискримінації (неучасть жінок, осіб негрецького походження тощо) [388, 389].

Таким чином, олімпійський рух з самого початку передбачався його організаторами як міжнародний громадський рух з високими цілями та ідеалами – для гармонійного розвитку людини, для поєднання спорту з

культурою та освітою, для створення нового способу життя, досягнення миру і культурного процвітання.

1.3.3. Олімпійський рух як фактор міжкультурних взаємодій у сучасному світі. Глобальні економічні та політичні процеси, що відбуваються у сучасному суспільстві, інтенсивне збільшення чисельності населення та неконтрольована його міграція, поляризація між багатими та бідними, як в різних регіонах світу, так і в окремих країнах, культурні, етнічні та конфесійні протиріччя, гендерна нерівність лежать в основі постійних конфліктів, протистоянь та нестабільності життя світового співтовариства [146, 251].

Фахівці зазначають, що протидія цим процесам і явищам залежить від становища в кожній країні, її зацікавленості та узгодженості дій в розвитку глобальних процесів за допомогою стратегії, здатної сприяти розв'язанню проблем та усуненню протиріч, в основу якої може бути покладено мультикультуралізм – явище суспільного життя, що полягає у співіснуванні в рамках одного суспільства багатьох культур [31, 110, 330], як методологічний підхід та практичну діяльність [324].

В умовах глобалізації сучасного світу олімпійський рух, що охоплює всі континенти, має унікальну силу об'єднувати людей; Олімпійські ігри – яскравий приклад мирної масштабної міжнародної взаємодії, що полягає в співіснуванні у рамках одного суспільного явища багатьох культур [34, 296, 302, 338].

Унікальність сучасного олімпійського руху як соціального явища полягає у тому, що з моменту його започаткування він позиціонувався як засіб мирної співпраці [140].

Зокрема, окреслюючи концепцію олімпізму, під час лекції, що відбулась 25 листопада 1892 р. в Сорбонському університеті на честь п'ятиріччя створення Французького легкоатлетичного союзу П. де Кубертен

зазначив доцільність створення нового міжнародного соціального руху, який «поліпшить кровообіг Старої Європи» [140, с. 227] шляхом міжнародної мирної співпраці на спортивних аренах.

В Олімпійській хартії МОК, що була прийнята на Міжнародному атлетичному конгресі (конгресі відродження; Париж, Франція; 1894 р.) було зазначено: «В інтересах моралі Міжнародний конгрес та окремі країни вважають за необхідне відродити на міжнародній основі Олімпійські ігри у сучасній формі, однак із дотриманням стародавніх традицій» [199]. Тобто, з моменту відродження, Олімпійські ігри передбачали міжнародну взаємодію за допомогою гуманістичного потенціалу олімпійського спорту.

Взаємодія культур веде не тільки до збагачення, а й розширює міжнаціональне спілкування, сприяючи міжкультурному обміну. Взаємовплив культур – необхідна умова для розвитку світової і загальнолюдської культур [74].

Дослідники олімпійського спорту [31, 198, 253, 263, 339] відзначають, що інтенсивне міжнародне співробітництво, обумовлене участю значної кількості атлетів у безлічі спортивних змагань, що відбуваються у різних країнах світу є сприятливим середовищем для вивчення та сприйняття політики мультикультуралізму, що тісно пов'язана з толерантністю, плюралізмом, повагою прав расових, етнічних та релігійних груп, їх досягненнями в різних галузях життя суспільства.

Саме таке розуміння ролі олімпійського спорту закладено в основу партнерства між Організацією Об'єднаних Націй та Міжнародним олімпійським комітетом. Зокрема, у 2009 р. між ООН та МОК було підписано офіційний меморандум про домовленість щодо співробітництва в сферах, у яких спорт може сприяти соціальній інтеграції та економічному розвитку. Такими сферами є якісна освіта (включно із мультикультурною освітою), охорона здоров'я, розширення прав і можливостей жінок і дівчат, миробудівництво [172, 208, 212, 302, 447]. У 2015 році спорт був офіційно

визнаний ООН «важливим фактором, що сприяє сталому розвитку» [210, 303].

У 2014 році ООН та МОК підписали угоду [317], спрямовану на посилення співпраці між двома організаціями на найвищому рівні; в угоді зазначено, що МОК та ООН «поділяють однакові цінності сприяння кращому та мирному світу за допомогою спорту»; у цьому ж році ООН у резолюції визнає «спорт як засіб сприяння освіті, охороні здоров'я, розвитку та миру» та висвітлює важливу роль МОК та Олімпійського руху у досягненні цих цілей; В 2016 році ООН у резолюції [275] схвалює спорт за його силу стимулювати соціальні зміни.

Ще одним елементом співпраці є те, що Генеральна Асамблея Організація Об'єднаних Націй у порядку денному в галузі сталого розвитку на період до 2030 року [179], визначила спорт «одним із важливих чинників» сприяння зміцненню миру та встановлення взаєморозуміння між країнами та народами. У новому порядку денному також відзначено зростаючий внесок олімпійського спорту в справу розвитку світу, оскільки він сприяє утвердженню принципів терпимості та поваги, розширенню прав і можливостей жінок та молоді, окремих осіб і громад, а також досягненню цілей в галузі охорони здоров'я, освіти та соціальної інтеграції, взаєморозуміння та взаємосприйняття.

Невід'ємною специфікою олімпійського спорту, що обумовлюється правилами змагань та жодним чином не пов'язується з культурними, етнічними, расовими, релігійними та іншими особливостями учасників є надання рівних прав та можливостей спортсменам, які беруть участь у змаганнях. Зазначене створює середовище, в якому об'єктивно сприймаються досягнення представників різних соціально-етнічних груп, формується повага до супротивників, терпимість до культурного розмаїття тощо. Найкращою ілюстрацією «духу єдності різноманіття» в рамках розвитку олімпійського руху є олімпійське селище, в якому спортсмени всіх

національних олімпійських комітетів (станом на січень 2020 р. визнано 206 НОК) проживають разом під одним дахом, без будь-якої дискримінації; спілкуються, діляться власним досвідом та емоціями.

Яскравим прикладом реалізації політики мультикультуралізму під час проведення Олімпійських ігор є і «парад націй», що відбувається під час церемонії відкриття Ігор. Під час параду більшість учасників маршем проходять головною олімпійською ареною – країна за країною.

Дослідження свідчать, що для проведення церемонії відкриття Олімпійських ігор кожен Організаційний комітет обирає певну тему. Під час проведення церемонії відкриття Ігор мета країни-господарки полягає у представленні власної культурної самобутності та демонстрації світу свого місця у суспільстві. Наприклад, на Олімпійських іграх 2008 року в Пекіні тема була «єдність». 12 травня 2008 року в провінції Сичуань стався руйнівний землетрус. Як країна-господар, Китай хотів згадати цю трагічну подію, коли Яо Мін, легенда китайського баскетболу, пройшов рука об руку з Лінь Хао, дев'ятирічним хлопчиком, який врятував кілька однокласників під час землетрусу [396].

На церемонії відкриття Ігор перед кожною із делегацій несуть табличку з назвою її країни та її національний прапор [34]. Традиційно (починаючи з літніх Олімпійських ігор 1928 р.) першою виходить Греція через історичний статус прародителя Олімпійських ігор, а приймаюча країна завершує парад спортсменів. Всі інші країни-учасниці проходять після Греції, за абеткою мови, вибраної організаційним комітетом для цих Ігор (зазвичай це домінуюча мова в районі міста-господаря).

Однак на Олімпійських іграх 2004 р. в Афінах, грецький прапор очолював парад, у той час як грецька команда пройшла останньою, як країна, що приймає Олімпійські ігри; а першою пройшла Сент-Люсія (Αγία Λουκία на грецькій мові). У літніх Олімпійських іграх 1992 р. у Барселоні іспанська та каталонська мови були офіційними мовами Ігор, але через політичну

чутливість проблеми, пов'язаної з використанням каталонської мови, країни йшли в порядку французького алфавіту. З невідомих причин на всіх трьох Іграх, що проводилися в Японії, країни йшли в алфавітному порядку за англійським алфавітом замість японських символів. На літніх Олімпійських іграх 2008 року команди розташовувалися за кількістю мазків в китайському перекладі назви країни. На зимових Олімпійських іграх 2010 року команди виходили в англійському алфавітному порядку, хоча в Канаді поширені обидві офіційні мови Ігор, тому що англійська мова є домінуючою з цих двох у Ванкувері та провінції Британська Колумбія де він розташований [200, 396].

Вищезазначене дозволяє стверджувати, що і без цілеспрямованої мультикультурної освіти та виховання в сучасному олімпійському спорті певною мірою вирішуються його завдання [31]. Однак, це не значить, що мультикультурну складову не потрібно включати в систему олімпійської освіти.

М. М. Булатова [31] відзначає, що вивчення культури власного народу та формування почуття національної самосвідомості, отримання уявлень про розмаїття культур світу, виховання поваги до культурних відмінностей, створення умов до формування і розвитку умінь та навичок взаємодії представників різних культур, виховання в душі поваги, гуманного спілкування, толерантності тощо мають «наповнити» зміст олімпійської освіти та інтегровані в процес роботи зі шкільною та студентською молоддю.

С. Н. Бубка [26] зазначає, що як філософія олімпізму, так і політика МОК, МСФ, МОА, ряд національних олімпійських комітетів та олімпійських академій, центрів олімпійських досліджень та освіти, закладів освіти різних рівнів акредитації є орієнтованими на мультикультурні цінності. Більше того орієнтація на подібні цінності розглядається фахівцями як гарантія збалансованого розвитку олімпійського спорту, стабільності олімпійського руху в цілому. Нехтування зазначеними цінностями, що періодично виникає

з політичних, економічних, або інших причин, як у самій міжнародній олімпійській системі, так і в зовнішньому до олімпійського спорту середовищі, відразу ж призводить до дестабілізації системи, до розвитку негативних процесів і явищ [34].

Однак попри всю важливість політики мультикультуралізму для забезпечення соціальної справедливості та гармонізації стосунків між різними групами учасників олімпійського руху, на думку науковців, все ж існує небезпека однобічного розвитку цього явища [11, 148, 282]. У сучасному суспільстві інтенсивно зростають вимоги різних, частіше маргіналізованих груп, визнати їх ідентичність, надати права і свободи. Ці вимоги нерідко є досить різними, аж до взаємовиключення. Підтримка меншин та спільнот, особливо соціокультурного статусу та поведінкових установок є неоднозначною.

У міжнародній політиці, як зазначають фахівці [24, 253], принципово важливим є вирішення питання щодо балансу між обов'язковим для будь-якої спільноти загалом та притаманним окремо кожній із них. Олімпійський рух не є виключенням; відсутність такого балансу може призвести до конфліктів та суперечок, що руйнівню позначається на відносинах у середовищі, може нівелювати його монолітність та підірвати соціальну єдність [79]. Таким чином, делікатними й складними є питання реалізації політики мультикультуралізму щодо забезпечення визначення групової ідентичності, самоідентифікації людей, розвитку в них почуття власної гідності й гордості без перебільшення і створення передумов невдоволення з боку інших груп.

Особливо гостро постало питання використання мультикультуралізму в цілях досягнення єдності та стабільності суспільства в країнах, у яких є групи населення, що увійшли до складу держав не в результаті вільного вибору, а через політичні процеси. У цих випадках відсутність розуміння проблеми

толерантності та поваги може сприяти виникненню соціальних конфліктів, що призводять до руйнівних наслідків [34].

Спортсмени, які мають багаторічний та інтенсивний досвід міжнародного спілкування в сфері сучасного олімпійського спорту та володіють знаннями розвитку збалансованого мультикультуралізму в різних країнах світу, що перейнялися ідеалами і цінностями філософії олімпізму, можуть сприяти розвитку багатокультурності у цивілізованому та демократичному руслі.

Так, аналіз історії олімпійського спорту України, починаючи із виходу її спортсменів на олімпійську арену у складі збірної команди СРСР у 1952 р. відображає, з одного боку, надзвичайно гостру конкуренцію в середині групи спортсменів за право опинитися у складах збірних команд з численних видів спорту, а з іншого – безкомпромісну боротьбу в змаганнях і активну співпрацю, взаємоповагу, взаємодопомогу, безконфліктність, гендерну рівність. І це відбувається у сфері, що відрізняється найгострішою конкуренцією, найжорстокішим відбором, наявністю серйозних моральних і матеріальних стимулів. Видатних досягнень, широкого визнання всередині країни і в світовому співтоваристві, досягли чоловіки і жінки, представники різних соціальних верств і різних регіонів країни. Серед зірок українського спорту – українці, росіяни, євреї, естонці, литовці, представники народів Кавказу і Півночі Росії. І ніколи, ні на гендерному, ні на національному, ні на соціальному, ні на релігійному ґрунті у них не виникало ні конфліктів ні протиріч. І це за величезної масовості явища, що охоплювало в різні роки до одного мільйона чоловік, і за тієї кількості спортсменів, які удостоїлися нагород на Олімпійських іграх і чемпіонатах світу, – понад 1000 осіб [34, с. 785].

Аналогічною є ситуація на світовій спортивній арені, в якій поєднується атмосфера співпраці та взаємоповаги з духом гострого суперництва в боротьбі за перемогу. Це не означає, що в історії

олімпійського спорту між групами спортсменів із різних країн не виникало гострих конфліктів, які доходили до активної ворожнечі. На підставі цього деякі фахівці розглядають спорт як «двосторонній меч», який «... може сприяти або миру і стабільності, або сегрегації і конфліктам, залежно від умов» [380]. Однак, якщо об'єктивно проаналізувати негативні події, пов'язані зі спортом, то неважко переконатися в тому, що вони були не природним відображенням стану спортивного середовища, а наслідком втручання в олімпійський спорт політики, яка руйнує спортивне співтовариство, або використовує спортсменів для досягнення далеких від спорту цілей [34, с. 786].

З іншого боку – надзвичайними є можливості олімпійського спорту щодо розвитку та популяризації на світовій арені малих країн, багато з яких перебувало під колоніальним впливом, були географічно віддаленими від більшої частини світу [355]. Саме спорт, порівняно з іншими видами діяльності, значною мірою сприяв популяризації цих країн, самоідентифікації та розвитку почуття національної гідності їх населення. Так сталося з великою острівною державою Ямайка, що звільнилася від колоніальної залежності від Великої Британії в 1962 р. завдяки досягненням багатьох видатних бігунів-спринтерів на чолі з Усеїном Болтом. Бігуни на марафонську і стаєрські дистанції з Ефіопії та Кенії, які останніми десятиліттями завоювали безліч нагород на Іграх Олімпіад, чемпіонатах світу та інших найбільших змаганнях принесли славу своїм країнам, змусили фахівців усього світу вивчати їхній досвід і досягнення [34, с. 786].

Олімпійський спорт дозволив представникам малих країн стати активними учасниками міжнародного життя, привернути увагу до своєї культури, місця в політичному житті світової спільноти, став дієвим чинником забезпечення національної автономії.

Дослідження свідчать, що щороку у світі збільшується кількість країн, в яких розвиток олімпійського руху становить один із пріоритетів державної

політики. І, якщо в другій половині ХХ ст. у ряді країн успіхи на олімпійській арені розглядалися як фактор демонстрації могутності держави, ефективності її соціально-економічного устрою [114, 119, 182], то функції, якими наділяється сучасний олімпійський спорт суттєво розширилися. Він став сприйматися як потужна культурна, оздоровча та дисциплінуюча складова нації, яка дозволяє виховувати самостійних, незалежних громадян відповідно до вимог сучасних неоліберальних суспільств [146]. Це, природньо, обумовлено зростанням значущості Олімпійських ігор та олімпійського руху в житті сучасного світового співтовариства.

Таким чином, роль олімпійського спорту і спортсменів суттєво виходить, за рамки суто спортивної діяльності та набуває загальносоціальної спрямованості, що пов'язана із запровадженням цінності мультикультуралізму в життя шляхом взаємного збагачення різних культур, розвитку взаєморозуміння, взаємоповаги та толерантності. В решті-решт олімпійський спорт перетворився на потужний інструмент культурного об'єднання людей, стабільності життя світового товариства [25, 285, 428].

М. М. Булатова [31] відзначає, що сучасний олімпійський спорт є унікальним майданчиком для олімпійської освіти, впровадження якої дозволяє перейнятися його атмосферою, зрозуміти світогляд конкурентів із інших країн, поглибити міжнародне співробітництво. Міжкультурна обізнаність допомагає краще зрозуміти власну культуру, розширює аналітичні можливості учасників олімпійського руху, сприяє розвитку короткострокових, середньострокових і довгострокових відносин через контакти, встановлені під час Олімпійських ігор та «навколоолімпійських подій». При цьому, як зазначають фахівці [34, 420], участь лише в Олімпійських іграх без активного використання їх культурно-освітнього потенціалу різко обмежує можливості цих найбільших міжнародних форумів. Широкомасштабні освітні програми та культурні події сприяють різнобічному розвитку молоді, встановленню сприятливих міжнародних

відносин, природньо доповнюють та розвивають встановлені контакти між спортсменами, тренерами, судьями, журналістами та іншими учасниками олімпійського руху [445].

Дослідження свідчать, що пропагандистська та освітня складові активно використовуються оргкомітетами Олімпійських ігор та установами, що з ними співпрацюють. Освітні програми були реалізовані оргкомітетами багатьох Олімпійських ігор починаючи з XV зимових Олімпійських ігор 1988 р., що відбулися в канадському Калгарі [392]. Аналіз змісту зазначених програм дозволяє відзначити, що у переважній їх більшості увага приділялася питанням організації та проведення Олімпійських ігор, перспективам змагальної боротьби, а не історичним і культурологічним аспектам олімпійського руху, ідеалам і цінностям філософії олімпізму.

1.3.4. Реалізація етичних принципів в олімпійському русі як складова культури суспільства. Поняття чесного дотримання правил сьогодні актуально у всіх областях регламентованого протистояння. Чесна гра як соціальна цінність і соціальна норма - родом зі спорту, однак отримала згодом набагато більш широке поширення. Вона являє собою культурний внесок спортивної традиції в культуру протистоянь у суспільстві і стала для суспільства чимось на зразок негласної чесноти в регламентованих правилами конфліктах.

Однак, проблема полягає у тому, що практика сучасного спорту передбачає систему винагороди орієнтовану на результат, а успіх являє собою абсолютну цінність, що неминуче заохочує нахраписті і безчесні стратегії досягнення успіху. Не рідко, серед спортсменів, організаторів, менеджерів, тренерів, це призводить до розщеплення моралі на «таємну мораль успіху» та «офіційну мораль збереження обличчя». Дослідження дозволяють зазначити, що сьогодні правила етичної поведінки всерйоз

згадуються лише при поданні апеляцій або тими, кого спіймали на порушенні [6, 7].

Дослідження свідчать, що Олімпійські ігри, які зародилися у Стародавній Греції VIII ст. до н. е., регулярно проводилися понад тисячу років та становили одну з найважливіших складових буття та розвитку еллінської цивілізації [4, 197]. Ще за тих часів існував Кодекс честі спортсменів-олімпійців, що базувався на наступних принципах:

- почесна та бажана великотрудна перемога; випадкова чи легка перемога не приносить морального задоволення;
- атлет завжди повинен пам'ятати, завдяки чийм зусиллям він став переможцем; слова подяки тренеру – ознака гарного тону;
- не слід загострювати увагу на негативних моментах змагання;
- необхідна гармонія фізичної сили та порядності;
- жага нагороди нерідко перемагає порядність; нехай жага слави не змусить тебе звернути з прямого шляху.

Однак, у священному гаї в Олімпії поряд з почесними статуями, що прославляли переможців Олімпійських ігор, стояли й такі, на яких для повчання нащадків були висічені імена тих, хто порушив присягу й заплямував себе нечесною грою [3].

Дослідження дозволяють відзначити, що олімпійська етика сучасного спорту має логічний зв'язок з історією змагань стародавніх греків і принципами їхнього поведіння, що дійшли до нас із глибини століть [6, 7, 156]. Ініціатором відродження Олімпійських ігор з урахуванням вимог сучасності, але з дотриманням етичних принципів стародавніх греків, був видатний педагог, учений та філософ барон П'єр де Кубертен. Його ідеї щодо олімпійської етики знайшли відображення в багатьох роботах, у тому числі в «Спортивній педагогіці» і в першому варіанті Олімпійської хартії. З тих часів пройшло понад сто років, але загальнолюдські ідеї збереження моральності в спорті є актуальними й сьогодні.

Аналіз шляхів реалізації етичних норм в сучасному олімпійському спорті свідчить, що в наш час провідна роль у координації зусиль різних міжнародних організацій і суспільних рухів, спрямованих на їх реалізацію належить Міжнародному олімпійському комітетові. Зокрема, комісії МОК з питань етики, що була заснована у 1999 році.

Аналіз нормативних документів свідчить, що метою діяльності Комісії МОК з питань етики є захист етичних принципів олімпійського руху. Ці принципи викладені у Кодексі етики МОК (остання редакція 2013 р.). До того ж, Комісія з етики, в рамках своєї діяльності, виконує три основні функції:

- вивчення світових тенденцій, окреслення актуальних проблем та оновлення переліку положень та шляхів дотримання етичних вимог відповідно до змін у суспільстві;
- розслідування випадків, пов'язаних з порушенням дотримання етичних норм в олімпійському спорті;
- здійснення запобіжних заходів та дій, спрямованих на боротьбу з порушеннями етичних норм в олімпійському спорті.

Аналіз діяльності комісії МОК з питань етики свідчить, що до обов'язків її членів входить моніторинг подій, які відбуваються як у спортивному житті суспільства, так і у світі загалом. Оновлення Кодексу етики МОК відбувається з урахуванням змін у суспільстві. Підготовка матеріалів та поширення відповідної інформації серед національних олімпійських комітетів країн-членів олімпійського руху.

Комісія МОК з питань етики також веде розслідування порушень етичних норм, що мають місце в сучасному олімпійському русі. У разі необхідності здійснення заходів або запровадження санкцій, Комісія звертається до Виконавчої ради МОК та/або підіймає зазначене питання на Сесії Міжнародного олімпійського комітету. Етико-дисциплінарні питання

залишаються конфіденційними то того часу, доки Виконком МОК не прийме остаточного рішення.

Також одним із основних завдань комісії МОК з питань етики є запобігання порушенню етичних принципів, а також консультування суб'єктів олімпійського руху щодо шляхів застосування етичних принципів і норм.

Дослідження дозволяють зазначити, що Етичний кодекс МОК охоплює різні групи учасників олімпійського руху, зокрема, діяльність:

- членів МОК;
- представників міст-кандидатів на проведення та господарів Олімпійських та Юнацьких Олімпійських ігор;
- членів національних олімпійських комітетів;
- співробітників оргкомітетів Олімпійських та Юнацьких Олімпійських ігор;
- учасників Олімпійських і Юнацьких Олімпійських ігор, зокрема, спортсменів та їх оточення, членів НОК і міжнародних спортивних федерацій, суддів та ін.

Відповідно до дій суб'єктів олімпійського руху Комісія Міжнародного олімпійського комітету з питань етики може запропонувати будь-яку міру: від заохочення до покарання.

В Україні також ведеться активна робота із впровадження етичних норм як суспільними, так і державними організаціями. Для залучення уваги спортсменів-олімпійців до необхідності дотримання етичних норм поведінки в спортивній діяльності, вітчизняний НОК розробив Кодекс честі олімпійця України - сукупність моральних принципів, якими необхідно керуватися спортсменові [1]. Кодекс набрав чинності 3 травня 2006 року, його дія поширюється на всі відносини у сфері олімпійського спорту в країні. Питання про притягнення до відповідальності за порушення норм Кодексу розглядає Етико-дисциплінарна комісія НОК, а рішення на підставі її

висновків приймає Виконком НОК України. Відповідно до Положення, висновки Етико-дисциплінарної комісії можуть бути оскаржені у такій послідовності: до Виконкому НОК України, до Генеральної асамблеї НОК України, до Міжнародного арбітражного спортивного суду.

Аналіз змісту Кодексу честі олімпійця України, дозволяє зазначити, що - це фундаментальний і універсальний документ, який є нормативною основою української системи спортивного виховання й самовдосконалення. Кодекс честі розроблений з урахуванням норм і вимог Конституції України, законів, що діють у сферах освіти, фізичної культури й спорту, положень Олімпійської хартії, Етичного кодексу МОК, Антидопінгового кодексу. Норми й вимоги Кодексу спрямовані на формування гармонійно розвиненої особистості із глибокими морально-етичними переконаннями. Це фундаментальний та універсальний документ, який є нормативною основою української системи спортивного виховання і самовдосконалення. Мета Кодексу полягає в тому, щоб через широку гармонізацію форм, методів і принципів виховної роботи домогтися успіху у підготовці спортсменів, майбутніх олімпійців. Кінцевим результатом є вихід на рівень усебічно розвиненої особистості з глибокими морально-етичними переконаннями, правилами та нормами життя в українському суспільстві, під час навчально-тренувальних зборів та змагань на європейській і світовій аренах. Головне спрямування Кодексу полягає у сприянні розвитку олімпізму в Україні, активізації руху за духовне збагачення та моральне очищення всього суспільства, утвердження цивілізованого способу життя, зміцнення здоров'я української нації.

Результати спілкування з фахівцями та атлетами-олімпійцями дозволяє прийти висновку, що дотримання норм та вимог Кодексу честі олімпійця України у повсякденному житті сприятиме об'єднанню української нації, новому поштовху еволюційного розвитку вітчизняного суспільства, кінцевим

результатом якого має стати гармонійний розвиток особистості спортсмена – взірця рівноваги духовних, фізичних, моральних і матеріальних цінностей.

Як дозволяють зазначити результати аналізу літературних джерел та опитування, олімпійська перемога та її творці сприймаються, у більшості випадків як національне надбання. Найпочеснішою місією вітчизняного олімпійця на європейській і світовій аренах, сьогодні є утвердження іміджу України як цивілізаційного, історичного і географічного центру Європи, духовного мосту між Заходом і Сходом, Північчю і Півднем, расами і націями, релігіями і культурами.

Однак, тиск конкуренції, що зростає у всіх галузях життя суспільства стосується навіть символічної, ще не орієнтованої на матеріальну винагороду боротьби, наприклад боротьби за успіх і репутацію. У таких сферах слід було б посилити контроль, але контроль дуже часто не спрацьовує. Певне «посилення тиску», судячи з усього, закладено в системі, оскільки найголовнішим у ній стала перемога, або успіх на ринку, або лідируюча позиція на ринку.

Серед причин, що негативно впливають на дотримання моральності в спорті, можна виділити політизацію, комерціалізацію, професіоналізацію. Вони провокують: допінг-скандали, випадки корупції в олімпійському русі, агресію, нечесну гру тощо. Серед типових порушень етичних норм в сучасному олімпійському спорті можна виділити: застосування допінгу, корупцію, агресію, нечесну гру, апартеїд, шовінізм та ін.

Спортсмени й інші суб'єкти олімпійського руху не завжди дотримуються принципів «Fair play». Однак, незважаючи на численні порушення спортивної етики, більш ніж столітня історія сучасного олімпізму насичена значною кількістю прикладів морального поведіння його безпосередніх учасників. На жаль, ці приклади не завжди й недостатньо широко висвітлюються як в спортивних колах так і засобами масової інформації. Набагато більше уваги приділяється спортивним скандалам.

Створюється враження, що в спорті переважає негатив, що не відповідає дійсності.

Одним із основних системоутворюючих факторів, що дозволяє протидіяти негативним явищам в олімпійському русі, та стримує етичну поведінку всіх учасників олімпійського руху, є впровадження в практику роботи освітніх, спортивних та інших установ олімпійської освіти. Це забезпечує поширення ідей олімпізму, популяризацію моральних принципів, дотримання всіма учасниками олімпійського руху правил чесної та справедливої гри; виховання спортсмена, який здатен не лише до досягнень високих спортивних результатів, а перш за все, – особистості, яка має яскраво виражену гуманістичну спрямованість.

Проведені дослідження показали, що актуальним питанням у розвитку сучасного олімпійського руху є активна популяризація гуманістичних цінностей сучасного спорту серед широких верств населення, і, передусім, серед дітей, підлітків і молоді. Величезну роль у поширенні й пропаганді принципів «Fair play» можуть зіграти спільні дії педагогів, спортсменів і тренерів, державних і громадських організацій, засобів масової інформації, спрямовані на популяризацію ідеалів олімпізму.

Висновки до розділу 1

1. Питання гуманістичної сутності олімпійського руху, його місця у житті сучасного соціуму було і залишається до сьогодні предметом гострих суперечок та дискусій серед вчених, філософів, соціологів, культурологів, педагогів, психологів та ін. Основна проблема полягає у протиріччі, що виникає між гуманістичними ідеалами олімпізму та їх безпосереднім дотриманням всіма учасниками міжнародного олімпійського руху.

2. Олімпійський рух є частиною світової культури, на його основі сформувалася специфічна олімпійська культура, як наслідок – в ній з'являються і розвиваються теоретичні та практичні напрями – як у світі

спорту, так і у сфері духовності (культура, освіта), науково-технічного прогресу (спортивне вдосконалення, планування, спортивні споруди, інвентар тощо), в світі людського буття.

3. Феномен культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху являє собою комплекс накопичених людством знань, норм, цінностей, смислів, зразків поведінки, відповідних ідеології Олімпійської хартії, філософії олімпізму, на основі яких формуються гуманістичний спосіб життя соціуму та стиль життя особистості. Завдяки цьому феномену працює механізм передачі від покоління до покоління по каналах культурної спадкоємності загальнолюдських цінностей, які вже накопичені та ще розвиваються.

4. Створення благородних принципів, високої етики та естетичних ритуалів олімпізму відбувалося в рамках становлення великої грецької цивілізації та було обумовлене особливостями загального розвитку давньогрецького суспільства з властивим йому агоніальним початком. Будучи одним з потужних факторів культурного процесу, Олімпійські ігри та філософські, релігійні ідеї, що лежать в їх основі, стали важливим феноменом античної культури в цілому.

5. Відродження Олімпійських ігор стало одним із проявів культурних тенденцій Нового часу. Вони органічно вписалися в загальну картину культури епохи, з її орієнтиром на антропоцентризм, раціоналізм, діалог культур, секуляризацію. Передумов до втілення ідей олімпізму в життя в другій половині XIX ст. було більш ніж достатньо як у загальних рухах культури, так і в настроях кращих умів епохи. Сам процес підготовки і, власне, відродження олімпійського руху, відкриття Олімпійських ігор у 1896 р. були наслідком, культурно обумовленим фактом тенденції гуманізації суспільства.

6. Специфічність олімпійського спорту як однієї зі сфер культури головним чином полягає в тому, що він має безпосереднє відношення до

людини, оскільки служить одним із засобів задоволення її потреб – не тільки тілесних, а і духовних. Теорія і практика олімпізму від самих його витоків до сьогодні доводить це. Об'єднання в олімпійському русі різнопланових, багатовимірних смислів спорту, етики, юриспруденції, соціального співробітництва має дуже вагомі духовні та соціальні наслідки. Таке об'єднання створило основу для зближення думок і почуттів учасників олімпійського руху, привернуло до нього увагу політичних діячів, педагогів, молоді, різних верств населення і професійних груп, що привело до визнання олімпійського руху як універсальної загальнолюдської цінності, в тому числі і реалізації політики мультикультуралізму.

Основні наукові результати розділу опубліковані в працях автора [156, 157, 158, 159, 160, 218, 219, 221, 222, 228, 233, 234, 236, 245, 372].

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Методологія дослідження

Реалізація поставлених в дисертаційному дослідженні завдань передбачала розробку концепції реалізації культурно-освітньої складової міжнародного олімпійського руху як елементу гуманізації сучасного суспільства.

Теоретико-методологічну основу дисертаційного дослідження становив діалектичний підхід, заснований на усвідомленні універсальності взаємозв'язків соціальних процесів і явищ, адекватному відображенні реальної дійсності [132] та характеризувався трьома основними принципами [75]: розвитку, загального зв'язку та протиріччя (рис. 2.1).

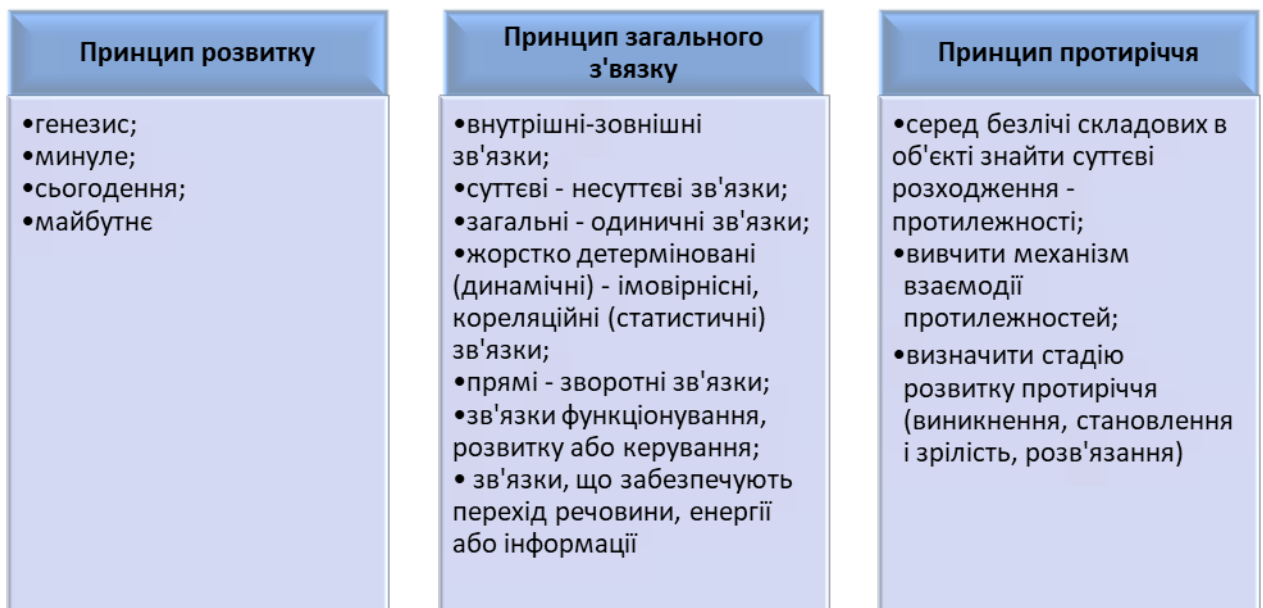


Рис. 2.1. Принципи діалектичного підходу, що мав місце під час проведення дисертаційного дослідження

Принцип розвитку виходив із того, що розвиток культурно-освітньої складової олімпійського руху – це процес, в якому є моменти виникнення,

становлення та певні історичні періоди. Цей принцип у пізнанні об'єкта вимагає відповісти принаймні, на чотири запитання:

- як, із чого, у силу яких причин виник об'єкт дослідження, що проводиться (генезис культурно-освітньої складової олімпійського руху);
- які етапи культурно-освітня складова олімпійського руху пройшла у своєму розвитку; яким чином ці етапи пов'язані між собою; що на кожному з етапів розвитку досліджуваного об'єкту було здобуто та втрачено, а також – які можливості реалізовані в розвитку об'єкта, які – ні (минуле чи історія об'єкта дослідження);
- місце і роль культури та освіти в сучасному олімпійському русі та значення культурно-освітньої складової олімпійського руху в житті сучасного суспільства (сьогодення об'єкта дослідження);
- які основні тенденції притаманні розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху (прогноз щодо майбутнього об'єкта дослідження, що проводиться).

Принцип загального зв'язку передбачає, що щоб зрозуміти сутність культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху, необхідно вивчити різноманіття її зовнішніх і внутрішніх зв'язків; виділити серед цього різноманіття закономірності, тобто суттєві, загальні, необхідні, повторювані зв'язки. Зв'язок визначається як взаємозумовленість існування окремих її складових (установи, проекти, програми, учасники олімпійського руху тощо), розділених у просторі та часі. З виявлення закономірних зв'язків починається наукове пізнання. Конкретним проявом принципу загального зв'язку є системний підхід.

Принцип протиріччя орієнтує нас при визначенні сутності культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху проаналізувати її основні протиріччя, що являють собою взаємодію протилежних, взаємо-виключних сторін і тенденцій в об'єкті (Олімпійські ігри – арена для політичної

боротьби чи прояв політики мультикультуралізму; чесна перемога або перемога будь-якою ціною; олімпійський чемпіон – відокремлена соціальна еліта чи реальний приклад для наслідування молодим поколінням тощо), які разом із тим перебувають у внутрішній єдності та взаємопроникненні.

Складність предмета дослідження та необхідність ефективного вирішення проблеми зумовлюють застосування теоретичного підходу, який базується на розгляді функціонування культурно-освітньої складової олімпійського руху з точки зору взаємодії систем різного рівня з урахуванням соціально-гуманістичних, економічних, організаційних й інших чинників та особливостей історичних етапів, що й забезпечує глибину наукового аналізу та високу достовірність результатів досліджень.

В основу методології дисертаційного дослідження було покладено:

- діалектичний підхід, який передбачав всебічний порівняльно-історичний аналіз культурно-освітньої складової олімпійського руху. Зазначений підхід базувався на усвідомленні універсальності взаємозв'язків соціальних процесів і явищ, а також на адекватному відображенні реальної дійсності;
- сукупність знань, накопичених у сфері олімпійського спорту, Олімпійських ігор, олімпійського руху, олімпійської освіти;
- сукупність знань із суміжних галузей.

Емпіричною базою дисертаційного дослідження виступили: олімпійський рух, Олімпійські ігри, олімпійські фестивалі культури та мистецтв, культурні олімпіади, систематизовані дані та результати досліджень у галузі педагогіки, психології, історії, культурології, соціології фізичної культури і спорту тощо.

Формування загальної стратегії щодо дослідження культурно-освітньої складової олімпійського руху передбачало декілька основних умов:

- по-перше – визнання того, що будь-яке соціальне явище, у нашому випадку – олімпійський рух – складний, різноплановий феномен у

відношенні того емпіричного матеріалу, яким він представлений; зокрема, наявності «об'єктивного» та «суб'єктивного» моментів, притаманних будь-якому соціальному явищу;

- по-друге – усвідомлення того, що олімпійський рух як соціальне явище розвивається в діалектичному протиріччі співіснування конкретного (реального, діяльнісно-організаційного) та абстрактного (ілюзорно-моралізаторського, політико-адміністративного гуманізму).

2.2. Методи дослідження

Дисертаційне дослідження ґрунтувалось на застосуванні комплексу методів наукового пізнання [276], які були об'єднані у три групи, зокрема:

1) теоретичні наукові методи:

- аналіз і синтез;
- абстрагування;
- узагальнення;
- індукція та дедукція;
- моделювання;

2) емпіричні наукові методи:

- опитування;
- метод експертних оцінок;

3) методи математичної статистики.

2.2.1. Теоретичні наукові методи. *Аналіз* – широко використовувався на початку проведення дисертаційного дослідження під час визначення проблеми, що стосується вивчення історичних, організаційних та методологічних засад культурно-освітньої складової олімпійського руху, загальних та окремих положень, які вимагають відносно ізольованого розгляду.

Аналіз друкованих та електронних джерел дав змогу визначити та проаналізувати коло проблем, пов'язаних із дослідженням культурно-освітньої складової олімпійського руху, позначені у працях зарубіжних та вітчизняних науковців, а також виявити основні тенденції наукових публікацій [24, 34, 284, 337, 360 та ін.] із досліджуваної проблематики.

З метою вирішення завдань роботи було проаналізовано дисертації та автореферати [26, 88, 92, 129, 188, 325 та ін.], навчально-методичні та навчальні посібники [74, 85, 149, 155 та ін.], інформацію, що міститься на офіційних сайтах спеціалізованих установ [177, 180, 369, 370 та ін.], нормативні та регламентуючі документи [81, 95, 96, 97, 98 та ін.], що містять положення, які визначають роль культурно-освітньої складової олімпійського руху в різні періоди історії, а також статті, тези матеріали наукових конференцій та інші публікації, де розглядаються питання історії, соціології, педагогіки, філософії, психології, права, економіки тощо розкривають проблемне поле культурно-освітньої складової олімпійського руху [82, 133, 302, 387, 428 та ін.].

Синтез – використовувався під час поєднання отриманих складових реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху у принципові положення її функціонування як окремої соціальної компоненти, так і в рамках розвитку олімпійського руху загалом.

Абстрагування – застосовувалося для вивчення особливостей розвитку та функціонування окремих складових об'єкту дослідження та полягало у теоретичному обґрунтуванні гуманітарного освітнього потенціалу, що міститься у культурно-складовій розвитку олімпійського руху.

Узагальнення – дозволило визначити не тільки загальні положення, умови, фактори функціонування об'єкту дослідження, але і тенденції його розвитку, а також об'єднати отримані результати в концептуальні положення реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху як елементу гуманізації сучасного суспільства.

Індукція – спрямування від одиничного (окремі факти, досвід, події) до загального (узагальнення одиничного у положеннях та висновках).

Дедукція – відрізняється від індукції прямо протилежним спрямуванням думки і являє перехід від загальних положень до конкретних. У дедукції, спираючись на загальне знання (історія розвитку культурно-освітньої складової олімпійського руху, діяльність МОК, МОА тощо), робилися висновки окремого характеру (тенденції та історичні періоди; положення та відмінні риси функціонування установ тощо), тому однією з посилок дедукції обов'язково є загальне судження.

Моделювання – процес побудови моделі, схеми, знакового або реального аналогу, який відображає істотні властивості, притаманні більш складному об'єкту (прототипу). Даний процес служить дослідним інструментарієм для вивчення окремих аспектів і властивостей прототипу. Модель відповідає об'єкту дослідження у тих властивостях, які підлягають вивченню, але, в той же час, відрізняється від нього за низкою інших ознак, що робить модель зручною для вивчення досліджуваного об'єкта. Використання моделювання під час дисертаційного дослідження диктується необхідністю розкрити такі сторони об'єктів, які або неможливо досягнути шляхом безпосереднього вивчення (давньогрецька спадщина), або непродуктивно вивчати їх таким чином в силу будь-яких обмежень (зокрема, розробка моделі діяльності Центру олімпійських досліджень та освіти дозволяє комплексно поглянути на проблему) [132, 320].

2.2.2. Емпіричні наукові методи. *Опитування* є провідним методом для вивчення сфери свідомості людини. Безпосереднє спілкування науковця та респондента (опитування) на відміну від інших методів збору соціологічної інформації дозволяє «уловити» через систему формалізованих запитань не тільки акцентовану думку респондентів, але й нюанси, відтінки

їх настрою і структури мислення, а також виявити значення інтуїтивних аспектів їх поведінки [290].

В основі методу покладено використання запитань, що пов'язані із браком інформації про відповідний об'єкт дослідження та потребують відповіді, конкретизації, пояснення. У дослідженнях, що проводилися, використовувались різні види запитань:

- залежно від завдання дослідження: про факти, поведінку, інформованість, мотиви тощо;
- залежно від форми запитання: запитання-шкали, запитання-таблиці, запитання-діалоги;
- залежно від ступеня свободи респондента: відкриті, напіввідкриті, закриті [291].

Конструювання запитань нами здійснювалось на основі попереднього визначення цілі та завдань опитування, встановлення необхідних емпіричних індикаторів для вимірювання характеристик об'єкту дослідження.

У дисертаційній роботі наведено аналіз соціологічної інформації, отриманої у ході п'яти опитувань щодо значущості культурно-освітньої складової олімпійського руху:

- 1) в діяльності регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти:
 - експертне опитування було проведене під час XVI Сесії Олімпійської академії України (Київ, НУФВСУ, 2015 р.), в опитуванні взяли участь 9 фахівців: члени виконкому ОАУ, науково-педагогічні співробітники НУФВСУ, ЛДУФК, ПДАФКС, ХДАФК, співробітники Міжнародного центру олімпійських досліджень та освіти [93];
- 2) в підготовці фахівців галузі:
 - анкетування проводилося під час XIV сесії Міжнародної олімпійської академії для президентів Національних олімпійських академій (Олімпія, Греція, 2017 р.), в опитуванні взяли участь 21 респондент (додаток Г);

- анкетування проводилося під час 57 сесії Міжнародної олімпійської академії для молодих учасників (Олімпія, Греція, 2017 р.), в опитуванні взяли участь 22 респонденти (Додаток В);
 - анкетування проводилось серед випускників НУФВСУ, які навчалися за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, спеціалізацією «Олімпійський спорт і освіта» (2019–2020 рр.), в опитуванні взяли участь 36 респондентів (додаток Д).
- 3) у роботі спортивних музеїв в Україні; опитування проводилось шляхом телефонної розмови з головами регіональних відділень Олімпійської академії України, співробітниками регіональних відділень НОК України (n=28).

Перше опитування передбачало використання *методу експертних оцінок* [99]; проводилось з метою визначення шляхів вдосконалення роботи регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти України, виявлення найбільш ефективних форм та методів впровадження олімпійської освіти як елементу гуманітарної освіти, в діяльність Центрів, визначення актуальних проблем та обґрунтування шляхів подолання цих проблем у роботі зазначених установ.

Методика групової експертизи передбачала:

- формулювання задач опитування, складання плану проведення експертизи;
- відбір та комплектування групи експертів;
- опитування експертів;
- обробку та аналіз отриманої інформації.

Алгоритм роботи з експертного оцінювання передбачав наступну послідовність дій:

1. Складання таблиці експертизи (використовувався метод переваги).

2. Розрахунок коефіцієнту конкордації (погодженості думок експертів).

3. Висновок про якість експертизи (базувався на ступені погодженості думок експертів).

У дослідженні використовувався метод ранжування. Експерти визначали значущість запропонованих об'єктів і ранжували їх у порядку погіршення їхньої якості.

Досліджувані питання оцінювалися в умовних одиницях (балах), бальна оцінка визначалася на основі загальної кількості експертів-фахівців.

Ступінь узгодженості відповідей експертів визначалась за допомогою коефіцієнта конкордації Кендалла (W). Висновок про якість експертизи формувався залежно від значущості коефіцієнта конкордації, яка визначалася за χ^2 -критерієм Пірсона.

2.2.3. Методи математичної статистики. Обробка кількісних та якісних даних, що були отримані у процесі дослідження здійснювалася загальноприйнятими методами математичної статистики [99].

Математична обробка цифрових даних, отриманих у процесі дослідження, відбувалася з використанням прикладних програм MS EXCEL XP (Microsoft, США) та «Statistica 6.0» (StatSoft, США) на базі операційної системи WINDOWS XP.

Для статистичного аналізу отриманих результатів використовувалися наступні статистичні показники [99]:

- середнє арифметичне (\bar{x}) визначалося для одержання середньогрупових даних, а також для використання в подальших формулах і обчисленнях;
- середнє квадратичне відхилення (S).

У роботі також наведено рисунки, що становлять умовне відображення числових величин та їх співвідношення за допомогою геометричних фігур,

ліній та інших графічних способів. Застосування методів математичної статистики дозволило провести кількісний аналіз місця і ролі культурно-освітньої складової олімпійського руху в процесі підготовки фахівців галузі фізичної культури і спорту, проблем, що мають місце у вирішенні цього питання та шляхів їх подолання.

2.3. Організація дослідження

Дослідження проводилися в Національному університеті фізичного виховання і спорту України з 2006 по 2020 рр.

У ході дослідження відбувалася співпраця з провідними фахівцями Національного олімпійського комітету України, Олімпійської академії України, представниками закладів вищої та загальної середньої освіти, іншими представниками спортивної громадськості:

- під час XVI Сесії Олімпійської академії України (Київ, НУФВСУ, 2015 р.), в експертному опитуванні взяли участь 9 фахівців (представники НОК України, ОАУ, закладів вищої освіти);
- під час XIV сесії МОА для президентів НОА (Олімпія, Греція, 2017 р.), в опитуванні взяли участь 21 респондент з 19 країн світу;
- під час 57 сесії МОА для молодих учасників (Олімпія, Греція, 2017 р.), в опитуванні взяли участь 22 респондентів з 16 країн світу;
- під час аналізу проблем та перспектив реалізації освітньої програми «Олімпійський спорт і освіта», в опитуванні взяли участь 36 випускників НУФВСУ (НУФВСУ, 2020 р.);
- під час аналізу діяльності спортивних музеїв та експозицій в Україні, в опитуванні взяли участь 28 осіб: голови регіональних відділень Олімпійської академії України, співробітники регіональних відділень НОК України.

Дисертаційне дослідження було проведено у три етапи з послідовним та паралельним вирішенням завдань роботи.

Перший етап (2015–2016 рр.) – визначення стану та актуальності наукового опрацювання проблеми реалізації культурно-освітньої складової як компонента розвитку олімпійського руху в різні періоди історії. За даними наукової літератури, директивних та регламентуючих документів, інформаційної мережі Інтернет аналізувався фактологічний, статистичний та інший матеріал про культурно-освітні проекти та програми, що реалізуються в олімпійському русі. Було проаналізовано підходи фахівців до зазначеного питання, визначено базові положення культурно-освітньої складової олімпійського руху та особливості її використання в контексті розвитку сучасного суспільства. Сформульовано структурні компоненти дослідження: мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, програму науково-дослідної роботи за етапами проведення дослідження.

Другий етап (2017–2018 рр.) – проводився аналіз історичних і сучасних теоретичних напрацювань та практичного досвіду діяльності як окремих осіб, які сприяли розвитку олімпійського руху, так і освітніх та фізкультурно-спортивних установ, що дозволило окреслити організаційні умови функціонування культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху, а також складові реалізації культурно-освітніх програм Олімпійських ігор та інших комплексних змагань, що відбуваються в рамках розвитку сучасного олімпійського руху.

Третій етап (2019–2020 рр.) – у полі зору було нормативно-правове, організаційно-управлінське, кадрове, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху як у світі, так і в Україні. На основі детального вивчення світового та вітчизняного досвіду реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху було обґрунтовано методологічний аспект реалізації культурно-освітніх програм та заходів, що відбуваються як складова розвитку сучасного олімпійського руху. Це дозволило розробити Концепцію та обґрунтувати умови реалізації культурно-освітньої складової

міжнародного олімпійського руху як складової гуманітарного розвитку суспільства. На основі отриманих даних сформульовано висновки.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ СКЛАДОВОЇ СУЧАСНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ

3.1. Культурно-освітня складова олімпійського руху в стратегії його розвитку

Відроджуючи Олімпійські ігри на сучасній основі П'єр де Кубертен розглядав їх як засіб підвищення виховної ролі спорту в житті суспільства, при цьому, він усвідомлював, що вплив олімпійського руху може виявитися позитивним або негативним, залежно від того, як його використовувати, від напрямку, в якому він буде розвиватися, від дій і рішень тих, хто керує його розвитком [133].

Вищим керівним органом сучасного олімпійського руху є Міжнародний олімпійський комітет, створений 23 червня 1894 р. на I Міжнародному атлетичному конгресі (Установчому конгресі), що відбувся за ініціативи П. де Кубертена в Сорбонському університеті в Парижі.

МОК є міжнародною неурядовою неприбутковою організацією з необмеженим терміном дії, у формі асоціації зі статусом юридичної особи, визнаної Федеральною Радою Швейцарії, відповідно до договору, який набрав чинності 1 листопада 2000 р. [34, 587 с.].

Відповідно до правила 2 Олімпійської хартії, основним завданням МОК є поширення олімпізму в світі й керівництво олімпійським рухом, а його роль визначається 18 основними пунктами, серед яких: заохочення й підтримка ініціатив, що об'єднують спорт з культурою та освітою (п. 16), заохочення й підтримка діяльності Міжнародної олімпійської академії та інших навчальних закладів, діяльність яких пов'язана з олімпійською освітою (п. 17) та ін. [178].

Керівними органами Міжнародного олімпійського комітету є: сесія МОК, виконком МОК, президент МОК. При цьому, для обговорення

актуальних проблем олімпійського руху, що визначають перспективи його розвитку президентом МОК, за рішенням сесії МОК скликається конгрес.

Дослідження свідчать, що олімпійські конгреси, являючись дорадчим органом, відрізнялися як за кількістю учасників, так і за значущістю розглянутих питань [34].

Аналіз основних питань, що були розглянуті, та основних рішень, що були прийняті на олімпійських конгресах, дозволяє відзначити, що питання ролі та місця культурно-освітньої складової олімпійського руху в стратегії його розвитку тією чи іншою мірою розглядаються їх учасниками з першого конгресу, який пройшов у 1894 р. в Парижі [200].

Так, ще під час конгресу відродження Олімпійських ігор П. де Кубертен розглядав соціальну значущість спорту як складову відновлення людства через виховання [112, 144, 457].

На наступних Олімпійських конгресах з ініціативи П. де Кубертена в першу чергу також обговорювались не організаційні, а соціально-педагогічні питання.

Так, на II Олімпійському конгресі, що проходив у Гаврі, Франція (1897 р.) під гаслом «Відновлення єдності м'язів, волі і думки» [460], предметом обговорення були питання гігієни, освіти, історії та ін., що пов'язані з фізичним вихованням, в тому числі і вплив фізичних зусиль на формування характеру і розвиток особистості. Особлива значущість III конгресу (1905 р., Брюссель, Бельгія) [461] полягала у тому, що серед його учасників були представники закладів освіти, військовослужбовці, лікарі, журналісти, керівники спортивних установ, учені та письменники, що продемонструвало можливість ефективної співпраці представників різних установ з різних країн світу у вирішенні соціально-значущих питань ролі та місця спорту в житті суспільства.

Принциповим, з точки зору вирішення питання інтеграції мистецтва в олімпійський рух, був IV олімпійський конгрес (1906 р., Париж, Франція)

[458]. Основна тема конгресу, була: «Зв'язок мистецтва зі спортом». До участі в обговоренні окресленої проблематики було запрошено представників різних видів мистецтв. Найважливіша рекомендація конгресу передбачала включення конкурсів мистецтв (змагання митців) до програми Олімпійських ігор, а П. де Кубертен, відзначав, що це рішення (датоване 26 травня 1906 р.) є найважливішим, після рішень першого установчого конгресу (23 червня 1894 р.), щодо відродження Олімпійських ігор та створення МОК [345].

Аналіз порядку денного, питань, що були обговорені та рішень прийнятих на наступних конгресах дозволяє відзначити, що питання культурно-освітньої складової в системі розвитку олімпійського руху розглядались переважно в контексті ціннісного потенціалу олімпійського руху, ролі і місця олімпійського спорту в житті суспільства, майбутнього Олімпійських ігор та їх спадщини тощо [354, 448-462].

Аналіз поглядів президентів Міжнародного олімпійського комітету на роль і місце культурно-освітньої складової олімпійського руху в стратегії його розвитку дозволяє відзначити, що перший президент МОК Диметріус Вікелас розглядав Олімпійські ігри подією виключно грецької історії та культури [34, с. 302], будучи прихильником еллінізму, доклав чималих зусиль для представлення давньогрецької олімпійської спадщини у проведенні сучасних Олімпійських ігор (церемонії відкриття, закриття та нагородження, парад учасників, виконання гімну та ін.), що сприяло не лише спрадкоємництву традицій, а й забезпечило культурну унікальність сучасного олімпійського руху. Анрі де Байє-Латур та його наступники намагались як зберегти цілісність та автономію олімпійського руху, так і розширити його визнання світовою спільнотою.

Особливої уваги щодо сприяння розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху, заслуговує діяльність п'ятого президента МОК – Ейвері Брендеджа, який, розглядаючи олімпійський рух

як «релігію ХХ ст.» [348, с. 160], ще на початковому етапі перебування на чолі Міжнародного олімпійського комітету, ініціював прийняття на сесії МОК, що проходила в 1954 р. в Афінах, рішення про організацію приурочених до Олімпійських ігор виставок творів мистецтва – замість попередніх конкурсів мистецтв на Олімпійських іграх. МОК, у період, коли його діяльністю керував Е. Брендедж, приділяв велику увагу питанням олімпійської освіти. Одним із найбільш значущих досягнень у цій сфері стало урочисте відкриття на території Олімпії (Греція) у 1961 р. неподалік від розкопаного археологами давньогрецького стадіону Міжнародної олімпійської академії, діяльність якої в подальшому розширювалась та ставала все більш багатогранною [34, с. 334].

Дослідження свідчать, що найбільш активним прихильником ідеї П. де Кубертена про союз спорту і мистецтва як складової розвитку сучасного олімпійського руху був сьомий президент МОК – Хуан Антоніо Самаранч [260, 427, 429]. Так, Х. А. Самаранч, виступаючи на спеціальній 50-тій сесії Генеральної асамблеї ООН заявив: «Розглядаючи спорт як частину освіти і культури, олімпійський рух прагне запровадити такий спосіб життя, який заснований на радості від творчості та який гармонізує розумовий і фізичний розвиток особистості» [209, с. 7]. У своєму листі російському вченому В. І. Столярову Х. А. Самаранч зазначав: «Виховання молоді за допомогою синтезу спорту і культури є одним із найважливіших завдань олімпійського руху. МОК готовий надати моральну підтримку і дати патронаж усім ініціативам, що сприяють союзу спорту, мистецтва і культури» [286, с. 249].

Президент МОК Жак Рогге, як і його попередники, не лише усвідомлював, а й активно сприяв реалізації культурно-освітніх проєктів в рамках розвитку сучасного олімпійського руху [424].

Томасом Бахом було ініційовано розробку стратегії розвитку олімпійського руху – «Порядок денний 2020». До його розробки були

залучені як безпосередні учасники олімпійського руху, так і зовнішні експерти, громадськість. Актуальні питання розвитку олімпійського руху також обговорювались на 126-й сесії МОК в Сочі, на двох олімпійських самітах і в комісіях МОК. Загалом, у процесі обговорень, було отримано понад 40000 подань, які було узагальнено у близько 1200 ідей. Чотирнадцять робочих груп шляхом синтезу, дискусій, дебатів виділили 40 найбільш актуальних рекомендацій, що визначили стратегію розвитку олімпійського руху на найближчі п'ять років (2015–2020 рр.). Рекомендації були остаточно сформовані на засіданні Виконавчого комітету МОК в жовтні 2014 року, після виступів голів 14 робочих груп.

На 127 сесії МОК, що відбулася 8–9 грудня 2014 року в Монако, делегати одноголосно проголосували за «Порядок денний 2020» [400]. Порядок містить 40 докладних рекомендацій щодо розвитку і вдосконалення сучасного олімпійського руху, захисту Олімпійських ігор і зміцнення олімпійських цінностей в суспільстві.

Аналіз змісту «Порядку денного 2020» [398] дозволяє зазначити, що питанням культури й освіти в стратегії розвитку сучасного олімпійського руху безпосередньо присвячено два розділи, а саме:

- рекомендація 22: поширювати освіту, що заснована на олімпійських цінностях;
- рекомендація 26: продовжувати поєднувати спорт і культуру.

А також, розділи, в яких опосередковано підіймаються питання культури та освіти: 2, 4, 5, 6, 7, 16, 17, 19, 25, 30, 32, 33, 38, 39, 40. Тобто, питання культурно-освітньої складової підіймаються у майже 40 % рекомендацій запропонованої стратегії, що дозволяє говорити про їх актуальність та значущість як складової розвитку сучасного олімпійського руху.

Аналіз реалізації рекомендацій «Порядку денного 2020» у 2015–2020 рр. дозволяє зазначити, що Міжнародним олімпійським комітетом ініційовано створення олімпійського каналу, посилено вимоги до

представлення у заявках культурно-освітнього компонента та проведення Культурних олімпіад відповідно містами-кандидатами та містами-організаторами Олімпійських ігор.

Зупинимось на виконанні рекомендацій «Порядку денного 2020» більш детально. Так, аналіз виконання положень, що містяться у рекомендації 22 «Порядку денного 2020» за період 2015–2020 рр. дозволяє відзначити їх часткове вирішення (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Підсумки виконання рекомендації 22 «Порядку денного 2020»

Планувалось зробити	Було зроблено
1	2
МОК повинен зміцнити партнерські відносини з ЮНЕСКО в частині включення спорту і його цінностей в шкільні програми всіх країн світу;	<p>МОК зміцнив своє партнерство з ЮНЕСКО, включивши спорт та його цінності до шкільних програм у всьому світі за допомогою двох проєктів:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Розробка, спільно з ЮНЕСКО, для країн-членів асоціації, рекомендацій щодо якісного фізичного виховання (QPE), та пілотного проєкту, який реалізується на Фіджі, у Мексиці, Південній Африці та Замбії. – Започаткування партнерства, що базується на реалізації OVEP (програма навчання олімпійським цінностям), між МОК, ЮНЕСКО, Всесвітньою антидопінговою агенцією, комітетом Fair Play, Фондом Agitos (Міжнародного Паралімпійського комітету) та ICSSPE (Міжнародна рада спортивної науки та фізичного виховання)
МОК має розробити електронну платформу для надання освітніх програм НОКам різних країн та іншим організаціям, орієнтованим на олімпійські цінності;	<p>Електронна платформа для обміну освітніми програмами, орієнтованими на олімпійські цінності, різних національних олімпійських комітетів та інших організацій зараз розглядається як частина цифрової стратегії МОК.</p> <p>МОК визначив та підтримав ініціативи щодо сприяння поширенню олімпійських цінностей завдяки впровадженню OVEP, використовуючи пакет ресурсів OVEP 2.0:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Реалізація OVEP передбачає створення безкоштовних навчальних ресурсів, призначених надихати та надавати молодим людям змогу пережити такі життєві цінності, як досконалість, повага та дружба. Платформа запущена у 2016 році, доступна на восьми мовах; участь в програмах у 2016–2020 взяли понад 25 млн молодих людей з різних країн світу. OVEP були реалізовані через розміщення інформації на сайті МОК. Станом на 2020 р. міністерствами освіти Саудівської Аравії, Словаччини, Тринідад та Тобаго, Албанії, Пенджабі (Пакистану) OVEP визнано офіційними освітніми програмами та впроваджено в роботу зі шкільною молоддю

Продовження таблиці 3.1

1	2
МОК повинен знайти і підтримати ініціативи, які можуть допомогти поширенню олімпійських цінностей.	МОК було розпочато кілька базових проєктів, що стосуються пропаганди та розробки політики забезпечення якісного фізичного виховання та здійснення освітньої діяльності, що ґрунтується на основі олімпійських цінностей, до основних проєктів відносяться: <ul style="list-style-type: none"> – діяльність «Олімпійського фонду культури та спадщини», який обробляє понад 300 запитів на рік. – реалізація освітніх програм Олімпійського музею, що присвячені роботі з дітьми 6–18 років, з їх вчителями та батьками; – розвиток програми Олімпійська солідарність, через яку продовжується надаватися підтримка НОК у програмах, орієнтованих на олімпійські цінності. (2017–2020 рр. було підтримано близько 80 програм)

Дослідження дозволяють відзначити, що сьогодні обговорюється питання щодо продовження співпраці Міжнародного олімпійського комітету з ЮНЕСКО щодо реалізації, спільних культурно-освітніх проєктів на період 2021–2024 рр.

Також, продовжується реалізація й інших програм, зокрема: переклад програм OVER на естонську, корейську та інші мови країн-учасниць олімпійського руху, з метою сприяти можливості участі у зазначеній програмі більшої кількості дітей та молоді з різних країн світу; обговорюється розширення програм, реалізацією яких опікується Олімпійський фонд культури та спадщини, розширення освітніх послуг олімпійського музею, за рахунок розробки програм віртуальних екскурсійних турів тощо.

Дослідження свідчать, що питання реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху містяться також і в рекомендації 26 «Порядку денного 2020», зокрема – «Продовжувати поєднувати спорт і культуру».

Тому, наступним кроком виконання роботи був аналіз виконання положень, що містяться в 26 рекомендації «Порядку денного 2020» за період 2015–2020 рр. (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Підсумки виконання рекомендації 26 «Порядку денного 2020»

Планувалось зробити	Було зроблено
1	2
1	Під час Олімпійських ігор:
<ul style="list-style-type: none"> – Створити нагороду «Олімпійський лавр» за видатний внесок у розвиток олімпізму (культури, освіти, підтримки миру). Церемонія нагородження лауреатів має проходити під час однієї з церемоній нагородження атлетів. Лауреат номінується суддівською колегією, що включає незалежних експертів. – Вивчити особливості функціонування «Олімпійського дому» для залучення широких верств населення до участі в олімпійському русі. – Розробити концепцію «Олімпійський музей в русі» для подання олімпійської культури широким верствам громадськості в контексті естафети олімпійського вогню, роботи тематичних сайтів і/або Культурної Олімпіади. – Розробити програму залучення місцевих представників сфери мистецтва до реалізації культурних програм. 	<ul style="list-style-type: none"> – Перший олімпійський лавр отримав Кіпчоге Кейно під час церемонії відкриття Олімпійських ігор у Ріо-де-Жанейро у 2016 р. До видання 2016 року журі складалося з видатних особистостей. К. Кейно було обрано журі з п'яти континентів під головуванням Президента МОК, серед яких: Міхаел Жан, генеральний секретар Франкофонії (Америка); Фумзіле Мламбо-Нгкука, заступник Генерального секретаря ООН та виконавчий директор ООН-жінки (Африка); письменник Паулу Коельо (країна, що приймає Ігри); Хосе Рамос-Орта, колишній президент Східного Тимору та лауреат Нобелівської премії миру (Океанія); актор Мішель Йо (Азія); та почесний президент МОК Жак Рогге (Європа). – Для Ігор 2020 р. було розроблено проєкт Олімпійського дому (Олімпійської Агори) – культурного центру у центрі Ігор (з онлайн-овою версією) для представлення олімпійської історії, культури та цінностей (після перенесення Олімпійських ігор, проєкт було перенесено на 2021 рік.) ; – Під час Олімпійських ігор в Ріо-де-Жанейро, 2016 р. відбувалась виставка «Олімпізм у русі», що йшла за маршрутом естафети олімпійського вогню. Експозиції були встановлені на двох вантажних автомобілях та подорожували по 46 містах Бразилії, за чотири місяці виставку відвідали понад 200000 осіб. – Організаційним комітетом Ігор 2016 р. було започатковано традицію віртуальних екскурсійних турів; однак, Оргкомітет Ігор 2020 р. не підтримав цю програму; концепція проведення віртуальних турів розглядається Оргкомітетами Ігор 2022 та 2024 рр. – Програми залучення місцевих представників сфери мистецтва до реалізації культурних програм Олімпійських ігор були реалізовані під час Олімпійських ігор 2016 та 2018 рр., а також Юнацьких Олімпійських ігор 2018 р.

Продовження таблиці 3.2

1	2
2. У період між Олімпійськими іграми:	
<ul style="list-style-type: none"> – Вивчити шляхи подальшого використання розроблених культурних програм, які були реалізовані під час Олімпійських ігор. – Підтримувати НОКи в ініціативі створення «посла олімпійської культури». 	<ul style="list-style-type: none"> – Олімпійський фонд культури та спадщини випустив два видання (2018 р., 2020 р.) довгострокового міжнародного фотопроєкту «Олімпізм став видимим». Мета проєкту – розкрити олімпійські цінності та вплив олімпізму на різні верстви населення. Так, з метою підготовки кожного видання п'ятьом фотографам було доручено подорожувати по п'яти регіонах світу, щоб зняти п'ять історій, пов'язаних із темою соціального розвитку через спорт. Теми були визначені у співпраці з іншими департаментами МОК. – Мережа аташе національних олімпійських комітетів з питань культури (нині чемпіони з культури й освіти НОК) сформувалась під час проведення першої Генеральної Асамблеї в Олімпії в травні 2019 року. На сьогоднішній день визначено 103 чемпіони НОК з культури та освіти

Аналіз реалізації рекомендації 26 «Порядку денного 2020» також дозволяє відзначити, що сьогодні тривають обговорення МОК з Організаційними комітетами XXIV зимових Олімпійських ігор, що мають відбутися у Пекіні (Китай) у 2022 р. та XXXIII Ігор Олімпіад, що мають відбутися у Парижі (Франція) у 2024 р. формату проведення Олімпійської агори.

Аналіз виконання рекомендації 26 «Порядку денному 2020» дозволяє відзначити і позитивний вплив залучення митців до реалізації культурно-освітніх проєктів, що відбуваються як складова проведення Олімпійських ігор. Так, на XXXI Олімпійські ігри 2016 р., що проходили у Ріо-де-Жанейро, були запрошені троє митців: JR – французький фотограф, Джеральд Андал – майстер цифрового дизайну та письменник Тільман Шпенглер. Їх участь у культурно-освітніх проєктах Ігор була висвітлена понад 200 засобами масової інформації, а також отримала понад 44 мільйони вподобань в мережі Instagram, що дозволяє говорити про значну аудиторію.

На зимові Олімпійські ігри, що проходили у Пхенчхані у 2018 р. з метою реалізації культурно-освітніх проєктів, зокрема, залучення атлетів-учасників Олімпійських ігор в олімпійському селищі до спільного створення творів мистецтв, які відображають олімпійські цінності, було запрошено спортсменів, які також є митцями. Загалом було отримано понад 619 заяв, що підтверджує зацікавленість митців в участі у подібних проєктах.

Дослідження дозволяють виділити і рекомендацію 39 «Сприяти діалогу з суспільством і в середині олімпійського руху». У цій рекомендації мова йде про те, що МОК повинен вивчити питання про створення Конгресу «Олімпізм в дії», щоб кожні чотири роки отримувати інформацію про настрої у суспільстві, зокрема:

- збирати разом учасників олімпійського руху, зацікавлені сторони та представників громадянського суспільства;
- вступити в діалог з представниками всіх верств суспільства, з різним уявленням про роль спорту і його ідеалів у суспільстві;
- обговорити значення олімпійського руху для суспільства в галузі освіти, згуртування, розвитку тощо.

Відповідно до цієї рекомендації МОК також повинен перетворити сесію в інтерактивне обговорення ключових стратегічних тем членами МОК з заслуховуванням виступів запрошених ззовні доповідачів.

Аналіз виконання цієї рекомендації дозволяє відзначити, що 5–6 жовтня 2018 р. в Буенос-Айресі (Аргентина), відбувся перший Форум «Олімпізм у дії», до участі в якому було запрошено понад 2100 учасників від різних спортивних, громадських, культурних та інших установ з усього світу. Тематика пленарних та секційних засідань охоплювала найбільш актуальні, для розвитку олімпійського руху, теми: проведення Олімпійських ігор, майбутнє спорту, допінг, жінки у спорті, культура, освіта тощо.

Також, однією з інновацій, що були запропоновані МОК для виконання рекомендації 39, це – запрошення, з 2015 р. на Сесії МОК – зовнішніх спікерів.

Що стосується інших питань «Порядку денного 2020», то наприклад:

- в рекомендації 16 «Використовувати Фонд МОК у 20 млн. доларів США для захисту «чистих» спортсменів» у 1 пункті, мова йде про використання фонду у 10 млн. доларів США на розвиток повноцінних освітніх програм та програм, спрямованих на привернення уваги до ризиків організації «договірних зустрічей», будь-яких видів маніпуляцій змаганнями чи застосування різних корупційних схем (*результати виконання*: 10 млн. доларів США з загальної суми 60 млн. доларів США було витрачено на розробку ефективних програм освіти, спрямованих на підвищення обізнаності учасників олімпійського руху щодо ризиків маніпуляцій в олімпійському спорті та їх наслідків);
- в рекомендації 19 «Запустити олімпійський канал» мова йде про запуск олімпійського каналу який висвітлюватиме не тільки спортивні події, а й реалізовуватиме культурно-освітні проекти, що базуватимуться на цінностях олімпізму (*результати виконання*: 21 серпня 2016 року разом із закриттям XXXI Олімпійських ігор, що проходили у Ріо-де-Жанейро, МОК було запущено «Олімпійський канал» – послугу інтернет-телебачення, спрямовану на підтримку цілорічного інтересу глядацької аудиторії до олімпійського руху, демонстрацію змагань з олімпійських видів спорту в період між Олімпійськими іграми. Глобальним міжнародним контентом керує МОК, однак у різних країнах, також запущені і локальні версії каналу: у США (2017 р.), Франції (2019 р.), Канаді (2020 р.), країнах Близького Сходу та Північної Африки (за підтримки місцевої телекомпанії beIN Sports, 2017 р.) тощо.);

- в рекомендації 23 «Взаємодіяти з суспільством» йдеться про взаємодію МОК із певними товариствами, зокрема, про створення віртуальних центрів для спортсменів, волонтерів; про розробку шляхів спілкування з різними верствами населення, зокрема, з молоддю з метою популяризації традицій олімпійського руху (*результати виконання*: запуск Олімпійського каналу; створення нового відділу МОК «Цифрова взаємодія та маркетинг» (DE&M); затвердження на сесії МОК у 2020 р. стратегії цифрового розвитку діяльності МОК; оновлення офіційного сайту МОК та запуск мобільного додатку olympic.org та ін.);
- в рекомендації 25 «Переглянути позиціонування Юнацьких Олімпійських ігор» йде мова, що Виконкому МОК необхідно створити тристоронню комісію за участю НОК і МСФ для глибокого аналізу цілей і завдань, перспектив, позиціонування, спортивних програм, культурно-освітньої програми, тощо, потім обговорити все це на Сесії МОК і прийняти остаточні рішення (*результати виконання*: поширення та вплив Юнацьких Олімпійських ігор було розширено за допомогою переорієнтованої Програми освіти спортсменів; використанню цифрових платформ та ін.).

Узагальнення існуючого матеріалу дозволяє говорити про суттєві зміни, що відбулись у розвитку культурно-освітньої складової олімпійського руху, як підсумок виконання «Порядку денного 2020». Основні зміни пов'язані з розробкою освітніх програм для молодого покоління, розвитком різноманітних електронних платформ та залученням митців до організації та проведення культурно-освітніх заходів як складової розвитку олімпійського руху.

Дослідження дозволяють відзначити, що з моменту свого заснування в 1894 р. Міжнародний олімпійський комітет визнавав, що олімпійські цінності, які було покладено в основу олімпійського руху, потребують

значної підтримки, з метою забезпечення адекватного їх поширення. Тому, з метою висвітлення загальної політики МОК, окреслення стратегічно важливих напрямків розвитку олімпійського руху, через кілька тижнів після Міжнародного атлетичного конгресу (Париж, Франція, 1894 р.) з'явилося перше офіційне видання МОК – «Olympic Review» («Олімпійський огляд») [414], яке з різними назвами та кількома короткими перервами випускається й донині (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Історія розвитку офіційного журналу Міжнародного олімпійського комітету «Olympic Review»

Дата	Назва журналу
1894–1895	Вісник міжнародного комітету з Олімпійських ігор
1896	Додаток посланника Афін
1897–1900	Журнал не виходив
1901–1914	Олімпійський огляд
1915	Вісник Міжнародного олімпійського комітету
1916–1925	Журнал не виходив
1926–1938	Бюлетень Міжнародного олімпійського комітету
1939–1944	Олімпійський огляд
1945	Журнал не виходив
1946–1967	Вісник Міжнародного олімпійського комітету
1967–1969	Інформаційний бюлетень
1970–2021	Олімпійський огляд

Сьогодні журнал «Olympic Review» є найстарішим регулярним виданням Міжнародного олімпійського комітету; видається щокварталу англійською, французькою та іспанською мовами. Змістове наповнення журналу являє поєднання офіційних новин та пізнавальної інформації, а також аналітичні статті на актуальні для спортивного руху теми. Аналіз змісту публікацій журналу дозволяє відзначити, що питання, які різною мірою пов'язані з культурно-освітньою складовою олімпійського спорту, у різних виданнях, становлять 15–20 % від загального обсягу матеріалу

випуску, що дозволяє говорити про актуальність зазначеної проблематики в різні періоди розвитку сучасного олімпійського руху.

Дослідження дозволяють виділити й ініціативу Міжнародного олімпійського комітету (2016 р.) щодо запровадження електронної інформаційної платформи на сайті МОК, реєстрація на якій дає змогу регулярно, раз на тиждень, отримувати на електронні скриньки інформацію про події, які відбуваються в олімпійському русі: новини, фотографії, відео-прес-релізи, прес-релізи, інформацію про акредитацію, контактну інформацію та ін., що сприяє як оперативному отриманню актуальної інформації, так і істотному розширенню кола осіб, які отримують знання щодо поточних питань розвитку олімпійського спорту, різноманітних проєктів, що організуються у країнах-учасницях та для країн-учасниць сучасного олімпійського руху.

3.2. Олімпійський фонд культури та спадщини як складова діяльності МОК щодо розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху

Центральну роль у допомозі МОК в питанні поширення ідей олімпізму, розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху відіграє олімпійський фонд культури та спадщини [441].

Метою його діяльності є підтримка реалізації та розробка широкомасштабних, у тому числі й інноваційних, програм; координація дій різних верств населення, пов'язаних з культурою та освітою в рамках розвитку олімпійського руху.

Аналіз змісту діяльності Олімпійського фонду культури та спадщини дозволяє виділити чотири основні напрями його роботи (рис. 3.1).

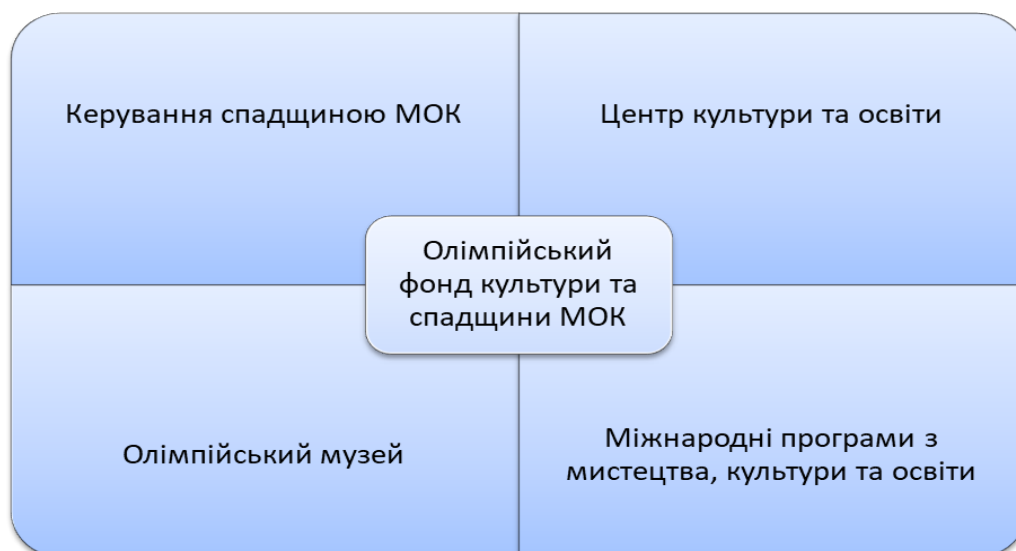


Рис. 3.1. Складові функціонування Олімпійського фонду культури та спадщини Міжнародного олімпійського комітету

Зазначені напрями тісною мірою пов'язані з роботою таких структур олімпійського руху, як Міжнародний олімпійський музей та Центр олімпійських досліджень.

Так, спадковими колекціями Міжнародного олімпійського комітету керує Фонд спадщини МОК. Його діяльність передбачає придбання, збереження, реставрацію, документацію, вивчення та забезпечення доступності для внутрішніх та зовнішніх партнерів 90000 артефактів, 650000 фотографій, 45000 годин відео та 8800 годин звукових документів, а також 1,5 км історичних архівів.

Колекції, що становлять культурну спадщину МОК, переважною більшістю зберігаються в приміщеннях Олімпійського музею (Лозанна, Швейцарія) та складаються в основному з:

- артефактів, пов'язаних з Олімпійськими іграми, Юнацькими Олімпійськими іграми, олімпійськими видами спорту та відображають відносини МОК з іншими структурами олімпійського руху; роль і місце МОК у розвитку олімпійського руху;
- фото, аудіовізуальної та звукової спадщини олімпійського руху.

Предмети, що входять до першої групи колекцій, з метою сприяння розвитку ідей олімпізму серед різних верств населення, інвентаризуються, фотографуються, належним чином зберігаються та вивчаються. Відповідальний відділ також співпрацює з іншими установами, зокрема, в напрямі обміну, тимчасового позичення колекцій тощо. Так, до основних напрямів співпраці, дослідження дозволяють віднести наступні:

- обговорення та вирішення питань щодо олімпійських артефактів: смолоскипів, медалей, плакатів, спортивного спорядження тощо;
- розгляд пропозицій щодо придбання артефактів, пов'язаних зі спортивною тематикою, розвитком спортивного та олімпійського руху;
- позики артефактів;
- проведення консультативної роботи щодо збереження / реставрації предметів, що належать до олімпійської спадщини (надаються членам «олімпійської родини»);
- створення умов та надання доступу до колекцій артефактів (включаючи проведення майстер-класів, перегляд відеоматеріалів, участь у відеозйомках).

Так, архіви МОК були відкриті широкому загалу разом з Олімпійським музеєм у 1993 р. Вони зберігають та роблять доступною «адміністративну пам'ять» МОК. Переважна більшість документів, що зберігаються в архіві, були передані безпосередньо представниками адміністрації МОК, надійшли з деяких приватних колекцій та придбані на аукціонах.

Колекція «Зображення та звуки» відповідає за придбання, зберігання, документування та надання доступу до фото, аудіовізуальної та звукової спадщини олімпійського руху. Колекції цієї групи суттєво поповнюються після кожного проведення Ігор Олімпіад, зимових та Юнацьких Олімпійських ігор завдяки зйомкам відеофільмів, фотографій, проведення аудіозаписів. Матеріали, присвячені подіям Ігор, зберігаються в архівах олімпійського музею.

Отримати доступ до цифрових архівованих колекцій фото, відео, фільмів та аудіозаписів можна за запитом до відповідного відділу через інтернет, а також шляхом вільного доступу – в олімпійській мультимедійній бібліотеці.

Наступною складовою, що являється структурним елементом Олімпійського фонду культури та спадщини є Центр олімпійських досліджень та освіти МОК, місія якого полягає у створенні можливостей для молодих науковців та досвідчених фахівців галузі в отриманні інформації шляхом надання доступу до унікальних колекцій МОК, забезпечуючи можливість проведення досліджень та стимулюючи інтелектуальний обмін [442].

Важливим напрямом в діяльності Фонду є заохочення та підтримка реалізації різноманітних культурно-освітніх проєктів спортивної спрямованості, які, за напрями діяльності, можна розподілити на п'ять основних груп (рис. 3.2).

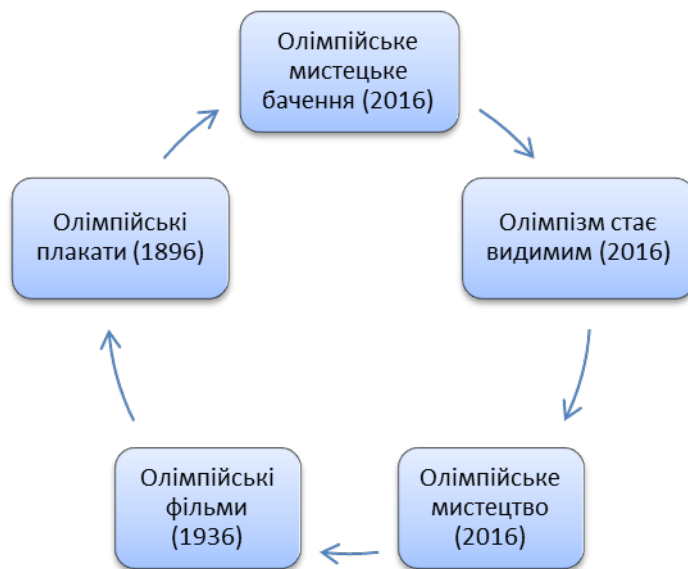


Рис. 3.2. Групи проєктів, що реалізуються за підтримки Олімпійського фонду культури та спадщини

Так, одним із зазначених простків є «Олімпійське мистецьке бачення» – програма співпраці МОК з провідними митцями з різних країн світу зі створення масштабних публічних атр-інсталяцій, проведення «живих» виступів та презентацій під час Олімпійських ігор та в період між ними. Програма спрямована на об'єднання різних верств населення за допомогою презентацій новаторських творів мистецтв, пов'язаних зі спортом, у громадських місцях та на заохочення участі світової спільноти у новому діалозі щодо олімпійських ідеалів і цінностей.

Програма «Олімпізм стає видимим» – довгостроковий міжнародний фотографічний проєкт, мета якого полягає у висвітленні цінностей олімпійського спорту через творче бачення фотографів з різних країн світу, які працюють на стику образотворчого мистецтва та соціальної документалістики.

Програма «Олімпійське мистецтво» (Oly Art) – напрямок, що передбачає запрошення митців на Олімпійські ігри з метою їх заохочення до створення робіт, які відображають олімпійські цінності, та роботи в олімпійському селищі в якості консультантів/помічників для учасників Олімпійських ігор, які бажають взяти участь у тематичних творчих майстер-класах.

Програма «Олімпійські фільми» полягає у співпраці Міжнародного олімпійського комітету та Організаційного комітету Олімпійських ігор з підготовки, проведення зйомок та видання офіційного фільму про Олімпійські ігри як елементу збереження культурної спадщини Ігор. З цією метою МОК та ОКОІ розглядають пропозиції провідних режисерів, сценаристів, кінопроектувальників тощо. Режисер офіційного фільму має не лише висвітлити події Ігор, але й відобразити унікальність зазначеної події, її місце в житті світової спільноти, масштабний гуманітарний та гуманістичний потенціал олімпійського руху.

Програма «Олімпійські плакати» є важливим елементом візуалізації ідентичності Олімпійських ігор. Олімпійські плакати надають Іграм особливий естетичний штрих та відображають їхню візуальну концепцію, стиль, а також художній, соціальний і політичний контекст часу їх проведення.

Четвертою складовою функціонування Олімпійського фонду культури та спадщини є діяльність Олімпійського музею – місцем культурно-освітнього контенту олімпійського руху. Метою його діяльності є створення можливостей для широких верств населення ознайомитися з ідеалами та цінностями олімпійського спорту поза межами Олімпійських ігор.

Створення Олімпійського фонду культури та спадщини в структурі Міжнародного олімпійського комітету дозволяє говорити про важливість цього напрямку для розвитку сучасного олімпійського руху.

3.3. Культурно-освітня складова олімпійського руху як предмет обговорення на сесіях Міжнародної олімпійської академії

В умовах розвитку сучасного олімпійського руху одним із центрів поширення його культурно-освітньої складової, вивчення та збереження його культурно-освітньої спадщини, є Міжнародна олімпійська академія (МОА), що розташовується в Олімпії (Греція) [15, 27, 299, 391]. Академія функціонує як мультикультурний міждисциплінарний центр, метою якого є вивчення, збагачення та пропаганда олімпізму. У 149 країнах світу (станом на 01.20.2020 р.), за прикладом Міжнародної олімпійської академії, функціонують національні олімпійські академії [265, 298, 369].

Історичний аналіз свідчить, що першим ідею створення навчального центру в Греції на території, де проходили Стародавні Олімпійські ігри – в Олімпії, офіційно висловив професор Іоаніс Хрістафіс – представник НОК Греції у 1925 р. – під час обговорення питання про відродження стародавнього гімнасію на VIII Олімпійському конгресі. У 1927 р. під час

встановлення в Олімпії меморіальної стели на честь відродження Олімпійських ігор знову було підняте питання про відкриття в Олімпії культурно-освітнього центру [27, 261, 353].

На сесії МОК 1934 р., що відбувалась в Афінах, також було детально розглянуто питання про створення в Олімпії культурно-освітнього закладу. НОК Греції, в той же час, запропонував своїми силами реконструювати стадіон та іподром в Олімпії, побудувати археологічний музей за рахунок коштів країн-учасниць олімпійського руху, та спрямувати зусилля на збереження священного Алтісу. Особлива заслуга у вирішенні досліджуваного питання належить генеральному секретарю Національного олімпійського комітету Греції Іоанісу Кетсеасу та професору з Німеччини Карлу Дієму.

Ініціатори створення Міжнародної олімпійської академії представляли її подібною знаменитій давньогрецькій Академії Платона – освітній установі, заснованій у IV ст. до н. е. Вони спиралися на історичні матеріали, зокрема, на те, що для успішного проведення Олімпійських ігор у Стародавній Греції існував спеціальний інститут, де проходили підготовку судді, яким дано було право обслуговувати Олімпійські ігри. При цьому, під час підготовки суддів основний акцент робився на духовні, етичні та моральні цінності Олімпійських ігор і лише після цього – на технічну сторону їх проведення і правила змагань [352].

Відповідно до зазначеного вище були сформовані принципи діяльності Олімпійської академії, основу яких становить: поширення та захист філософії олімпізму, її духовних і моральних цінностей, протидія будь-якого роду зовнішнім впливам, здатним завдати шкоди гуманістичній складовій олімпійського спорту. Формування цих принципів спиралося на багаторічну діяльність П'єра де Кубертена, який протягом десятиліть домагався вдосконалення філософських, виховних та освітніх сторін олімпійського спорту. Ці питання П. де Кубертен неодноразово підіймав на Олімпійських

конгресах, розкривав у своїх численних публікаціях, звертаючи увагу і на необхідність створення університетського освітнього закладу космополітичного та демократичного плану, основною метою якого стало б сприяння розвитку та поширенню олімпійських принципів, надбань та ідеалів [343, 388].

У 1938 р. Карл Дієм запропонував створити в Олімпії Міжнародну олімпійську академію, яка, за його задумом, повинна була працювати під керівництвом Міністерства освіти та національного Олімпійського комітету Греції. К. Дієм розробив структуру Академії, написав приблизний навчальний план і почав активну переписку з цього питання з Іоанісом Кетсеасом – генеральним секретарем Олімпійського комітету Греції. Проєкт Міжнародної олімпійської академії був підтриманий НОК Греції, та на 39 Сесії Міжнародного олімпійського комітету, що проходила в Лондоні, отримав підтримку цієї установи, проте його реалізації завадила Друга Світова війна [34, 350].

У 1945 р. Карл Дієм звернувся до президента Олімпійського комітету США, віце-президента МОК Ейвері Брендеджа та запропонував заснувати Міжнародну олімпійську академію в США. Карл Дієм вважав, що економічне становище в США та популярність в цій країні спорту загалом та олімпійського спорту, зокрема, дозволять найкращим чином поширювати ідеї та цінності олімпізму, а також знання про Олімпійські ігри серед молоді різних країн світу. Реалізацію цього проєкту в післявоєнній Греції К. Дієм вважав нереальною. Однак Ейвері Брендедж не виявив зацікавленості у вирішенні питання про створення Міжнародної олімпійської академії в Сполучених Штатах Америки і практично відповів на зазначену ініціативу відмовою [37].

Іоаніс Кетсеас продовжував відстоювати ідею створення Міжнародної олімпійської академії на батьківщині давньогрецьких Олімпійських ігор – в Олімпії. Проєкт створення такого культурно-освітнього закладу він

представив учасникам 41 Сесії МОК, що відбулася в 1947 р. в Стокгольмі. Карл Дієм, який на той час став ректором створеного в Кельні Університету спорту, активно підтримав Іоаніса Кетсеаса. Проект академії, її структура та навчальний план, розроблені К. Діємом та І. Кетсеасом, лягли в основу пропозицій НОК Греції, представлених на розгляд 44 Сесії МОК, що відбулася в 1949 р. у Римі щодо створення культурно-освітнього центру в Олімпії. Учасники сесії одногосно підтримала всі пропозиції, пов'язані з відкриттям в Олімпії Міжнародної олімпійської академії. Однак офіційне відкриття МОА, з фінансових та організаційних причин, відбулося лише в 1961 році одночасно з відкриттям в Олімпії відновленого стародавнього олімпійського стадіону.

Після створення Міжнародної олімпійської академії, починаючи з 1960-х років, у багатьох країнах Європи були здійснені спроби створення національних структур, покликаних займатися олімпійською освітою. Найбільш вдала спроба була реалізована в Іспанії, де в Національному інституті фізичного виховання у Мадриді в 1968 р. розпочала функціонування Національна олімпійська академія, підтримана НОК Іспанії, який у ті роки очолював Хуан Антоніо Самаранч. У 1976 р. в США під егідою Олімпійського комітету цієї країни також почала функціонувати Національна олімпійська академія. У подальші роки НОА були створені: у 1977 р. – у Китайському Тайпеї (Тайвань), у 1978 р. – в Єгипті та Японії, у 1981 р. – в Чилі та Еквадорі тощо [368, 369].

У 1983 р. в Лозанні відбулася зустріч представників національних олімпійських академій з Комісією МОК з Міжнародної олімпійської академії та олімпійської освіти. Ці організації вітали і заохочували створення нових національних олімпійських академій. У 1984 р. за підписом президента МОК Х. А. Самаранча були розіслані в національні олімпійські комітети всіх країн циркуляри, в яких рекомендувалося заснувати при кожному НОК свою

національну олімпійську академію, що стало потужним поштовхом до стрімкого їх створення.

На початку 1980-х років Хуан Антоніо Самаранч як президент Міжнародного олімпійського комітету прагнув органічно поєднати олімпійський рух та олімпійський спорт з економічними, політичними та соціальними процесами, що відбуваються у світі, а також наголошував, що його метою є об'єднати спорт з культурою, вихованням і освітою задля гармонійного розвитку людини.

Варто відзначити, що у перші роки функціонування Міжнародної олімпійської академії, в Олімпії не було ні гуртожитку, ні бібліотеки, ні аудиторій. Слухачі МОА жили в наметах, а займалися на відкритому повітрі [386].

Дослідження свідчать, що у період з 1961 по 1964 рр. робота Міжнародної олімпійської академії обмежувалася лише проведенням щорічних освітніх сесій. У наступні роки обсяг роботи МОА та її роль у системі розвитку олімпійської освіти стали розширюватися.

В 1967 році було завершено побудову перших постійних приміщень Академії, а також МОК було створено спеціальну комісію для координації зав'язків між Міжнародним олімпійським комітетом, Міжнародною олімпійською академією та Олімпійською солідарністю.

У 2003 році Міжнародна олімпійська академія отримала статус юридичної особи.

Аналіз спеціальної літератури, архівних матеріалів, нормативно-правових документів свідчать [299, 446], що освітні програми, які проводяться Міжнародною олімпійською академією можна умовно поділити на дві групи: ті, що проводяться за ініціативи Міжнародної олімпійської академії та ті, що були ініційовані особами або проводяться на прохання осіб, зацікавлених взяти участь у певній програмі (рис. 3.3).

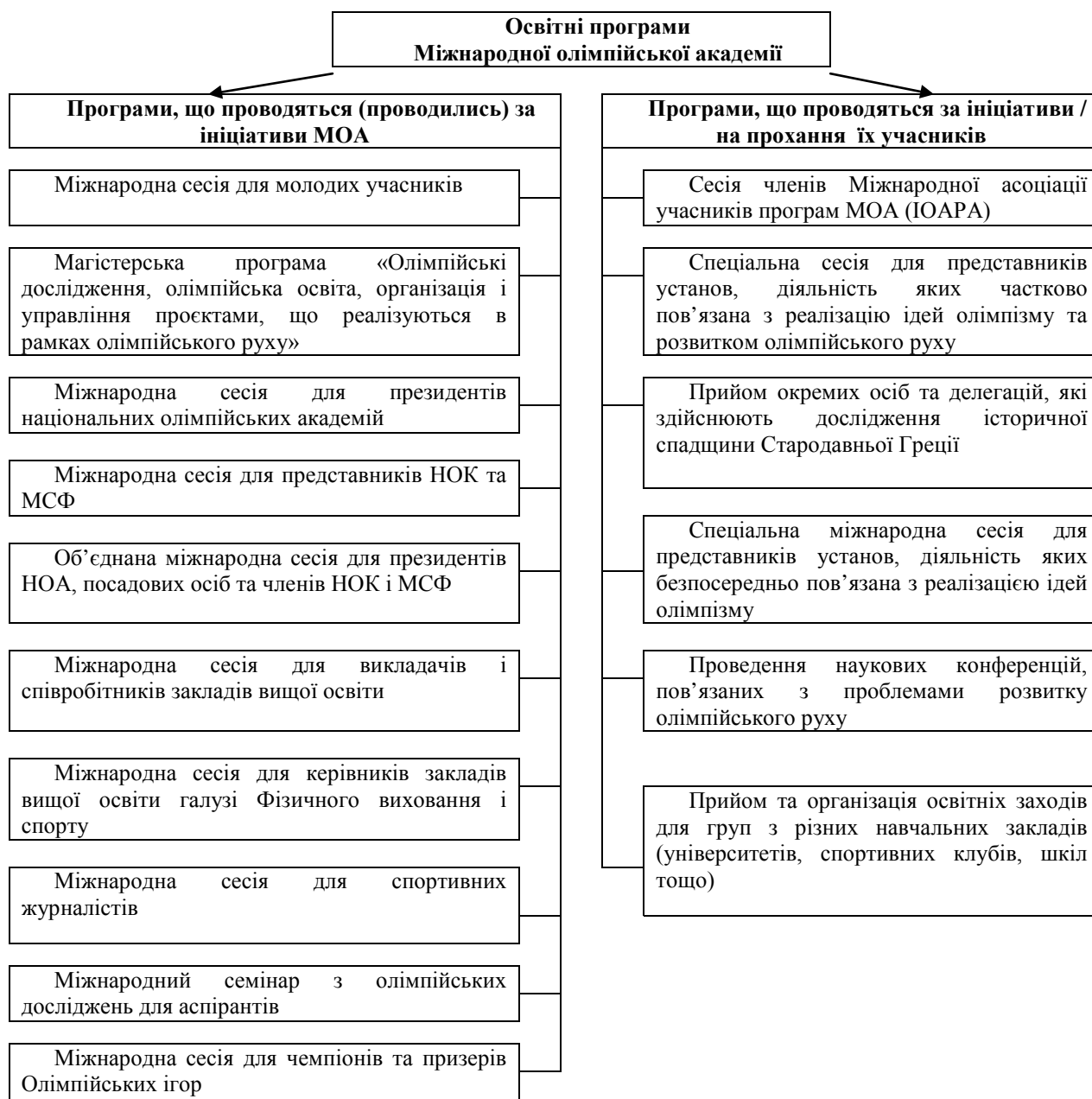


Рис. 3.3. Освітні програми, що проводяться на базі Міжнародної олімпійської академії

Аналіз освітніх проєктів Міжнародної олімпійської академії [369] дозволяє зазначити, що найдавнішою із виділених програм є Міжнародна сесія для молодих учасників, яка проводиться щороку, починаючи з 1961 р.

Метою сесії для молодих учасників є організація заходів, спрямованих на «введення» молоді до олімпізму та олімпійського руху. Під час

проведення сесії протягом двох тижнів у червні або липні Міжнародна олімпійська академія на своїй базі об'єднує значну групу молодих людей з різних країн світу.

Програма сесії для молодих учасників традиційно передбачає проведення лекцій, які читають провідні фахівці з усього світу, по їх завершенню відводиться час на запитання та відповіді; проведення екскурсій в місця археологічних розкопок та в музеї, проведення досліджень в бібліотеці Міжнародної олімпійської академії. Крім того, учасників сесій розподіляють в дискусійні групи, що складаються з 15–20 осіб (обов'язково з представників різних країн та різних континентів), для обговорення актуальних проблем розвитку олімпійського руху та олімпійської освіти. За результатами обговорення, кожна група, має підготувати доповідь та представити презентацію, яка уособлює бачення членів групи з питання, яке розглядалося.

Невід'ємною і безцінною частиною сесії для молодих учасників є позакласні заходи, що включають спортивні змагання, рухливі ігри, мистецькі випробування, пісні, танці, а також численні проєкти, що мають соціально-культурну спрямованість. Особливістю є і те, що кожен учасник сесії має змогу представити під час творчих вечорів особливості національної культури.

Щороку Міжнародна олімпійська академія публікує звіт про роботу зазначеної сесії, куди входять звіт декана (або президента) МОА щодо її проведення, матеріал лекцій та резюме групових дискусій.

Аналіз тематики сесій, що проводяться Міжнародною олімпійською академією для молодих учасників, починаючи з 1961 р. [369], дозволяє відзначити, що під час кожної з них розглядалися соціальні та педагогічні аспекти олімпійського руху, в тому числі понад 40 % сесій безпосередньо охоплювали тематику культурної спадщини давньогрецьких Олімпійських

ігор та культурно-освітньої складової розвитку сучасного олімпійського руху, його ціннісного мультикультурного потенціалу (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Основні напрями та тематика сесій Міжнародної олімпійської академії для молодих учасників

Основний напрям	Тематика сесії
1	2
Олімпізм	Олімпізм (1961); Основа олімпійської ідеї з античних джерел (1962); Залучення молоді до ідей олімпізму (1968); Молодь та олімпізм (1977); Проблеми олімпізму (1978); Олімпізм та суспільство (1979); Олімпізм та цивілізація (1980); Від Олімпійських ігор до олімпізму (1981); Внесок олімпізму в міжнародне взаєморозуміння (1982); Олімпізм проти насильства (1984); Олімпізм та мистецтво (1986); Молодь та майбутнє олімпізму (1987); Олімпізм на початку та в кінці ХХ століття (1988); Різне застосування олімпізму в основних культурних зонах світу (1983); Олімпійська спадщина: посилення олімпізму через молодь (2013)
Олімпійський рух, Олімпійські ігри	Філософські, соціальні та моральні аспекти сучасних Олімпійських ігор (1963); Олімпійський рух та олімпійська ідея (1964); Історія стародавніх і сучасних Олімпійських ігор (1967); Сучасні Олімпійські ігри (1971); Перспективи розвитку спортивного та олімпійського руху (1973); Історія сучасних Олімпійських ігор (1976); Минуле, сьогодення та майбутнє Олімпійських ігор (1985); Соціальна значущість міжнародного олімпійського руху в житті суспільства ХХІ століття (1994); Афіни 1896 – Атланта 1996 (1996); Олімпійський рух сьогодні, після століття Олімпійських ігор (1997); Деякі аспекти Олімпійських ігор (1998); Олімпійські ігри: спортсмени та глядачі (2000); Олімпійські ігри: огляд Олімпійських ігор у Сіднеї та «Афіни 2004» (2001); Культурні олімпіади та олімпійський рух (2002); Олімпійські ігри: культурно-етичні параметри (2004); Олімпійські та Паралімпійські ігри в Афінах 2004 року (2005); Від Афін до Пекіну (2007); Олімпійські ігри як свято (2009); Олімпійський рух як майданчик для миру (2010); Олімпійський рух: процес оновлення та адаптації (2015)

Продовження таблиці 3.4

1	2
Актуальні питання розвитку олімпійського спорту	Аналіз творчості П'єра де Кубертена (1962); Олімпізм та образотворче мистецтво; Жінки та спорт (1965) Олімпійська ідея (1967); Спортсмен (1969); Конкуренція та освіта (1970); Середовище спортсменів олімпійського стандарту (1974); Етика спортсмена-олімпійця (1983); Допінг як протилежність олімпійському духу (1989); Жінки в олімпійському русі (1990); "Спорт для всіх" та олімпійська філософія (1991); Комерціалізація у спорті та олімпійський рух (1992); Соціальна значущість міжнародного олімпійського руху в житті суспільства ХХІ століття (1995); Олімпійський ідеал і культура в глобальну епоху (1999); Освіта через спорт (2003); Спорт та етика (2006); Гуманізм та олімпійський рух (2008) Міжнародна олімпійська академія: 50 років олімпійської освіти (2011); Посилення принципів демократії в олімпійському русі (2012); Олімпійські цінності: повага до різноманіття (2014); Навчання на основі олімпійських цінностей як ефективний інструмент охорони навколишнього середовища (2016); Етика, освіта та управління в олімпійському русі (2017); Проблеми, з якими зустрічається спортсмен. Олімпієць як зразок для наслідування (2018); Олімпійська дипломатія: як олімпійський спорт може зіграти позитивну роль у міжнародній дипломатії (2019)
Спортивна підготовка	Спортивна підготовка в легкій атлетиці (1961); Спортивна психологія (1963); Фізичне виховання в античності (1964); Актуальні проблеми взаємовідносин спорту та науки (1965); Психологічні проблеми у спорті (1967); Спортивна підготовка в олімпійському спорті (1972); Внесок науки у розвиток олімпійського руху (1975)

Аналіз тематики сесій Міжнародної олімпійської академії для молодих учених дозволяє відзначити, що до 1988 р. основними темами були «олімпізм» та «Олімпійські ігри», з 1989 р. тематика сесій доповнюється проблематикою допінгу в олімпійському спорті (1989 р.), місця і ролі жінок в олімпійському русі (1990 р.), питаннями розвитку масового спорту (1991 р.),

значущості міжнародного олімпійського руху та Олімпійських ігор в житті сучасного суспільства (1994 р., 1996 р., 1997 р. та ін.), значущості олімпійської спадщини. Зазначене дозволяє говорити про розширення предметної галузі олімпійської освіти, з суто педагогічної діяльності, пов'язаної з олімпійськими цінностями, до масштабної роботи, що охоплює різні сторони олімпійського руху.

Наступним, за хронологією організації проєктом – є Міжнародна сесія для педагогів профільних закладів вищої освіти (1973–1990 рр.). Її метою було розповсюдження та популяризація ідей олімпізму у вищих навчальних закладах. До основних питань, які входили до обговорення між учасниками можна віднести: місце та роль освіти в олімпійському русі, взаємозв'язок олімпізму та освітніх проєктів, методи викладання олімпійської ідеї в навчальних закладах різних рівнів акредитації, олімпійська освіта в системі освіти та у вихованні молоді тощо.

Тісно пов'язаною із сесією для педагогів була Міжнародна сесія для директорів і керівників профільних закладів вищої освіти (відбувалась в період 1986–1990 рр.). Основними питаннями, що становили порядок денний сесій були: олімпізм як складова навчальних програм закладів вищої освіти; «Олімпійська освіта» як самостійний предмет навчального плану закладу вищої освіти; навчально-методичне забезпечення інтеграції олімпізму в освітній процес закладу вищої освіти.

У 1993 році сесії, що проводились окремо для педагогів та керівників були об'єднані в Міжнародну сесію для педагогів і представників профільних закладів вищої освіти. Сесія проводиться що два роки. Для кожної сесії МОА обирає основну тему обговорення, при цьому в основі всіх покладено філософію олімпізму. Сьогодні – це міжнародний форум педагогів, співробітників та керівників закладів вищої освіти з питань інтеграції ідеології олімпізму в освітній процес. Учасники, відповідно до теми сесії

мають заздалегідь надіслати в МОА, короткі доповіді, та презентації. З надісланого матеріалу комісія МОА обирає доповідачів сесії.

Аналіз питань, що підіймались на міжнародних сесіях для педагогів та керівників вищих профільних закладів освіти також дозволяє говорити про суттєве розширення тематики: від питань олімпізму та методики його викладання у закладах освіти, до вивчення питань місця і ролі олімпійського руху у сталому розвитку суспільства, питань управління в олімпійському спорті, міжкультурної взаємодії та ін. (рис. 3.4).

Міжнародні сесії для освітян (1973-1990)	Міжнародні сесії директорів та керівників закладів вищої освіти галузі фізична культура і спорт (1986-1990)	Міжнародні сесії для педагогів та керівників закладів вищої освіти галузі фізична культура і спорт (1993 - 2015)
<ul style="list-style-type: none"> • Внесок освіти в олімпійський рух; • Олімпізм та освіта; • Методи викладання олімпійської ідеї в закладах загальної середньої освіти; • Внесок олімпійської освіти у загальну освіту; • Роль олімпійської освіти у вихованні молоді; • Олімпізм у закладах загальної середньої освіти 	<ul style="list-style-type: none"> • Олімпізм у навчальних програмах закладів вищої освіти галузі фізичної культури і спорту; • Олімпізм, як самостійний предмет у програмах закладів вищої освіти галузі фізичної культури і спорту: <ul style="list-style-type: none"> а) змістовне наповнення навчальних дисциплін; б) методологія викладання олімпізму, як предмету навчальних програм 	<ul style="list-style-type: none"> • Олімпізм, чесна гра та навчання молоді у школах та університетах; • Педагогіка спорту: наслідки Конгресу сторіччя МОК – Конгресу єдності; • Етика в спорті та Олімпійських іграх; • Актуальність спортивної освіти на порозі третього тисячоліття; • Грецька олімпійська та культурна спадщина та Олімпійські ігри 2004 року в Афінах; • Соціальна роль спортсмена; • Етика та олімпійський рух; • Юнацькі Олімпійські ігри: діти та спорт; • Як спортивні традиції різних культур можуть збагатити олімпійську освіту; • Олімпійська спадщина: культурні та соціальні виміри Олімпійських ігор; • Спорт як інструмент сталого розвитку

Рис. 3.4. Тематика сесій Міжнародної олімпійської академії для представників закладів освіти (1973–2015 рр.)

З 2017 р. Міжнародна олімпійська академія один раз на два роки проводить лише сесії для викладачів закладів вищої освіти та керівників закладів вищої освіти. Загалом було проведено дві сесії, тематика яких також дозволяє говорити про розширення концепції олімпійської освіти:

- олімпізм та управління;
- олімпійське перемир'я як освітній інструмент миру.

Дослідження дозволили виділити і ще один проєкт МОА – Міжнародну сесію для членів і співробітників НОК та МСФ (1978–1991 рр.). До основних питань, що обговорювались на сесіях можна віднести: місія НОК у суспільстві; роль НОК у поширенні олімпійської ідеї; олімпізм, насильство та «чесна гра»; олімпізм та дійсність; олімпійська освіта в діяльності НОК та МСФ; олімпійський рух та його актуальні проблеми.

1986 р. МОА з метою підтримки функції національних олімпійських академій, що вже існують у світі, та заохочення країн-учасниць олімпійського руху до створення нових, запровадила проведення Міжнародних сесій для президентів національних олімпійських академій. Основними завданнями цієї сесії є сприяння налагодженню співпраці між національними олімпійськими академіями різних країн світу для просування програм олімпійської освіти та залучення молодого покоління до ціннісного потенціалу олімпійського руху.

До переліку питань, що розглядались під час сесій для президентів НОА, можна віднести: олімпійська освіта в системі загальної освіти, взаємодія між НОК, МОК і МОА; роль Міжнародної і національних олімпійських академій у розвитку олімпійського руху; культурне розмаїття та олімпізм; національні олімпійські академії: структура, завдання та напрями діяльності; молодь і майбутнє олімпійського руху; Олімпійські ігри та їх освітні завдання.

На сесіях президентам національних олімпійських академій пропонується представити короткий звіт про діяльність НОА своїх країн,

цілей, напрямків, програм та пріоритетів у реалізації питань олімпійської освіти.

Враховуючи досвід роботи сесії для представників НОК та МСФ, а також сесії для директорів НОА у 1992 р. Міжнародною олімпійською академією було запроваджено проведення об'єднаної Міжнародної сесії для директорів НОА, членів та співробітників НОК та МСФ. До основних питань, що входять до порядку денного об'єднаних сесій можна віднести: дослідження найбільш ефективних способів співпраці НОК, НОА та МСФ щодо поширення олімпійської освіти; розробка, структура та зміст універсальної олімпійської програми, що буде враховувати різноманіття культурних зон світу; діяльність НОА в рамках національних систем освіти; шкільні програми олімпійської освіти; моделі ефективного впровадження олімпійської освіти: варіанти, методи, стратегії, реалізація та оцінка; допінг у спорті; культурні аспекти олімпізму; національні олімпійські комітети: культурний і освітній аспект олімпійського руху; нові виклики у співпраці між МОК, МОА, НОК та НОА; просування культурних заходів НОК та НОА в рамках олімпійської освіти.

Об'єднана міжнародна сесія для президентів НОА та посадових осіб НОК і МСФ проводиться один раз на два роки поперемінно з сесією для президентів НОА. Її метою є об'єднання зусиль організацій щодо участі в освітніх та соціальних заходах, спрямованих на розвиток олімпійського руху. Роль МОА полягає в координації та наданні допомоги НОА в їх роботі. Ця сесія є форумом для обміну ідеями та обговорення особливостей реалізації освітніх програм в діяльності НОА та НОК різних країн світу. МОА пропонує учасникам підготувати виступи по темі сесії, яка анонсується заздалегідь.

Дослідження дозволяють зазначити, що 1986 р. Міжнародною олімпійською академією було запроваджено проведення сесії для спортивних журналістів, що відбувалися раз на два роки. Однак, через фінансові

проблеми, 2011 р. проведення сесії було припинено. Основними темами для обговорення представниками спортивної журналістики з різних країн світу були: засоби масової інформації та олімпійський рух, висвітлення ідей олімпізму в ЗМІ; новітні технології тощо.

Як свідчать результати досліджень, у 1993 р. МОА запровадила щорічне проведення Міжнародного семінару з олімпійських досліджень для аспірантів, призначеного для більш глибокого розуміння та ґрунтовного вивчення різних аспектів олімпійського руху молодими вченими. Програма семінару передбачає лекційні заняття, організацію тематичних досліджень, обговорення в дискусійних групах актуальних питань розвитку олімпійського руху та розповсюдження олімпійської освіти, перегляд аудіовізуальних презентацій, підготовку індивідуальних дослідницьких проєктів, а також виїзди на місця археологічних розкопок, екскурсії в музеї, проведення спортивних і культурних заходів.

Семінар складається з чотирьох циклів навчання. Перша частина пов'язана зі стародавніми Олімпійськими іграми та їх філософією. Друга – присвячена сучасному олімпійському руху, відродженню та історії сучасних Олімпійських ігор, питанням олімпійської освіти. Третя частина передбачає розгляд соціально-політичних та економічних аспектів Олімпійських ігор сучасності. Протягом четвертої частини навчання молоді науковці розглядають та обговорюють етичні та філософські проблеми олімпійського спорту; питання місця, ролі та прав спортсменів в олімпійському русі тощо.

Молоді науковці, які бажають взяти участь в цій сесії мають надіслати в МОА резюме дослідження, що вони проводять, указати фахові видання в яких були представлені попередні результати наукової роботи, а також надати автобіографічні дані. Обов'язковим є наявність рекомендаційних листів наукових керівників та рекомендація від національної олімпійської академії. З числа кандидатів МОА обирає 30–40 аспірантів – учасників

семінару. Основним критерієм відбору є зміст та наукова розробленість теми дослідження.

Аспіранти на базі МОА під керівництвом професорів та запрошених з університетів усього світу лекторів мають змогу продовжити своє дослідження. Презентація результатів дослідження є обов'язковою. Робота має бути виконана на високому рівні, аспірант має продемонструвати ґрунтовне знання матеріалу та оволодіння методами дослідження. Результати всіх наукових проєктів аспірантів друкуються у щорічних збірках робіт учасників сесій.

Аналіз діяльності МОА дозволяє зазначити, що 2007 р. академією було запроваджено реалізацію новаторської ідеї – проведення сесії для олімпійських медалістів, які є одними з найважливіших послів олімпійського руху щодо розповсюдження олімпійських ідеалів.

Освітня програма базується на проведенні теоретичних та практичних занять, в основі яких лежить розкриття можливостей реалізації олімпійської освіти в діяльності видатного спортсмена. Зокрема, на теоретичному рівні, читаються лекції, матеріал яких має відношення до олімпійської освіти, розглядаються питання освітньої та культурної ролі, морального і соціального аспектів сучасного олімпізму, роль призерів Олімпійських ігор як моделі інтеграції олімпійської ідеї в життя суспільства, їх вплив на доросле, та особливо молоде покоління. Шляхом прямого діалогу з іншими призерами Олімпійських ігор, застосування емпіричних способів освіти, спортсмени мають змогу поділитися власним досвідом та обмінятися ідеями. В рамках цієї сесії МОА тісно співпрацює з НОК, НОА, асоціаціями призерів при МФС. Мета цієї співпраці полягає у розширенні функцій атлетів та сприянні тому, щоб видатні спортсмени саме на батьківщині Олімпійських ігор мали змогу усвідомити та далі повною мірою реалізувати гуманістичний потенціал олімпізму як у суспільній діяльності, так і у власному постолімпійському житті.

Важливим проєктом МОА стало запровадження, спільно з Пелопоннеським університетом, у 2009 р. магістерської програми «Олімпійські дослідження, олімпійська освіта, організація і управління проєктами, що реалізуються в рамках олімпійського руху».

До основних тем, вивчення яких охоплює навчальна програма можна віднести: зародження спорту; історія та філософія спорту в давнину; сучасні Олімпійські ігри; олімпійська педагогіка; спорт та етика; міжнародні відносини в олімпійському русі; розробка та впровадження олімпійських освітніх програм для шкіл; олімпійський спорт та маркетинг, стратегічне й оперативне планування великих спортивних подій.

Молоді люди, прослухавши курс лекцій, склавши іспити та підготувавши кваліфікаційну роботу отримують диплом за фахом «олімпійських досліджень, олімпійської освіти, організації і управління проєктами, що реалізуються в рамках олімпійського руху».

Учасниками магістерської програми можуть бути: молоді вчені, які на базі своєї країни отримали ступінь магістра, перевага віддається здобувачам, які мають рекомендації від національних олімпійських академій, національних олімпійських комітетів, Міжнародного олімпійського комітету та комітету Європейського Союзу з питань освіти, культури та спорту, а також випускникам центрів олімпійської досліджень, шкіл спортивного маркетингу, спортивним журналістам та ін.

Тривалість програми складає три семестри. Присутність студентів на всіх лекціях є обов'язковою. Також обов'язковими є виконання всіх модульних завдань та складання іспитів у кінці кожного семестру, підготовка проєкту дисертаційного дослідження к кінцю третього семестру. Саме це обумовлює успіх учасників цієї програми.

1997 р. Міжнародною олімпійською академією було започатковано проведення сесій медалістів Олімпійських ігор. Під час цих сесій видатні атлети мають змогу обміняти досвідом, обговорити актуальні питання, як

місця і ролі спортсмена в олімпійському спорті, організації післяспорттивного життя, так і питання освіти через спорт, що можуть зробити видатні атлети для залучення різних верств населення, і в першу чергу дітей та молоді до активної участі в олімпійському русі.

З 2010 року (I зимові Юнацькі Олімпійські ігри) фахівці Міжнародної олімпійської академії залучаються організаторами Юнацьких Олімпійських ігор до розробки культурно-освітніх програм, як для учасників змагань, так і для молоді, яка цікавиться подіями Ігор.

Враховуючи значущість Міжнародної олімпійської академії у збереженні традицій Давньогрецьких Олімпійських ігор, поширенні ідеалів і цінностей сучасного олімпійського руху Грецький олімпійський комітет (офіційний власник приміщень МОА), за підтримки МОК прийняв рішення щодо оновлення та модернізації приміщень Міжнародної олімпійської академії. Вартість робіт, що становить до 12,5 мільйонів євро, взяв на себе Міжнародний олімпійський комітет. Оновлення приміщень МОА має завершитись у 2021 році.

За значний внесок у реалізацію гуманістичних ідей олімпізму, розвиток олімпійського руху Міжнародна олімпійська академія була двічі (в 1961 і 1970 рр.) удостоєна призу Бонакоса (члена МОК для Італії в 1925–1953 рр.), у 1981 р. нагороджена Олімпійським кубком, заснованим П'єром де Кубертеном.

Дослідження дозволяють відзначити, що з 2021 р. МОА планує розширити співпрацю з МОК, яка в першу чергу полягатиме в реструктуризації освітніх програм.

3.4. Організаційні форми діяльності членів мережі олімпійських музеїв

Сучасний музей – концентроване втілення духовних прагнень культури, її минулого та сьогодення. У музейному просторі відвідувач

вступає в діалог з різними епохами, культурами, особистостями. Музейне зібрання являє собою маленьку модель певної частини світу, що допомагає людині орієнтуватися, адаптуватися в реальному соціумі, вирішувати проблеми [207, 295].

Фахівці зазначають [171], що в ХХ ст. спостерігається суттєва активізація музейної справи, справжній «музейний бум», який виражається в музеєфікації пам'яток історії та культури, природних об'єктів, відкритті нових музеїв; проявляється у пошуку нових напрямів роботи раніше створених музеїв, в тому числі і роботи з відвідувачами. Музей відіграє все більшу роль у вихованні та освіті молодого покоління, становленні та орієнтації особистості.

Сьогодні музеї – це культурно-освітні та науково-дослідні заклади, метою діяльності яких є вивчення, збереження та використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, долучення громадян до надбань національної та світової історико-культурної спадщини [323].

Аналіз літературних джерел свідчить, що поняття музею прийнято розглядати з різних сторін. У вузькому плані музей – це матеріальний елемент культурної сфери, що зберігає і використовує в своїй роботі різні предмети, які мають значення для історії та культури. У широкому плані – це соціальний інститут, що займається вихованням індивідів і соціальних груп, виконує акумуляцію культури і передачу її новим поколінням, а також допомагає людям виробляти і розвивати власний світогляд [171].

До числа основних ознак будь-якого соціального інституту, в тому числі і музею, фахівці відносять [171, 323]:

- наявність певного кола суб'єктів, що вступають у процесі діяльності у відносини, які набувають стійкого характеру;
- певну (більш-менш формалізовану) організацію;
- наявність специфічних норм і приписів, що регулюють поведінку людей в рамках соціального інституту;

- наявність символів, комплексів знаків, властивих даному інституту; матеріальні умови.

Узагальнення даних літературних джерел [207, 323] дозволяє зазначити, що основними напрямками музейної справи є культурно-освітня, науково-дослідна діяльність, комплектування музейних зібрань, експозиційна, фондова, видавнича, реставраційна, пам'яткоохоронна робота.

Враховуючи соціальну значущість музейної справи, її культурно-освітній потенціал, можна відзначити, що сьогодні, діяльність музеїв, робота спеціалізованих виставок та експозицій є важливою складовою розвитку олімпійського руху. Як і будь-які інші соціальні інститути, спортивні музеї мають певний набір соціально-значущих функцій, що вони виконують у суспільстві.

Спортивні музеї – установи, що документують історію розвитку спортивного руху. Історичний аналіз дозволяє зазначити, що музеї такої групи (однієї з наймолодших серед інших) стали виникати у світі на початку ХХ ст. [207].

Документи, які знаходяться в архівах МОК, свідчать про те, що ідея створення Олімпійського музею належить П'єру де Кубертену. Вперше вона була висловлена в 1915 р. після того, як штаб-квартира МОК розмістилася у Лозанні (Швейцарія). З того часу історичні цінності, які стосуються олімпійському руху, стали зберігатися в Лозанні на віллі Мон-Репо – резиденції МОК. Таким чином утворилося зібрання експонатів – предтеча майбутнього олімпійського музею [200].

Ставши в 1980 р. президентом МОК, Хуан Антоніо Самаранч вирішив, відповідно до побажань П'єра де Кубертена, створити в Лозанні олімпійський музей як культурний центр, оснащений за останнім словом техніки. Будівництво музею почалося 9 грудня 1988 року, урочисте відкриття відбулося 23 червня 1993 року і було присвячене майбутньому 100-річчю сучасного олімпійського руху, що стало даниною поваги до людей, які

відродили Олімпійські ігри. Сьогодні олімпійський музей є найкрупнішим зі спортивних музеїв, у світі, його колекція нараховує понад 100 тис. експонатів [34, 379, 413].

Дослідження дозволяють виділити три групи колекційних зібрань що містяться в олімпійському музеї (рис. 3.5).

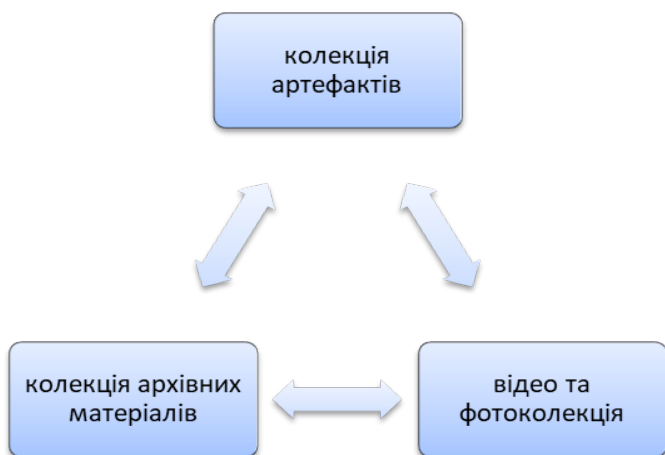


Рис. 3.5. Групи колекційних зібрань, що містяться в Олімпійському музеї Міжнародного олімпійського комітету

Сьогодні зазначену колекцію можна розділити на декілька основних тематичних напрямків:

- колекція особистих предметів П'єра де Кубертена, які розкривають багатогранні аспекти людини як спортсмена, художника, педагога, громадського діяча та спортивного лідера;
- історична колекція МОК з унікальними предметами, такими як один із перших олімпійських прапорів 1913 року або кубки та трофеї Олімпійських ігор періоду 1908–1920 рр.;
- комплекти символіки Олімпійських ігор, починаючи з 1896 р., включаючи і ті Ігор, що не проводились у 1916, 1940 та 1944 рр.: медалі, смолоскипи, плакати, талісмани;
- спортивний інвентар та форму учасників для кожного олімпійського виду спорту;
- колекція філателії президента Хуана Антоніо Самаранча.

Секція історичних архівів олімпійського музею МОК відповідає за придбання, збереження та надання доступу до документів Міжнародного олімпійського комітету, в тому числі до листування членів МОК, матеріалів листування з містами-кандидатами на проведення Олімпійських ігор, технічні звіти тощо.

Архівні колекції представляють понад кілометр текстових документів, що висвітлюють, як еволюцію діяльності МОК, так і розвиток олімпійського руху від часу їх заснування.

Архівні колекції олімпійського музею також розподілені на декілька тематичних розділів (рис. 3.6).

Третьою групою колекційних зібрань олімпійського музею МОК є зображення і звуки, яка складається з трьох розділів:

- фотографічна колекція – містить понад 800 000 зображень, перші з яких датовані Іграми 1896 року в Афінах; складається, в основному, з цифрових зображень, а також містить понад 2000 відновлених фотодруків, 40 скляних пластин, близько 20 історичних альбомів та майже 1300 листівок;
- аудіовізуальна колекція – містить понад 47 000 годин аудіовізуального змісту, складається, в основному, з телевізійного висвітлення Олімпійських ігор (зображення змагань на Олімпійських іграх 1960–2018 рр.) та фондів олімпійських фільмів (1900–2018 рр.), а також матеріали, присвячені підготовці до Олімпійських ігор, естафеті олімпійського вогню тощо;
- звукова колекція – містить 8500 годин записів, в основному присвячених інституційним засіданням МОК.

Дослідження дозволяють відзначити, що завдяки реалізації програм збереження олімпійської спадщини, започаткованим на початку 2000-х років, більшість колекцій МОК було оцифровано, архівовано та задокументовано. Тепер ці зображення доступні в Інтернеті партнерам МОК та олімпійській

родині. Вони можуть використовуватися, наприклад, для виставок у музеях або у дослідницьких проєктах.

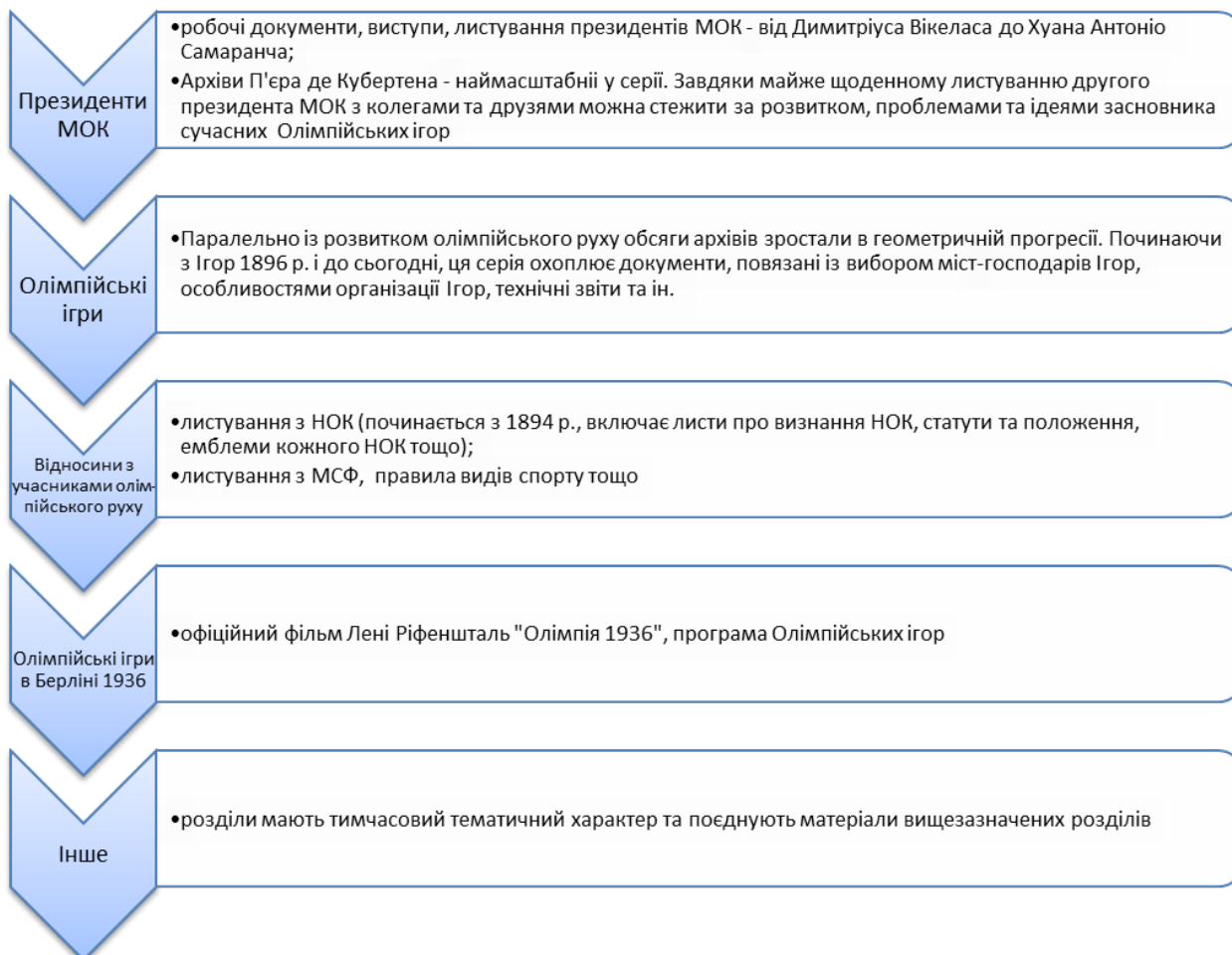


Рис. 3.6. Тематичні розділи архівної колекції олімпійського музею МОК

7 вересня 2006 року в Лозанні під керівництвом президентів МОК Жака Рогге та Хуана Антоніо Самаранча, за ініціативи Олімпійського музею була заснована Мережа олімпійських музеїв [413]. Спочатку її членами були 11 членів-засновників. Метою створення Мережі був пошук шляхів взаємодії, організації фінансової допомоги у реалізації спільних проєктів задля підвищення якості надання культурно-освітніх послуг.

Ідея полягала не в тому, щоб зайняти місце асоціацій, які вже існують, таких як Міжнародна рада музеїв (ІКОМ), а скоріше, у тому, щоб зробити групу установ, метою діяльності яких є об'єднання, де це можливо, зусиль

зادля створення унікальної платформи для розвитку олімпійського руху та збереження його соціально значущої культурно-освітньої спадщини.

За останні роки члени Мережі олімпійських музеїв досягли значних успіхів у придбанні та збереженні унікальних спортивних колекцій шляхом роботи, як з окремими колекціонерами, так і з організаторами аукціонів; шляхом розробки спільних проєктів та реалізації освітніх програм. Одним із напрямів у роботі Мережі є і робота з пошуку шляхів вдосконалення організації музейного бізнесу.

Загалом щороку олімпійські музеї відвідують понад мільйон відвідувачів. Проте, сьогодні здійснюється активна робота над розробкою проєктів, що дозволять не тільки вдосконалити роботу Мережі, збільшити кількість фізичних відвідувачів, але і суттєво розширити відвідуваність за рахунок віртуальних відвідувачів.

Основна мета діяльності Мережі олімпійських музеїв полягає у підвищенні просування цінностей спорту і олімпізму шляхом:

- обміну інформацією та передовим досвідом;
- стимулювання співпраці членів Мережі щодо вирішення нагальних питань, які мають місце в їх роботі;
- роботи над спільними проєктами, зокрема, щодо організації виставок, розробки освітніх програм, проведення заходів, обміну експонатами з колекцій, зв'язку та комерційного розвитку;
- пошуку шляхів організації спільної роботи з метою підвищення ефективності діяльності Мережі.

Дослідження дозволили виділити загальні умови, для включення музею до Мережі олімпійських музеїв:

- відповідність статутних положень та основних документів, на підставі яких працює музей, загальнолюдським соціальним нормам;
- підтримка діяльності музею НОК країни в якій він знаходиться;

- відкритість та доступність експозицій музею для широких верств громадськості;
- 25% від загального фонду музейних експонатів мають бути присвячені олімпійському руху.

Станом на 01.08.2020 р. членами Мережі олімпійських музеїв є 28 музеїв (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

**Мережа олімпійських музеїв
(станом на 01.08.2020 р.)**

№	Назва музею	Місто та країна розташування	Рік відкриття музею
1	2	3	4
1.	Олімпійський музей	Лозанна, Швейцарія	1993
2.	Спортмоніум	Хофстед-Земст, Бельгія	1970
3.	Бразильський олімпійський музей	Ріо-де-Жанейро, Бразилія	2016
4.	Музей спорту Китаю	Пекін, Китайська Народна Республіка	1990
5.	Тяньцзінський Олімпійський музей	Тяньцзінь, Китайська Народна Республіка	2009
6.	Сяменьський Олімпійський музей	Сямень, Китайська Народна Республіка	2008
7.	Меморіальний музей Х. А. Самаранча	Тяньцзінь, Китайська Народна Республіка	2011
8.	Олімпійсько-спортивний музей ім. Х. А. Самаранча	Барселона, Іспанія,	2009
9.	Естонський музей спорту	Тарту, Естонія	1963
10.	Музей спорту Фінляндії	Гельсінкі, Фінляндія	1943, (нині на реставрації)
11.	Німецький спортивний олімпійський музей	Кельн, Німеччина	1999
12.	Олімпійський музей	Салоніки, Греція,	1998
13.	Сеульський Олімпійський музей	Сеул, Республіка Корея	1990
14.	Варшавський музей спорту та туризму	Варшава, Польща	1952
15.	Катарський олімпійський та спортивний музей	Доха, Катар	2013

Продовження таблиці 3.5

1	2	3	4
16.	Олімпійський досвід	Тель-Авів, Ізраїль	2009
17.	Олімпійський досвід	Річмонд, Канада	2014
18.	Норвезький Олімпійський музей	Ліллекхаммер, Норвегія	1997
19.	Гетеборгський музей спорту	Гетеборг, Швеція	1999
20.	Сінгапурський Молодіжний Олімпійський музей	Сінгапур, Сінгапур	2010
21.	Олімпійський музей Нанкіну	Нанкін, Китайська Народна Республіка	2014
22.	Афінський олімпійський музей	Афіни, Греція	В процесі будівництва
23.	Олімпійський музей Ірану	Тегеран, Іран	2018
24.	Олімпійський музей Нагано	Нагано, Японія	1998
25.	Олімпійський музей Саппоро	Саппоро, Японія	2018
26.	Словацький олімпійський та спортивний музей	Братислава, Словаччина	1985
27.	Олімпійський музей Перу	Ліма, Перу	2013
28.	Олімпійський музей США	Колорадо-Спрінгз, США	2020

Дослідження свідчать, що одним із найстаріших у Мережі олімпійських музеїв та одним із наймасштабніших, за площею, що займає, є Бельгійський Спортмоніум. Цей музей є яскравим представником групи, що функціонує за рахунок надання культурно-освітніх та спортивно-розважальних послуг; діяльність таких музеїв самоокупається.

Узагальнення досвіду роботи Спортмоніуму дозволило виділити основні напрями його діяльності:

- проведення шкільних екскурсій;
- програма «комбінований квиток»;
- пакетні послуги для групи;
- здача приміщень в оренду;
- проведення розіграшу «кубку музею»;

- святкування визначних дат та днів народження;
- інше.

Традиційним для цього музею є організація родинного дозвілля тривалістю в цілий день. Класична програма у Спортмоніумі складається з двох частин: організації роботи в олімпійській лабораторії та відвідання «національного спортивного двору» [413, 436].

Особливу популярність серед груп школярів (10–15 дітей) має олімпійська вікторина (триває дві години) та різноманітні «спортивні майстерні» під час яких школярі мають змогу отримати практичний досвід з різних видів спорту. Відвідувачі також залучаються до організованих ігор. Спеціально розроблені маршрути ігор, головоломки та виконання інших завдань дозволяють мандрувати експозиціями музею.

Однією із запропонованих у Спортмоніумі програм для дітей і підлітків віком 6–16 років є квести – мандри експозиціями музею, виконуючи певні завдання наприклад, розшукуючи скарб, при цьому учасники протягом маршруту не здобувають «золото», «срібло» та «бронзу», а й мимоволі знайомляться з експонатами.

При цьому, в музеї використовується диференційований підхід за віком до дітей та підлітків. Так, для вікової групи 6–10 років співробітниками розроблені спеціальні ігри у сищиків-детективів, під час яких за допомогою карти-буклету, виконуючи завдання, діти знайомляться з експозицією музею. Для вікової групи 7–12 років розроблений спеціальний «маршрутний лист», маршрутом якого діти мають змогу ознайомитись з історією Олімпійських ігор від Стародавньої Греції (маршрут розпочинається з знайомства з Іграми, що проходили в Олімпії на честь Зевса) до сучасних Ігор.

Подібним до Спортмоніуму, за напрямами діяльності, є «Олімпійський досвід», що функціонує у Річмонді (Канада). Особливістю цього музею є наявність значної кількості інтерактивних тренажерів. Відвідувачі, завдяки

інтерактивним технологіям мають змогу відчути себе учасниками змагань з різних видів спорту [440].

Дослідження дозволяють виділити ще одну підгрупу олімпійських музеїв – ті, які функціонують за підтримки держави та надають, у переважній більшості, екскурсійні, освітні та наукові послуги. Найбільш яскравим прикладом діяльності подібних музеїв є музей спорту Китаю, який є одним із найбільших спортивних музеїв світу. Діяльність музею присвячена збору, експонуванню та вивченню спортивної культури. Його територія охоплює 7100 м², Музей має сім виставкових зал, у яких представлено п'ять тематичних колекцій [342].

Перша зала присвячена висвітленню розвитку спорту у стародавньому Китаї. Колекція має яскраво виражену етнічну спрямованість: дракони, палацові ліхтарі, позолочені стовпи. Експозиція розташована у хронологічній послідовності: від перших стародавніх до більш сучасних династій; та містить предмети, що висвітлюють здобутки стародавнього китайського спорту, зокрема: статуетки, документи, малюнки тощо.

Друга зала музею присвячена висвітленню історії сучасного спорту у Китаї в період 1840–1949 рр. Експозиція складається з предметів, фотографій, газет, тощо. Так, представлено випуск журналу за 1902 рік, в якому є фотографія першої збірної команди Китаю з футболу; представлено випуск спортивного журналу 1904 року, в якому містяться фотографій китайських спортсменів – учасників міжнародних змагань, участі команди Китаю в Олімпійських іграх 1936 р. тощо.

Третя, четверта та п'ята зали присвячені висвітленню спортивних досягнень Китайської Народної Республіки.

У шостій залі розміщені матеріали, які висвітлюють розвиток окремих видів спорту у регіонах країни, а також видам спорту, популярним серед 56 національних меншин, які проживають в Китаї.

Особливе місце у Мережі олімпійських музеїв посідає олімпійський музей, що знаходиться у Салоніках (Греція). Значна частина його експозиції присвячена Олімпійським іграм та іншим загальногрецьким змаганням, що відбувались у стародавні часи; давньогрецькому фізичному вихованню та атлетиці [444].

Аналіз діяльності салонікійського олімпійського музею дозволяє виділити значну кількість освітніх програм, що реалізуються у музеї. Програми розподіляються на дві групи: ті, які діють на постійній основі, та ті, що мають тимчасовий характер (присвячені актуальним проблемам сучасного олімпійського руху). Зокрема, до основних можна віднести освітні тематичні програми, присвячені історичним подіям та фактам, соціальним, економічним і правовим аспектам олімпійського руху та ін. До тимчасових – можна віднести: особливості організації та проведення Олімпійських ігор, культура та традиції міста-господаря Олімпійських ігор та ін.

Особливістю роботи олімпійського музею м. Салоніки є й проведення освітніх майстер-класів, спрямованих на знайомство відвідувачів з олімпійськими видами спорту. Програма призначена для груп 15–20 дітей і триває 2,5 години.

Дослідження дозволяють зазначити, що особливе місце серед виділеної групи музеїв посідає Олімпійський та спортивний музей, що відкрито у Досі (Катар) [418]. Окрім традиційних зал, присвячених історії розвитку спорту в країні, історії становлення олімпійського руху, Арабським іграм; реалізації культурно-освітніх програм, музей також є масштабним спеціалізованим центром для проведення міжнародних та національних наукових конгресів, конференцій та семінарів, а також для проведення спортивних виставок і фестивалів.

Результати дослідження також дозволяють виділити і групу олімпійських музеїв, що працюють в містах, де проходили Олімпійські ігри, і, зокрема, на олімпійських об'єктах.

Одним із найбільш яскравих прикладів, у даному випадку є Олімпійський музей міста Гельсінкі (Фінляндія) – національний музей з постійними та тимчасовими виставками з історії спорту та фізичної культури [443].

У виставкових залах музею міститься велика колекція експонатів, серед яких 2000 плакатів, 30000 історичних артефактів – найстарішим з яких є лижа, датована V ст. до н. е., а також понад 200 тис. фотографій з кінця XIX ст. Експозиція музею відображає історію спорту Фінляндії. У музеї також функціонують спеціальні зали, присвячені Олімпійським іграм, які мали пройти в Гельсінкі у 1940 році, та тим, що відбулись у 1952 році; експозиція містить широкий спектр фотографій та експонатів. У 2020 році всю експозицію музею було вирішено перемістити зі стаціонарної будівлі у спеціально підготовлені приміщення, які розташовуються на олімпійському стадіоні 1952 р.

До Мережі олімпійських музеїв з 2016 до 2019 року входив і стадіон Амстердаму, що був побудований до Олімпійських ігор 1928 р. В 2019 році він отримав державний грант на реконструкцію (до 2022 р.), як пам'ятка державного значення.

До основних заходів, що проводяться на базі олімпійських музеїв, дослідження дозволили віднести: екскурсії; тематичні спортивні виставки; ярмарки; наукові конференції, проведення спортивно-масових заходів тощо.

Узагальнення діяльності музеїв – членів Мережі, дозволяє відзначити, що Олімпійські музеї, як і музеї за своїм наповненням, традиційно мають такі зони:

- архівну – для збереження окремих об'єктів;
- експозиційну – для стаціонарної демонстрації матеріалів, що постійно знаходяться у музеї та експонатів тимчасових виставок;
- наукову – для проведення науково-дослідної роботи; організації конференцій;

- рекреаційну – для проведення спортивно-масових заходів, спортивних свят (у разі, якщо це передбачено умовами функціонування музею), а також для відпочинку відвідувачів музею;
- господарську – для розміщення допоміжних приміщень та господарських об'єктів.

Аналіз змісту діяльності музеїв – членів Мережі олімпійських музеїв, дозволяє умовно розподілити їх на групи за основним профілем діяльності (Додаток Е; рис. 3.7).

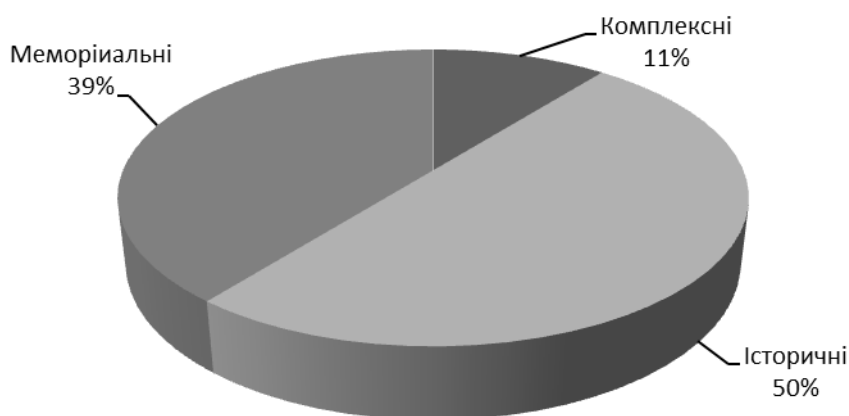


Рис. 3.7. Групи музеїв, що є членами Мережі олімпійських музеїв за основним профілем їх діяльності

Так, найчисленнішою групою, серед інших, є музеї, що мають переважно історичну спрямованість, зокрема, їх діяльність спрямована, головним чином, на збір, зберігання, вивчення та популяризацію пам'яток матеріальної та духовної культури, що відображають розвиток спортивного та олімпійського руху, як в регіоні, де безпосередньо розташований музей, так і спортивного і олімпійського руху загалом.

Другою, за чисельністю групою – є музеї, переважно, меморіальної спрямованості – музеї, присвячені видатним подіям, зокрема, знаходяться в місцях, де відбувались події Олімпійських ігор, та музеї, присвячені

діяльності видатних особистостей в галузі спортивного та олімпійського руху.

Третя група, це музеї, діяльність яких має комплексний характер, зокрема, – музеї, діяльність яких, головним чином, спрямована на вирішення нагальних соціальних, економічних, культурних проблем місцевої громади на основі її активного включення в різні культурно-освітні, тематично-розважальні проєкти, запропоновані музеєм (тематичні квести, проведення навчальних занять, святкування видатних подій, участь у проведенні «днів музею» тощо).

3.5. Центри олімпійських досліджень та освіти як складова реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху

Дослідження культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху дозволяє відзначити, що істотну роль у її розвитку відіграють центри олімпійських досліджень – інституції, що надають фахівцям, дослідникам та широким верствам громадськості доступ до інформації та колекцій, установи, які стимулюють, підтримують та здійснюють інтелектуальний обмін та наукові дослідження [442].

Аналіз фахової літератури свідчить, що одними із перших наукових досліджень, які були присвячені античним Олімпійським іграм, прийнято вважати організацію археологічних розкопок у XVI–XIX ст. у Греції, у тому числі і в місці, де знаходилась стародавня Олімпія. Завдяки проведеним дослідженням до 1881 р. стали відомі місця розташування більшості античних пам'ятників та зроблено їхній опис [4, 332].

Історичний аналіз свідчить, що з 1960-х років у ряді країн світу відбувалися спроби створення національних структур для проведення досліджень різних аспектів олімпійського руху та вивчення проблем реалізації олімпійської освіти. Істотний поштовх у вирішенні цього питання відбувся у другій половині 1970-х років, коли в Іспанії (1968 рік) та США

(1974 рік) були створені центри олімпійських досліджень, які пізніше, змінили свою назву на національні олімпійські академії цих країн.

Сьогодні Центри олімпійських досліджень та освіти – самостійна повноцінна складова функціонування міжнародної олімпійської системи. Міжнародним олімпійським комітетом офіційно визнано 43 центри олімпійських досліджень та освіти (станом на 01.01.20 р.), переважна більшість з яких працюють на базі закладів вищої освіти.

Перші центри олімпійських досліджень та освіти були відкриті у Техаському університеті в Остіні (США, 1983 р.), Автономному університеті Барселони (Іспанія, 1989 р.) та Університеті Західного Онтаріо (Канада, 1989 р.).

Однак, беззаперечним світовим лідером серед інших – є Міжнародний центр олімпійських досліджень, що знаходиться в Лозанні (Швейцарія) та розташовується на базі Олімпійського музею. Офіційно, як і олімпійський музей, Центр був відкритий у 1993 році, однак його історія розпочалась набагато раніше – з моменту розташування штаб-квартири МОК у Лозанні (1915 р.), – коли, завдяки зусиллям барона П'єра де Кубертена, починає формуватися олімпійський архів, в якому зберігаються матеріали, пов'язані з організацією та проведенням Олімпійських ігор та супутніх їм заходів.

Сьогодні основними завданнями діяльності Міжнародного центру олімпійських досліджень та освіти є:

- вивчення історії олімпійського руху, визначення перспективних напрямків його розвитку, дослідження актуальних проблем олімпійського спорту, особливостей функціонування міжнародної олімпійської системи тощо;
- підтримка та координація роботи центрів олімпійських досліджень та освіти, розташованих в інших країнах світу, поширення результатів досліджень, отриманих науковцями центрів через різноманітні освітні програми;

- надання освітніх послуг для дітей та підлітків, представників закладів освіти та інших верств населення.

Узагальнення існуючого матеріалу дозволяє відзначити, що сьогодні:

- найбільша кількість визнаних МОК центрів олімпійських досліджень функціонують на території Європи – 20 в 11 країнах, з яких дев'ять – в Іспанії;
- у трьох країнах Азії (Китай, Японія, Республіка Корея) – сім центрів, п'ять з яких працюють на території Китаю;
- на території Північної та Південної Америки – 11 центрів;
- на території Австралійського континенту – чотири центри;
- в Африці – один Центр.

Аналіз напрямів діяльності та наукових здобутків зазначених Центрів, дозволяє стверджувати, що одним із лідерів є Центр Західного Онтаріо (Канада). Матеріальна база Центру налічує понад 300 приміщень, серед яких наукові лабораторії, аудиторії для лекційних, семінарських та практичних занять, зали для проведення наукових конференцій, кімнати для занять студентів, магістрантів та аспірантів, адміністративні та технічні приміщення.

Діяльність центру Західного Онтаріо сконцентрована, передусім, на дослідженні соціокультурних аспектів розвитку олімпійського руху, а робота здійснюється в наступних напрямках:

- видавнича діяльність, зокрема, випуск Міжнародного наукового журналу «Олімпіка», що має міжнародне визнання, а змістовність представлених у виданні публікацій контролюється Міжнародною рецензійною радою;
- організація у кожному олімпійському році масштабних Міжнародних конференцій з актуальних проблем проведення наукових досліджень в галузі олімпійського спорту;
- запрошення провідних науковців галузі для проведення лекцій на базі Університету.

Наймасштабніший іспанський центр олімпійських досліджень та освіти знаходиться в університеті Барселони. Його місія полягає у підвищенні обізнаності молодого покоління щодо олімпійських цінностей, олімпійського спорту, Олімпійських ігор, а також їх ролі і місця у світі.

Основними напрямками роботи барселонського Центру олімпійських досліджень та освіти є:

- проведення ґрунтовних наукових досліджень в галузі олімпійського спорту та олімпійської освіти, у тому числі й у співпраці з іншими закладами освіти, національними та міжнародними установами;
- співробітництво з міжнародними та національними організаціями, реалізація різноманітних проєктів, що базуються на освітній цінності та гуманістичному підґрунті олімпійського руху;
- проведення на базі університету навчальних курсів з питань олімпізму та олімпійського спорту для аспірантів та фахівців галузі;
- підготовка навчальних та методичних матеріалів з різних аспектів олімпійського спорту для студентів, відвідувачів курсів та фахівців галузі;
- координація роботи осередків олімпійських досліджень, що функціонують в університеті;
- проведення наукових конгресів, конференцій, круглих столів та семінарів з різних аспектів олімпійського спорту;
- здійснення видавничої діяльності за результатами наукових досліджень.

Ініціатива з проведення досліджень олімпійського спорту та олімпійської освіти отримала підтримку і в Сполучених Штатах Америки. Першим центром олімпійських досліджень та освіти в країні було відкрито в Техасі у 1983 році, пізніше подібні установи було створено і в інших штатах країни.

Сьогодні у Центрі проводяться наукові дослідження, викладаються навчальні курси з історії олімпійського спорту; функціонує відділ

аспірантури за напрямом «олімпійська політика», здійснюється видавнича діяльність.

Дослідження дозволяють відзначити, що одним зі світових лідерів в організації та проведенні олімпійських досліджень є Навчально-науковий олімпійський інститут (до 2019 р. міжнародний Центр олімпійських досліджень та освіти), що функціонує у Національному університеті фізичного виховання і спорту України (Київ, Україна). Історія Інституту бере початок з 1992 року, коли на базі КДІФК (нині НУФВСУ) було створено український Центр олімпійських досліджень та освіти; у 2013 р., враховуючи результати діяльності, Центр отримав офіційне визнання МОК та статус Міжнародного центру олімпійських досліджень та освіти. Сьогодні ННОІ НУФВСУ поєднує кафедру історії та теорії олімпійського спорту, олімпійський музей, центр підвищення кваліфікації, журнал «Наука в олімпійському спорті» та бібліотеку, навчально-наукову лабораторію історії та теорії олімпійського спорту.

Основні напрями діяльності Навчально-наукового олімпійського інституту передбачають:

- освітню діяльність, що здійснюється в рамках реалізації двох освітніх програм на освітньо-кваліфікаційному рівні магістр: «Олімпійський спорт і освіта» та «Теорія і методика тренерської діяльності в олімпійському виді спорту»; розробки навчально-методичного супроводу та забезпечення викладання на освітньо-кваліфікаційному рівні бакалавр навчальних дисциплін: «Олімпійський спорт», «Спорт як соціальне явище», «Олімпійський спорт і освіта», «Загальна теорія підготовки спортсменів в олімпійському спорті» та ін.;
- проведення ґрунтовних наукових досліджень в галузі олімпійського спорту та олімпійської освіти, в тому числі і у співпраці з іншими закладами освіти, національними та міжнародними установами;
- проведення на базі ННОІ НУФВСУ для аспірантів та фахівців галузі, в

тому числі, для тренерів національних збірних команд, викладачів закладів загальної середньої та вищої освіти, навчальних курсів з питань олімпізму та олімпійського спорту;

- співпрацю з міжнародними та національними організаціями з метою проведення спільних досліджень, реалізації спільних освітніх та наукових проєктів, що пов'язані з актуальними питаннями розвитку олімпійського спорту та олімпійської освіти;
- підготовку для учасників освітнього процесу, фахівців галузі, зацікавлених осіб навчальних та методичних матеріалів з актуальних питань розвитку спортивного та олімпійського руху як в світі так і в Україні, збереження олімпійської спадщини, питань олімпійської освіти тощо;
- проведення наукових конгресів, конференцій, круглих столів та семінарів з різних проблем олімпійського спорту, інтеграції питань олімпійської освіти в освітній процес;
- здійснення видавничої діяльності за результатами проведених наукових досліджень.

Ефективність роботи Навчально-наукового олімпійського інституту НУФВСУ обумовлена залученням до роботи у ННОІ НУФВСУ видатних фахівців галузі, наявністю детально розробленого плану роботи, тісною співпрацею з різними організаціями як на національному рівні (НОК України, ОАУ, НСФ, спортивні організації та заклади освітні), так і на міжнародному (МОК, МОА, МСФ, олімпійський музей, міжнародні центри олімпійських досліджень) рівнях.

Узагальнення діяльності інших центрів олімпійських досліджень та освіти дозволяє відзначити, що їх діяльність, головним чином спрямована на проведення досліджень та реалізацію освітніх програм в галузі олімпійського спорту, обґрунтування шляхів залучення різних верств населення до ціннісного потенціалу олімпізму, збереження цілісності олімпійського руху.

Центри олімпійських досліджень та освіти є однією зі складових частин не лише реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху, а й розвитку зазначеного соціального явища загалом. Завдяки регулярному обміну та чітко скоординованій роботі постійно збагачуються олімпійські знання, аналізуються ключові теми, пов'язані з олімпійським рухом, за допомогою закладів освіти, фахівців які прагнуть проводити дослідження у цій галузі.

3.6. Культурно-освітня складова олімпійського руху як елемент олімпійської освіти в роботі закладів вищої освіти

В останні роки в рамках олімпійського руху все більше уваги приділяється педагогічній діяльності, метою якої є залучення дітей і молоді до гуманістичних ідеалів і цінностей олімпізму, до його культурно-освітнього потенціалу. Цілком природньо, що вирішенням цього питання займаються, передусім, фахівці закладів вищої та загальної середньої освіти [297, 303, 326–328, 334], а для позначення їх діяльності у зазначеному напрямі, в програмах закладів освіти, найчастіше використовуються терміни «олімпійська освіта», «олімпійське виховання», «виховання в дусі олімпізму», «виховання в дусі олімпійських ідеалів та цінностей», «виховання за допомогою олімпійського руху», «виховання в олімпійському русі» тощо.

Дослідження свідчать, що генетичні коріння використання гуманітарної сутності спорту в системі освіти та виховання молоді, що підростає, походять з глибокої давнини [34, 35, 318, 390, 392].

Так, наприклад, окремі аспекти досліджуваної тематики фрагментарно підіймали:

- в античному світі – Аристотель, Платон, Сократ;
- в епоху Середньовіччя – Авіцена, Оккам, Фома Аквінський;
- в епоху Відродження – Гоббс, Кампанелла, Кант, Руссо, Спіноза.

Однак, в цілому, систематизований аналіз соціальної ролі спорту та використання його гуманістичного потенціалу в освітніх системах різних країн світу розпочинається наприкінці XIX сторіччя. Тобто, від часів Академії Платона та Ліцею Аристотеля, через знамениті *Institutiones oratoriae* Квінтиліана дорога веде до інституції «*Universitas*» – спільноти вчених та тих, хто навчається. Ця спільнота, наділена суспільством особливими привілеями й організована ієрархічно, аж до наших днів є головною інституцією, де відбувається формування гуманітарної еліти та педагогів, які зобов'язані переказувати з покоління в покоління традиції того колективу, у якому вони провадять свою діяльність.

Варто відзначити, що концепція П. де Кубертена щодо розвитку олімпійського руху виявилася співзвучною міжнародним рухам XIX ст., серед яких – Червоний хрест, скаутські установи, рух есперанто, спрямований на створення нової мови міжнародного спілкування. При цьому, прагнення П. де Кубертена виходили за рамки олімпійського спорту, а запропоновану їм філософію олімпізму, можливо розглядати в одному ряду з новими філософськими вченнями тієї епохи. П. де Кубертен прагнув використовувати Олімпійські ігри як інструмент просування освітніх цілей, пов'язаних з фізичним вихованням, «спортивною педагогікою» [133, 187, 388].

Як вже було зазначено у попередніх розділах, питання про необхідність освітньої діяльності в рамках олімпійського руху, зокрема – питання щодо олімпійської освіти, вперше було підійняте на III сесії МОК (Гавр, 1897 р.) і пізніше неодноразово обговорювалося на наступних сесіях цієї установи. П'єр де Кубертен наголошував, що Міжнародний олімпійський комітет має чітко усвідомлювати свою освітню роль в олімпійському русі та зобов'язаний забезпечити гідне місце спорту в освітніх програмах в усіх країнах [84].

Активну роботу щодо створення освітнього центру в Олімпії на початку ХХ сторіччя проводили представник НОК Греції Іоаніс Кетсеас та німецький професор Карл Дієм, проте реалізація зазначеного проекту затримувалася з фінансових причин [27]. При цьому, К. Дієм не полишив ініціативу створення центру, що займався освітньою діяльністю в рамках розвитку олімпійського руху.

Підготовка до Ігор ХІ Олімпіади, що відбулись у Берліні в 1936 році, справила величезне враження на барона П. де Кубертена. Він став сприймати Німеччину як країну, здатну стати лідером у розвитку олімпійського спорту, не звернувши уваги на політичний та пропагандистський аспект Ігор. Карл Дієм використав цю ситуацію для розгорнення активної діяльності у вивченні олімпійського руху взагалі й, зокрема, – для створення у Берліні Міжнародного олімпійського інституту, відкриття Олімпійського музею, започаткування видання спеціалізованого журналу.

Ініціативи К. Дієма вписувалися у загальне русло підготовки Німеччини до Олімпійських ігор 1936 р., тому знайшли підтримку як у П'єра де Кубертена, так і у нацистської влади країни. П. де Кубертен написав А. Гітлеру листа з пропозицією створити у Берліні Міжнародний олімпійський інститут, який і було відкрито в 1938 р. Президентом Інституту став міністр спорту Німеччини Ганс фон Чаммер унд Остен, а директором – Карл Дієм.

Розмістився інститут у Берліні на території Олімпійського стадіону, а головними напрямками його діяльності були: вивчення олімпізму та поширення олімпійських ідеалів у світі, створення олімпійського архіву, бібліотеки й Олімпійського музею, заснування періодичного журналу. Фінансування Олімпійського інституту взяв на себе уряд Німеччини [46, 392].

Однак, події Другої світової війни стали причиною припинення діяльності Інституту. Були розірвані його міжнародні зв'язки, різко

погіршилися фінансові можливості. У результаті бомбардування 3–4 вересня 1943 р. були зруйновані приміщення Інституту, зникла під завалами велика частина архіву, бібліотеки, історичних цінностей і публікацій.

Карл Дієм усіляко намагався зберегти Інститут, а в квітні 1945 р., напередодні капітуляції Німеччини, навіть випустив останній номер журналу. Проте його діяльність не отримала підтримки ні від тодішнього віце-президента МОК Ейвері Брендеджа, ні від президента МОК Юханнеса Зігфріда Едстрема. Керівництво Міжнародного олімпійського комітету не могло не враховувати ставлення світової спільноти до Німеччини, котра розв'язала Другу світову війну, і до самого Карла Дієма, який був активним членом Націонал-соціалістичної німецької робітничої партії. Пояснення професора К. Дієма на вересневій сесії МОК в 1946 р. про те, що інститут був незалежною від уряду нацистської Німеччини міжнародною організацією, не були враховані – і було прийнято рішення про функціонування інституту в Лозанні (Швейцарія).

Дослідження дозволяють відзначити, що поширенню культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху в рамках освітніх програм, істотно сприяло відкриття Міжнародної олімпійської академії, створення національних олімпійських академій, Міжнародного (Лозанна) та національних центрів олімпійських досліджень та освіти.

При цьому, інтенсивні зміни у ставленні світового суспільства до соціально-значущого потенціалу олімпійського спорту припали на «епоху Самаранча» – період його перебування на посту президента МОК (1980–2001 рр.).

Протягом цього періоду Хуану Антоніо Самаранчу та його численним прихильникам у різних сферах життя світового співтовариства вдалося перетворити Олімпійські ігри з вельми суперечливої події, малопотужної в економічних відносинах, що страждає від політичного впливу та організації бойкотів, в глобальне явище сучасного світу. Ігри здобули дивовижну

стабільність і авторитет, фінансовий потенціал, всесвітню підтримку світової спільноти. Вони стали подією політичного, економічного і культурного характеру, яка не має аналогів за масштабами висвітлення в засобах масової інформації, перш за все на телебаченні, що становить інтерес для понад половини людства, особливо молоді, незалежно від походження, історичних коренів, соціальних верств, расових, етнічних, релігійних, гендерних і будь-яких інших факторів, які поділяють людей на групи [28].

У цей період Х. А. Самаранчем була ініційована і робота зі створення в країнах-учасницях олімпійського руху національних олімпійських академій – установ, метою діяльності яких є поширення знань про олімпійський рух, Олімпійські ігри, долучення молодого покоління до ідеалів і цінностей олімпізму [25].

Однак аналіз світового досвіду реалізації освітніх програм у зазначеній галузі свідчить, що більшість ініціатив і освітніх ресурсів, які реалізуються в системі сучасної олімпійської освіти, орієнтовані лише на отримання загальних уявлень про Олімпійські ігри й олімпійський рух та на активну пропаганду ідеалів і цінностей філософії олімпізму, що протягом вже кількох десятиліть характерно для політики МОК і МОА в цій сфері. Історично сформована концепція олімпійської освіти, характерна для більшості країн, відстає від вимог сучасності, відрізняється слабким соціокультурним змістом, обмеженою критичністю і прихильністю до емоційної риторики, особливо в тій частині, яка відноситься до універсалізму олімпійських цінностей та виховного потенціалу олімпійської освіти [28, 167, 175, 294].

Так, результати проведення опитування педагогів та студентів спеціалізованих закладів вищої освіти (було проведене під час 57 Сесії МОА для Молодих вчених, та 12 Сесії МОА для викладачів закладів вищої освіти; Олімпія, Греція, 2017 р.; взяли участь викладачі та студенти фахових закладів вищої освіти $n = 43$) дозволяють відзначити, що використання культурно-освітнього потенціалу олімпійського спорту як елементу фахової підготовки

студентської молоді є одним із актуальних питань, як у підготовці фахівців галузі, так і у розвитку олімпійського руху загалом.

При цьому, лише 47 % від загальної кількості респондентів відзначили, що в їх закладах освіти олімпійський спорт розглядається як елемент гуманітарної освіти студентської молоді; також було відзначено, що у більшості з цих закладів освіти питання, пов'язані з культурно-освітнім потенціалом олімпійського спорту, вивчаються фрагментарно в рамках дисциплін: «Історія фізичної культури», «Олімпійський спорт», «Соціологія спорту», «Спортивний менеджмент», «Спортивна педагогіка» тощо, на вивчення яких, в середньому, відводиться до 7 % часу, у порівнянні з іншими дисциплінами освітніх програм.

При цьому 100 % тих, хто брав участь в опитуванні, відзначили значущість включення питань, присвячених культурно-освітній складовій олімпійського руху в програму підготовки фахівців галузі.

У той самий час 79 % від загальної кількості респондентів, які брали участь в опитуванні відзначили ($W=0,72$), що потребують додаткової інформації з питань структури, змісту, розвитку та реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху (рис. 3.8).

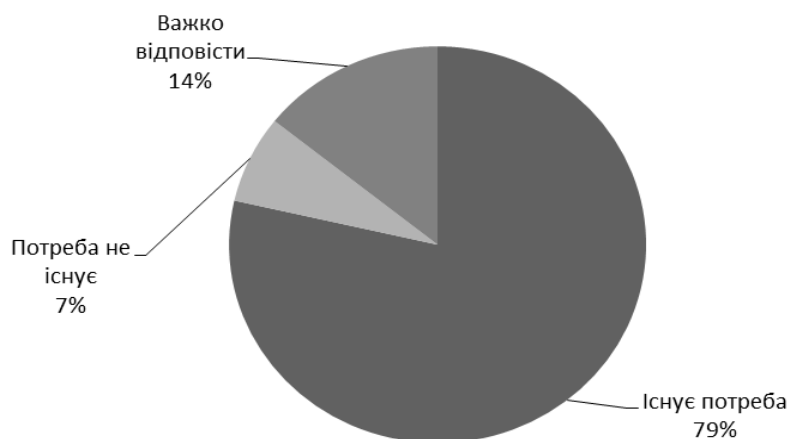


Рис. 3.8. Потреба викладачів та студентів закладів вищої освіти галузі фізична культура і спорт в інформації з питань культурно-освітньої складової олімпійського руху (n=43)

Наступним кроком роботи було визначення проблем, що на думку респондентів, мають місце у впровадженні питань, пов'язаних з культурно-освітньою складовою олімпійського руху в освітній процес закладів вищої освіти (рис. 3.9).

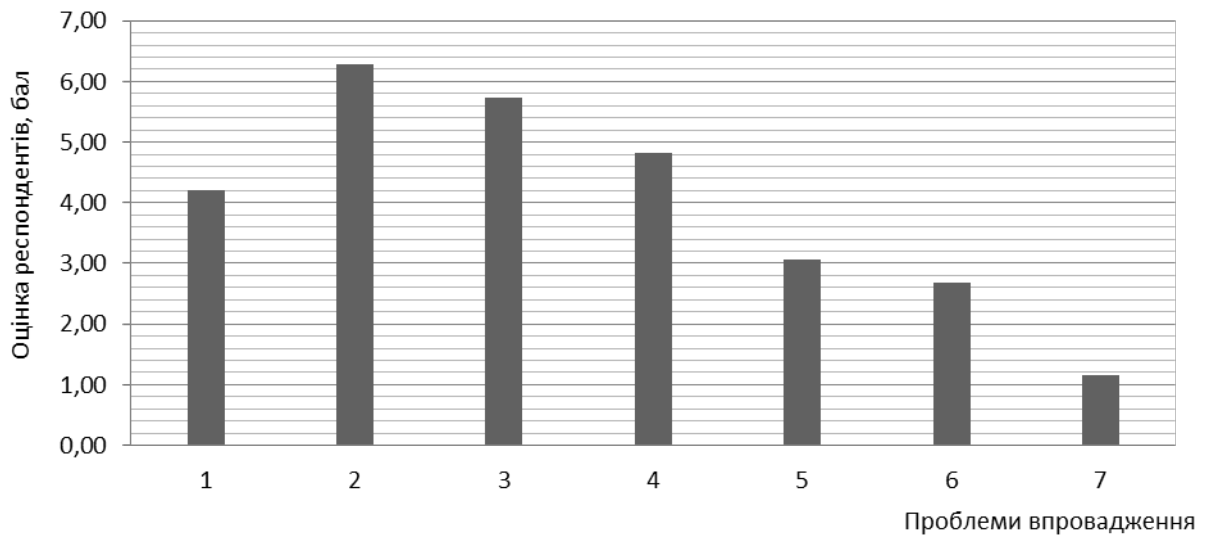


Рис. 3.9. Оцінка значущості проблем впровадження питань, присвячених культурно-освітній складовій олімпійського руху в процес підготовки фахівців галузі (результати опитування), (n=43),

де:

1. Культурно-освітня складова є не настільки важливою для вивчення, у порівнянні з іншими навчальними дисциплінами
2. Недостатньо інформації щодо розвитку культурно-освітньої складової олімпійського руху
3. Недостатньо кваліфікованих фахівців
4. Відсутність спеціалізованих навчальних видань
5. Низька мотивація викладачів до викладання зазначених питань
6. Низька мотивація студентів до вивчення зазначених питань
7. Ваш варіант

Результати проведеного опитування (виконувалося методом переваги), дозволяють зазначити, що, на думку респондентів ($W=0,70$), до основних проблем, що мають місце у впровадженні питань, пов'язаних з культурно-освітньою складовою олімпійського руху як елементу якісної підготовки

фахівця галузі, загалом, та гуманітарного розвитку особистості, зокрема, в освітній процес закладу вищої освіти, можна віднести незначну кількість інформації щодо розвитку культурно-освітньої складової олімпійського руху (6,28 бала), недостатню кількість фахівців, здатних до ефективного впровадження зазначених питань у викладання освітнього матеріалу (5,73 бала), відсутність спеціалізованих навчальних видань (4,83 бала). До групи «Ваш варіант» увійшли такі проблеми, як складність у викладанні зазначеного матеріалу, що пов'язана із великим обсягом інформації з різних галузей знань; низький базовий освітній рівень студентської молоді для сприйняття інформації, пов'язаної з питаннями мультикультуралізму, творами мистецтв, історичними подіями тощо; істотна орієнтація молодого покоління на комерційну діяльність після отримання диплому та майбутню економічну вигоду від отримання знань; вкрай вузьке розуміння педагогами поняття «культурно-освітня спадщина», що не виходить за рамки понять «олімпійські цінності» та «олімпійська освіта».

Наступним кроком проведення дослідження було визначення основних шляхів подолання проблем впровадження питань, присвячених культурно-освітній складовій олімпійського руху в процес підготовки фахівців галузі (рис. 3.10).

Отримані результати опитування (виконувалося методом переваги), свідчать, що, на думку респондентів ($W=0,70$), одним з найефективніших шляхів у вирішенні цього питання є впровадження спеціалізованого навчального курсу для фахівців галузі, що передбачає окрім робочої програми, розробку методичного супроводу навчальної дисципліни (6,64 бали), також ефективними шляхами респонденти вважають активізацію науково-дослідної роботи з вивчення різних аспектів культурно-освітньої складової олімпійського руху (5,12 бала), організацію та проведення наукових конгресів, конференцій та семінарів різного рівня з метою сприяння обміну досвідом між фахівцями галузі (4,97 бала) тощо.

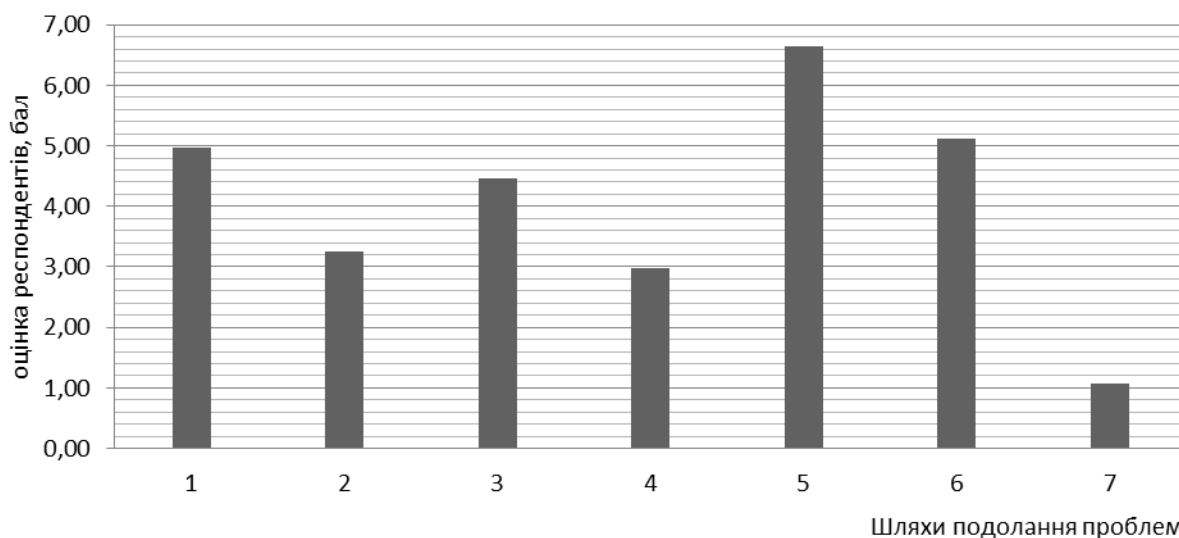


Рис. 3.10. Оцінка значущості шляхів подолання проблем впровадження питань, присвячених культурно-освітній складовій олімпійського руху в процес підготовки фахівців галузі (результати опитування), (n=43),

де:

1. Організація спеціалізованих конференцій
2. Публікація спеціалізованого матеріалу
3. Запрошення фахівців до читання лекцій студентам
4. Включення спеціалізованого матеріалу до інших навчальних дисциплін
5. Запровадження спеціалізованого освітнього курсу
6. Активізація науково-дослідної роботи у зазначеному напрямі
7. Ваш варіант

Дослідження свідчать, що до групи «Ваш варіант» потрапили такі відповіді респондентів, як перегляд відеоматеріалів, відвідання спеціалізованих тематичних виставок, співпраця закладу освіти з мистецькими установами та ін.

У рамках дослідження також було проведено аналіз освітніх програм, що реалізуються у закладах вищої освіти різних країн світу, який дозволив виділити ті заклади освіти, де надбання олімпійського спорту, його культурно-освітній потенціал, широко використовуються як складова гуманітарної освіти студентів.

Так, одним зі світових лідерів у цьому питанні є Інститут історії спорту, що функціонує в структурі Німецького Університету спорту у Кельні, який спеціалізується на дослідженні та викладанні сучасної та культурної історії спортивного та олімпійського руху [349].

У рамках освітнього процесу студенти вивчають питання взаємодії «культури спорту», «культури руху» із соціальними процесами, що відбуваються у суспільстві. Знання історії та традицій дозволяє фахівцям різнобічно сприймати сучасні тенденції різних аспектів спортивної діяльності та критично ставити їх під сумнів.

Дослідження освітніх програм дозволяють виділити і Російський міжнародний олімпійський університет у м. Сочі, відкриття якого було приурочено до XX зимових Олімпійських ігор. Однак, незважаючи на підтримку зі сторони Міжнародного олімпійського комітету, гучну назву та, навіть, наявність «олімпійських освітніх програм» [256], діяльність закладу освіти, передусім спрямована на підготовку спортивних менеджерів та майстрів спортивного адміністрування. У той самий, зміст семінарів орієнтований таким чином, що історичні та сучасні аспекти олімпійського руху та його інституцій відображаються з міждисциплінарної точки зору, в тому числі, під час занять, обговорюються процеси наступності та трансформації. Основна увага приділяється обговоренню тем «МОК – світовий уряд спорту» та «Олімпійські цінності». Керівники закладу освіти відзначають, що знання цих напрямків є важливим для успішної діяльності фахівців галузі.

Можна відзначити і співпрацю Пелопоннеського університету (Тріполі, Греція) із Міжнародною олімпійською академією щодо реалізації спільної магістерської програми. А також виділити роль науково-дослідної роботи в освітньому процесі студентів Автономного університету Барселони (Іспанія) та Університету Західного Онтаріо (Канада) тощо.

Серед спільних рис впровадження питань олімпійської освіти, у тому числі й тих, що пов'язані з реалізацією культурно-освітньої складової олімпійського руху в різні періоди історії у профільних закладах вищої освіти зазначених країн можна виділити:

1) видавничу діяльність, спрямовану на створення навчально-методичної літератури та інформаційних матеріалів з питань олімпійського спорту, олімпійської освіти тощо;

2) запровадження спеціалізованого навчального курсу, основна мета якого надати студентам основи знань з олімпійського руху в цілому та різних питань, пов'язаних з ціннісним мультикультурним потенціалом олімпійського спорту, зокрема;

3) включення питань, пов'язаних з олімпійською освітою у план проходження практики/стажування за профілем майбутньої діяльності, з метою практичного закріплення здобувачами вищої освіти теоретичних знань;

4) відкриття на базі закладу освіти олімпійських музеїв, проведення заходів з різних аспектів історії і сьогодення олімпійського руху і Олімпійських ігор (конференцій, семінарів, круглих столів, конкурсів, олімпіад, тощо).

Дослідження дозволяють відзначити, що сьогодні, одним зі світових лідерів у розробці освітніх програм та використанні надбань олімпійського спорту як складової системи гуманітарної освіти студентів є Україна. Цьому визнанню передувала кропітка робота, підсумком якої стало відкриття у 2019 р. Навчально-наукового олімпійського інституту НУФВСУ, який також отримав визнання МОК, як центр наукових досліджень.

Освітня діяльність Навчально-наукового олімпійського інституту НУФВСУ охоплює такі рівні освіти, як «бакалавр», «магістр», «аспірант» та «докторант».

Для здобувачів вищої освіти фахівцями Навчально-наукового олімпійського інституту НУФВСУ викладаються такі дисципліни, як:

- на освітньо-кваліфікаційному рівні «бакалавр»: «Спорт як соціальне явище»; «Історія фізичної культури та спорту», «Олімпійський спорт», «Олімпійський спорт і освіта» та ін.;
- на освітньо-кваліфікаційному рівні «магістр» реалізуються дві магістерських програми «Олімпійський спорт та система олімпійської освіти», а також «Теорія і методика тренерської діяльності в олімпійському виді спорту», до основних дисциплін, що мають фахово-гуманітарну спрямованість можна віднести: «Олімпійський рух у сучасному суспільстві», «МОК та олімпійська система», «Перспективні напрями наукових досліджень в олімпійському спорті», «Історичні, організаційні та правові аспекти сучасного олімпійського спорту», «Олімпійська освіта», «Культурна спадщина олімпійського спорту» та ін.
- для здобувачів наукового ступеня доктор філософії: «Сучасні проблеми професійної та дослідницько-інноваційної діяльності з фізичної культури і спорту»; «Наукові проблеми сучасного олімпійського та професійного спорту» та ін.

Зазначене дозволяє вести мову про комплексний системний підхід до вивчення ролі та місця культурно-освітньої складової в системі розвитку олімпійського спорту.

Дослідження питання впровадження культурно-освітньої складової олімпійського руху як елемента реалізації системи олімпійської освіти, дозволяє відзначити, що у закладах вищої освіти України цей процес охоплює три рівні: керівники закладу освіти; педагогічні та науково-педагогічні працівники; особи, які навчаються у закладі вищої освіти.

Розглядаючи культурно-освітню складову олімпійського руху як напрям реалізації олімпійської освіти у закладах вищої освіти, наступним етапом проведення дослідження було, виділення етапів реалізації

олімпійської освіти, у тому числі й питань культурно-освітньої складової олімпійського руху у вітчизняних закладах вищої освіти, яке відбувалось шляхом проведення бесід із фахівцями та узагальнення отриманої інформації (рис. 3.11).

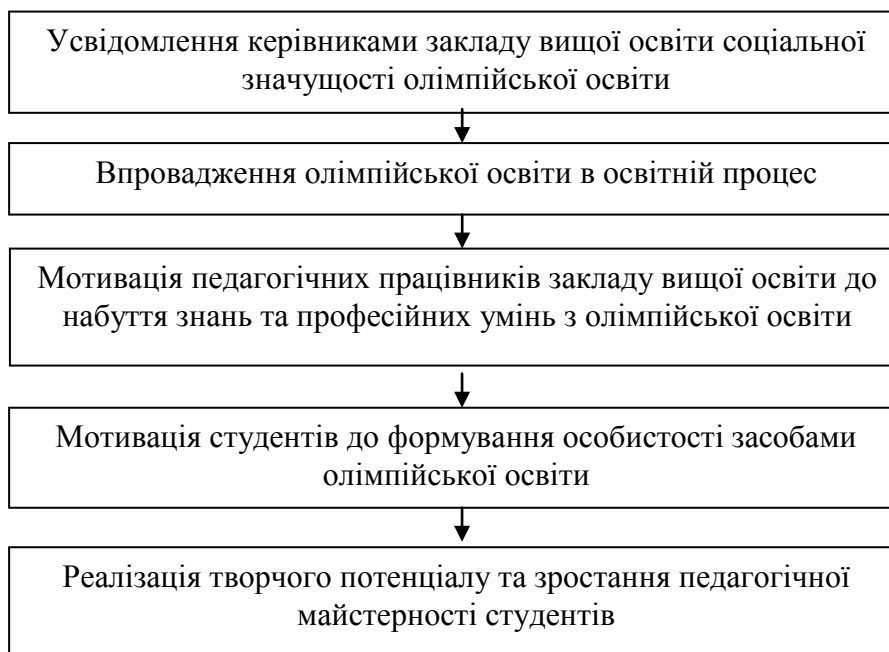


Рис. 3.11. Етапи реалізації олімпійської освіти в профільних закладах вищої освіти

Так, на першому рівні керівники профільних закладів вищої освіти можуть ініціювати створення умов для ефективного впровадження культурно-освітньої складової олімпійського руху як елементу олімпійської освіти у закладі вищої освіти за рахунок:

- 1) включення питань олімпійської освіти в освітній процес студентів (використання міжпредметних зв'язків, включення питань олімпійської тематики в педагогічну практику та стажування студентів, впровадження окремих навчальних дисциплін, розробку окремих лекцій, ситуаційних завдань тощо);
- 2) створення окремого осередку олімпійської освіти (кабінету, музею, галереї, бібліотеки, гуртка, лабораторії тощо);
- 3) залучення науково-педагогічного складу до науково-дослідної роботи з

олімпійської освіти загалом та дослідження питання культурно-освітньої складової олімпійського руху, зокрема, (розробка тем та залучення кваліфікованих фахівців для проведення наукових досліджень з олімпійської проблематики; підготовка методичних рекомендацій; написання статей, тез з питань олімпійської освіти загалом, та культурно-освітньої складової олімпійського руху, зокрема);

- 4) організації на базі закладу освіти та сприяння участі науково-педагогічного складу закладу вищої освіти у заходах, присвячених історії та сьогодення олімпійського руху та Олімпійських ігор (міжнародних, всеукраїнських, загальноуніверситетських);
- 5) включення розділу, присвяченого питанням олімпійської освіти, загалом, та культурно-освітньої складової олімпійського руху, зокрема, в процес підвищення кваліфікації педагогічних, тренерських, управлінських кадрів галузі.

На другому рівні впровадження олімпійської освіти у закладі вищої освіти ефективними умовами, що можуть бути створені педагогічними та науково-педагогічними працівниками є:

- 1) систематичне залучення студентської молоді до проведення та участі в заходах з олімпійської тематики (конференціях, семінарах, круглих столах, конкурсах, олімпіадах з питань олімпійської освіти);
- 2) залучення студентів до роботи осередку олімпійської освіти; використання технічних засобів та сучасних досягнень інформаційних технологій в процесі викладення матеріалу з олімпійської освіти;
- 3) залучення студентів до науково-дослідної роботи з проблем олімпійської освіти (проведення курсових, дипломних, магістерських та дисертаційних досліджень; написанням статей, тез, рефератів з питань олімпійської освіти, підготовка доповідей тощо);
- 4) використання ефективних методів та методичних прийомів навчання, що найбільш сприяють впровадженню олімпійської освіти в підготовку

студентів.

На третьому рівні впровадження олімпійської освіти у закладі вищої освіти особи, які навчаються повинні:

- 1) брати участь у заходах з олімпійської тематики, що відбуваються як у закладі освіти, так і за його межами;
- 2) проводити науково-дослідну роботу з олімпійської проблематики;
- 3) виконувати організаційну роботу з олімпійської освіти;
- 4) брати активну участь у роботі осередку олімпійської освіти;
- 5) використовувати інформаційні технології в підготовці до навчальної роботи з олімпійської освіти.

Враховуючи зазначене вище, заклад вищої освіти має змогу активізувати роботу щодо впровадження питань, пов'язаних з олімпійською освітою як складовою гуманітарної освіти, у процес роботи зі студентською молоддю.

Проведені дослідження свідчать, що олімпійська освіта загалом, та питання культурно-освітньої складової олімпійського руху, зокрема, посідають важливе місце у підготовці кваліфікованих фахівців, здатних успішно здійснювати професійну діяльність. Однак, незважаючи на значні здобутки в цьому напрямі, дослідження дозволяють вести мову про актуальність розробки єдиного підходу до проблеми підготовки фахівців, здатних впроваджувати олімпійську освіту серед різних верств населення.

Результати проведених досліджень, зокрема обґрунтовані етапи реалізації олімпійської освіти в профільних закладах вищої освіти, дозволили розробити алгоритм вдосконалення впровадження олімпійської освіти в підготовку фахівців сфери фізична культура і спорт. Опитування провідних фахівців з різних країн світу (n=21), які займаються впровадженням олімпійської освіти в підготовку кадрів профільної сфери дозволило отримати уявлення щодо зазначеного алгоритму.

Результати проведеного опитування дозволили визначити думку

експертів щодо:

- складових готовності студента до впровадження олімпійської освіти в професійній діяльності;
- доцільності контролю за виконанням роботи з реалізації олімпійської освіти у закладах вищої освіти профільної сфери;
- блоків-показників контролю процесу реалізації олімпійської освіти в підготовці студентів у закладах вищої освіти галузі фізичне виховання і спорт.

На підставі думки експертів щодо впливу олімпійської освіти на формування особистості майбутнього фахівця профільної сфери були визначені компоненти готовності студента до впровадження олімпійської освіти в професійній діяльності, до яких дослідження дозволили віднести такі:

- мотиваційний (розуміння майбутнім фахівцем значущості та необхідності поширення олімпійської освіти загалом, та питань культурно-освітньої складової олімпійського руху, зокрема в подальшій професійній діяльності);
- змістово-операційний (сукупність знань, умінь та навичок з реалізації олімпійської освіти в професійній діяльності);
- особистісний (система особистісних характеристик майбутнього фахівця: педагогічна майстерність, організаційні та творчі здібності, гуманістична орієнтація особистості);
- оціночно-регулятивний (дії, спрямовані на реалізацію олімпійської освіти серед різних верств населення та критерії, що дозволяють її проаналізувати).

Проведення бесід із фахівцями дозволило говорити про значущість зазначених складових, при цьому, фахівці відзначили, що системоутворюючим компонентом готовності студента до впровадження

олімпійської освіти в професійній діяльності є мотиваційна складова (рис. 3.12).



Рис. 3.12. Взаємодія компонентів готовності студента до впровадження олімпійської освіти в професійній діяльності

Це означає, що розуміння майбутніми фахівцями значущості та необхідності поширення олімпійської освіти як елементу розвитку не лише олімпійського руху, а й суспільства загалом, визначає як якість засвоєння знань, умінь, необхідних для успішного здійснення професійної діяльності, так і формує відповідні навички, спрямовані на практичну реалізацію зазначеного питання.

Наступним кроком дослідження було виділення блоків показників, які є доцільними для контролю реалізації олімпійської освіти в підготовці студентів профільної сфери: навчальний, науково-дослідний, заходи з олімпійської тематики, видавничий, організаційний, співпраця з питань олімпійської освіти із різними установами. Блоки-показників були визначені шляхом вивчення міжнародного досвіду, аналізу процесу впровадження олімпійської освіти у закладах вищої освіти фізичного виховання і спорту нашої країни, проведення бесід із фахівцями галузі та представниками закладів вищої освіти.

Аналіз результатів дослідження дозволяє відзначити, що основним

компонентом ефективної реалізації олімпійської освіти в підготовці студентів у профільному закладі вищої освіти є навчальний блок показників. Наступними, за значущістю, є науково-дослідний блок показників та блок, що передбачає проведення заходів з олімпійської тематики. Далі слідують видавничий, організаційний блоки та співпраця з питань олімпійської освіти з різними установами (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Блоки показників контролю реалізації олімпійської освіти в підготовці студентів у закладах вищої освіти галузі фізичного виховання і спорту

№ р/р	Блок показників	Складові
1.	Навчальний	Використання міжпредметних зв'язків, впровадження окремої дисципліни, включення питань олімпійської тематики у фахову практику, наявність навчальної та навчально-методичної (як для студентів, так і для викладачів) літератури, використання наочного супроводу
2.	Науково-дослідний	Підготовка наукових робіт, наявність тем та кваліфікованих фахівців для проведення наукових досліджень з різних питань реалізації олімпійської освіти
3.	Заходи з олімпійської тематики	Організація та участь у міжнародних, національних, загальноуніверситетських заходах з питань олімпійської освіти
4.	Видавничий	Підготовка підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій; написання статей, тез з питань олімпійської освіти
5.	Організаційний	Наявність кабінетів олімпійської освіти, олімпійських музеїв; спортивно-масова робота; зустрічі з видатними спортсменами-олімпійцями, ветеранами олімпійського руху
6.	Співпраця з питань олімпійської освіти із різними установами	НОК, НОА, закладами загальної середньої та вищої освіти, спортивними організаціями, засобами масової інформації тощо

Зазначені блоки показників охоплюють всіх учасників освітнього процесу та рівною мірою стосуються як студентської молоді так і науково-педагогічних працівників закладу вищої освіти.

Наступним кроком у проведених дослідженнях була розробка алгоритму вдосконалення впровадження олімпійської освіти в підготовку фахівців профільної сфери, що являє собою проходження послідовних етапів, спрямованих на досягнення результату – створення єдиного підходу до підготовки майбутніх кадрів, здатних впроваджувати олімпійську освіту серед різних верств населення.

Процес розробки алгоритму здійснювався поетапно та передбачав певну послідовність дій:

Перший етап – визначення концептуальних положень алгоритму вдосконалення впровадження олімпійської освіти в підготовку фахівців профільної сфери;

Другий етап – застосування механізму вдосконалення впровадження олімпійської освіти у закладах вищої освіти фізичного виховання і спорту;

Третій етап – визначення ознак готовності студента до впровадження олімпійської освіти в професійній діяльності;

Четвертий етап – розробку форми контролю щодо реалізації олімпійської освіти у закладі вищої освіти фізичного виховання і спорту.

Розробка алгоритму впровадження олімпійської освіти в підготовку студентів сфери фізична культура і спорт, як педагогічної системи, передбачала визначення концептуальних засад.

Розробка алгоритму починалася з формулювання мети, визначення його структури та змісту. Методологічними орієнтирами вибору яких виступили:

- положення системно-структурного підходу, що орієнтує на створення цілісної системи підготовки кадрів, здатних орієнтуватись на олімпійські цінності та впроваджувати олімпійську освіту в професійній діяльності;

- положення концепції цілісності, що орієнтує на професійний та особистісний розвиток майбутнього фахівця в рамках олімпійської освіти;
- положення особистісно-орієнтованого підходу, який передбачає орієнтацію на особистість студента, ставлення до нього як до свідомого суб'єкта власного професійного і особистісного зростання;
- положення діяльнісного підходу, який забезпечує практичне проникнення олімпійської освіти в суть майбутньої професійної діяльності;
- положення функціонального підходу, який орієнтує на формування загальних і фахових компетентностей у процесі олімпійської освіти, необхідних для виконання професійних функцій фахівця профільної сфери.

Метою алгоритму було вдосконалення процесу впровадження олімпійської освіти в підготовку студентів, які здобувають освіту за спеціальністю фізична культура і спорт.

Постановка мети обумовила структуру алгоритму. Цілісність алгоритму забезпечувалась взаємодією таких компонентів, як:

- концептуальний,
- діагностико-прогностичний,
- потребо-мотиваційний,
- змістовий,
- методичний,
- контрольньо-оцінний.

Провідна ідея алгоритму – сприяти вдосконаленню підготовки майбутнього фахівця профільної сфери, здатного до впровадження олімпійської освіти в професійній діяльності.

Невід'ємним компонентом алгоритму є діагностико-прогностичний, що є обов'язковою умовою реалізації особистісно-орієнтованого підходу. У

роботі використання зазначеного компонента дозволило визначити ознаки готовності студента до впровадження олімпійської освіти в професійній діяльності. Завданням потребо-мотиваційного компонента є формування у студентів професійно-педагогічної спрямованості, професійних потреб і мотивів шляхом впровадження олімпійської освіти у підготовку в профільному навчальному закладі. Змістовий компонент передбачає впровадження змістовне наповнення олімпійської освіти в підготовці майбутніх фахівців сфери фізична культура і спорт.

Методичний компонент є центральною управлінською ланкою даного алгоритму. Його мета – використання механізму вдосконалення впровадження олімпійської освіти у закладі вищої освіти фізичного виховання і спорту. З метою виявлення динаміки зрушень у підготовці майбутніх фахівців, здатних впроваджувати олімпійську освіту в професійній діяльності було використано контроль-оцінний компонент, що передбачає розробку форми контролю з реалізації олімпійської освіти в профільному закладі вищої освіти.

На другому етапі розробки алгоритму було застосовано механізм вдосконалення впровадження олімпійської освіти у закладі вищої освіти фізичного виховання і спорту, що характеризується проведенням послідовних заходів з олімпійської освіти на рівні керівників профільних закладів освіти (включення питань олімпійської освіти в освітній процес студентів, створення окремого осередку олімпійської освіти, залучення науково-педагогічного складу до науково-дослідної роботи з олімпійської освіти, організації та участі представників закладу вищої освіти у заходах, присвячених олімпійській тематиці, включення розділу олімпійської освіти в процес підвищення кваліфікації педагогічних кадрів); на рівні педагогічних та науково-педагогічних працівників (залучення студентської молоді до проведення та участі в заходах з олімпійської тематики, залучення студентів до роботи осередку олімпійської освіти, використання технічних засобів та

сучасних досягнень інформаційних технологій в процесі викладення матеріалу з олімпійської освіти, залучення студентів до науково-дослідної роботи з проблем олімпійської освіти, використання ефективних методів та методичних прийомів навчання, що найбільш сприяють впровадженню олімпійської освіти в підготовку студентів); на рівні студентів (участі в заходах з олімпійської тематики, проведення науково-дослідної роботи з олімпійської проблематики, виконання організаційної роботи з олімпійської освіти, участі в роботі осередку олімпійської освіти, використання інформаційних технологій в підготовці до навчальної роботи з олімпійської освіти).

На третьому етапі, на підставі визначених складових готовності студента до впровадження олімпійської освіти в професійній діяльності (мотиваційної, змістово-операційної, особистісної та оціночно-регулятивної) було визначено ознаки готовності майбутнього фахівця до зазначеної роботи:

- загальні і фахові компетентності, що становлять основу його теоретико-методичної підготовки з реалізації олімпійської освіти в професійній діяльності;
- ставлення до предмету діяльності, процесу його виконання, до інших суб'єктів навчально-виховного процесу, самого себе, держави.

На четвертому етапі розробки алгоритму, ґрунтуючись на думці експертів щодо блоків показників контролю реалізації олімпійської освіти в підготовці студентів профільної сфери (навчального, науково-дослідного, заходи з олімпійської тематики, видавничого, організаційного, співпраця з питань олімпійської освіти із різними установами), було розроблено форму контролю реалізації олімпійської освіти у закладі вищої освіти фізичного виховання і спорту.

Узагальнення думок фахівців дозволяє відзначити, що контроль процесу реалізації олімпійської освіти як складової підготовки фахівців галузі, доцільно здійснювати за трьома напрямками: навчальним, науково-

дослідним та організаційним, які є взаємопов'язаними між собою (табл. 3.7- 3.9).

Таблиця 3.7

Форма контролю реалізації олімпійської освіти у навчальній діяльності закладу вищої освіти

№ р/р	Захід
1.	Дисципліни, в рамках яких здійснюється викладання питань з олімпійської освіти (<i>вказати дисципліну та кількість годин, що відведено на викладання матеріалу з питань олімпійської освіти; кількість викладачів, що проводять заняття; курс та спеціалізацію студентів</i>)
2.	Наявність спецкурсу „Олімпійська освіта”, або аналогічного за спрямованістю (<i>вказати кількість годин, що відведено на викладання матеріалу; кількість викладачів, які проводять заняття; курс та спеціалізацію студентів</i>)
3.	Наявність розділу, присвяченому вивченню та реалізації питань, пов'язаних з олімпійською освітою в програмі фахової практики студентів (<i>вказати кількість годин, що відведено на викладання матеріалу з питань олімпійської освіти; кількість викладачів, що проводять заняття; курс та спеціалізацію студентів, роботу, яку має виконувати студент</i>)
4.	Наявність та використання у закладі вищої освіти навчальної та навчально-методичної літератури з питань олімпійської освіти (<i>вказати основні літературні джерела за якими ведеться викладання матеріалу, а також ті, які викладач використовує у підготовці до занять</i>)
5.	Наявність та використання наочного супроводу лекційних та семінарських занять з питань олімпійської освіти: слайди, презентації, відеофільми, тощо (<i>вказати форму наочного супроводу</i>)

Зазначені питання можуть бути орієнтиром як для порівняння ефективності впровадження олімпійської освіти в роботу різних закладів вищої освіти, так і для оперативної самоперевірки та здійснення етапного контролю процесу реалізації олімпійської освіти у конкретному закладі вищої освіти.

Таблиця 3.8

**Форма контролю реалізації олімпійської освіти у науково-дослідній
роботі закладу вищої освіти**

№ р/р	Захід
1.	Проведення на базі закладу вищої освіти наукових досліджень з питань олімпійської освіти
1.1.	Підготовка дисертаційних робіт з питань олімпійської освіти <i>(вказати тему та виконавців)</i>
1.2.	Підготовка магістерських робіт з питань олімпійської освіти <i>(вказати тему та виконавців)</i>
1.3.	Підготовка курсових та дипломних робіт з питань олімпійської освіти <i>(вказати кількість робіт)</i>
2.	Наявність у закладі вищої освіти тем для проведення наукових досліджень з олімпійської освіти <i>(так (вказати теми), ні)</i>
3.	Науковці, які проводять дослідження з питань олімпійської освіти <i>(вказати П.І.Б. та посаду)</i>
4.	Організація та проведення на базі закладу освіти наукових конференцій, семінарів, круглих столів з питань олімпійської освіти
4.1.	Міжнародні заходи <i>(вказати назву, термін проведення, кількість учасників)</i>
4.2.	Національні заходи <i>(вказати назву, термін проведення, кількість учасників)</i>
4.3.	Заходи, що проходили в межах закладу освіти <i>(вказати назву, термін проведення, кількість учасників)</i>
5.	Участь представників закладу освіти у наукових конгресах, конференціях, семінарах, круглих столах з питань олімпійської освіти
5.1.	Міжнародні заходи <i>(вказати назву, термін проведення, учасників та форму участі)</i>
5.2.	Національні заходи <i>(вказати назву, термін проведення, кількість учасників)</i>
5.3.	Заходи, що відбулись в межах закладу <i>(вказати назву, кількість учасників)</i>
6.	Видання представниками закладу освіти підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій з питань олімпійської освіти <i>(вказати назву та автора)</i>
7.	Написання представниками закладу освіти статей і тез з проблем олімпійської освіти <i>(вказати кількість)</i>

Дослідження свідчать, що у різних країнах існують різні підходи до формування тематики наукових досліджень, критерії до підготовки наукових

робіт, вимоги до фахових публікацій, однак, у загальному вигляді, запропоновані критерії є ефективними для порівняння досліджуваної діяльності як в межах однієї країни, так і здобутків науково-педагогічних працівників (кількість доповідей, статей, здобувачів вищої освіти, яких було підготовлено та ін.) галузі.

Таблиця 3.9

Форма контролю реалізації олімпійської освіти в організаційній роботі закладу вищої освіти

№ р/р	Захід
1.	Наявність у закладі освіти олімпійських музеїв <i>(так, ні)</i>
2.	Наявність кабінетів, куточків та ін. осередків олімпійської освіти <i>(так, ні)</i>
3.	Спортивно-масова робота з олімпійської тематики, що проводиться за участю ч на базі закладу вищої освіти <i>(вказати заходи, контингент та кількість учасників)</i>
4.	Зустрічі з видатними спортсменами-олімпійцями, ветеранами олімпійського руху <i>(так (вказати спортсменів), ні)</i>
5.	Співпраця закладу вищої освіти із міжнародними установами з питань олімпійської освіти <i>(вказати установи та форму співпраці)</i>
6.	Співпраця закладу вищої освіти із національними установами з питань олімпійської освіти: НОК, НОА, Центрами олімпійської освіти та досліджень тощо <i>(вказати установи та форму співпраці)</i>
7.	Співпраця закладу вищої освіти із засобами масової інформації з питань олімпійської освіти: участь у телепроектах, виступи на радіо <i>(вказати установи, форму участі та учасників)</i>
8.	Співпраця закладу вищої освіти із закладами загальної середньої освіти з питань олімпійської освіти <i>(вказати установи та форму співпраці)</i>
9.	Співпраця закладу освіти зі спортивними школами, клубами, федераціями з питань олімпійської освіти <i>(вказати установи та форму співпраці)</i>

Впровадження зазначеної форми контролю дозволяє виявити шляхи для активізації роботи з удосконалення процесу впровадження олімпійської освіти як елементу освітньої діяльності закладу освіти.

Таким чином, розробка алгоритму вдосконалення впровадження

олімпійської освіти в підготовку фахівців сфери «Фізична культура і спорт» дозволяє сформувати цілісний підхід до підготовки кадрів, здатних впроваджувати олімпійську освіту в майбутній професійній діяльності.

Висновки до розділу 3

Авторитет міжнародного олімпійського руху, його успішний розвиток залежать не тільки від якісної організації Олімпійських ігор, але й плідної реалізації заходів культурно-освітньої спрямованості, що мають істотний вплив на формування позитивного іміджу міжнародної олімпійської системи загалом та Міжнародного олімпійського комітету зокрема в очах світової громадськості.

З метою сприяння розвитку олімпійського руху 2014 р. на 127 Сесії МОК було прийнято «Порядок денний 2020» – документ, в якому прописані стратегічні напрями, реалізація яких сприятиме вирішенню актуальних питань функціонування міжнародної олімпійської системи. Дослідження свідчать, що понад 40 % загальної кількості рекомендацій пов'язані з питаннями реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху.

Прийняття даного документа обумовило суттєві зміни як в діяльності МОК, так і у розвитку олімпійського руху, що спрямовані на захист олімпійських цінностей та зміцнення ролі спорту в житті суспільств. Досягнення, яких вдалося домогтися за останні шість років «Порядку денному 2020», заклали міцну основу для майбутнього розвитку гуманістичного та гуманітарного потенціалу олімпійського спорту.

Аналіз тематики сесій Міжнародної олімпійської академії, що проходять в Олімпії (Греція) з 1961 р., дозволяє говорити, що понад 90 % із них безпосередньо охоплювали тематику олімпізму, олімпійської освіти, культурної спадщини Олімпійських ігор. При цьому, якщо в 1960-х роках олімпійська освіта розглядалась як педагогічна діяльність, спрямована на поширення ідей олімпізму, з 1990-х років тематика сесій охоплює актуальні

для олімпійського руху питання допінгу, жіночого спорту, взаємодії структур олімпійського руху з комерційними установами тощо, що дозволяє говорити про істотне розширення змістового наповнення поняття «олімпійська освіта».

Діяльність мережі олімпійських музеїв, що діє під патронатом МОК та налічує 27 установ, є ваговою складовою у збереженні та популяризації історичної спадщини олімпійського руху, використанні його культурно-освітнього потенціалу в гуманітарному розвитку суспільства. Аналіз спрямованості діяльності зазначеної групи музеїв (50 % з яких у діяльності переважно орієнтуються на висвітлення історичної спадщини спортивного та олімпійського руху; 39 % – мають меморіальну спрямованість; 11 % – комплексний характер), дозволяє відзначити істотні зміни в їх роботі, що пов'язано з розширенням їх взаємодії, розширенням освітніх програм, використанням дистанційних технологій.

Міжнародним олімпійським комітетом офіційно визнано 43 Центри олімпійських досліджень та освіти, що знаходяться у 24 країнах світу. Завдяки регулярному обміну досвідом та чітко скоординованій роботі Центрів, відбувається аналіз актуальних проблем олімпійського руху, постійне поповнення інформації з олімпійського спорту та олімпійської освіти; висвітлення результатів наукових досліджень у презентаціях провідних фахівців галузі, а також допомога закладам освіти, що прагнуть проводити дослідження в цій галузі.

Важливим питанням в реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху є підготовка фахівців, здатних працювати у зазначеному напрямі та усвідомлювати його значущість як для розвитку олімпійського руху, так і для гуманітарного розвитку суспільства загалом.

До основних проблем, що мають місце у впровадженні питань, пов'язаних з культурно-освітньою складовою олімпійського руху як елементу якісної підготовки фахівця галузі, можна віднести незначну кількість інформації про розвиток культурно-освітньої складової

олімпійського руху (6,28 бала), нестачі кількості фахівців, здатних до ефективного впровадження зазначених питань у викладання освітнього матеріалу (5,73 бала), незначну кількість спеціалізованих навчальних видань (4,83 бала) тощо. Одним з найефективніших шляхів у вирішенні цих проблем є розширення та доповнення освітніх програм підготовки фахівців галузі питаннями, що пов'язані з культурно-освітньою складовою сучасного олімпійського руху (6,64 бала), активізація науково-дослідної роботи із зазначеної проблематики (5,12 бала), організація та проведення наукових конгресів, конференцій та семінарів різного рівня з метою сприяння обміну досвідом між фахівцями галузі (4,97 бала) тощо.

Дослідження дозволили запропонувати алгоритм удосконалення впровадження олімпійської освіти в підготовку фахівців сфери фізична культура і спорт, який складається з концептуального, діагностико-прогностичного, потребо-мотиваційного, змістового, методичного та контрольно-оцінного компонентів та може бути рекомендований для впровадження в роботу закладів вищої профільної освіти.

Основні наукові результати розділу опубліковані в працях автора [93, 193, 194, 196, 221, 223, 224, 231, 232, 234, 237, 240, 241, 244, 341].

РОЗДІЛ 4

КУЛЬТУРО-ОСВІТНІ ПРОГРАМИ ТА ПРОЄКТИ СУЧАСНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ ЯК СКЛАДОВА ЙОГО РОЗВИТКУ

4.1. Культурно-освітні проєкти, що реалізуються за ініціативи комісій МОК з культури й олімпійської спадщини та з олімпійської освіти

Міжнародний олімпійський комітет відіграє істотну роль у розвитку культури та олімпійської освіти шляхом створення політики, спрямованої на надання ресурсів для їх розвитку в спорті і через спорт на національному, регіональному та міжнародному рівні, і, зокрема на Олімпійських іграх. Ця політика переслідує дві основні задачі:

- прагнення розвивати зв'язки між спортом і культурою у всіх її формах, заохочення культурного обміну та сприяння різноманітності культур в рамках олімпійського руху;
- сприяння розвитку олімпійської освіти та підтримка інших установ, що дотримуються цінностей олімпізму.

Вищим керівним органом Міжнародного олімпійського комітету є Сесія. З метою надання рекомендацій Сесії, Виконкому або Президенту МОК з різних питань розвитку олімпійського руху, за поданням президента МОК, створюються комісії МОК [178].

Президент МОК ініціює створення постійних чи тимчасових комісій та робочих груп, коли це виявляється необхідним за винятком випадків, передбачених Олімпійською хартією або певними регламентами, встановленими Виконавчим комітетом МОК. Президент МОК також встановлює повноваження комісій та робочих груп, призначає всіх їх членів та приймає рішення щодо їх розпуску. Жодне засідання будь-якої комісії чи робочої групи не може проводитися без попередньої згоди Президента МОК, за винятком випадків, коли це прямо передбачено Олімпійською хартією або

певними регламентами, встановленими Виконавчим комітетом МОК. Президент МОК, за посадою, є членом всіх комісій та робочих груп; його голос має перевагу над іншими при обговореннях поточних питань та при голосуванні.

Питаннями культури та освіти в рамках розвитку олімпійського руху, передусім, опікуються [370]:

- комісія МОК з культури та олімпійської спадщини;
- комісія МОК з олімпійської освіти.

Комісія Міжнародного олімпійського комітету з питань культури та олімпійської спадщини консультує Сесію, Виконавчий комітет та Президента МОК щодо всіх складових олімпійського руху, пов'язаних з культурою в широкому розумінні цього терміну – мистецтво, історія, олімпійські цінності, наукові дослідження та спеціалізовані колекції – з метою якомога ширшої пропаганди олімпійських ідеалів та цінностей, особливо серед молоді в усьому світі.

Основними завданнями діяльності комісії МОК з питань культури та олімпійської спадщини є:

- допомога у виконанні плану культурних дій МОК, у тому числі організація діяльності Олімпійського фонду з питань культури та спадщини та допомога в реалізації Олімпійського порядку денного 2020;
- сприяння синергії між різними культурними платформами, громадами та органами в рамках олімпійського руху: академіями, музеями, секціями культури НОК та ОКОІ, науково-дослідними центрами й університетами та визнаними МОК організаціями з метою досягнення кращого загального впливу;
- планування шляхів розвитку культурної складової олімпійського руху в майбутньому.

Комісія Міжнародного олімпійського комітету з олімпійської освіти консультує Сесію, Виконавчий комітет та Президента МОК щодо просування питань освіти на основі олімпійських цінностей та надає стратегічне керівництво програмам та заходам МОК, пов'язаним з вихованням молоді через спорт.

Дослідження дозволяють зазначити, що обов'язки Комісії з олімпійської освіти полягають у наданні консультацій щодо:

- розробки та реалізації стратегії навчання олімпійським цінностям;
- пропаганди якісного фізичного виховання та інтеграції олімпійських цінностей у програми закладів загальної середньої освіти, а також у програми роботи з відповідними віковими категоріями у дитячо-юнацьких спортивних клубах та секціях як під час освітнього/тренувального процесу, так і у вільний час;
- поширення олімпійських цінностей різними комунікаційними каналами, шляхом надання інформації щодо важливості спорту та фізичної активності для розвитку та освіти молоді;
- реалізації освітньої програми «олімпійські цінності» та розробки ресурсів для вчителів та вихователів;
- інтеграції олімпійської освіти у партнерські програми МОК, такі як програма розвитку кар'єри спортсменів, відкриті онлайн курси в Інтернеті, Юнацькі Олімпійські ігри, співпраця з ОКОІ та ВАДА тощо;
- оптимізації стратегічного партнерства з визнаними МОК організаціями, які працюють в галузі освіти, та підтримка програм «Спорт для розвитку», орієнтованих на розвиток життєвих навичок та виховних цінностей.

Аналіз змісту діяльності комісій Міжнародного олімпійського комітету з культури і олімпійської спадщини та з олімпійської освіти дозволяє відзначити, що за ініціативи їх членів МОК розпочав серію програм і заходів (рис. 4.1).



Рис. 4.1. Культурно-освітні проекти та програми, що реалізуються Міжнародним олімпійським комітетом

Одним із таких заходів є Всесвітній форум з питань освіти, культури і спорту. Захід відбувається один раз на два роки, об'єднує представників світу спорту, закладів освіти, членів неурядових організацій, урядів країн та міжурядових організацій, а також спортсменів і молодих людей, задля

обговорення актуальних питань розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху та розробки спільної стратегії щодо її розвитку.

Мета Всесвітнього форуму з питань освіти, культури і спорту полягає у:

- регулярній оцінці прогресу, досягнутого у галузі реалізації освіти, культури і спорту в рамках олімпійського руху;
- сприянні реалізації можливості забезпечення новими знаннями із зазначених питань шляхом обміну досвідом, напрацюваннями та надбаннями серед різних верств суспільства;
- заохоченні співпраці та подальшому розвитку політики в питаннях взаємодії «спортивної» та «культурно-освітньої» складових сучасного олімпійського руху.

Важливими культурно-освітніми проектами в рамках розвитку олімпійського руху сучасності є конкурси, організовані Міжнародним олімпійським комітетом з метою залучення різних верств населення до цінностей олімпійського руху.

Так, у 2000 р. для подальшого розвитку активної взаємодії між світом мистецтва і спорту, на національному, регіональному та міжнародному рівнях Міжнародним олімпійським комітетом був знову запущений конкурс «Олімпійський спорт і мистецтво». МОК є основним органом, що здійснює безпосереднє керівництво організацією та проведенням зазначеного конкурсу, встановлює критерії, розробляє правила.

Конкурс є відкритим для участі митців із тих країн, НОК яких є визнаними Міжнародним олімпійським комітетом і проводиться у двох номінаціях:

- скульптура;
- графічні роботи (картини, малюнки, гравюри тощо).

Грошовий приз, а також трофей присуджується переможцю та двом призерам в обох номінаціях.

За умовами МОК конкурс «Олімпійський спорт і мистецтво» відбувається у два етапи:

- національний етап (безпосередню відповідальність за організацію та проведення етапу несе НОК країни; від однієї країни обирається лише одна робота-переможець у кожній номінації);
- міжнародний етап (відповідальність за організацію та проведення етапу несуть Департамент міжнародного співробітництва та розвитку МОК і Олімпійський музей. Комісія з культури і олімпійської освіти МОК створює міжнародне журі, з представників усіх п'яти континентів, представників Міжнародного олімпійського комітету та Олімпійського музею. Члени журі обирають переможця, двох призерів та п'ять лауреатів у кожній номінації):

З 2000 року конкурс «Олімпійський спорт та мистецтво» відбувався чотири рази: кожні чотири роки. До суддівства Конкурсу в різні роки були залучені такі видатні діячі галузі мистецтв, як сенегальський скульптор Усман Соу, професор Ван Хонгян з Пекінської школи образотворчих мистецтв, Бетті Черчер, історик мистецтва та колишній директор Національної галереї Австралії, а також мексиканець Ікер Ларраурі, художник, який розробив музеєграфію для Музею етнографії у Мексиці та Олімпійського музею.

Переможці мистецьких конкурсів запрошуються для отримання нагород під час проведення Всесвітніх форумів зі спорту, освіти та культури, а їх роботи представляються, як на пересувних виставках в країнах-учасницях олімпійського руху до початку Олімпійських ігор, так і в місті-господарі Олімпійських ігор під час їх проведення.

При цьому, незважаючи на можливість отримання фінансової винагороди (зокрема, за перше місце – 30 000 \$) кількість НОК,

представники яких брали участь у конкурсах становить 17,5–26,5 % від їх загальної кількості, що є визнаними МОК (найвищим було у 2000 р.). Загальна кількість митців, які представляють роботи, в середньому, становить 60 осіб [401, 402, 419].

Зазначене дозволяє говорити, що незважаючи на зусилля МОК щодо залучення митців до участі в олімпійському русі, популярність мистецьких конкурсів ще є вкрай низькою серед представників цієї галузі, з іншого боку мистецькі заходи, що відбуваються як складова Культурної Олімпіади міста-господаря Олімпійських ігор, користуються значною популярністю серед різних верств громадськості, що проявляється у чисельності відвідувачів тематичних виставок, експозицій, концертних програм та інших заходів.

Ще одним конкурсом, проведення якого було ініційоване МОК у 2001 р. з метою зміцнення взаємозв'язку між подіями Олімпійських ігор та мистецтвом, зокрема, – літературою, є конкурс «Олімпійський спорт і література».

Участь у зазначеному конкурсі мають право брати представники всіх країн, НОК яких визнано Міжнародним олімпійським комітетом. Конкурс проводиться у двох вікових категоріях. Для оцінки змісту кожного тексту формується склад журі, члени якого володіють мовами країн певного регіону. Роботи переможців друкуються у багатомовних брошурах.

З 2004 року Міжнародним олімпійським комітетом запущено і проведення конкурсу «Спорт і фотографія». Конкурс є відкритим тільки для фотографів-аматорів з країн, НОК яких є визнаними Міжнародним олімпійським комітетом. Як і інші культурно-освітні конкурси МОК, він проходить у два етапи: національний та міжнародний.

Порівняно новим, серед зазначених, є Конкурс МОК «Спорт та виконання естрадної пісні» – започаткований у 2008 р. Відповідно до традиції ряду Давньогрецьких ігор, програма яких включала художні та музичні конкурси, відповідними комісіями МОК було ініційовано

проведення конкурсу виконавців естрадної пісні з метою відновлення активної взаємодії між світом музики і спорту на національному та міжнародному рівні.

Конкурс «Спорт та виконання естрадної пісні» є відкритим для виконавців, які є громадянами країн, НОК яких мають визнання МОК. Відповідно до правил для учасників не існує вікових обмежень, конкурсну пісню можуть виконувати від однієї до 12 осіб. Основна умова полягає в тому, що темою пісні має бути «Спорт і олімпізм». Конкурс проходить у два етапи: на національну та міжнародному рівнях; останній відбувається під егідою Комісії МОК. Члени журі обирають трьох переможців та п'ять призерів. Переможець, пісня якого посіла перше місце, запрошується на Олімпійські ігри.

Переможці конкурсу, окрім фінансової винагороди, запрошуються для виступу на культурних заходах, які відбуваються під час проведення Олімпійських ігор.

Дослідження дозволяють відзначити, що конкурси мистецтв, у представлених номінаціях (табл. 4.1) відбувались що чотири роки до 2016 р.

Таблиця 4.1

Конкурси мистецтв, що відбуваються за ініціативи МОК

Назва конкурсу	Рік започаткування
Олімпійський спорт і мистецтво	2000
Олімпійський спорт і література	2001
Спорт і фотографія	2004
Спорт та виконання естрадної пісні	2008

Важливим напрямом у реалізації культурно-освітніх проектів МОК є співпраця Міжнародного олімпійського комітету з різними установами.

Зокрема, однією з наймасштабніших серед інших, є програма співпраці Міжнародного олімпійського комітету з Організацією Об'єднаних Націй [179].

Так, у січні 2004 року МОК підписав нову угоду про співпрацю з ЮНЕСКО, з метою зміцнення співробітництва, яке розпочалося в 1984 році та було спрямоване на об'єднання зусиль в питанні забезпечення тісної взаємодоповнюваності між олімпійськими ідеалами і цілями ЮНЕСКО в галузі фізичного виховання і спорту.

У межах даної угоди, ЮНЕСКО та МОК зобов'язуються співпрацювати у тих напрямках, що становлять взаємний інтерес в галузі фізичного виховання і спорту, зокрема, шляхом спільної організації зустрічей, конференцій і семінарів. Крім того, вони докладають зусиль до стимулювання розвитку фізичної культури і спорту, а також здійснення відповідних положень Міжнародної хартії фізичного виховання і спорту та Олімпійської хартії.

Ще одним елементом співпраці в рамках зазначеного партнерства було те, що Генеральна Асамблея ООН у своєму Порядку денному в галузі сталого розвитку на період до 2030 року (міститься в Резолюції ООН 70/1 від 25 грудня 2015 року), прямо назвала спорт «одним з важливих чинників» сприяння зміцненню миру і взаєморозуміння. У документі також визнається зростаючий внесок спорту в справу розвитку світу, оскільки олімпійський спорт сприяє утвердженню принципів терпимості і поваги, розширенню прав і можливостей жінок і молоді, окремих осіб та громад, а також досягненню цілей в галузі охорони здоров'я, освіти та соціальної інтеграції [179].

Важливим напрямом в реалізації культурно-освітньої політики Міжнародного олімпійського комітету є співпраця МОК з Міжнародним комітетом «Fair Play» (Чесної гри). Різні спільні заходи та проекти, що проводять зазначені установи, сприяють підвищенню обізнаності учасників

олімпійського руху про важливість культури та олімпійської освіти як у практиці спорту, так і повсякденному житті [214, 243, 245].

Дослідження дозволяють зазначити, що важливим напрямом в реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху є і розвиток програми «Олімпійська солідарність», в рамках якої МОК підтримує та заохочує ініціативи Національних олімпійських комітетів та їх Національних олімпійських академій щодо активної участі в реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху шляхом створення, організації та пропаганди відповідних програм і проєктів.

Для реалізації зазначених культурно-освітніх ініціатив НОК та НОА, Міжнародний олімпійський комітет через Департамент міжнародного співробітництва та розвитку, здійснює фінансову допомогу зазначеним установам.

Зокрема, за запитом, через програму «Олімпійська солідарність», Міжнародний олімпійський комітет:

- надає допомогу для участі делегатів від НОК у Всесвітньому форумі МОК з освіти, культури і спорту;
- допомагає НОК з організаційними витратами на національному рівні для організації та проведення таких конкурсів, як «Спорт і література», «Спорт і мистецтво», «Спорт і фотографія» та ін.;
- підтримує індивідуальні ініціативи та/або конкретні заходи, такі як створення Національних олімпійських академій, розробка та реалізація олімпійських освітніх програм в закладах освіти, допомога у проведенні виставок або інших культурних заходів, пов'язаних з олімпійським спортом.

Ще одним напрямом співпраці Міжнародного олімпійського комітету як складова реалізації культурно-освітніх проєктів є співпраця з Міжнародним комітетом П'єра де Кубертена.

Мета діяльності Міжнародного комітету П'єра де Кубертена полягає у поширенні гуманістичних ідей засновника сучасного олімпійського руху, популяризації філософії олімпізму.

Діяльність Комітету передбачає організацію:

- наукових конгресів, таких як: «Актуальність імені П'єра де Кубертена сьогодні» (Лозанна, 1986 р.), «Кубертен і Олімпізм: питання на майбутнє» (Гавр, 1997 р., в ознаменування 100-річного ювілею Олімпійського конгресу) та ін.;
- виставок, таких як: «Кубертен і грецьке диво» (Афіни, 2004 р.), пересувна виставка «Життя і діяльність П'єра де Кубертена» та ін.
- тижневих молодіжних форумів для учнів закладів загальної середньої освіти – представників Міжнародної мережі шкіл імені П'єра де Кубертена.

Одним із культурно-освітніх проєктів, що реалізують Організаційні комітети Олімпійських ігор за підтримки Міжнародного олімпійського комітету є «Олімпійський молодіжний табір».

Так, ОКОІ, з дозволу Виконкому МОК, може, під свою відповідальність, організувати міжнародний молодіжний табір з нагоди святкування Олімпійських ігор.

Історія молодіжних олімпійських таборів бере початок з 1912 року – з Олімпійських ігор, що відбулися в Стокгольмі, коли король Густав V запросив 1500 скаутів встановити свої намети біля Олімпійського стадіону, в передусім, з метою надання допомоги в організації та проведенні Ігор Олімпіади.

Традиція проведення молодіжних таборів напередодні Олімпійських ігор підтримується міжнародними організаціями, що займаються освітою та працюють із молоддю (ЮНІСЕФ, ЮНЕСКО тощо) а також такими інституційними установами, як Міжнародний комітет П'єра де Кубертена, та іншими організаціями, що ставлять завдання: виховувати молодь; сприяти

культурному обміну представників різних країн та розвитку міжнародного співробітництва; популяризувати олімпійський дух; розвивати у молодих людей взаємосприйняття та повагу, поширення політики мультикультуралізму.

Учасники цих олімпійських таборів можуть бути присутніми на церемонії відкриття Олімпійських ігор, а також мають змогу відвідувати окремі культурні заходи та спортивні змагання. Також вони беруть участь у семінарах з олімпійської тематики, та інших різноманітних культурно-освітніх заходах і конкурсах (наприклад, танцювальних, театральних, художніх), а також у дискусіях з олімпійських питань.

Досвід проживання в олімпійському таборі дає молодому поколінню не лише змогу отримати нові знання та розширити світогляд, а й встановити тривалі дружні стосунки, що базуються на олімпійських цінностях, з представниками інших країн та інших культур.

Важливою складовою у залученні молодого покоління до участі в олімпійському русі є Освітня програма МОК олімпійські цінності (OVER), що являє собою серію безкоштовних та доступних навчальних ресурсів, створених МОК. Учасники програм мають змогу не лише отримати інформацію про Олімпійські ігри давнини та сучасності, олімпійські види спорту та основні принципи олімпізму, а й здобути життєво важливі компетентності.

Узагальнення існуючого матеріалу дозволяє відзначити, що Міжнародний олімпійський комітет запровадив відзнаки для осіб, які мають певні досягнення у розбудові олімпійського руху.

Так, найвищою нагородою, що була започаткована МОК у травні 1975 року (на заміну олімпійському сертифікату), став – олімпійський орден. Початково існувало три ступені ордену – золотий, срібний та бронзовий, але з 1984 року бронзовий ступінь було скасовано. Олімпійським орденом

нагороджуються особи, які зробили значний внесок у розвиток олімпійського руху.

З 1992 року Міжнародний олімпійський комітет заснував спеціальну нагороду для представників сфери мистецтва та культури, які своєю працею сприяють просуванню спорту, молоді та миру. Так, першим володарем нагороди став відомий грецький композитор Мікіс Теодоракіс. Серед осіб, які отримали цю нагороду – Ханс Ерні, Педро Рамірес Васкес та Мікіс Теодоракіс – всі сучасні митці, які мають великий інтерес до спортивного світу.

Відповідно до стратегії розвитку олімпійського руху – «Порядку денного 2020» з 2016 року Міжнародний олімпійський комітет запровадив нагородження спортсменів за видатний внесок в Олімпізм (культура, освіта, розвиток і мир) – «Олімпійський лавр». Першим володарем нагороди став Кенійський легкоатлет, дворазовий олімпійський чемпіон, голова Олімпійського комітету Кенії – Кіпчоге Кейно, який був одним із першим у довгому списку успішних кенійських бігунів на середні та довгі дистанції. Приклад К. Кейно надихнув багатьох його співвітчизників зайнятись спортом.

Дослідження дозволяють відзначити, що запровадження Міжнародним олімпійським комітетом культурно-освітніх проєктів, мистецьких конкурсів, відзначення їх лауреатів та переможців є не лише ваговою складовою розвитку олімпійського руху, яка вирізняє його серед інших масштабних спортивних заходів, а й засобом, що сприяє підвищенню зацікавленості у подіях олімпійського спорту серед митців, освітян, відвідувачів спортивних змагань та інших верств населення, що в свою чергу дозволяє говорити про гуманітарний розвиток суспільства.

4.2. Культурно-освітні програми та проєкти, що реалізуються Організаційними комітетами Олімпійських ігор як складова гуманітарного розвитку суспільства

Засновник сучасного олімпійського руху, барон П. де Кубертен неодноразово підкреслював, що «Олімпійські ігри – це не просто міжнародні змагання» [134, с. 59]. На його думку, відмінність між «Олімпійськими іграми та звичайними міжнародними чемпіонатами» полягає в тому, що вони покликані сприяти реалізації «олімпійської ідеї» [134, с. 56]. Суть цієї ідеї виражена в словах П. де Кубертена: «Олімпійські ігри по суті є великий урок філософії, який підживлює спортивний патріотизм; філософії, яка проголошує єдність тіла і духу» [134, с. 133].

Відповідальність за організацію та проведення Олімпійських ігор бере на себе Організаційний комітет Олімпійських ігор, що створюється у місті-господарі Ігор. ОКОІ розробляє загальну концепцію Олімпійських ігор, у тому числі й можливості використання ціннісного потенціалу Ігор як складової гуманітарного розвитку суспільства.

4.2.1. Конкурси культури та мистецтв в програмах Олімпійських ігор сучасності. Відомо, що 1896 р. в Афінах відбулися перші Олімпійські ігри сучасності, 1900 р. в Парижі були проведені другі, а 1904 р. в Сент-Луїсі – треті. Проте в рамках жодних із цих Ігор ідеї та мрії ініціаторів їх відродження – поєднання спортивних змагань з мистецькими конкурсами не були реалізовані. З метою привернення уваги до цієї проблеми та зміни шаблону проведення Олімпійських ігор, у травні 1906 р. в Парижі, барон П'єр де Кубертен організував конференцію для членів МОК та представників мистецьких установ. В рамках зустрічі спортивним експертам, артистам та письменникам було запропоновано обговорити питання, яким чином мистецтво може інтегруватися в сучасні Олімпійські ігри. Запрошеним П. де Кубертен заявив, що метою зустрічі є вивчення «якою мірою та в якій

формі мистецтво та література могли б інтегруватися у святкування Олімпійських ігор, яким чином могли б асоціюватися з практикою спорту, щоб мати практичний ефект і облагородити Ігри». У результаті конференції для забезпечення єднання мистецтва та спорту було запропоновано заснувати конкурс мистецтв, що мав стати повноцінною складовою кожного святкування Олімпійських ігор і мав проходити в п'яти номінаціях: «Архітектура», «Література», «Музика», «Живопис» і «Скульптура», та отримав назву «п'ятиборство муз» [34].

Для того, щоб підготувати перше «п'ятиборство муз» на базі Організаційного комітету міста-організатора наступних Олімпійських Ігор, які мали відбутися в Лондоні (Велика Британія) у 1908 р., було створено спеціальну комісію. Проте розбіжності щодо змісту та термінів подання робіт спровокували його скасування. Однак ідея «п'ятиборства» не була похована та повною мірою реалізувалась під час проведення Ігор V Олімпіади 1912 р., що відбулись у Стокгольмі (Швеція).

Дослідження дозволяють судити, що врахувавши певний попит та позицію МОК до організації змагань митців паралельно з Іграми V Олімпіади, Швецький олімпійський комітет звернувся до місцевих мистецьких інституцій з метою визначити доцільність організації змагань митців у рамках Ігор 1912 р. [396]. Представники мистецьких кіл порадили бути дуже обережними, при цьому висловили позитивне ставлення та повагу до організації зазначеного заходу. Королівська мистецька академія представила остаточне рішення: «змагання доцільно проводити, однак, з певною обережністю та обмеженнями».

Міжнародний олімпійський комітет, враховуючи пропозиції шведського олімпійського комітету постановив [403]:

- 1) п'ята Олімпіада буде включати змагання в номінаціях: «Архітектура», «Скульптура», «Живопис», «Музика», «Література»;

- 2) журі може розглядати тільки роботи, що раніше не були опубліковані, виставлені або виконані та мали безпосередній зв'язок зі спортом;
- 3) переможець кожної з номінацій буде нагороджений золотою олімпійською медаллю; експонати-переможці будуть, наскільки це можливо, опубліковані, виставлені або виконані під час Олімпійських ігор 1912 р.;
- 4) учасники повинні повідомити про свій намір взяти участь у конкурсі до 15 січня 1912 р. та представити конкурсні роботи до 1 березня 1912 р.;
- 5) для рукописів, планів, креслень або полотен жодних обмежень за розміром чи формою не встановлюється; скульптори мають представити глиняні моделі не більше 80 сантиметрів заввишки, у довжину або ширину;
- 6) для отримання інформації звертатися за адресою: Руе Удино 20, Париж, Франція.

Так, перший конкурс мистецтв як складова програми Олімпійських ігор відбувся під час проведення Ігор V Олімпіади у 1912 р. Дослідження дозволяють відзначити [403] (рис. 4.2) що, за кількістю учасників, конкурси мистецтв можна вважати повноцінною складовою олімпійської програми.

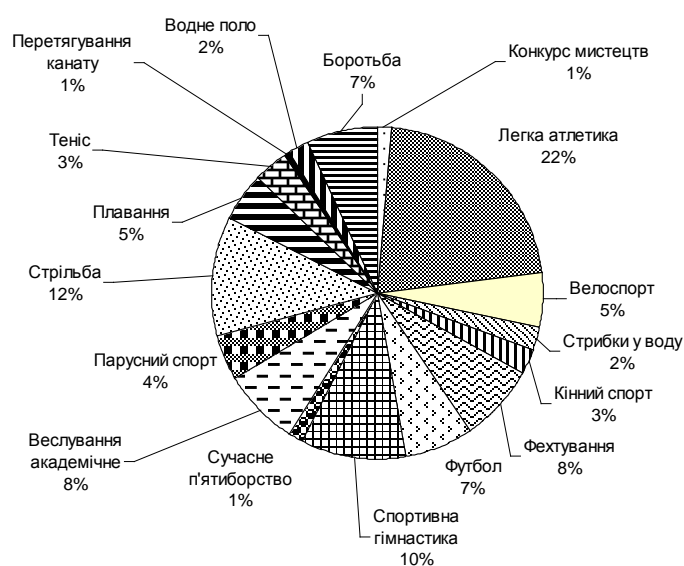


Рис. 4.2. Співвідношення учасників змагальних дисциплін, що входили до програми Олімпійських ігор 1912 р.

На Олімпійських іграх 1912 р. конкурси мистецтв за кількістю учасників були наближені до змагань із сучасного п'ятиборства та перетягування канату, (по 1 % учасників від загальної кількості атлетів, які брали участь в цих Іграх).

Дослідження свідчать (табл. 4.2), що поступово конкурси мистецтв, що проходили на Олімпійських іграх, здобули популярність серед митців із різних країн.

Таблиця 4.2

Статистичні показники Конкурсів мистецтв, що входили до програми Олімпійських ігор

Олімпійські ігри	Кількість		
	Номінацій	Країн	Учасників
V Олімпійські ігри, 1912 р. (Стокгольм, Швеція)	5	12	33 (33 чоловіки, 0 жінок)
VI Олімпійські ігри 1920 р. (Антверпен, Бельгія)	5	5	11 (10 чоловіків, 1 жінка)
VII Олімпійські ігри 1924 р. (Париж, Франція)	5	24	189 (172 чоловіки, 17 жінок)
VIII Олімпійські ігри 1928 р. (Амстердам, Нідерланди)	13	19	370 (333 чоловіки, 37 жінок)
IX Олімпійські ігри 1932 р. (Лос-Анджелес, США)	9	36	578 (511 чоловіків, 76 жінок)
X Олімпійські ігри 1936 р. (Берлін, Німеччина)	15	24	525 (492 чоловіки, 31 жінка)
XI Олімпійські ігри 1948 р. (Лондон, Велика Британія)	14	27	299 (252 чоловіки, 47 жінок)

Відсоткове співвідношення учасників конкурсів мистецтв до атлетів, які змагались в інших дисциплінах (видах спорту), в середньому, становило 9 %, найменшим воно було під час проведення Олімпійських ігор 1920 р. в Антверпені (Бельгія) – 0,5 % від загальної кількості учасників Ігор, найбільшим – у 1932 р. під час проведення Олімпійських ігор у Лос-Анджелесі (США) та становило 30 % від загальної кількості учасників змагань. При цьому, за кількістю учасників конкурсів мистецтв, у переважній кількості проведених Ігор Олімпіад, поступалися лише змаганням з легкої

атлетики та випереджали такі види спорту, як веслування академічне, бокс, плавання, боротьба, фехтування та інші, що користувались популярністю серед глядачів та спортсменів.

Аналіз складу учасників мистецьких олімпійських конкурсів дозволяє відзначити, що 89,6 % від усіх учасників конкурсів – були чоловіки, а 10,4 % від загальної кількості – жінки, що в свою чергу, відповідає загальній тенденції співвідношення учасників Ігор Олімпіад, де, в середньому, брало участь 93 % чоловіків та відповідно, 7 % – жінок.

У першому конкурсі мистецтв взяли участь 33 учасники з 12 країн світу. Особливістю проведення змагань серед митців у 1912 р. було те, що золоті нагороди були вручені у всіх номінаціях, срібло – лише в номінації «Скульптура», а бронзу не було вручено в жодній із номінацій. Фахівці пов'язують це з вимогливістю членів журі. Загалом нагороди здобули лише шість осіб (п'ять золотих та одну срібну). Найбільша кількість учасників була представлена у конкурсі «Архітектура» (табл. 4.3).

Таблиця 4.3

**Переможці та призери конкурсів мистецтв на Іграх V Олімпіади,
1912 р. (Стокгольм, Швеція)**

Категорія	Золото	Срібло	Бронза
Архітектура	Анрі Моно, Альфонс Лавер'є (Швейцарія) – архітектурний проект стадіону «Стадіон сучасної Олімпії на березі озера Леман»	не було присуджено	не було присуджено
Література	Георг Хохрод та Мартин Ешбах (П'єр де Кубертен) (Німеччина) – твір «Ода спорту»	не було присуджено	не було присуджено
Музика	Рікардо Барртелемі (Італія) – «Олімпійський тріумфальний марш»	не було присуджено	не було присуджено
Живопис	Джованні Пеллегрині (Італія) – полотно «Зимовий сорт»	не було присуджено	не було присуджено
Скульптура	Уолтер Уайенс (США) – скульптура «Американський рисак»	Жорж Дюбуа (Франція) – модель входу до сучасного стадіону	не було присуджено

Цього ж року, представляючи Німеччину під псевдонімом Георг Хохрод та Мартин Ешбах, в номінації «Література» золоту нагороду, випередивши шістьох конкурентів, виборов П'єр де Кубертен, ім'я якого стало відомо широким верствам громадськості лише через вісім років після самого конкурсу [343]. Відповідно до правил, роботи, представлені в цій номінації мали містити не більше 20 тисяч слів та супроводжуватися перекладом на французьку чи англійську мови. «Ода спорту» була представлена німецькою та французькою мовами.

У 1916 р. Олімпійські ігри через Першу світову війну не були проведені. Тому, наступними за хронологією проведення конкурсів мистецтв стали Олімпійські ігри 1920 р.

Аналіз офіційного звіту ОКОІ 1920 р. [404] дозволяє зазначити, що в розділі, присвяченому проведенню олімпійського конкурсу мистецтв, представлені лише імена переможців та призерів конкурсів в окремих номінаціях, а також загальна кількість їх учасників (табл. 4.4).

Таблиця 4.4

**Переможці та призери конкурсів мистецтв на Іграх VII Олімпіади,
1920 р. (Антверпен, Бельгія)**

Категорія	Золото	Срібло	Бронза
Архітектура	не було присуджено	Хольгер Сіндінг-Ларсен (Норвегія) – «Проект гімнастичної школи»	не було присуджено
Література	Нікола Раньєро (Італія) – «Олімпійські пісні»	Теодор Аяндер Кук (Велика Британія) – «Олімпійські ігри в Антверпені»	Морис Бладель (Бельгія) – «Хвала Богам»
Музика	Жорж Монье (Бельгія) – «Олімпійська музика»	Орест Ріва (Італія) – «Пісня тріумфу»	не було присуджено
Живопис	не було присуджено	Генрієтта Бросін де Поланскі (Франція) – «Стрибок»	Альфред Ост (Бельгія) – «Футболісти»
Скульптура	Альберик Коллін (Бельгія) – «Сила»	Симон Гуссен (Бельгія) – «Фігуристи»	Альфорнс де Купер (Бельгія) – «Штовхач ядра», «Бігун»

Найбільше інформації щодо мистецьких олімпійських конкурсів 1920 р. міститься у дослідженнях Річарда Стентона. Зокрема, у книзі про олімпійські конкурси мистецтв дослідник зміг визначити лише художників з 18 країн, роботи яких були представлені на Олімпійських іграх [437].

Аналіз інших літературних джерел, дозволяє говорити про обмежену інформацію щодо митців та їхні твори, представлені в програмі Олімпійських ігор 1920 р., на відміну від мистецьких конкурсів наступних років, для яких існують брошури зі списком учасників та їхніх робіт, деякі з фотографіями. Для Антверпена такого видання не було. Також невідомо, чи виставлялися конкурсні роботи митців, чи були вони представлені широкій громадськості.

Аналіз офіційного звіту Організаційного комітету Олімпійських ігор в Антверпені [404], дозволяє відзначити, що під час їх проведення відбулися дві художні виставки: одна – присвячена бельгійському мистецтву в період до 1830 року, інша – робота сучасних бельгійських художників. Фахівці припускають [360, 387], що на одній із таких виставок була і кімната з конкурсними роботами учасників олімпійських конкурсів мистецтв.

Дослідження свідчать, що для мистецьких творів, які були поданих на конкурс культури і мистецтв на Олімпійських іграх, які проходили у Парижі (Франція) у 1924 р., як і на попередніх Іграх, не було надруковано художнього каталогу. Єдина узагальнена інформація – Офіційний звіт про проведення Олімпійських ігор [405], в якому представлено лише імена учасників, переможців та призерів (табл. 4.5).

На Олімпійських іграх 1924 р., як і на попередніх Іграх Олімпіади 1920 р., програма конкурсів мистецтв передбачала п'ять номінацій без будь-яких подальших поділів на категорії: «Архітектура», «Література», «Музика», «Живопис» та «Скульптура». До складу журі конкурсів мистецтв Ігор VIII Олімпіади, серед інших, входили шведська письменниця, лауреат Нобелівської премії 1900 р. Сельма Лагерлеф, а також російський композитор, диригент і піаніст Ігор Стравінський, що підтверджує визнання

зазначених мистецьких змагань всесвітньо відомими представниками галузі мистецтв.

Таблиця 4.5

**Переможці та призери конкурсів мистецтв на Іграх VIII Олімпіади,
1924 р. (Париж, Франція)**

Категорія	Золото	Срібло	Бронза
Архітектура	не було присуджено	Альфред Хайош, Деже Лаубер (Угорщина) – «План стадіону»	Жульєн Медесин (Монако) – «Стадіон в Монте Карло»
Література	Гео Чарльз (Франція) – «Олімпійські ігри»	Йозеф Петерсен (Данія) – «Евріал»	Олівер Сент Джон Гогарті (Ірландія) – «Ода командним іграм»
		Дороті Маргарет (Велика Британія) – «Пісня м'яча»	Чарльз Антуан Гонне (Франція) – «Назустріч богу Олімпії»
Музика	не було присуджено	не було присуджено	не було присуджено
Живопис	Жан Якоб (Люксембург) – «Спортивне навчання» "Куточок", "Старт" і "Регбі"	Джон Йетс (Ірландія) – «Плавання»	Йоханес Герард Дідерік ван Хелл (Нідерланди) – «Фігуристи»
Скульптура	Константинос Дімитріадис (Греція) – «Фінський металник диску»	Френсіс Хельденштайн (Люксембург) – «В Олімпію»	Клод Лео Маску (Франція) – «7 спортивних медалей»
			Жан Рене Гоген (Данія) – «Боксер»

Виставка представлених робіт проходила у парижському Великому Палаці та проводилась Національною спілкою мистецтв. Як показує кількість поданих робіт (189), олімпійські конкурси мистецтв вперше набули значної популярності серед митців з різних країн світу.

Дослідження свідчать, що Організаційний комітет Олімпійських ігор 1928 року, які проходили в Амстердамі (Нідерланди), із значною ретельністю готувався до проведення конкурсів мистецтв. Зокрема, було сформовано два комітети: «робочий» та «консультативний»; були проведені інформаційні зустрічі з представниками різних голландських мистецьких організацій, налагоджені контакти Організаційного комітету Олімпійських ігор з

національними олімпійськими комітетами та мистецькими організаціями країн-учасниць олімпійського руху тощо.

Робочий комітет розробив конкурсні вимоги та пропозиції, що були опублікований п'ятьма мовами та направлені до національних олімпійських комітетів країн-учасниць олімпійського руху наприкінці липня 1928 р. (загалом було надруковано 700 французьких, 400 німецьких, 450 англійських, 200 іспанських та 400 голландських примірників). Цими мовами була надрукована реєстраційна форма та розроблений рекламний плакат конкурсів мистецтв, що входили до програми Олімпійських ігор.

Аналіз програми конкурсів мистецтв, включених до програми Ігор Олімпіади 1928 р., Амстердам (Нідерланди) [406], дозволяє відзначити, що їх особливістю було розширення традиційних п'яти номінацій до 13 підкатегорій: архітектура – дві підкатегорії, література – три, музика – три, живопис – три, скульптура – дві, що дозволяє говорити про розвиток зазначеного напрямку та зміну ставлення до його проведення, як серед організаторів Ігор Олімпіади, та і серед безпосередніх учасників (табл. 4.6).

Таблиця 4.6

**Переможці та призери конкурсів мистецтв на Іграх IX Олімпіади,
1928 р. (Амстердам, Нідерланди)**

Категорія	Золото	Срібло	Бронза
1	2	3	4
Архітектура: архітектурні проекти	Ян Вілс (Нідерланди) – «Олімпійський стадіон в Амстердамі»	Ейнар Міндеваль Расмусен (Данія) – «Басейн для плавання в Оллерупі»	Жак Ламбрет (Франція) – «Стадіон у Версалі»
містобудування	Адольф Хенсель (Німеччина) – «Стадіон в Нюрнберзі»	Жак Ламбрет (Франція) – «Стадіон в Версалі»	Макс Лоджер (Німеччина) – «Муніципальний парк в Гамбурзі»
Література: ліричні твори	Казимерж Вержинський (Польща) – «Олімпійський лавр»	Рудольф Георг Біндінг (Німеччина) – «Руководство для аматора»	Йоган Уелтзер (Данія) – «Симфонія героїка»

Продовження таблиці 4.6

1	2	3	4
драматичні твори	не було присуджено	Лауро де Бозіс (Італія) – «Ікар»	не було присуджено
епічні твори	Френц Мезо (Угорщина) – «Історія Олімпійських ігор»	Ернст Вайт (Німеччина) – «Боєць Орламунде»	Карл Шартен, Марго Шартен-Антінк (Нідерланди) – «Шут із Мареммені»
Музика: сольний та хоровий спів	не було присуджено	не було присуджено	не було присуджено
інструментальна музика	не було присуджено	не було присуджено	не було присуджено
оркестрова музика	не було присуджено	не було присуджено	Рудольф Симонсен (Данія) – «Симфонія № 2. Еллада»
Живопис: живопис	Ісаак Ізраель (Нідерланди) – «Вершник в червоному камзолі»	Лаура Найт (Велика Британія) – «Боксер»	Вальтер Клемм (Німеччина) – «Катання на ковзанах»
малюнки та акварелі	Жан Якобі (Люксембург) – «Регбі»	Олександр Віро (Франція) – «Футболіст»	Владислав Скочилас (Польща) – «Стрілок з луку»
графіка	Уільям Ньюзам Пріоа Ніколсон (Велика Британія) – «Цвітна гравюра на дереві, 12 видів спорту»	Карл Моос (Швейцарія) – «Легка атлетика, плакат»	Макс Фельдбауер (Німеччина) – «Поштовий вагон»
Скульптура статуї	Пауль Ландовські (Франція) – «Боксер»	Міло Мартін (Швейцарія) – «Спортсмен у спокої»	Рене Сінтеніс (Німеччина) – «Футболіст»
рельєфи та медалі	Едвін Грінауер (Австрія) – «Медаль»	Крістіан Йоханнес ван дер Хеф (Нідерланди) – «Медаль за Олімпійські ігри»	Едвін Шарфф (Німеччина) – «Спортивний знак»

За результатами проведення олімпійських конкурсів мистецтв Ігор ІХ Олімпіади було випущено художній каталог, в якому зазначалися імена та адреси художників, найменування їхніх творів були представлені за країнами, а потім за жанрами. Також, існував прайс-лист на мистецькі твори,

представлені у каталозі, щоб їх можна було придбати після виставки. Однак, цей список викликав істотне незадоволення членів МОК, оскільки порушував принцип аматорства в олімпійському спорті.

Офіційний звіт про проведення олімпійського конкурсу мистецтв у 1928 році [406] містить інформацію про: 651 заявку (1150 експонатів); 370 учасників (у тому числі 38 жінок) із 19 країн світу. Серед представлених конкурсних робіт були: 450 архітектурних моделей, малюнків та фотографій, серед яких 80 медалей; 255 скульптур та рельєфів; 450 картин, малюнків та графічних робіт; 40 літературних творів та 22 мелодії.

Дослідження дозволяють зазначити, що Оргкомітет Олімпійських ігор, що проходили у 1932 році у Лос-Анджелесі, США почав займатися організацією мистецьких конкурсів приблизно за три роки до проведення Олімпійських ігор. Член МОК Чарльз Шеррілл, був призначений головою комітету, який відповідав за ці події. Члени ОКОІ вважали, що змагання мають відбутися у тій самій формі, в якій вони проводилися у 1928 році в Амстердамі.

Аналіз статистичних даних [407] свідчить, що на участь в Олімпійських іграх 1932 року в Лос-Анджелесі вплинула світова економічна криза, що призвело до зменшення кількості команд та спортсменів, у той самий час, кількість представлених творів мистецтва значно зростає. Загалом змагання відбулись у дев'яти номінаціях, переможцям та призерам було вручено вісім золотих, дев'ять срібних і шість бронзових медалей (табл. 4.7).

Таблиця 4.7

**Переможці та призери конкурсів мистецтв на Іграх X Олімпіади,
1932 р (Лос-Анджелес, США)**

Категорія	Золото	Срібло	Бронза
1	2	3	4
Архітектура архітектурний дизайн	Густав Саакє, П'єр Монтено, П'єр Байї (Франція) – «Арена для бою биків»	Джон Рассел Поуп (США) – «Дизайн гімназії Пейна Уїтні»	Річард Конварж (Німеччина) – «План силезького іподрому»

Продовження таблиці 4.7

1	2	3	4
містобудування	Джон Хьюз (Велика Британія) – «План стадіону зі спортивно-оздоровчим комплексом для Ліверпуля»	Єнс Клемменсен (Данія) – «Дизайн для стадіону та громадського парку»	Андре Вебреке (Бельгія) – «Дизайн парку для марафону»
Література	Пауль Бауер (Німеччина) – «Канченджанга»	Джозеф Петерсон (Данія) – «Аргонавти»	не було присуджено
Музика	не було присуджено	Йозеф Сук (Чехія) – «В нове життя»	не було присуджено
Живопис живопис	Девід Валлін (Швеція) – «На пляжі Арілда»	Рут Бланше Кемстер Міллер (США) – «Боротьба»	не було присуджено
малюнки та акварелі	Лі Блер (США) – «Родео»	Персі Лео Кросбі (США) – «Джек-нож»	Герхард Вестерманн (Нідерланди) – «Вершник»
графіка	Йозеф Вебстер Голінкін (США) – «Ножиці»	Яніна Канарська (Польща) – «Лижники»	Йоахим Карш (Німеччина) – «Потік світу»
Скульптура статуї	Махори Макінтош Янг (США) – «Нокдаун»	Мельтиадес Манно (Угорщина) – «Боротьба»	Якуб Орловський (Чехія) – «Одісей»
рельєфи та медалі	Йозеф Клуковські (Польща) – «Спортивна скульптура II»	Фредерік Вільгельм Мак-Монніс (США) «Медаль Ліндберга»	Роберт Тейт-Маккензі (Канада) «Емблема атлета»

До складу журі конкурсів мистецтв Олімпійських ігор 1932 р. входили провідні фахівці – представники різних видів мистецтва. Так, членами журі з архітектури були Готтліб Еліель Саарінен – фінський архітектор і дизайнер, основоположник стилю модерн у фінській архітектурі, Артур Браун, Мирон Хант – американські архітектори; членами журі в конкурсах з літератури, музики, скульптури були знаменитий французький письменник Андре Моруа, американський піаніст, композитор і педагог Рубін Голдмарк, шведський скульптор Карл Міллі, знаменитий значною мірою своїми фонтанами. На виставці в Музеї історії, науки і мистецтва (поблизу від місця проведення спортивних змагань) були представлені 1100 експонатів художників з різних країн, серед яких: Австрія, Аргентина, Бельгія, Болгарія,

Велика Британія, Угорщина, Венесуела, Гватемала, Німеччина, Голландія, Данія, Ірландія, Іспанія, Італія, Канада, Латвія, Люксембург, Мексика, Норвегія, Перу, Польща, Румунія, Сальвадор, США, Туреччина, Уругвай, Франція, Чехословаччина, Швейцарія, Швеція, Японія. В цілому 384 000 відвідувачів подивилися виставку в Лос-Анджелесі, яка розташовувалась в Музеї історії, науки і мистецтва.

Аналіз особливостей проведення конкурсів мистецтв, що проходили на Іграх Олімпіади 1936 р. у Берліні (Німеччина) [408], дозволяє відзначити, що їх програма, у порівнянні з програмою мистецьких конкурсів, які проходили на Олімпійських іграх 1932 р. була розширена до 15 номінацій (табл. 4.8).

Таблиця 4.8

**Переможці та призери конкурсів мистецтв на Іграх XI Олімпіади,
1936 р. (Берлін, Німеччина)**

Категорія	Золото	Срібло	Бронза
1	2	3	4
Архітектура архітектурний дизайн	Герман Кутчера (Австрія) – «Лижний стадіон»	Вернер Марх (Німеччина) – «Олімпійський парк Райхшпортфельд»	Герман Штайгольцер, Герберт Кастінгер (Австрія) – «Спортивний центр у Відні»
містобудування	Вернер Марх, Волтер Марх (Німеччина) – «Олімпійський парк Райхшпортфельд»	Чарльз Даунінг Лей (США) – «Водний парк Брукліну»	Тео Нусбаум (Німеччина) – «Муніципальний центр планування та спорту в Кельні»
Література: ліричні твори	Франц Зондіген (Фелікс Дюнен) (Німеччина) – «Бігун»	Бруно Фатторі (Італія) – «Профіло Азуррі»	Ганс Стойбер (Австрія) – «Дискусія»
драматичні твори	не було присуджено	не було присуджено	не було присуджено
епічні твори	Урхо Кархумякі (Фінляндія) – «У вільній воді»	Вільгельм Емер (Німеччина) – «За вершину світу»	Ян Парандовський (Польща) – «Олімпійський диск»
Музика: сольний та хоровий спів	Пауль Хеффер (Німеччина) – «Олімпійська клятва»	Курт Томас (Німеччина) – «Олімпійська кантата, 1936 р.»	Харальд Генцмер (Німеччина) – «Бігун»

Продовження таблиці 4.8

1	2	3	4
інструментальна музика	не було присуджено	не було присуджено	не було присуджено
оркестрова музика	Вернер Егк (Німеччина) – «Олімпійська святкова музика»	Ліно Лівіабелла (Італія) – «Віктор»	Ярослав Кржичка (Чехословаччина) – «Гірська сюїта»
Живопис живопис	не було присуджено	Рудольф Айзенменгер (Австрія) – «Бігуни перед фінішем»	Рюджі Фуджіта (Японія) – «Хокей на льоду»
малюнки та акварелі	не було присуджено	Романо Дацці (Італія) – «Чотири ескізи для фресок»	Суяку Сузукі (Японія) – «Класичні скачки в Японії»
гравюри	не було присуджено	не було присуджено	не було присуджено
прикладна графіка	Алекс Діггельман (Швейцарія) – «Плакат Ароза І»	Альфред Йерль (Німеччина) – «Міжнародна автомобільна гонка на Авсі»	Станіслав Остоя-Хростовський (Польща) – «Сертифікат яхтингового клубу»
Скульптура статуї	Фарпі Віньолі (Італія) – «Іздовий двоколки»	Арно Бреккер (Німеччина) – «Спортсмен-десятиборець»	Стиг Бломберг (Швеція) – «Боротьба юнаків»
Медалі і значки	не було присуджено	Лучано Мерканте (Італія) – «Медалі»	Джозе Дюпон (Бельгія) – «Значок вершника»
рельєфи	Еміль Сутор (Німеччина) – «Бар'єрист»	Юзеф Клюковський (Польща) – «М'яч»	не було присуджено

Оргкомітет XI Олімпійських ігор 1936 р. також пропонував додати до конкурсу мистецтв такі номінації як танці, фільми, ковальська справа з золота та срібла, але жодна з цих пропозицій не була схвалена Міжнародним олімпійським комітетом. Єдиною зміною в умовах проведення олімпійських конкурсів митців було те, що музичні твори мали бути виконані безпосередньо під час Олімпійських ігор, на відміну від конкурсів попередніх років, коли учасникам було достатньо надіслати лише ноти конкурсного твору.

Істотною проблемою в організації мистецьких змагань під час проведення Олімпійських ігор 1936 р. було те, що значна кількість митців

відмовлялися виставляти роботи у нацистській Німеччині. Посилки та листи з конкурсними творами надходили до організаційного комітету берлінських Ігор вкрай повільно, тому терміни подання заявок для участі у зазначеному конкурсі були продовжені, щоб більше митців мали змогу надіслати свої роботи.

При цьому, узагальнення існуючого матеріалу свідчить, що олімпійський конкурс мистецтв 1936 р., незважаючи на початкові проблеми з організацією, був одним із найуспішніших за весь час проведення конкурсів. Протягом чотирьох виставкових тижнів понад 70000 людей відвідали виставку конкурсних робіт.

Істотною проблемою, що суперечила аматорській політиці розвитку олімпійського руху, проголошену МОК, виявилось те, що до олімпійського конкурсу мистецтв 1936 р. організаторами було випущено спеціалізований каталог, в якому було надано опис мистецьких робіт, а також оголошено їх вартість, а такі відомі діячі, як рейх-міністри Фрік, Геббельс та Руст, міністр освіти Італії та барон Морімура з Японії, придбали конкурсні роботи митців. Рейх, згідно з офіційним звітом, щедро організував переказ суми, реалізованої від продажу предметів мистецтва, без звичайних формальностей [408].

Професійним митцям було заборонено брати участь в олімпійських конкурсах мистецтв, дотримуючись правил, які регулювали спортивні події Ігор. Тому, можна стверджувати, що отримання прибутку від продажу конкурсних робіт митців, було однією зі складових, що сприяли виключенню цих змагань із програми Олімпійських ігор.

Олімпійські ігри 1940 р. та 1944 р. не проводились через II Світову війну, тому, наступними за хронологією, йдуть Олімпійські ігри 1948 р., проведені у Лондоні [409].

Художні роботи, надіслані на Олімпійські ігри 1948 року, виставлялись у семи галереях музею Вікторії та Альберту у Південному Кенсінгтоні. На

відміну від попередніх виставок олімпійських мистецтв, інтерес громадськості був досить низьким. Частково це пояснювалося відносно високою вартістю квитків (два шилінги) на експозиції конкурсних робіт.

Також можна відзначити, що програма олімпійських конкурсів мистецтв 1948 р. мала кілька змін порівняно з Олімпійськими іграми 1936 р. (табл. 4.9).

Таблиця 4.9

**Переможці та призери конкурсів мистецтв на Іграх XII Олімпіади,
1948 р. (Лондон, Велика Британія)**

Категорія	Золото	Срібло	Бронза
1	2	3	4
Архітектура архітектурний дизайн	Адольф Хох (Австрія) – «Лижний стрибок на Кобензлі»	Альфред Рінеш (Австрія) – «Центр водного спорту в Карінтії»	Ніле Олссон (Швеція) – «Водойма та спортивна зала Гетеборга»
містобудування	Ірво Ліндегрен (Фінляндія) – «Центр легкої атлетики у Варкаусі»	Вернер Шиндлер та Еді Кнупфер (Швейцарія) – «Швейцарський федеральний спортивний та гімнастичний центр»	Ільмарі Німеляйнен (Фінляндія) – «Атлетичний центр у Кемі»
Література: ліричні твори	Ейл Тинні (Фінляндія) – «Лавр Еллади»	Ернст ван Херден (Південно-Африканська республіка) – «Шість поем»	Гілберт Пруто (Франція) – «Ритм стадіону»
драматичні твори	не було присуджено	не було присуджено	не було присуджено
епічні твори	Джані Ступаріч (Італія) – «Грот»	Джозеф Петерсен (Данія) – «Олімпійський чемпіон»	Ева Фьолдерз (Угорщина) – «Криниця молоді»
Музика: вокал	не було присуджено	не було присуджено	Габріеле Біанкі (Італія) – «Олімпійський гімн»
інструментальна та камерна музика	не було присуджено	Джон Вайнцвейг (Канада) – «Дівертисменти для сольної флейти та струнних»	Серхіо Лаурічелла (Італія) – «Токата для фортепіано»
хор та оркестр	Збігнев Турський (Польща) – «Олімпійська симфонія»	Калерво Тукканен (Фінляндія) - «Злови Ведмеда»	Ерлінг Бренн (Данія) – «Сила»

Продовження таблиці 4.9

1	2	3	4
Живопис та графічне мистецтво живопис	Альфред Томсон (Велика Британія) – «Лондонські аматорські чемпіонати»	Джованні Страдоне (Італія) – «Пістолет»	Летітія Гамільтон (Ірландія) – «Гонки на мет-понті»
малюнки та акварелі	Альберт Декаріс (Франція) – «Басейн»	Джон Коплі (Велика Британія) – «Гравці в поло»	Вальтер Баттісс (ПАР) – «Приморський спорт»
Прикладне мистецтво та графіка	не було присуджено	Алекс Діггельман (Швейцарія) – «Чемпіонат світу з велоспорту»	Алекс Діггельман (Швейцарія) – «Чемпіонат світу з хокею на льоду»
Скульптура статуї	Густав Нордах (Швейцарія) – «Шанування Лінга»	Чінтамоні Кар (Велика Британія) – «Олень»	Хуберт Янцесс (Франція) – «Плавець»
Медалі і значки	не було присуджено	Оскар Тіеде (Австрія) – «Вісім спортивних табличок»	Едвін Грінауер (Австрія) – «Призовий веслярний трофей»
рельєфи	не було присуджено	не було присуджено	Розамунд Флетчер (Велика Британія) – «Кінець прихованого»

Аналіз статистичних даних дозволяє судити, що загалом на Олімпійських іграх 1912–1948 рр. в конкурсах мистецтв були розіграні 76 комплектів олімпійських нагород – 8,1 % від загальної кількості медалей, які в той час були розіграні на Іграх Олімпіад.

Олімпійськими нагородами було відзначено 147 робіт, авторами яких були учасники з 23 країн світу. Двоє конкурсантів отримали по три олімпійські нагороди: представник Швеції Алекс Вальтер Діггельман, який на Олімпійських іграх 1936 р. здобув золоту, а у 1948 р. виборов срібну та бронзову нагороди у номінації «Графічні твори» та датчанин Джозеф Петерсен, який на Олімпійських іграх 1924, 1932 та 1948 рр. здобував срібні нагороди в номінації «Література».

При цьому (рис. 4.3), варто відмітити істотну перевагу серед переможців та призерів олімпійських конкурсів мистецтв представників

Європейського континенту – 85 % від усіх учасників, які отримали нагороди в зазначених конкурсах.

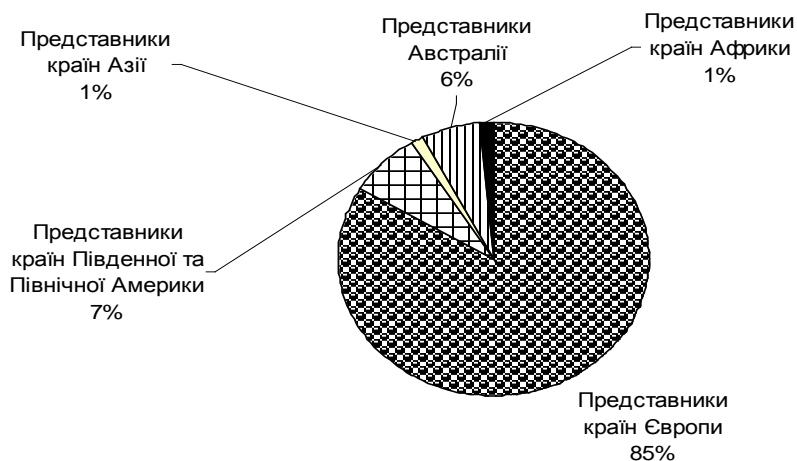


Рис. 4.3. Співвідношення переможців та призерів конкурсів мистецтв, що входили до програм Олімпійських ігор 1912–1948 рр.

Перевагу європейців на мистецьких олімпійських конкурсах можна пов'язати не стільки з якістю представлених робіт, скільки з європейсько орієнтованим характером суддівства та незрозумілістю творів східного та західного мистецтва як глядачам, так і більшістю членів журі. Фахівці зазначають, що такий підхід становив серйозну проблему для організації та проведення конкурсів мистецтв на Олімпійських іграх [34, 360, 373, 384, 437]. Однак, найістотнішою проблемою проведення цих конкурсів був професіоналізм митців, що суперечило принципу аматорства, дотримання якого було одним із основних критеріїв допуску до участі в Олімпійських іграх того часу [435, 439].

Аналіз програми олімпійських конкурсів мистецтв дозволяє зазначити, що на Іграх VII Олімпіади в Антверпені мистецькі змагання входили до офіційної програми, хоча мали, скоріш характер паралельного заходу, не привертаючи значної уваги громадськості. З Ігор 1920 р. в олімпійських

мистецьких конкурсах не тільки беруть участь, а й здобувають нагороди жінки – французька Генрієтта Броніс де Поланскі в номінації «Живопис» здобула «срібло», «золото» того року в цій номінації не було присуджено (у конкурсах мистецтв не було розподілу на чоловічі та жіночі дисципліни; чоловіки разом із жінками змагались у відповідних номінаціях).

Конкурс мистецтв, що проходив в рамках Ігор VIII Олімпіади, зібрав 189 учасників; на суд журі у п'яти номінаціях було представлено 190 робіт, пов'язаних зі спортивною тематикою. Під час проведення музичного конкурсу організатори зіткнулись з проблемою: до складу журі входив видатний російський композитор Ігор Стравінський, який доволі прискіпливо ставився до творів конкурсантів. Тому, у 1920 р. жоден з учасників в номінації «Музика» не отримав нагород [34].

Як свідчать результати досліджень, враховуючи зростаючу популярність конкурсу мистецтв та різноманіття представлених робіт, програма «п'ятиборства муз» на Олімпійських іграх 1928 р., що проходили в Амстердамі, була розширена з 5 до 13 номінацій. Так, номінація «Архітектура» була поділена на «Архітектурний дизайн» та «Архітектурні проєкти»; «Література» – розділена на «Лірику», «Драму» та «Епос»; «Музика» – на «Соло та хор», «Оркестр» та «Інструментальну музику»; «Живопис» – на «Живопис», «Малюнки та акварелі» і «Графіку»; «Скульптура» – на «Статуї» та «Рельєфи і медалі».

Віддаленість Лос-Анжелесу від Європейського континенту, велика депресія, що панувала того часу у суспільстві, призвели до зменшення кількості номінацій в конкурсі мистецтв, який проходив в рамках Олімпійських ігор 1932 р. до дев'яти, зокрема, змагання з «Літератури» та «Музики» проходили лише в одній номінації. До того ж, у змаганнях з музики золоті та бронзові нагороди знову не були присудженими, а в конкурсі літераторів не було бронзових призерів.

Дослідження дозволяють зазначити, що на Олімпійських іграх 1936 р., які проходили у Берліні нагороди розігрувались у 15 номінаціях, однак кількість учасників мистецьких конкурсів, у порівнянні з попередніми Олімпійськими іграми, зменшилась. Нагороди в номінаціях «Драма», «Інструментальна музика» та «Графіка» не були присудженими. Однак, на відміну від інших міст-організаторів Олімпійських ігор, конкурс мистецтв, організований Оргкомітетом Берлінських Олімпійських ігор мав значний розмах. Так, в рамках, так званих «нацистських ігор» було влаштовано культурний фестиваль на якому, як зазначено в офіційному бюлетені Ігор [408], була запроваджена амбітна рекламна кампанія, що полягала у висвітленні здобутків митців шляхом організації виставок, друк численних статей у фахових і повсякденних виданнях, а також проведення тематичних радіо-лекцій.

Коли проведення Олімпійських ігор було відновлено після Другої світової війни, організаторам вдалося включити конкурс мистецтв до програми змагань. На Олімпійських іграх що проходили у Лондоні в 1948 р. митці боролися за олімпійські нагороди у 14 номінаціях. В номінації «Драма» олімпійські нагороди не були розіграні, переможцям було вручено почесні дипломи. Після завершення конкурсу мистецтв Британський комітет образотворчих мистецтв, створений з нагоди Ігор, склав звіт, у який увійшли пропозиції присяжних для майбутніх учасників мистецьких конкурсів [396]. У звіті також було зазначено, що «інтерес до виставок міг би бути більшим, якби вони були більш тісно пов'язані з безпосередніми подіями Ігор, та якби в пресі була організована інтенсивніша кампанія щодо висвітлення мистецьких заходів Ігор» .

Аналіз програми проведення мистецьких конкурсів дозволяє судити, що правила та параметри їх проведення через труднощі у визначенні єдиних вимог до претендентів на нагороди від Ігор до Ігор істотно змінювалися.

Крім того, навіть самі п'ять номінацій, що становили основу «п'ятиборства муз» поступово перетворилися в довгий список підкатегорій.

Істотною проблемою була постановка теми роботи, поданої на олімпійський конкурс мистецтв. Судді та фахівці гаряче сперечалися, чи слід обмежити тематику мистецьких робіт лише темою «спорт». Спочатку спортивна тематика була обов'язковою для конкурсної роботи, однак, лише в номінації «Архітектура», де мав бути представлений дизайн спортивних споруд це питання, з часом, не стало одним з найгостріших.

Дослідження свідчать, що більшість суддів і конкурсантів були представниками європейського континенту. Тому, характер конкурсу був «європейсько орієнтований», проблема полягала у тому, що твори «західного мистецтва» майже не сприймалися членам журі та не отримували нагород.

Істотною проблемою було і транспортування творів мистецтв.

Проведені дослідження дозволили виділити й інші проблеми організації та проведення конкурсів мистецтв, що входили до програм Олімпійських ігор:

- переважна більшість НОКів цілковито ігнорувало конкурси мистецтв; у більшості офіційних звітів Оргкомітетів Ігор мистецьким конкурсам відведено декілька абзаців;
- відсутність міжнародної організації, що опікується проблемами учасників мистецьких змагань та стимулює їх участь в Олімпійських іграх;
- частина членів МОК вважали спорт неприйнятною темою для мистецтва;
- значна кількість учасників конкурсів мистецтв не з'являлася на Іграх; деякі переможці не були поінформовані про їхній успіх до того, як не отримали нагороди;
- у деяких дисциплінах/номінаціях рівень представлених творів вважався суддями змагань настільки низьким, що медалі не були вручені;
- конкурси ніколи не приваблювали найвідоміших митців того періоду;

– значна кількість творів, представлених для участі в олімпійських змаганнях були доволі опосередковано пов'язані зі спортом.

Однак, найсерйознішою з усіх проблем виявилось питання професіоналізму, який того часу був категорично забороненим в олімпійському русі. Відповідно до положень Олімпійської хартії МОК, якщо учасник змагань отримував фінансову винагороду за свою діяльність, він не мав права брати участь у змаганнях Олімпійських ігор. Проблема полягала у тому, що майже всі митці, які брали участь в олімпійських конкурсах мистецтв були професіоналами у своїй відданості власному покликанню. Члени МОК розуміли, що наполегливість у вирішенні питання участі в цих конкурсах лише аматорів істотно зменшить, як якість представлених робіт, так і інтерес до них. У той час, як самі змагання мали бути організовані як подія, що надихатиме на обговорення і просування гуманістичного потенціалу олімпійського спорту.

Незважаючи на певну популярність конкурсів мистецтв серед різних верств громадськості, в 1949 р. на сесії МОК було підняте питання про професійний статус переважної більшості конкурсантів, які займалися мистецтвом за гроші, що суперечило аматорському статусу учасників Олімпійських ігор. У результаті було вирішено замінити конкурси мистецтв виставками, без нагородження митців медалями.

Так, з 1952 року конкурси культури та мистецтв за рішенням МОК були виключені з програми Олімпійських ігор, а на їх зміну прийшли олімпійські культурні фестивалі.

4.2.2. Олімпійські фестивалі культури та мистецтв, культурні олімпіади, що проводяться містами-організаторами Олімпійських ігор: особливості організації та проведення. Перший офіційний фестиваль олімпійських мистецтв відбувся в рамках проведення Ігор XVI Олімпіади 1956 р. у Мельбурні (Австралія) [360]. Фестиваль проходив у двох напрямках:

один – з образотворчого мистецтва та літератури, другий – з музики та драми. Виставки та концерти організовувались одночасно протягом декількох тижнів. До та під час проведення Олімпійських ігор були представлені експозиції творів мистецтв на спортивну тематику, а також відбулись виступи як місцевих, так і іноземних артистів.

По завершенню Олімпійських ігор організатори підготували спеціальне видання, в якому йшлося про фестиваль мистецтв під час австралійських Олімпійських ігор, в якому було представлено керівництво з проведення зазначених заходів, наведені коментарі фахівців, які працювали над його організацією, а також надано характеристику розвитку та особливостям мистецтв в Австралії. Офіційний звіт, представлений Організаційним комітетом Олімпійських ігор у Мельбурні містив висновок, що «від конкуренції до Фестивалю отримав широке схвалення різних соціальних верств, так як Фестиваль дав змогу кращим чином висвітлити як національні особливості, так і культурні здобутки Австралії» [361].

Аналіз змісту та спрямованості програм олімпійських фестивалів культури та мистецтв, що відбувались у термінах підготовки та проведення наступних Олімпійських ігор дозволяє зазначити, що після Олімпійських ігор у Мельбурні міста-господарі мали дуже різні підходи до організації фестивалей: в термінах проведення заходів, тематиці, змісті, організаційних умовах тощо. При цьому, незважаючи на зміну формату проведення Конкурсів мистецтв, більшість Організаційних комітетів Олімпійських ігор зіткнулися з тими ж проблемами в їх проведенні, що й організатори Олімпійських ігор 1912–1948 рр. Це свідчить, що перехід від конкурсів мистецтв, до виставок та фестивалів не збільшив інформованість, як членів національних олімпійських комітетів, спортсменів, глядачів, так і представників інших соціальних верств світової спільноти до проведення подібних заходів та істотно не сприяв єднанню мистецтва з олімпійським спортом.

Як зазначають фахівці [34, 356, 358], однією з причин проблеми низької популярності мистецьких фестивалей, що проходили в рамках Олімпійських ігор, було те, що організатори Олімпійських ігор ґрунтовно не вивчали й не аналізували досвід попередників, зокрема, питання, що неодноразово висвітлювались в офіційних звітах про проведення конкурсів мистецтв на попередніх Олімпійських ігор. Дослідження дозволяють судити, що поглиблення цієї проблеми багато в чому було пов'язане і з відсутністю єдиної міжнародної організації, подібної до міжнародних спортивних федерацій, що була б здатна координувати та підтримувати олімпійські мистецькі ініціативи. Саме це можна розглядати як причину того, що еволюція культурних програм Олімпійських ігор була настільки змінною і нестійкою з моменту їх походження.

Незважаючи на виділені проблеми, міста-організатори наступних Олімпійських ігор, зокрема Олімпійських ігор 1968 р. (Мехіко, Мексика) та 1972 р. (Мюнхен, Німеччина), ставали все більш і більш амбітними в проведенні Фестивалів мистецтв, поступово «вирівнюючи» їх з іншими питаннями «порядку денного». Як свідчать дослідження, цьому сприяло прагнення представників міста-господаря Ігор до розширення глядацької аудиторії, зростаюча після Другої світової війни популярність олімпійського спорту, а також доцільність вирішення актуальних, для того часу питань, міжнародного просвітництва світової громадськості, її доступу та включення у спортивні події. Цей процес став ще більш очевидним у 1980–1990 рр. та був пов'язаним із вдосконаленням міських стратегій побудови культурної політики та збільшенням місцевих ініціатив популяризації національної культури під час спортивних подій, серед яких Олімпійські ігри відігравали центральну роль.

Дослідження свідчать, що процес розвитку концепції олімпійського культурного програмування досяг піку під час підготовки та проведення Олімпійських ігор 1992 р. у Барселоні (Іспанія). Підтвердження цьому можна

знайти в документах ОКОІ, зокрема, у першій, розробленій спеціально з цього приводу, програмі культурно-освітніх заходів, запланованих в рамках підготовки та проведення Олімпійських ігор [410].

Фахівці відзначають, що Барселона встановила новий прецедент, створивши модель Культурної Олімпіади [274, 426, 358]. Програма культурних свят була розписана на чотири роки, що передували Іграм, починаючи з закриття Олімпійських ігор 1998 р., що проходили в Сеулі (Республіка Корея). Цей амбітний проєкт можна пояснити, посилаючись на стратегічний намір організаторів використати Ігри Олімпіади як, для поліпшення міської інфраструктури Барселони так і для сприяння проєкції національної культури далеко за межі суто спортивних подій, що відбуваються протягом 16 змагальних днів Олімпійських ігор.

Формат «чотири роки» був витриманий усіма містами-організаторами наступних Олімпійських ігор, починаючи з XXVI Ігор Олімпіади, що проходили в Атланті (США), у 1996 р. до XXIII зимових Олімпійських ігор 2018 р., що відбувались у Пхьончхані (Республіка Корея).

Культурна Олімпіада 1996 р. передбачала проведення низки тематичних виставок та концертів у різних країнах світу [411].

Культурна Олімпіада XXVII Олімпійських ігор 2000 року, що проходили в Сіднеї, відбулась під знаком культури корінних народів Австралії. Кожен рік чотирирічного фестивалю отримав власну тематику [412].

Перший рік – проходив під назвою «Фестиваль мрії» та був присвячений мистецтву аборигенів Австралії, другий рік проходив під назвою «Перетворення» та присвячувався історії освоєння і заселення Австралії. Третій рік мав назву «Входячи в світ» та був покликаний показати світові сучасне мистецтво Австралії, і особливо те, яке місце у сучасному австралійському мистецтві посідає творчість корінних народів. Четвертий (олімпійський) рік отримав назву «Гавань життя», в основі проведення

численних заходів якого лежало прагнення показати гуманістичну сутність мистецтва у всіх його проявах.

«Етнічна тематика», що демонструвала культурні особливості та традиції штату Юта, була представлена і в програмі Культурної Олімпіади зимових Олімпійських ігор, що проходили у столиці штату – місті Солт-Лейк-Сіті у 2002 р. Під знаком культури корінних народів пройшла і Культурна Олімпіада зимових Олімпійських ігор у Ванкувері в 2010 р, центральною темою якої стало мистецтво індіанців.

Концепція Культурної олімпіади ХХІХ Олімпійських ігор 2004 р. що проходили в Афінах, була спрямована на представлення давньогрецької спадщини як колиски європейської цивілізації та батьківщини Олімпійських ігор [421]. Культурна олімпіада, незважаючи на численні фінансові проблеми та організаційні труднощі, використовувалась організаторами як платформа для демонстрації стародавніх олімпійських традицій та ритуалів, а також вираження права власності на Олімпійські ігри, які не можуть належати жодній іншій країні. Також, в Афінах було створено Фонд Культурної Олімпіади – орган, що мав здійснювати координацію культурних програм Олімпійських ігор так само, як МОК координує спортивну програму. Однак, на сьогодні роль цього фонду залишається чітко не визначеною.

Культурна олімпіада ХХ зимових Олімпійських ігор, що проходили в Турині (Італія) у 2006 р. передбачала реалізацію 54 культурних програм, проведення понад 200 культурних заходів, присвячених різним епохам у розвитку культури Італії – від Стародавнього Риму до сучасного авангарду [101]. Так, було проведено фестиваль вуличних мистецтв «Олімпійські ночі», концерти, світлове шоу в Турині; створено безліч тематичних інсталяцій; в музеях активізувалась екскурсійна робота, було створено окремі виставкові зали тощо.

Зберігаючи традиційний підхід до організації чотирирічної культурної олімпіади, Оргкомітетом ХХІХ Олімпійських ігор, що проходили в Пекіні

(Китай) у 2008 р., з метою реалізації одного з основоположних принципів Олімпійської хартії: поєднання спорту, культури і освіти, було започатковано традицію проведення пересувних виставок «Скульптура і олімпізм». Так, 2005 р., на пропозицію взяти участь у зазначеній виставці, відгукнулися митці з 90 країн світу з п'яти континентів. З 2433 проєктів організаторами було відібрано 270 кращих робіт авторів з 25 країн світу. Виставка «Скульптура і олімпізм» була продемонстрована у 28 містах 25 країн світу, в тому числі в Барселоні, Сеулі, Токію, Лос-Анджелесі, Римі, Лондоні, Чикаго, що дозволяє говорити про усвідомлення представниками організаційних комітетів Олімпійських ігор ролі мистецтва у розвитку сучасного олімпійського руху.

Культурна олімпіада Олімпійських ігор, що проходили у Лондоні у 2012 р., на думку фахівців [360], вважається найефективнішою щодо поєднання спорту та мистецтва, розпочалася наприкінці вересня 2008 року та включала низку міжнародних заходів.

Фіналом культурної олімпіади 2012 року був масштабний мистецький фестиваль, який проводився протягом двох з половиною місяців (місяць до відкриття Олімпійських ігор до кінця Паралімпійських ігор). Культурна олімпіада і фестиваль проводилися по всій країні, і, як повідомлялося, в них взяли участь 43,4 мільйона чоловік (табл. 4.10).

Однак, як відзначали організатори Олімпійських ігор 2012 р., досягти успіху у реалізації культурно-освітніх проєктів було непросто. Причиною було те, що на початку роботи Організаційного комітету Олімпійських ігор важливість культурно-освітніх заходів та доцільність розробки концепції цього питання, не була повністю усвідомлена організаторами Ігор, у той час як бізнес-установи, волонтерські організації почали реалізовувати власні індивідуальні проєкти, змістовність та послідовність яких була неузгодженою.

Таблиця 4.10

Статистичні показники Культурної Олімпіади 2012 р.

Показник	Статистичні дані
Тривалість	Вересень 2008 – вересень 2012 (Олімпійський фестиваль 2012: 21 червня – 9 вересня 2012)
Кількість учасників	43,4 мільйона чоловік (з яких 39,8 мільйона взяли участь у безкоштовних заходах; а 25,8 мільйона – у заходах, що були проведені за межами Лондона)
Загальний бюджет	126,6 мільйона фунтів
Загальна кількість заходів	117717 заходів (з яких 33631 були проведені в рамках Олімпійських ігор 2012 року в Лондоні)
Загальна кількість митців	40464 учасника з 204 країн представники яких брали участь в Олімпійських іграх (в тому числі 25000 представників країни-господарки Ігор; 6160 молодих митців, які тільки розпочинають творчу кар'єру; 806 митців з обмеженими можливостями)
Місця проведення заходів	Понад 1000 місць по всій Великій Британії
Висвітлення засобами масової інформації	165 годин радіопередач Бі-бі-сі, репортажі у 5700 газетах Великобританії, 364 випадки зарубіжного висвітлення в ЗМІ 38 країн

Через два роки після створення Організаційного комітету Олімпійських ігор, що мали відбутися в Лондоні у 2012 р., організаторами було визнано необхідність заснування в структурі ОКОІ певного підрозділу, який би займався питаннями реалізації культурно-освітніх проєктів, зокрема, було обрано «правління культурної олімпіади». Діяльність зазначеної групи дозволила не лише налагодити взаємодію з організаторами проєктів, які вже реалізовувались, а й розпочати нові. Значну роль в реалізації проєктів Культурної олімпіади відіграли Рада з питань мистецтва Великої Британії та департамент з культури міста Лондона.

Незважаючи на позитивну динаміку Олімпійських фестивалів мистецтв, дослідження дозволяють відзначити проблематичний характер організації культурно-освітніх заходів в рамках підготовки до проведення Олімпійських ігор 2016 р., що відбулися в Ріо-де-Жанейро. Формально реалізація мистецьких ініціатив розпочалася ще під час Олімпійських ігор в Лондоні – коли в рамках спеціально організованих Організаційним комітетом Ігор 2012 р. заходів були представлені твори бразильських митців та роботи, що відображали особливості національної культури Бразилії. Однак оргкомітет Ігор XXXI Олімпіади мав істотні проблеми з їх проведенням, що, в свою чергу, поставило на другий план культурно-освітні заходи. При цьому, деякі культурно-освітні проєкти все ж таки були успішно реалізовані: розробка екскурсійних маршрутів, діяльність міжнародних шкіл-партнерів, впровадження олімпійської освіти в освітній процес закладів загальної середньої освіти Ріо-де-Жанейро та ін. До того ж, у 2014 р. у місті відбувся Чемпіонат світу з футболу, що також сприяло популяризації крізь спортивні події національної культури та місцевих традицій у світовому просторі.

Чотирирічна Культурна олімпіада, що відбувається в рамках підготовки до проведення XXXII Олімпійських ігор у 2020 р. за задумом організаторів складається з чотирьох частин:

- культурно-освітні проєкти у різних містах Японії;
- ніппон-фестиваль – передбачає низку заходів, спрямованих на популяризацію культури та традицій країни-господарки Олімпійських ігор в період заселення учасників Ігор в олімпійське селище, а також безпосередньо в період проведення Олімпійських та Паралімпійських ігор;
- низка фестивалів у Токіо, мета яких продемонструвати «силу мистецтва» в місті-організаторі Олімпійських ігор;
- «Спадщина 2020» – складається з двох частин: планування заходів, які спрямовані на популяризацію культури та традицій Японії після

завершення Олімпійських ігор, а також – планування заходів спрямованих на збереження надбань Культурної олімпіади 2020 р. та популяризація їх серед мешканців країни та іноземців.

Особливість токійської Культурної олімпіади полягає в тому, що вона, передусім, спрямована на популяризацію традицій країни серед японської молоді, що, за задумом організаторів, дозволить молодому поколінню усвідомити «святість традиційної японської культури», тобто, в першу чергу Японія має бути представлена саме японцям, і вже потім іншому світу.

Дослідження свідчать, що відмінністю токійської Культурної олімпіади є те, що вона має яскраво виражену національну спрямованість. Низка фестивалів проходить в Японії задля того, щоб сприяти відновленню національних традицій, розвитку патріотизму серед місцевого населення; в тому числі, організатори намагаються залучити до культурно-освітніх заходів і японців, які проживають за межами країни.

Дослідження розвитку олімпійського руху дозволяє виділити і тенденцію спрямовану на популяризацію культури країн Азії серед інших країн світової спільноти. Це пов'язано з організацією та проведенням Олімпійських ігор в Кореї, Японії та Китаї.

Узагальнення інформації, представленої в офіційних звітах міст-господарів Олімпійських ігор щодо проблеми планування та проведення олімпійських фестивалів мистецтв та культурних олімпіад дозволяє зазначити, що кожен Оргкомітет Ігор мав власний підхід до постановки завдань та змісту культурно-освітніх заходів [396, 401–412]. Відповідно управління їх підготовкою та проведенням здійснювалось у різних форматах.

Дослідження дають можливість виділити централізований та децентралізований формати проведення Культурних олімпіад. Однак у складних системах, якими є діяльність Організаційних комітетів Олімпійських ігор, що функціонують у містах-господарях олімпійських змагань, управління, як правило, можна віднести до проміжного типу;

ступінь централізації знаходиться між двома крайніми випадками чисто централізованого та децентралізованого управління та різною мірою наближена до одного чи іншого «полюсу».

Умовно централізоване управління мало місце, коли за культурну програму відповідав Організаційний комітет Олімпійських ігор. Яскравим прикладом такого підходу є діяльність ОКОІ 1968 р., 1972 р., 1988 р., 2000 р., 2014 р. які, відповідно, відбулись у Мехіко, Мюнхені, Сеулі, Сідней та Лондоні.

Централізоване управління до організації культурних олімпіад передбачало реалізацію всіх процесів управління шляхом організації та проведення культурно-освітніх заходів єдиним органом управління, який базується на завданнях, що ставило місто-господар Олімпійських ігор, розробляв стратегію, збирав інформацію про стан всіх об'єктів управління, здійснював її обробку та призначав власну керуючу команду для кожного об'єкта управління (табл. 4.11).

У дослідженнях встановлено ще один підхід до організації централізованого управління – запровадження «приватного управління». Приклади такого підходу – проведення Олімпійських ігор в Лос-Анджелесі (1984 р.) та Атланті (1996 р.). Організаційні комітети Олімпійських ігор, що проходили в США, працювали як приватні компанії. Їх культурні відділи найняли зі спеціальних агентств співпродюсерів, завданням яких була розробка концепції та організація культурно-освітніх олімпійських фестивалів.

Слід зазначити, що у такій структурі зберігаються всі якості та особливості принципу централізованого управління, а саме, керуючий вплив на об'єкт управління здійснюється на основі інформації про стан всієї сукупності об'єктів. Однак на відміну від повністю централізованої структури такий підхід не передбачає чітку локалізацію в єдиному керуючому органі.

Таблиця 4.11

**Переваги та недоліки централізованого підходу до організації
культурних олімпіад**

Переваги централізованого підходу	Недоліки централізованого підходу
<ul style="list-style-type: none"> – можливість реалізації глобально-оптимального управління проведенням культурно-освітніх заходів в цілому, оскільки кожний керуючий вплив здійснюється на підставі всієї інформації про систему; – відносно проста реалізація процесів інформаційної взаємодії керівників різних проєктів культурно-освітніх заходів; – виключення (в загальному вигляді) необхідності у підготовці та узгодженні проміжних результатів процесів управління; – легке здійснення коригування завдань, що мають бути реалізовані та процесів, що відбуваються; можливість внесення оперативних змін 	<ul style="list-style-type: none"> – необхідність для органу управління збирати та обробляти надзвичайно великий обсяг інформації; – високі вимоги до надійності всіх елементів (структурних підрозділів) забезпечення організації та проведення фестивалів, тому що неякісна робота одного з елементів призведе до зниження ефективності реалізації культурно-освітньої програми загалом; – високі вимоги до здійснення контролю та зв'язку, що обумовлюються територіальною розрізненістю об'єктів управління

Аналіз такого підходу до управління культурно-освітньою складовою Олімпійських ігор містами їх господарями свідчить, що основними перевагами є такі: зниження вимог до функціональності кожного керуючого органу без зниження якості управління та узгодженість дій представників різних об'єктів управління.

До недоліків слід віднести: складність синхронізації процесів обміну інформацією; труднощі у коригуванні дій об'єктів управління; високу, порівняно з чисто централізованим підходом, собівартість здійснення управління.

«Децентралізоване» або «змішане» управління, що припускає розподіл функцій управління між окремими елементами складної системи, мало місце, коли «олімпійські культурні обов'язки» були зобов'язанням як Організаційного комітету Олімпійських ігор так і його партнерів – приватних та державних установ. Такий підхід характерний для Ігор в Монреалі (1976 р.), де у канадських провінціях займалися проектуванням програм мистецтв, у той час, як відділ культури ОКОІ курирував логістику. У Барселоні (1992 р.) діяла спеціальна організація, створена для підготовки та проведення культурної програми – «Олімпіада. Культура. Освіта. Мистецтво» (OCSA). Ця установа була «відокремленою» з власними функціями у структурі ОКОІ, і водночас представляла адміністративний комітет, що безпосередньо був підпорядкований державним органам управління.

На основі досліджень слід зазначити, що побудова системи з таким підходом до управління олімпійськими фестивалями мистецтв можлива тільки у разі незалежності об'єктів управління за матеріальними, енергетичними, інформаційними та іншим ресурсами. Фактично децентралізована структура становить сукупність декількох незалежних систем, кожна з яких має свою інформаційну, алгоритмічну, технічну та інші бази. Децентралізоване управління є незалежним від багатьох недоліків централізованого управління. Однак, дослідження дозволяють відзначити, що порівняно з централізованим у децентралізованого управління існують очевидні недоліки (табл. 4.12).

Подальшим кроком нашого дослідження було визначення спільних рис у підходах до управління підготовкою та проведенням олімпійських фестивалів мистецтв містами їх господарями, зокрема, щодо подібних дій в напрямку планування, організації та використання ресурсів для успішного досягнення цілей та реалізації завдань фестивалю.

Таблиця 4.12

**Переваги та недоліки централізованого підходу до організації
культурних олімпіад**

Переваги децентралізованого підходу	Недоліки децентралізованого підходу
<ul style="list-style-type: none"> – можливість реалізації різних підходів до планування та управління проведенням культурно-освітніх заходів; – для здійснення керуючого впливу на кожен об'єкт необхідна інформація лише про стан цього об'єкта і необов'язкова – про стан інших об'єктів 	<ul style="list-style-type: none"> – різниця у підходах до здійснення управління при однакових об'єктах управління; – більш висока вартість системи управління; – децентралізація може призвести до зниження якості управління

Слід зазначити, що кожний фестиваль становив певний проєкт, а саме обмежений часовими рамками процес, що мав визначений початок та кінець, він здійснювався для реалізації унікальних цілей та завдань, зазвичай, щоб привести до вигідних місту-господарю змін. Досягнення цілей та виконання завдань проєкту відбувалось з певними обмеженнями, основними з яких були: межі та зміст проєкту, час, бюджет. У загальному вигляді планування та реалізація проєкту відбувалась у п'ять етапів: ініціювання, планування та розробка, виконання та впровадження, моніторинг та контроль, завершення.

4.2.3. Культурно-освітні програми міст-організаторів Олімпійських ігор: стратегія планування. Олімпійські ігри – визнана світовою спільнотою наймасштабнішою соціальною мега-подією, до трансляції якої залучається найбільша кількість засобів масової інформації зі всього світу. Як спортивні змагання Олімпійські ігри є культурним феноменом, історія якого налічує понад 100 років; цей феномен розвивається за підтримки глобальної мережі організацій спортивної, освітньої та міжкультурної компетенцій, феноменом, що позиціонує себе як рух і прагне сприяти розвитку олімпізму як «філософії життя» на чолі з Міжнародним

олімпійським комітетом. Однак, сучасні Олімпійські ігри також охоплюють і період у понад 100 років олімпійського культурного та художнього програмування, і саме цей досвід відіграє істотну роль у його розвитку та сприяє висвітленню культурної та соціальної політики міст-організаторів Олімпійських ігор, країн де відбуваються Ігри, сприяє збереженню ціннісного потенціалу олімпійського руху [360, 385].

Як зазначає Б. Гарсія [358, 361], події Олімпійських ігор є не лише хорошим рекламним інструментом для локального впровадження місцевих традицій, зростання національної самосвідомості та патріотизму серед місцевого населення, а й ефективним засобом для реалізації культурних та навіть політичних стратегій держави загалом.

Дослідження свідчать, що культурні цінності та символи, які представляють місто-організатор Олімпійських ігор як господаря певної культури та традицій, зазвичай, розглядаються у двох різних інтерпретаціях – місцевій та міжнародній.

Так, для визначення та прийняття певного набору місцевих культурних цінностей, що будуть використані в рамках реалізації культурно-освітньої складової Олімпійських ігор, потрібен складний процес взаємодії між впливовими представниками установ міста-господаря. Як правило, це – обов'язок ОКОІ, органів державного управління, приватних корпорацій та політичних і громадських груп. Головна мета цього етапу – узагальнення політичних та культурних особливостей країни-господаря, визначення елементів, якими буде представлено місцевий колорит, елементів, які знайомі місцевому співтовариству і легко зрозумілі для іноземців. Проте, як тільки місцеві домовленості буде досягнуто, перетворення цих елементів у глобальні заходи вимагає участі в цьому процесі міжнародних засобів масової інформації. Як свідчить аналіз досвіду організації та проведення Ігор, з моменту, коли засоби масової інформації беруть на себе роль інтерпретаторів і передають сконструйований образ у світ, місто-господар

втрачає контроль над процесами комунікації. При цьому глобальний характер Ігор ставить місто-господар в порядок денний подій, що відбуваються у міжнародному співтоваристві, та пропонує безліч можливостей для популяризації іміджу країни у світі, і водночас це збільшує ризик місцевих, національних та міжнародних непорозумінь, критики і неприйняття.

Аналіз особливостей підготовки міст-організаторів до проведення Олімпійських ігор дозволяє стверджувати, що у спробі уникнути міжнародних непорозумінь, з метою збереження якомога більшого контролю над інтерпретаціями з боку засобів масової інформації та передачею соціально-культурної ідентичності міста прагнуть означити місцеву культуру з урахуванням виробничих механізмів засобів масової інформації. Отже, акцент робиться на ті події, особи, предмети та заходи, що є більш сприйнятливими для аудіовізуального вираження. На думку фахівців [74, 251, 347], особливості та визначні пам'ятки місцевої культури можуть бути успішно відображені, лише якщо вони представлені в організованому схематично розробленому складному механізмі подання Олімпійських ігор: «... Питання в тому, щоб синтезувати складну реальність у зображення, яке складається з адекватних атрибутів» [359]. Всі культури в результаті розвитку історичних подій мають «фірмові зображення», туристичні та рекламні стратегії, що забезпечують універсальність успіху та виконують низку представницьких функцій. Святкування Олімпійських ігор також являє собою історичну можливість реконструювати деякі елементи культурної спадщини, що можуть бути застарілими або виникли в результаті ситуацій політико-культурного домінування.

Дослідження свідчать, що питання демонстрації культурної спадщини країни та міста, яке буде приймати Ігри, вирішується шляхом обрання об'єктів, що отримали більшу кількість голосів; об'єкти, що є неінформативними чи не відображають традиції - відхиляються. Процес

відбору тісно пов'язаний ще і з тим, щоб об'єкти культурної спадщини краще подавалися в ЗМІ.

Узагальнення підходів, що були здійснені ОКОІ, до організації та проведення Олімпійських ігор (IV період розвитку сучасного олімпійського руху, починаючи з Олімпійських ігор 1992 р. у Барселоні) дозволяє стверджувати, що стратегія обрання об'єктів, які будуть задіяні у реалізації культурно-освітніх заходів під час підготовки та проведення Олімпійських ігор, включає:

- вибір культурних цінностей, які вже мають міжнародну проєкцію;
- використання взірців різної спрямованості (живопис, скульптура, архітектура, музика, кіно, відео);
- підбір цивільних, релігійних та спортивних будівель, пам'ятників архітектури, а також об'єктів, що являють собою символічні приклади міської культури;
- вибір популярної культури та фольклору поряд з економічними і технологічними особливостями міста.

Усе це свідчить про «семантичне поле», що формується з метою сприяння популяризації міста-організатора на міжнародному рівні відповідно до відбору та спрощення критеріїв будь-якої рекламної стратегії. Ці рекламні стратегії реалізують національні та міжнародні кампанії з різними акцентами залежно від їх конкретної цільової аудиторії та часу. Діяльність національних кампаній, як правило, спрямована на популяризацію національних цінностей, об'єктів, що становлять гордість нації, формування патріотизму та почуття приналежності населення до олімпійського проєкту, тоді як діяльність міжнародних кампаній спрямована на просування фільмів, пісень, туристичних проєктів тощо.

Олімпійські ігри, на відміну від інших міжнародних мегаподій, вимагають від організаторів розробити програму, більшість компонентів якої є чітко визначеними. Програма змагань, організація роботи керівної

структури, проведення ритуалів Ігор, робота об'єктів мають бути не тільки заздалегідь спланованими, а й підлягати контролю, а також бути узгодженими з Міжнародним олімпійським комітетом. Проте міста-організатори мають широку автономію у створенні одного з ключових аспектів підготовки змагань: культурної програми і розробки символічної продукції, пов'язаної з Іграми. Як зазначають фахівці [381, 392], щоб «виграти Ігри» треба почати з відповідних інтерпретацій їх культурного виміру. Така інтерпретація вимагає розробки фундаментальної осі, яку можна подати у вигляді п'яти елементів (рис. 4.4).

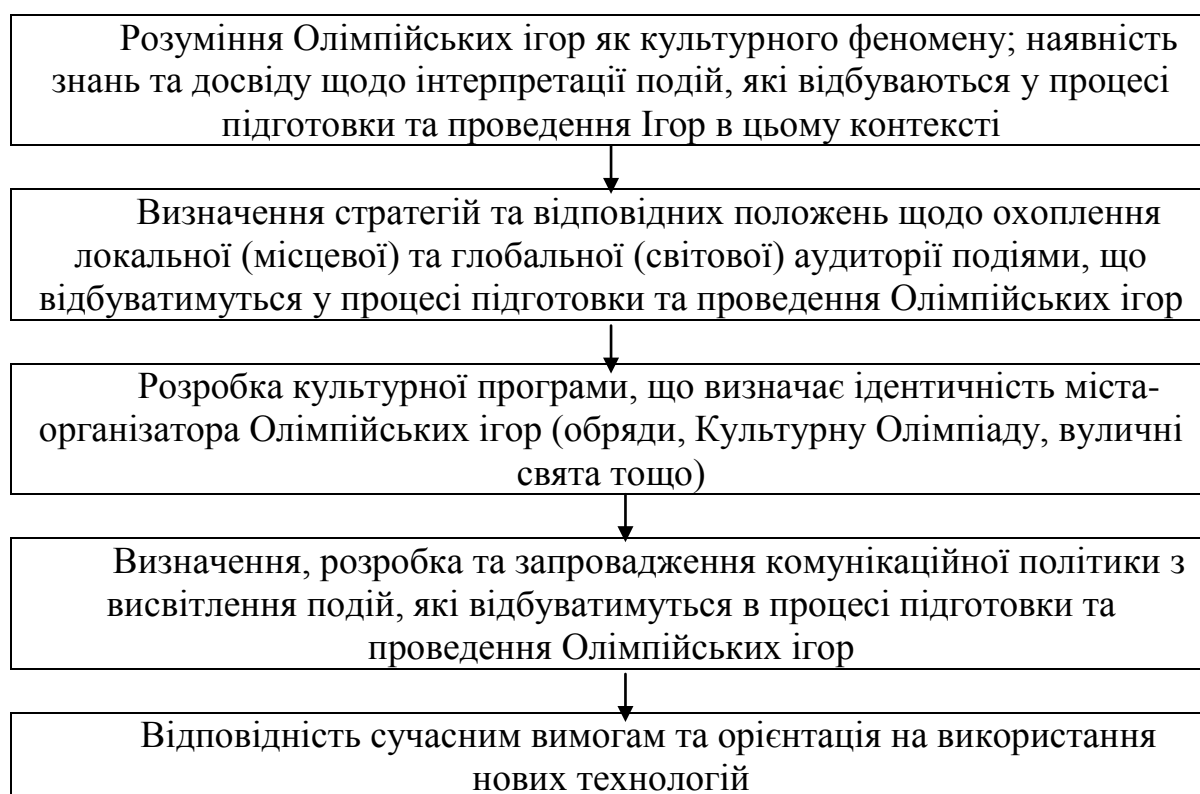


Рис. 4.4. Етапи планування культурно-освітньої складової, що має реалізуватись у рамках підготовки та проведення Олімпійських ігор

Маркетингові стратегії, спеціально розроблена атрибутика Олімпійських ігор сприяють створенню певного образу культури міста-організатора, його підходу до святкування олімпійських змагань. Крім того,

вони є потужним джерелом для передачі цінностей, які допомагають у просуванні обраної культурної політики не тільки міста, а й країни-господаря серед міжнародних засобів масової інформації. Наприклад, вибір дизайну талісманів, емблеми та зовнішнього вигляду зимових Олімпійських ігор у Пхьончхані (2018 р.) був спрямований на відображення стилізованого характеру не тільки міста, а передусім – країни-організаторки цих Ігор.

Стосовно Олімпійських ігор, що були проведені у Барселоні (1992 р.), ряд фахівців стверджують [358, 364], що дизайн атрибутики та символіки частково знецінив образ міста, де вони відбувались, тому що логотипи, слогани, матеріали мерчандайзингу як маркетингові та рекламні інструменти, мали надмірну комерційну спрямованість, але не мали чіткого культурно-символічного виміру міста-організатора.

Олімпійські церемонії відкриття і закриття, що мають значний потенціал у демонстрації та поданні культури міста-господаря та країни-господарки Олімпійських ігор, традиційно обмежуються прив'язкою до можливостей засобів масової інформації, які часто не дозволяють висвітлити сутність церемонії, передати пануючу атмосферу повною мірою. Масштаб, суворі разова концентрація, постійно зростаюча залежність від телевізійних вимог, як правило, перетворюють такі церемонії в «гігантські окуляри», де фактор раптовості та масштаб компонентів є актуальнішими за зміст і послідовність представлення культурної складової. Усе в олімпійській церемонії одночасно спрямовано на охоплення широкої та дуже різноманітної аудиторії, тому повинно носити характер легкої інтерпретації завдяки засобам масової інформації. Таким чином, подія має викликати яскраві емоції у представників культур різних народів і при цьому не образити дуже різноманітні й досить політизовані соціальні групи. Традиційний сценарій олімпійських церемоній (головним чином – церемонії відкриття Олімпійських ігор), це – як правило, абстрактне відтворення

певних історичних подій. Проблема полягає у тому, що подібні сценарії призводять до спрощених інтерпретацій з боку громадськості.

Однак серед цього ансамблю коштовних джерел культури, є компонент, який може слугувати джерелом для більш складної демонстрації культурної самобутності країни та міста-організатора. Цим компонентом є культурна програма Олімпійських ігор, що з 1992 року, була впроваджена в якості події чотирирічної або Культурної Олімпіади. Остання надає містам-організаторам більше шансів розробити послідовні ініціативи реалізації культурної політики, а також сприяє створенню довгострокових стратегій з розвитку та розширення інформованості світової спільноти про національні особливості. Проте існують й аргументи, що ставлять питання відносно актуальності організації окремої або додаткової «культурної програми», щоб представити культурну самобутність міста-організатора, зазначаючи, що Ігри є окремою культурною подією.

Узагальнення існуючого матеріалу дозволяє виділити питання, що є актуальними у реалізації олімпійських культурних програм:

- чи потрібна повна візуальна ідентичність міста-організатора та спортивних майданчиків;
- чи слід проводити культурну олімпіаду протягом чотирирічного періоду, або достатньо проведення культурного фестивалю, який має обмежений час;
- чи повинна культурна програма розпочинатися у місті-організаторі за два місяці до олімпійських ігор і тривати до закриття паролімпійського селища;
- як можна вирівняти конкуренцію за аудиторію між спортивними та культурними програмами у часовому вимірі;
- чи мають бути залучені окремі (спеціальні) спонсори до культурних програм та яка буде форма співпраці;

- чи повинні журналісти бути спеціально акредитованими на культурну олімпіаду (наприклад, Сідней 2000);
- які види мистецтва мають входити до культурної олімпійської програми (музика, живопис тощо);
- яку відсоткову частку мають становити класичні та авангардні форми мистецтв представлені у культурній олімпіаді;
- наскільки культурне представлення міста-організатора Олімпійських ігор дотичне до культури регіону в якому знаходиться це місто та країна;
- чи мають культурні заходи бути орієнтованими на широкий загал, або на певні соціально-демографічні групи аудиторії (молодь, літні люди, іноземні туристи тощо);
- чи доцільно розширити «високі форми літературно-мистецької творчості» культурних олімпіад заходами «нижчого рівня» (наприклад, конкурси малюнків у школах, конкурси дитячих виробів, що включені до програм олімпійської освіти та ін.);
- скільки має коштувати відвідування культурних програм олімпійських ігор;
- які події культурної програми мають бути представлені у місцях змагань, в олімпійському селищі, на вулицях міста, а які – в окремих залах, приміщеннях;
- яка форма участі передбачається відвідувачам культурної програми: сприйняття інформації чи участь у заходах;
- як соціальні меншини або раніше дискриміновані етнічні спільноти (наприклад, аборигени, старовіри тощо) мають бути представлені в культурній програмі та яким чином;
- як такі теми як «олімпійські цінності», «олімпійська історія» та «спорт», повинні бути представлені в культурній програмі;

- які історичні зв'язки можна відновити завдяки культурній програмі до поточних Олімпійських ігор;
- які олімпійські традиції можна розглядати у світлі олімпійської спадщини Стародавньої Греції (наприклад, Атланта 1996 та Афіни 2004);
- чи повинні бути відзначені автори творів мистецтв, представлених у культурній програмі Олімпійських ігор;
- чи слід організувати культурну програму централізовано, чи існує можливість декількох співпрацюючих організаторів, які працюють з певним ступенем незалежності? (наприклад, Афіни 2004, Турин 2006, Лондон 2012);
- чи слід включати період Паралімпійських ігор до культурної олімпіади;
- як визначена стратегія культурної програми сумісна із свободою мистецтва, чи існуватимуть обмеження для представлення творів мистецтв;
- чи мають бути культурні події централізованими та проводитись в одному конкретному місці чи кілька підцентрів мають пропонувати альтернативні варіанти;
- чи є елементи проведеного культурного фестивалю, гідні того, щоб бути адаптованими до нової – наступної культурної олімпійської програми, і які можливості має наступне місто-організатор Олімпійських ігор з точки зору представлення себе на культурному фестивалі?

Відповіді на запропоновані запитання дозволять не лише кращим чином організувати олімпійську культурну програму, а й зрозуміти сутність та численні можливі представлення національної культурно-історичної спадщини світовій спільноті, сприятимуть розвитку політики мультикультуралізму.

4.3. Культурно-освітні програми як невід’ємна складова проведення Юнацьких Олімпійських ігор

Сьогодні повноцінною складовою сучасного олімпійського руху, подією, що охоплює молодь навколо ідей олімпізму є Юнацькі Олімпійські ігри. Основоположним компонентом в їх структурі є наявність культурно-освітніх програм, що являють собою підбір заходів, які дозволяють молодим людям з усього світу об’єднатися, пізнати один одного та взяти участь саме у святі спорту, що відбувається раз на чотири роки. Для молодих спортсменів, які беруть участь у Юнацьких Олімпійських іграх однаково важливою є участь як у спортивних, так і культурно-освітніх заходах [34, 40, 43, 42].

Відповідно до вимог Міжнародного олімпійського комітету [396] всі міста-кандидати, ще у заявці на організацію та проведення Юнацьких Олімпійських ігор, мають обов’язково представити програму однієї з основних складових проведення змагань – культурно-освітніх заходів, що будуть відбуватися в рамках Ігор. Ця програма має бути насиченою, різноманітною, охоплювати всі заходи і події, що проводяться для спортсменів і учасників змагань. При цьому, МОК не тільки заохочує інноваційні та ініціативні підходи Організаційних комітетів Юнацьких Олімпійських ігор, а й розробляє та проводить власні культурно-освітні заходи в роки, які передують проведенню Ігор.

Під час розробки культурно-освітніх заходів Юнацьких Олімпійських ігор, особливо це стосується освітньої діяльності, організаторами має бути врахована багатомовність, різниця культур та різниця у віці цільової аудиторії.

Об’єкти, на яких відбуватимуться культурно-освітні заходи, повинні бути розташовані поблизу спортивних арен, а програма побудована з урахуванням розкладу спортивних змагань. Культурно-освітні заходи в рамках Ігор мають відбуватися від часу відкриття і до закриття Олімпійського селища.

Крім того, культурно-освітні-програми мають бути реалізовані у декількох соціальних групах:

- серед спортсменів-учасників Олімпійських ігор – від моменту отримання атлетом ліцензії чи «універсальної» картки до моменту їх прибуття до міста-організатора Юнацьких Олімпійських ігор; ці програми мають бути реалізовані, в основному, за допомогою цифрових медіа-технологій;
- серед молоді країн-учасниць олімпійського руху – у роки, що передують проведенню Юнацьких Олімпійських ігор, та під час Ігор; ці програми також мають бути реалізовані, в основному, за допомогою цифрових медіа-технологій;
- серед жителів міста-організатора, регіону і країни, в якій відбуваються Юнацькі Олімпійські ігри, а також вболівальників та туристів, які відвідують місто-організатор Ігор; ця категорія має бути охоплена переважно культурними заходами, що реалізуються під час підготовки та проведення Ігор.

Культурно-освітні програми Юнацьких Олімпійських ігор, за вимогою МОК, реалізуються за наступними принципами:

- освітні програми: «вчимося знати», «вчимося робити» та «вчимося бути»;
- культурні програми: «навчаємося, щоб жити разом».

Освітню частину культурно-освітніх програм Юнацьких Олімпійських ігор можна розділити на:

- навчальні сесії, в рамках яких представники керівних органів олімпійського руху, відомі спортсмени та фахівці мають розповідати молоді про актуальні проблеми, як спортивної підготовки, так і розвитку сучасного олімпійського руху, такі, як: чесна гра, харчування, допінг тощо.

- освітню діяльність, яка передбачає розробку програми заходів, для молодих учасників, які не є спортсменам, таких як освітні програми для молоді – «Молодий посол», «Молодий репортер», «Спортивний директор» тощо.
- освітні форуми, які проводяться для учасників Ігор, щоб обговорити сьогодення та майбутнє Юнацьких Олімпійських ігор. Пропозиції, що впливають з дискусій, мають бути задокументовані та представлені в МОК для розгляду перспектив розвитку освітньої діяльності в рамках олімпійського руху.

Реалізація принципу «навчаємося, щоб жити разом» культурної частини культурно-освітніх програм Юнацьких Олімпійських ігор включає:

- мистецькі заходи і події, до яких входять виступи співаків та акторів, виставки, семінари тощо;
- «дні культури» – спеціальні свята, що знайомлять учасників олімпійського руху з культурою та звичаями, як країни та міста, де відбуваються Ігри, так і з досягненнями, традиціями, кухнею інших країн; програми реалізуються шляхом проведення тематичних виставок та спеціально організованих заходів;
- безпосереднє святкування Юнацьких Олімпійських ігор – програма розрахована на учасників, глядачів та жителів міста-організатора Ігор та передбачає висвітлення національних традицій як міста-організатора, так і країн-учасниць безпосередньо під час проведення змагань; це має бути відображено в одязі учасників, атрибутиці та символіці змагань, тощо.

Не пізніше, ніж за два роки до проведення Юнацьких Олімпійських ігор у всіх країнах, спортсмени з яких братимуть участь у Юнацьких Олімпійських іграх, має розпочатися узгоджена з МОК та Організаційним комітетом Ігор, культурно-освітня робота з молоддю. Мета цієї роботи полягає у популяризації як майбутніх спортивних подій, так і встановленні зв'язків між підлітками з різних країн та континентів. Задля її реалізації між

освітніми закладами країн-учасниць має бути налагоджений мультимедійний зв'язок, створені спеціальні молодіжні спілки, національними олімпійськими комітетами забезпечена реалізація навчальних програм тощо.

Для проведення культурно-освітніх заходів організатори мають передбачити наявність спортивних залів, відкритих майданчиків, концертних залів, а також можливість вільного доступу учасників змагань до мультимедійних засобів освіти, до інтернет-ресурсів; обов'язковою умовою є робота виставкових центрів.

Задля гарантії проведення культурно-освітніх заходів міста-кандидати на організацію Юнацьких Олімпійських ігор мають подати письмові, за єдиною, затвердженою Міжнародним олімпійським комітетом, формою, запевнення власників приміщень та споруд, на базі яких будуть реалізовуватися програми щодо представлення зазначених об'єктів на час Ігор у розпорядження Організаційного комітету. В угоді має бути зазначена можливість переобладнання існуючого на даному об'єкті технологічного оснащення, а також підтверджена його відповідність заходам, що мають проводитись. На час проведення змагань об'єкт може бути перейменованим чи перепрофільований. Інспекційні комісії Організаційного комітету Ігор зобов'язані здійснити технічний контроль безпеки та підготовленості заявлених споруд, а також надати в МОК гарантії фінансування витрат на оренду та/або проведення будівельних робіт, якщо в них є необхідність, та договори з власниками відповідних місць або компетентними органами. Представникам МОК має бути надана можливість проведення контролю стану об'єкту.

Місто-кандидат на організацію Юнацьких Олімпійських ігор також має представити фотоматеріали об'єктів, де будуть проводитися культурно-освітні заходи (не більше п'яти сторінок на об'єкт). Місце проведення програми має бути представлене:

- фотокартками об'єкта (ззовні, з внутрішньої сторони та з повітря);

- описом розташування (по відношенню до міста, олімпійського селища та місць проведення змагань) і доступності (мають бути вказані транспортні маршрути і зупинки громадського транспорту, що знаходяться біля об'єкта);
- письмовим описом технічного стану будівлі: історії і особливостей використання (вказана дата початку будівництва споруди, терміни проведених ремонтних робіт; архітектурно-функціональний опис, тощо).

Місто-організатор Юнацьких Олімпійських ігор має представити на розгляд МОК сценарії проведення всіх церемоній з описом місць проведення церемонії відкриття та закриття (розташування, розміри, кількість місць тощо).

Зазначене дозволяє констатувати, що культурно-освітні програми є важливою складовою організації та проведення Юнацьких Олімпійських ігор.

Наступним етапом проведеного дослідження був аналіз особливостей реалізації культурно-освітніх програм під час проведення Юнацьких Олімпійських ігор 2010–2020 рр.

Отримані результати дозволяють зазначити, що беручи участь у культурно-освітніх програмах Юнацьких Олімпійських ігор, молоді люди з країн-учасниць олімпійського руху мали змогу отримати теоретичні знання та практичний досвід, що сприяє формуванню гармонійно розвиненої особистості, зокрема:

- отримати інформацію про актуальні проблеми сучасного олімпійського руху;
- взяти участь у програмах, спрямованих на збереження навколишнього середовища;
- ознайомитися з культурою та традиціями різних країн світу, як під час участі у церемоніях Ігор, так і беручи участь в інтерактивних семінарах та

форумах, різноманітних заходах, святкуваннях днів культури різних народів.

Аналіз змісту культурно-освітніх програм, що проводяться для дітей, підлітків та молоді, як складова підготовки до проведення та безпосередньо під час проведення Юнацьких Олімпійських ігор, дозволяє виділити наступні найпопулярніші освітні теми: «Олімпізм», «Розвиток», «Благополуччя та здоровий спосіб життя», «Соціальна відповідальність», «Уміння проявити себе» тощо.

Сутність програм, що охоплюють тематику «Олімпізм», полягає у створенні можливостей для молодого покоління отримати різнобічну інформацію про походження Олімпійських ігор, їх відродження та розвиток, філософію олімпізму, структуру олімпійського руху, видатних постатей в історії олімпійського спорту. Найчастіше це відбувається шляхом організації роботи тематичних виставок та галерей, зняття та демонстрації відеоматеріалів тощо.

Програма «Розвиток» спрямована на організацію та проведення для молодих учасників олімпійського руху з різних країн світу інтерактивних семінарів, націлених на вивчення різноманітних аспектів кар'єри професійного спортсмена, у тому числі питань особистісного розвитку, психологічної підготовки, вміння вирішувати складні та актуальні для дитячо-юнацького віку виклики суспільства тощо.

Програма «Благополуччя і здоровий спосіб життя» передбачає, найчастіше шляхом участі в інтерактивних семінарах, перегляду фото і відеоматеріалу, обговорення питань здорового харчування, дотримання режиму, проблем допінгу та питань профілактики травматизму в спорті, значущості рухової активності в житті людини.

Організація заходів у рамках теми «Соціальна відповідальність», передбачає інтерактивні семінари, майстер-класи, соціальні відеофільми, спрямованих на усвідомлення молодими учасниками олімпійського руху, і

передусім, атлетами їх ролі в суспільстві, а також того вкладу, який вони можуть внести в розвиток соціуму.

Комплекс заходів, що реалізується в рамках загальної тематики «Уміння проявити себе», спрямований на забезпечення можливості для молодих людей творчо проявити себе: взяти участь в постановці та проведенні вистав, творчих і танцювальних вечорів, підготовці листівок, плакатів і постерів тощо.

Дослідження дозволяють відзначити, що Організаційні комітети Юнацьких Олімпійських ігор для кожних Ігор, базуючись на загальній тематиці, запропонованій МОК, розробляють окремі культурно-освітні програми та заходи.

Нами було проаналізовано культурно-освітні програми літніх Юнацьких Олімпійських ігор 2010–2018 рр. Результати досліджень дозволили виділити п'ять домінуючих програм, які були складовою частиною загальної програми Ігор (табл. 4.13).

Таблиця 4.13

Культурно-освітні програми літніх Юнацьких Олімпійських ігор

Програма	Зміст і спрямованість
Спілкування з чемпіонами	Учасники Ігор мали можливість спілкуватися з чемпіонами Олімпійських та Юнацьких Олімпійських ігор, які підтримували, надихали і були наставниками молодих атлетів. Чемпіони ділилися знаннями, досвідом, надавали поради молодим атлетам, обговорювали з молоддю питання, пов'язані зі спортивною кар'єрою та підготовкою до життя після завершення спортивних виступів
Чесна гра	Програма спрямована на висвітлення значущості дотримання етики в спорті
Зробимо разом	Спортсмени із різних країн спільно брали участь у різних культурно-освітніх та фізкультурно-спортивних проектах
Олімпійська подорож	Спортсмени мали можливість відвідати музеї та виставки, на яких була представлена інформація про розвиток спорту
Тур по мистецтву і культурі	Програма спрямована на популяризацію культури і традиції країни, що приймає Юнацькі Олімпійські ігри

Дослідження дозволили узагальнити і культурно-освітні програми, що є складовою проведення зимових Юнацьких Олімпійських ігор, які, за своїм змістовим наповненням є подібними до програм літніх Юнацьких Олімпійських ігор (табл. 4.14).

Таблиця 4.14

Культурно-освітні програми зимових Юнацьких Олімпійських ігор

Програма	Зміст і спрямованість
Конкурс мистецтв	Програма надає можливість учасникам розповісти про своє життя за допомогою танців, музики та образотворчого мистецтва
Проект «Компетенція»	Проект передбачає набуття учасниками Ігор знань, необхідних для побудови кар'єри професійного спортсмена
Лабораторія ЗМІ	Програма надає молодим учасникам можливість створення різних медіа-програм в студіях відео та телебачення, радіо та музики, цифрової фотографії, комп'ютерної мережі; знайомить із правилами користування Інтернетом, робота «перед» і «за» відеокамерою є частиною даного проєкту.
Юнацький олімпійський проєкт «Стійкість»	Програма спрямована на надання учасникам Ігор інформації з питань охорони навколишнього середовища, ризиків забруднення зовнішнього середовища.
Всесвітня миля зимових Юнацьких Олімпійських ігор	Програма надає можливість учасникам Ігор ознайомитися з культурою різних народів, познайомитися з молоддю з інших країн. Програма передбачає створення напередодні Ігор мережі шкіл-побратимів.

Розглядаючи Юнацькі Олімпійські ігри як соціокультурну складову олімпійського руху, необхідно виділити ряд особливостей:

- інноваційні підходи у вихованні, пропаганді олімпійських цінностей та соціальних проблем;
- об'єднання молоді з метою сприяння поширенню олімпійських цінностей: зміцнення миру, взаєморозуміння, дружби.
- підвищення інформованості про спорт та участь молоді в різноманітних спортивних заходах;

- створення платформи для реалізації спортивних ініціатив у рамках олімпійського руху;
- організація заходів, які відповідають високим міжнародним спортивним стандартам.

Культурна та освітня програма Юнацьких Олімпійських ігор являє собою унікальний досвід культурної взаємодії, що регламентована олімпійськими цінностями, не лише для молодих спортсменів, а й для інших учасників олімпійського руху з усього світу.

Дослідження дозволяють відзначити, що Україна є повноправним учасником олімпійського руху, в тому числі й Юнацьких Олімпійських ігор. При цьому, не лише вітчизняні спортсмени регулярно беруть участь у цьому світовому спортивному форумі, але й до участі у культурно-освітніх проєктах, організованих організаційними комітетами Юнацьких Олімпійських ігор долучалися учні закладів загальної середньої освіти з Києва, Львова, Чернігівської області.

4.4. Питання культури і освіти у системі підготовки волонтерів Олімпійських ігор

В умовах розвитку сучасного олімпійського руху жоден великий спортивний захід не обходиться без залучення до роботи волонтерів. Масштабність заходу прямо пропорційно впливає на кількість залучених волонтерів: від декількох десятків до сотні тисяч людей. Робота волонтерського корпусу допомагає вирішувати безліч організаційних питань, забезпечувати на заході незабутню атмосферу, підтримувати імідж сторони, що приймає змагання, а також створювати необхідний настрій для учасників та відчуття свята для його гостей і глядачів [378, 425, 431].

Волонтерство на Олімпійських іграх безпосередньо пов'язане із загальною політикою організації та проведення цього заходу, його концепцією та позиціонуванням містом-господарем Ігор. При цьому,

дослідники відзначають, що зміст волонтерської діяльності, в тому числі і на Олімпійських іграх, збігається з характером фундаментальних принципів, що реалізуються через ідеї олімпізму [117, 118, 296].

Дослідження питання розвитку волонтерської діяльності в сучасному олімпійському спорті дозволяє відзначити, що залучення добровольців до організації та проведення Олімпійських ігор та супутніх їм заходів розпочинається з моменту підготовки до проведення I Олімпійських ігор (1896 р., Афіни, Греція). В історії олімпійського волонтерства фахівці виділяють декілька ключових дат, кожна з яких пов'язана з певними подіями, зокрема:

- 1924 р. – в якості добровільних помічників організатори Олімпійських ігор уперше залучили загони скаутів та підрозділи регулярної армії;
- 1952 р. – відбувається істотне розширення кола функціональних обов'язків, які виконувались олімпійськими волонтерами;
- 1980 р. відбувається поступове формування сучасної моделі олімпійського волонтера;
- 1992 р. – по наш час – поняття «волонтер» офіційно включено в документацію Організаційних комітетів Олімпійських ігор; налагоджено систему підготовки волонтерів та їх залучення з різних країн світу [117, 296].

Аналіз динаміки волонтерської діяльності як складової розвитку сучасного олімпійського руху, проведення бесід із фахівцями та особами, які працювали волонтерами на Олімпійських іграх, дозволили виділити основні тенденції, притаманні сучасній олімпійській волонтерській діяльності:

- збільшення як загальної кількості осіб, які виявили бажання здійснювати допомогу в організації Олімпійських ігор, так і кількості осіб, які приїхали на змагання з інших країн, що дозволяє говорити про глобальну міжкультурну взаємодію не лише між учасниками змагань, а й між тими, хто допомагає в їх організації та проведенні, працює як зі спортсменами,

- так і з уболівальниками, туристами та іншими особами, які приїхали на Олімпійські ігри;
- розширення кола функціональних обов'язків олімпійських волонтерів, в тому числі і волонтери-перекладачі, волонтери, які працюють з національними командами, що дозволяє говорити про необхідність вивчення мови, культури та традицій різних країн з метою якісного забезпечення процесу проведення Олімпійських ігор;
 - зниження віку олімпійських добровольців, що дозволяє говорити як про популярність зазначеного заходу серед молодого покоління, так і про бажання молоді за рахунок участі у волонтерській олімпійській діяльності долучитись до процесу проведення Олімпійських ігор, розширити коло знайомств, отримати нові навички, ознайомитися з культурою та традиціями країни, де відбуваються Ігри;
 - зростання ролі новітніх технологій у залученні, підготовці та роботі із олімпійськими волонтерами; особливої актуальності набувають дистанційні технології навчання осіб, які виявили бажання здійснювати допомогу в організації та проведенні Олімпійських ігор;
 - посилення правил та збільшення критеріїв під час виборів волонтерів на Олімпійські ігри;
 - розширення змісту програм підготовки олімпійських волонтерів з кожним олімпійським циклом.

Синтез та узагальнення інформації, аналіз матеріалів Організаційних комітетів різних Олімпійських ігор, проведення бесід із фахівцями дозволили виділити 17 основних напрямків, що мають місце в організації роботи волонтерів в системі олімпійського руху: взаємодія з національними олімпійськими комітетами; взаємодія з Міжнародним олімпійським комітетом; координація прибуття та від'їзду делегацій і окремих осіб; церемонії; спорт; допінг-контроль; протокол; медичне обслуговування; технології; робота преси; транспорт; акредитація; обслуговування заходів на

Олімпійських іграх; лінгвістичні послуги; послуги з організації харчування; розміщення; керування олімпійським селищем.

Вивчення міжнародного досвіду відбору та програм підготовки волонтерів для роботи на Олімпійських іграх, синтез і узагальнення інформації, бесіди із фахівцями та волонтерами Олімпійських ігор дозволили виділити шляхи організації підготовки олімпійських добровольців, які були представлені у вигляді самостійних етапів: підготовчий; організація відбору волонтерів; організація підготовки волонтерів (табл. 4.15-4.17).

Дослідження свідчать, що одним із перших шляхів в організації як Олімпійських ігор загалом, так і підготовки волонтерів для зазначеного заходу, зокрема, є – визначення загальної концепції проведення Олімпійських ігор, у тому числі і: які історичні та культурні надбання, традиції та цінності країни-господарки та міста-організатора Олімпійських ігор, мають бути представлені світовій спільноті як складова підготовки до проведення та безпосереднього проведення Олімпійських ігор.

Таблиця 4.15

**Підготовчий етап у процесі відбору і підготовки волонтерів
Олімпійських ігор**

<u>Завдання етапу</u>	<u>Терміни етапу</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Визначення мети, завдань і формату проведення майбутнього спортивно-масового олімпійського заходу. • Складання переліку об'єктів, на яких необхідна допомога олімпійських волонтерів. • Визначення оптимальної кількості волонтерів для забезпечення якості проведення заходу. • Визначення бюджету для організації відбору, підготовки і забезпечення ефективної роботи волонтерів. • Визначення умов роботи олімпійських волонтерів. • Складання переліку організацій, на які буде покладено забезпечення підготовки олімпійських волонтерів 	<p align="center">Здійснюється не пізніше, ніж за два роки до проведення заходу</p>

Визначення загальної концепції Олімпійських ігор обумовлює і особливості роботи олімпійських волонтерів, у тому числі і питаннях, що стосуються культурно-освітньої спрямованості заходу.

Наступний етап пов'язаний з процесом відбору олімпійських волонтерів.

Таблиця 4.16

Організація відбору волонтерів Олімпійських ігор

Ознайомчий етап	
<u>Завдання етапу</u>	<u>Терміни етапу</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Створення сторінки, присвяченої волонтерській діяльності на сайті заходу. • Розміщення вимог до кандидатів у волонтери (вік, кваліфікація, знання мов, стан здоров'я тощо.). • Розміщення анкети для заповнення особами, які бажають здійснювати волонтерську допомогу в організації та проведенні майбутнього заходу. • Опис умов роботи волонтерів (орієнтовний графік роботи, умови харчування, проживання, медичний супровід, наявність бонусної системи заохочення кращих волонтерів тощо) 	За два роки до проведення заходу
Попередній відбір	
<u>Завдання етапу</u>	<u>Терміни етапу</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Обробка анкет кандидатів. • Складання попередніх списків. • Здійснення контакту з кандидатами, проведення співбесіди. • Формування основного і резервних списків 	Не пізніше, ніж за півтора року до проведення заходу
Основний відбір	
<u>Завдання етапу</u>	<u>Терміни етапу</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Тестування кандидатів (психологічне тестування, мовне тестування, тестування підготовленості). • Складання списків волонтерів 	За рік до проведення заходу

У сучасних умовах розвитку олімпійського спорту цей етап розпочинається зі створення на офіційному веб-сайті Олімпійських ігор розділу, присвяченого роботі осіб, які виявили бажання здійснювати волонтерську допомогу в організації та проведенні Олімпійських ігор, окреслення вимог та розміщення анкет для кандидатів. Дослідження дозволяють відзначити, що в останні роки при відборі волонтерів на Олімпійські ігри істотно зростає вимога до володіння кандидатами декількома мовами. Це підтверджує особливу увагу організаторів до мультикультурного характеру зазначеного заходу.

Третій етап пов'язаний з безпосередньою підготовкою кандидатів до роботи волонтерами на Олімпійських, а також і на Паралімпійських іграх. Однак, першим кроком у підготовці олімпійських волонтерів є розробка програм, за якими їх навчатимуть.

Таблиця 4.17

Організація підготовки волонтерів Олімпійських ігор

Попередній етап	
<u>Завдання етапу</u>	<u>Терміни етапу</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Розробка програм навчання і тестування знань волонтерів. • Підготовка педагогічних кадрів. • Підготовка дидактичного матеріалу 	За два роки до початку змагань
Основна підготовка	
<u>Завдання етапу</u>	<u>Терміни етапу</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Проведення модульного навчання кандидатів. • Оцінка засвоєння кандидатами освітнього матеріалу. 	За півроку до початку змагань
Інструктаж на об'єктах роботи	
<u>Завдання етапу</u>	<u>Терміни етапу</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Проведення інструктажу на об'єктах майбутньої роботи. • Організація роботи волонтерів на попередніх, тестових змаганнях, що проходять на об'єктах 	За тиждень до змагань

З метою визначення місця і ролі культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху в програмах підготовки волонтерів Олімпійських ігор, наступним кроком роботи було дослідження програм за якими здійснюється підготовка осіб, які виявили бажання здійснювати волонтерську допомогу в організації та проведенні Ігор Олімпіад і зимових Олімпійських ігор.

Узагальнення існуючого матеріалу, зокрема: програм, за якими здійснювалась підготовка волонтерів XXII, XXIII зимових Олімпійських ігор, XXXI та XXXII Ігор Олімпіад [22, 367, 450] дозволяє відзначити, що незважаючи на те, що програми підготовки були організовані різними ОКОІ, вони є подібними за структурою та послідовністю етапів навчання. Так, їх зміст, у загальному вигляді, складався із двох частин:

- основної, що передбачала послідовне оволодіння знаннями, вміннями та навичками за наступними темами: «Мої ігри» (особливості Олімпійських ігор), «Моя робота» (відомості про функції та обов'язки волонтерів), «Мій об'єкт» (знайомство з командою та об'єктом);
- додаткової, що передбачала спеціально розроблений курс англійської мови з наголосом на олімпійську тематику.

Підготовка олімпійських волонтерів у сучасних умовах розвитку олімпійського руху, відбувається у два етапи:

- дистанційно – з використанням сучасних інформаційних технологій;
- на об'єктах роботи.

Аналіз історії становлення програм підготовки олімпійських волонтерів дозволяє зазначити, що в період з 1980 по 2008 рр. кількість навчальних годин, що відводяться на підготовку осіб, які виявили бажання здійснювати допомогу в організації та проведенні Олімпійських ігор, від 50 до 150 годин теоретичних занять; з'явилися тренінги у малих групах і відпрацьовування навичок роботи на невеликих спортивних змаганнях. З 2008 р. особливого значення набуває дистанційне навчання, а навчальні

заняття з особами, які висловили бажання бути волонтерами Олімпійських ігор, проводяться за наступними напрямками:

- загальні вступні тренінги в Олімпійські ігри (історія, принципи проведення, філософія олімпізму тощо);
- тренінги на розвиток особистісних якостей та необхідних навичок (у тому числі взаємодія з людьми з особливими потребами);
- інструктажі, пов'язані з окремими особливостями організації і проведення Олімпійських ігор, політикою і правилами роботи волонтерів;
- тренінги з конкретного напрямку діяльності та конкретній функціональній позиції;
- інструктажі з об'єктів, на яких працюватиме волонтер.

У якості структурних компонентів процесу підготовки олімпійського волонтера дослідження дозволили виділити такі складові, як: мета, завдання, принципи, зміст підготовки, педагогічні умови організації та проведення навчання, взаємодію суб'єктів у рамках реалізації програм підготовки олімпійських волонтерів, засоби педагогічної комунікації, діагностичний інструментарій та критерії визначення рівня підготовленості волонтера до подальшої роботи на відповідному олімпійському об'єкті.

Дослідження дозволяють константувати, що особливість процесу підготовки осіб, які виявили добровільне бажання здійснювати волонтерську допомогу в організації та проведенні заходів, які відбуваються у сфері олімпійського спорту полягає в освоєнні ним не тільки своїх функціональних обов'язків і специфіки діяльності: її предмета, норм, засобів. Олімпійському волонтерові для якісного виконання обов'язків, покладених на нього організаторами Ігор, необхідний комплекс знань про олімпійський спорт, цінності олімпійського руху, його норми та фундаментальні принципи, про професійну поведінку і професійно важливі якості для волонтера, який здійснює допомогу в проведенні заходів, що проходять під егідою МОК.

Особа, яка здійснює волонтерську допомогу повинна усвідомлювати як свої функціональні обов'язки, розуміти, на що спрямовані її зусилля і усвідомлювати, що найвищою нагородою її праці є успішне проведення заходу, так і розуміти загальну концепцію цього заходу, його культурне позиціонування світовій спільноті.

Підготовка до виконання будь-якої роботи здійснюється на підставі системи вимог. Під час підготовки олімпійських волонтерів ці вимоги можна об'єднати у три групи.

До першої групи входять вимоги, до олімпійських волонтерів, що формуються під впливом зовнішнього середовища, під яким розуміють особливості міста-організатора та країни-організаторки Олімпійських ігор, включаючи роль держави в організації заходу, політичні складові, культурні особливості і традиції країни-господарки Ігор.

Друга група вимог обумовлена діючим середовищем (специфікою об'єкту, на якому буде здійснюватися волонтерська робота). Аналіз даної групи вимог дозволяє сформулювати основні характеристики, що мають бути притаманними олімпійському волонтеру, який здійснює роботу на об'єкті відповідно до вимог та загальної концепції заходу. Це особа, яка:

- знає: функціональні обов'язки волонтера об'єкту, принципи та особливості роботи на об'єкті, загальну концепцію та ідеологію заходу; шляхи вирішення конфліктних і проблемних ситуацій, що можуть виникнути при роботі на об'єкті тощо;
- уміє: виявляти й у найкоротший термін вирішувати проблеми, що виникли в рамках роботи на об'єкті; працювати в команді; працювати в умовах мінливих ситуацій і ліміту часу;
- володіє: навичками спілкування із представниками різних соціально-демографічних груп, різних культур, прихильниками різних релігійних поглядів; навичками роботи із сучасними технічними засобами;

- відповідає вимогам: прагнення до досягнення загальної мети – успішного проведення заходу; має почуття відповідальності; чесність; відкритість у спілкуванні; доброзичливість.

Третя група вимог до олімпійських волонтерів формується на основі безпосередньої специфіки заходу, що проводиться (Ігри Олімпіад, зимові Олімпійські ігри, Юнацькі Олімпійські ігри тощо). Ці вимоги обумовлюють якісну організацію процесу підготовки волонтера, що передбачає:

- оптимізацію методів навчання, інформатизацію освітнього процесу і активне використання сучасних інтерактивних технологій освіти;
- розробку інтегрованих та міждисциплінарних освітніх курсів і навчальних програм, поєднання їх з сучасними інформаційними технологіями;
- формування умов для наступності різних рівнів процесу підготовки і створення ефективної системи, що дозволяє ознайомитися з додатковою інформацією про майбутню подію та здійснити, при бажанні, самоосвіту; отримати консультації з певних проблемних питань у викладачів та організаторів тощо;
- забезпечення участі керівників об'єктів, як «потенційних роботодавців» у формуванні навчальних програм і вирішенні проблем освіти кандидатів, які висловили бажання буди волонтерами майбутнього міжнародного спортивного заходу (у тому числі й у розробці програм тестування «професійної відповідності» кандидата).

Узагальнення існуючого матеріалу дозволяє відзначити, що робота олімпійських волонтерів є важливою складовою організації та проведення Ігор Олімпіад, зимових та Юнацьких Олімпійських ігор. Усвідомлення волонтерами загальної концепції проведення заходу, його мультикультурного потенціалу та гуманістичної спрямованості сприяє не лише якісній організації Ігор, а й розвитку олімпійського руху.

Висновки до розділу 4

Міжнародний олімпійський комітет докладає значних зусиль з метою інтеграції мистецтва у спорт та реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху. Це завдання значною мірою виконується завдяки зусиллям комісії МОК з культури й олімпійської спадщини та з олімпійської освіти, за підтримки яких відбувається реалізація таких культурно-освітніх проєктів, як: Всесвітній форум з питань освіти, культури і спорту, культурно-освітні конкурси: олімпійський спорт і мистецтво, олімпійський спорт і література, спорт і фотографія тощо, Відзначення за досягнення у розвитку культурно-освітньої складової олімпійського руху тощо.

Проведення наукових форумів, конкурсів митців, відзначення лауреатів за розбудову культурно-освітньої компоненти сучасного олімпійського руху сприяє не лише його міжнародному розвитку, а й залученню до ціннісного гуманітарного потенціалу олімпійського спорту різних соціально-демографічних верств населення.

Питання поєднання олімпійського спорту та мистецтва поставало з моменту відродження Олімпійських ігор. У період 1912–1948 рр. до програми Ігор Олімпіад входили змагання митців, які поряд зі спортсменами змагалися у п'яти номінаціях: архітектура, література, музика, живопис і скульптура.

Олімпійські конкурси мистецтв користувались популярністю серед учасників: відсоткове співвідношення учасників конкурсів мистецтв до спортсменів, становило, в середньому, 9 % (найменше: 1920 р., Антверпен – 0,5 %; найбільше: 1932 р., Лос-Анджелес – 30 %); також за кількістю учасників конкурси мистецтв у переважній кількості Ігор поступалися лише змаганням з легкої атлетики та випереджали такі види спорту, як веслування академічне, бокс, плавання, боротьба, фехтування тощо. Однак, у 1949 р. на Конгресі МОК було розглянуто питання, де говорилося, що майже всі

учасник конкурсів мистецтв – професіонали й займаються мистецтвом за гроші, що суперечило аматорському статусу Олімпійських ігор. Остаточне рішення з цього приводу було прийняте на сесії МОК у 1954 р.: конкурси мистецтв було замінено фестивалями олімпійських мистецтв.

Перший фестиваль олімпійських мистецтв відбувся у 1956 р. під час проведення XVI Ігор Олімпіади (Мельбурн, Австралія), а з 1992 р. – Ігри XXV Олімпіади (Барселона, Іспанія), фестивалі мистецтв перетворилися на культуру олімпіади – чотириріччя напередодні Олімпійських ігор, під час яких у місті, де відбудуться Олімпійські ігри, проводяться безліч культурно-освітніх заходів, що дозволяє не лише популяризувати олімпійський рух, а й культуру країни-організаторки Ігор.

Проведення як олімпійських фестивалів мистецтв, так і культурних олімпіад відбувається з урахуванням державного устрою, суспільних традицій країни-господарки Олімпійських ігор, мети та завдань, що ставить перед собою Організаційний комітет Олімпійських ігор, та передбачає послідовні дії від розуміння Олімпійських ігор як культурного феномену, визначення стратегій охоплення локальної (місцевої) та глобальної (світової) аудиторій подіями, що відбуватимуться в процесі підготовки та проведення Олімпійських ігор до розробки програми та організації заходів у цьому контексті.

При цьому, аналіз реалізації культурно-освітніх програм у рамках проведення фестивалів культури та мистецтв дозволяє зазначити, що сьогодні, незважаючи на активну підтримку з боку МОК заходів, спрямованих на єднання мистецтва зі спортом, до основних проблем в реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху можна віднести: відсутність єдиної міжнародної організації, здатної координувати мистецькі ініціативи міст-організаторів Олімпійських ігор, розбіжність поглядів як членів Міжнародного олімпійського комітету, так і представників мистецьких установ, світової спільноти, на зміст та

особливості проведення культурно-освітніх заходів, відсутність усвідомлення значною кількістю учасників олімпійського руху соціальної значущості зазначеної складової.

Важливою частиною в реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху є і включення питань олімпійської освіти в процес підготовки волонтерів Олімпійських ігор, що сприяє кращому розумінню добровольцями загальної гуманітарної спрямованості заходу, що проводиться.

Основні наукові результати розділу опубліковані в працях автора [22, 37, 40, 41, 42, 43, 220, 227, 232, 238, 239, 242, 309].

РОЗДІЛ 5

ІСТОРИЧНІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ СКЛАДОВОЇ СУЧАСНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

5.1. Історичні аспекти реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху в системі олімпійської освіти в Україні

Інтенсивні зміни у сфері сучасного олімпійського спорту припали на «епоху Самаранча» – період його перебування на посту президента МОК (1980–2001 рр.). Протягом цього періоду Хуану Антоніо Самаранчу і його численним прихильникам у різних сферах життя світового співтовариства вдалося перетворити Олімпійські ігри з вельми суперечливої події, малопотужної в економічних відносинах, що страждає від політичного впливу та організації бойкотів, в глобальне явище сучасного світу [28, 31].

Цей історичний період має особливе значення і для розвитку олімпійського руху в Україні, оскільки співав зі створенням (1991 р.) та визнанням Міжнародним олімпійським комітетом (1992 р.) Національного олімпійського комітету України, що значною мірою обумовило особливості його діяльності, у тому числі і в питанні, що стосується організації та проведення заходів, пов'язаних із реалізацією в країні культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху.

Так, відповідно до рекомендацій Міжнародного олімпійського комітету, за підтримки Національного олімпійського комітету України 20 вересня 1991 року було створено Олімпійську академію України. Ініціатором створення якої стало тодішнє керівництво НОК України: президент В. П. Борзов, перший віце-президент В. В. Кулик та віце-президент, ректор Київського державного інституту фізичної культури (нині НУФВСУ) В. М. Платонов [45].

З моменту заснування Олімпійська академія України розташовувалась на базі Київського державного інституту фізичної культури, а до її роботи, разом із іншими фахівцями галузі, було залучено науково-педагогічний склад закладу освіти, що значною мірою обумовило особливості розвитку вітчизняної системи олімпійської освіти, які полягають у її тісному взаємозв'язку із досягненнями у науці, підготовкою фахівців галузі та освітнім процесом закладів вищої освіти.

Не відкидаючи традиційних підходів до реалізації системи олімпійської освіти, що існують у різних країнах світу, провідні фахівці України, які працювали у цій сфері, на початку 1990-х років за підтримки Національного олімпійського комітету України, Олімпійської академії України, розробили та запропонували до впровадження в країні нову, більш широку, у порівнянні з існуючими у світовій практиці, концепцію олімпійської освіти, яка мала ряд принципових відмінностей від загальноприйнятих.

Українська концепція реалізації системи олімпійської освіти, що базується на широкій гуманітарній освіті та гуманістичному вихованні, не обмежується їхніми суто педагогічними аспектами (розширенням світогляду, отриманням нових знань тощо), й охоплює не лише сам олімпійський спорт та загалом олімпійський рух, а й взаємовідносини їх із зовнішнім середовищем у найрізноманітніших сферах суспільного життя – історичній, політичній, економічній, соціальній, екологічній, культурній – з орієнтацією на різні складові олімпійської освіти [32, 33, 36].

Ініціатором таких кардинальних новацій став ректор Київського державного інституту фізичної культури, віце-президент НОК України, доктор педагогічних наук, професор Володимир Платонов. Відповідно до розробленої та запропонованої концепції система олімпійської освіти в Україні розвивається у двох основних напрямках [25, с. 8]:

- організація та проведення фундаментальних та прикладних досліджень, спрямованих на здобуття нових наукових знань, й, відповідно, на

створення комплексної системи знань, як у сфері історії та теорії олімпійського спорту, так і у сфері підготовки спортсменів в олімпійському спорті;

- широка практична реалізація знань, отриманих завдяки проведеним науковим дослідженням і впроваджуваних у багатьох сферах суспільного буття.

Для повноцінного забезпечення розвитку системи олімпійської освіти в 1992–1993 рр. МОК, НОК України, Олімпійською академією України спільно із КДФК було розроблено багаторічну програму науково-дослідної, освітньої та видавничої діяльності [33].

У 1993 р. цю програму керівництву Міжнародного олімпійського комітету представили ректор Українського державного університету фізичного виховання і спорту (нині НУФВСУ), віце-президент НОК України професор В. М. Платонов, проректор з навчальної роботи професор Ю. М. Шкретій і доцент М. М. Булатова.

Програма була детально обговорена з сьомим президентом МОК Хуаном Антоніо Самаранчем, керівниками департаментів, провідними фахівцями Міжнародного олімпійського комітету та отримала всебічну підтримку з боку цієї міжнародної установи [25, 45, 85].

Програма науково-дослідної, освітньої та видавничої діяльності, спрямованої на розвиток системи олімпійської освіти в Україні передбачала створення кафедр олімпійського спорту у спеціалізованих та педагогічних закладах вищої освіти України, введення до Державного стандарту вищої школи навчальної дисципліни «Олімпійський спорт» та розробку і видання її навчально-методичного супроводу, створення національного центру олімпійських досліджень та олімпійської освіти, олімпійського музею, олімпійських бібліотек, відкриття видавництва «Олімпійська література», щоквартальне видання науково-теоретичного журналу «Наука в олімпійському спорті» та популярного видання «Олимпийская арена».

Історичний аналіз дозволив виділити ключові дати в реалізації зазначеної програми (табл. 5.1).

Таблиця 5.1

Історичні віхи в реалізації програми науково-дослідної, освітньої та видавничої діяльності, спрямованої на розвиток системи олімпійської освіти в Україні

Рік	Подія
1	2
1993	Створення кафедри олімпійського та професійного спорту у КДІФК
1993	Введення в навчальний план підготовки студентів КДФІК дисципліни «Олімпійський спорт»
1993	Відкриття у КДІФК Центру олімпійських досліджень та олімпійської освіти
1993	Проведення, за ініціативи закладу освіти та НОК України, у КДІФК I Міжнародного наукового конгресу «Олімпійський спорт і спорт для всіх» (став регулярним та отримав підтримку МОК)
1993	Створення та відкриття олімпійського музею КДІФК
1993	Формування фонду олімпійської бібліотеки КДІФК
1994	Заснування на базі КДІФК видавництва «Олімпійська література»
1994	Створення міжнародного науково-теоретичного часопису «Наука в олімпійському спорті»
1994	Видання першого у світі підручника «Олімпійський спорт» для закладів вищої освіти галузі фізичної культури і спорту (автори В. М. Платонов, С. І. Гуськов)
1994	Презентація підручника «Олімпійський спорт» на олімпійському конгресі століття, організована президентом МОК Х. А. Самаранчем за участю президента НОК України В. П. Борзова та видатних діячів міжнародної олімпійської спільноти
1997	Початок підготовки фахівців вищої кваліфікації – магістрів, кандидатів наук і докторів наук за спеціальністю «олімпійський та професійний спорт» (наказ Вищої атестаційної комісії України від 13 березня 1997 р. № 86)
1999	Створення науково-теоретичного журналу «Теорія і методика фізичного виховання»
2000	Започаткування у НУФВСУ щорічного проведення Всеукраїнських олімпіад з іноземних мов «Студент та олімпійський спорт» серед студентської молоді спеціалізованих закладів вищої освіти України під патронатом НОК України й ОАУ
2001	Участь у заснуванні Міжнародної асоціації університетів фізичного виховання і спорту. Обрання президентом Асоціації професора В. М. Платонова
2002	Відкриття у НУФВСУ магістратури «Олімпійський та професійний спорт»
2002	Започаткування у НУФВСУ щорічного проведення Міжнародних наукових конференцій «Актуальні проблеми спортивної медицини»
2004	Створення лабораторії олімпійської освіти в Науково-дослідному інституті НУФВСУ
2007	Започаткування у НУФВСУ проведення щорічних Міжнародних конференцій для молодих науковців «Молодь та олімпійський рух»
2007	Проведення у НУФВСУ Континентального семінару МОК з проблем олімпійської освіти
2008	Започаткування випуску серії навчальних посібників, присвячених Іграм Олімпіад, зимовим та Юнацьким Олімпійським ігор

Продовження таблиці 5.1

1	2
2008	Проведення у НУФВСУ Всеукраїнської конференції «Олексій Бутовський – провісник олімпійського руху сучасності» у рамках святкування 170-річчя від дня народження просвітителя, педагога і громадського діяча, члена першого складу МОК, генерала О. Д. Бутовського за участю його нащадків, членів МОК та олімпійського співтовариства
2009	Створення Всеукраїнської мережі шкіл олімпійської освіти (станом на 2020 р. об'єднує 286 закладів загальної середньої освіти України)
2009	Презентація підручника «Олімпійський спорт» у 2 томах (під редакцією В. М. Платонова) та «Енциклопедії олімпійського спорту в запитаннях і відповідях» (автор М. М. Булатова) на XIII Олімпійському конгресі в Копенгагені (Данія)
2011	Проведення Міжнародної науково-практичної конференції «Тренувальні та змагальні навантаження в сучасному спорті», присвяченої 100-річному ювілею з дня народження видатного тренера і вченого у сфері спортивного тренування професора І. В. Вржесневського
2011	Започаткування проведення культуно-освітнього фестивалю «Олімпійське лелечення» для учнів закладів загальної середньої освіти
2012	Проведення Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасна система спортивної підготовки гімнастів», присвяченої 100-річчю з дня народження видатного тренера О. С. Мишакова за участю його знаменитих учнів Л. С. Латиніної, Б. А. Шахліна, Ю. С. Титова та олімпійської громадськості
2012	Проведення у НУФВСУ Всеукраїнського студентського форуму «Студент і спортивна наука»
2012	Видання ЄОК, підготовленого професором М. М. Булатовою, навчального посібника з олімпійської освіти «Your Olympic guidebook» (був перевиданий сім разів; донині слугує посібником під час проведення Європейських Олімпійських фестивалів)
2013	Отримання Центром олімпійських досліджень і освіти статусу міжнародного
2013	Проведення у НУФВСУ Міжнародної науково-практичної конференції «Олімпійський спорт: історія і сучасність», присвяченої 100-річчю від дня заснування Київського олімпійського комітету.
2014	Початок реалізації освітнього проекту «Енциклопедії олімпійських видів спорту» (з ініціативи президента НОК України С. Н. Бубки професором М. М. Булатовою).
2014	За участю НОК України, олімпійських чемпіонів, академічних спільнот проведення симпозіуму «Сучасний олімпійський рух: ідеали, цінності і їх реалізація»
2016	Проведення у НУФВСУ під патронатом НОК України Міжнародного форуму «Олімпійський спорт: історія і сучасність»
2019	Відкриття у НУФВСУ Навчально-наукового олімпійського інституту з метою подальшого розвитку науково-дослідної та освітньої діяльності у сфері олімпійського спорту
2019	Започаткування семінарів та вебінарів для атлетів, фахівців галузі освіти та фізичного виховання і спорту з різних аспектів олімпійського руху та Олімпійських ігор

Узагальнення існуючого матеріалу дозволяє відзначити, що однією з принципових особливостей розвитку системи олімпійської освіти в Україні, в тому числі і в питаннях, що стосуються реалізації культурно-освітньої

складової сучасного олімпійського руху, є її тісний взаємозв'язок з підготовкою навчальної, навчально-методичної, популярної літератури для різних верств населення. Так, за матеріалами досліджень, присвячених історії розвитку олімпійського спорту та Олімпійських ігор, підготовлено і випущено у світ монографії «Культурное наследие Древней Греции и Олимпийские игры» (авт. М. Булатова, С. Бубка) і фундаментальне двотомне видання «Олимпийские игры. 1896 – 2012» (авт. С. Бубка, М. Булатова, В. Платонов).

Повноцінна та якісна освіта є неможливою без знання історії власного народу. Тому, професором Марією Булатовою було ініційовано пошукову роботу з метою увічнення історичної спадщини українського олімпійського спорту та його активних учасників, підсумком якої стало видання у 2010 р. книг «Олімпійське сузір'я України. Атлети» й «Олімпійське сузір'я України. Тренери» (авт. С. Бубка, М. Булатова), «Олімпійська спадщина України» (авт. М. Булатова).

Багаторічні дослідження життєдіяльності нашого видатного співвітчизника, чий вагомий внесок у теорію, методіку і практику фізичного виховання та у відродження олімпійського руху, генерала Олексія Дмитровича Бутовського, увінчалися виданням творів його робіт (у чотирьох томах) і були приурочене до 170-річчя від дня його народження. Зважаючи на значний інтерес, який видання викликало серед міжнародної олімпійської спільноти, було видано скорочену версію творів О. Д. Бутовського англійською мовою.

Значним внеском у забезпечення освітнього процесу у закладах вищої освіти спортивного профілю стали підготовка і випуск підручника «Олімпійський спорт в системі гуманітарної освіти» (авт. М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. М. Платонов), який містить великий обсяг інформації з історії і сьогодення олімпійського руху та Олімпійських ігор: олімпійський

маркетинг, олімпійський рух і політика мультикультуралізму, Олімпійські ігри у творах мистецтва тощо.

Зусилля українських фахівців, щодо впровадження питань олімпійського спорту в систему освіти молодого покоління спрямовані не лише на студентів закладів вищої освіти, а й на учнів і педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти. Так, у 2004 р. професором Марією Булатовою було розроблено концепцію посібника, а колективом авторів, до якого входили викладачі НУФВСУ, під її керівництвом було підготовлено і видано посібник «Твій перший олімпійський путівник». У подальшому цей посібник доповнювався та перевидавався вісім разів (2004, 2006, 2007, 2010, 2011, 2012, 2017, 2020 рр.), а в 2007 р. вийшла його доповнена англomовна версія, яка мала чотири перевидання (2011, 2013, 2015, 2016 рр.).

Проект «Олімпійський щоденник», започаткований 2005 р., з роками став традиційним. На його сторінках поряд з інформацією про історію та сучасність Олімпійських ігор, олімпійські цінності, церемонії і символи, про міста-організатори Ігор Олімпіад, зимових Олімпійських ігор, Юнацьких Олімпійських ігор, Європейських Юнацьких Олімпійських фестивалів, про олімпійські види спорту, чемпіонів і призерів Олімпійських ігор, з'явилися нові рубрики — рекомендації до здорового способу життя і раціонального харчування, поради чемпіонів, олімпійські вікторини і ребуси тощо.

Привернення уваги до багатогранності Олімпійських ігор, їх значної освітньої та виховної ролі може виявитися значним резервом підвищення ефективності гуманітарної освіти і гуманістичного виховання молоді, що, у свою чергу, не може не впливати на підвищення значущості спортивної складової Олімпійських ігор. Починаючи з 2007 р., започатковано регулярне видання навчально-методичних посібників до кожних Ігор Олімпіад, зимових Олімпійських ігор і Юнацьких Олімпійських ігор, підготовка яких здійснюється під загальним керівництвом професора М. М. Булатової.

Сформована в Україні система використання потенціалу олімпійського спорту в освітньому процесі має міжнародне визнання, зокрема, на прохання Європейських Олімпійських комітетів професором Марією Булатовою було підготовлено навчальні видання «Your Olympic guidebook», що використовувались в якості основного підручника в освітніх програмах Європейських Юнацьких Олімпійських фестивалів, які проходили у голландському Утрехті та румунському Брашові.

Дослідження дозволяють відзначити, що окрім комплексного підходу, спрямованого на інтеграцію олімпійської освіти в процес підготовки фахівців галузі, у період 1990–1999 рр. були здійснені і перші спроби інтеграції олімпійської освіти в практику роботи закладів загальної середньої освіти України, а також відбувалося становлення регіональних відділень Олімпійської академії України; розпочалась підготовка навчальних, навчально-методичних та довідникових видань, присвячених різним питанням олімпійської освіти, у тому числі і питанням культурно-освітньої складової розвитку олімпійського руху.

Зазначені вище досягнення здобули міжнародне визнання, що підтверджується запрошенням професора В. М. Платонова для читання Крокерівської лекції, яка щорічно проводиться в Університеті Західного Онтаріо, Канада (1995 р.), присудженням професору В. М. Платонову Державної премії України в галузі науки і техніки за підручники «Олімпійський спорт» і «Система підготовки спортсменів в олімпійському спорті» (1999 р.); нагородженням його найвищою нагородою Міжнародного олімпійського комітету – Олімпійським орденом – за опублікування ряду фундаментальних праць, видатний внесок у розвиток науки у сфері олімпійського спорту (2000 р.); відзначенням нагородою Жака Рогге Національного олімпійського комітету України за створення і видання підручника «Олімпійський спорт» у 2 томах (під редакцією В. М. Платонова) та «Енциклопедії олімпійського спорту в запитаннях і відповідях»

(українською та англійською мовами) (автор М. М. Булатова) (2009 р.); відзначення професора М. М. Булатової медаллю П'єра де Кубертена – найвищою нагородою МОК у галузі освіти (2010 р.), вищими нагородами Міжнародної олімпійської академії «Афіна» і «Золотим знаком» за значний особистий внесок у розвиток олімпійської освіти (2012 р.), почесною нагородою Міжнародного товариства олімпійських істориків – плакеткою Деметріуса Вікеласа – за значний внесок у діяльність із дослідження історії олімпійського руху (2014 р.), Почесним трофеєм президента МОК Томаса Баха за значний особистий внесок у розвиток олімпійської освіти і поширення олімпійських цінностей, (2015 р.), входить до числа Чемпіонів з культури МОК тощо.

Отже, до основних складових комплексного підходу до вирішення питання використання надбань олімпійського спорту у гуманітарній освіті молодого покоління в Україні, ініційованого НОК України, Олімпійською академією України та Київським державним інститутом фізичної культури (нині НУФВСУ) слід віднести:

- запровадження навчальної спеціальності «олімпійський та професійний спорт»;
- відкриття у профільних закладах вищої освіти кафедр олімпійського спорту, у НУФВСУ – магістратури за спеціальністю «Олімпійський спорт і освіта»,
- організацію Міжнародних наукових конгресів і конференцій з проблем олімпійського спорту та олімпійської освіти;
- створення видавництва «Олімпійська література»;
- створення на базі закладів вищої освіти країни центрів олімпійських досліджень та освіти;
- організація потужної науково-дослідної діяльності, підсумком якої є вихід в світ численних фундаментальних праць з різних аспектів олімпійського руху та Олімпійських ігор;

- встановлення ділових контактів із провідними міжнародними науковими установами, які займаються різними аспектами олімпійського спорту та олімпійської освіти.

Саме ці складові сприяли не лише якісній реалізації системи олімпійської освіти в країні, а й міжнародному визнанню досягнень українських фахівців у розробці системи олімпійської освіти.

5.2. Культурно-освітні проєкти, що реалізуються Національним олімпійським комітетом та Олімпійською академією України як складова розвитку олімпійського руху в країні

Вищим керівним органом розвитку олімпійського руху в Україні є Національний олімпійський комітет України, місія якого, відповідно до Олімпійської хартії МОК, полягає у розвитку, просуванні та захисті олімпійського руху в країні.

Відповідно до п. 2.1. Правила 27 Олімпійської хартії [178] Національний олімпійський комітет має просувати фундаментальні принципи і цінності олімпізму у своїх країнах, зокрема у сфері спорту й освіти, просуваючи програми олімпійської освіти на всіх рівнях в школах, інститутах фізичного виховання і спорту та університетах, а також спонукаючи створення закладів олімпійської освіти, таких як національні олімпійські академії, олімпійські музеї та інші програми, включаючи культурні, що мають відношення до олімпійського руху.

Національним олімпійським комітетам, відповідно до Олімпійської хартії, також рекомендується [178]:

- регулярно організовувати, якщо можна кожного року, Олімпійський день або Олімпійський тиждень, призначені для просування Олімпійського руху;
- включати в свою діяльність просування культури і мистецтва у сфері спорту й олімпізму.

Дослідження дозволяють відзначити, що питаннями культури та освіти як складової розвитку олімпійського руху в Україні, передусім, опікуються:

- комісія НОК України «Олімпійська освіта та культура»;
- Національна олімпійська академія України та її регіональні відділення;
- Міжнародний (Навчально-науковий олімпійський інститут) та регіональні центри олімпійських досліджень та освіти.

У Положенні про діяльність комісії НОК України «Олімпійська освіта та культура» відзначено, що метою Комісії є поширення олімпійських цінностей, культурної спадщини олімпійського руху в Україні, залучення фахівців та громадськості до розбудови олімпійського руху в країні, дотримання вимог вітчизняних та міжнародних нормативно-правових актів стосовно олімпійської освіти, культури та олімпійської спадщини для сталого розвитку суспільства [173], що дозволяє говорити про увагу з боку НОК України до реалізації зазначених питань як складової розвитку олімпійського руху в державі.

Відповідно до зазначеного Положення [173], основними завданнями діяльності комісії НОК України «Олімпійська освіта та культура» є наступні:

- популяризація, розвиток і поширення олімпійських ідеалів і принципів, гуманістичних цінностей олімпізму, олімпійського руху та Олімпійських ігор серед населення України, передусім, серед дітей і молоді;
- вивчення олімпійської спадщини України та сприяння її збереженню;
- вивчення і поширення культурної спадщини олімпійського руху;
- сприяння розвитку системи олімпійської освіти в Україні як важливої складової сталого розвитку суспільства;
- сприяння активізації досліджень у галузі олімпійського спорту та олімпійської освіти;

- розгляд питань діяльності НОК України відповідно до напрямів роботи Комісії;
- прийняття рішень з питань, віднесених до компетенції Комісії.

Питаннями реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху, в межах своєї компетенції, опікуються також такі комісії НОК України, як:

- Комісія НОК України «Антураж атлетів», зокрема, в питанні сприяння отриманню спортсменами якісної освіти, налагодженню комунікацій між спортсменами та іншими учасниками олімпійського руху;
- Етико-дисциплінарна комісія НОК України, одним з основних завдань діяльності якої є стимулювання дотримання учасниками олімпійського руху соціально визнаних, загальнолюдських норм поведінки;
- Комісія атлетів НОК України, яка залучає видатних олімпійців до реалізації культурно-освітніх проектів у закладах освіти, спортивних установах, медичних центрах та ін.;
- Комісія НОК України «Преса та комунікації», метою діяльності якої є донесення до глядача, читача та слухача об'єктивної, різносторонньої, повномасштабної інформації, як про спортивні події, так і про ідеали і цінності олімпійського руху;
- Комісія НОК України «Спорт та навколишнє середовище» спрямовує діяльність на вивчення взаємозв'язку спорту та довкілля, проведення просвітницької та освітньої діяльності з екологічних питань, що пов'язані з олімпійським спортом;
- Комісія НОК України «Інновації в спорті» значною мірою сприяє розвитку спортивної науки в країні та впровадженню результатів наукових досліджень в практику спортивної підготовки.
- Комісія НОК України по роботі з діаспорою.

Дослідження свідчать, що ключову роль як у розвитку системи олімпійської освіти в країні, так і у реалізації культурно-освітніх проєктів як складової функціонування олімпійського руху в країні відіграє Олімпійська академія України основними завданнями діяльності якої є [173]:

- всебічне вивчення, популяризація, розвиток і розповсюдження олімпійських ідеалів і принципів, гуманістичних цінностей олімпізму, олімпійського руху та Олімпійських ігор, сприяння розвитку спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи серед населення України;
- всебічне сприяння фізичному, моральному й духовному вдосконаленню особистості в міжнародному спортивному русі в ім'я зміцнення миру, дружби і співробітництва між народами всіх країн нашої планети;
- підтримка дій усіх прогресивних сил, що ведуть боротьбу за єдність олімпійського руху, проти політичної, расової, національної, релігійної чи будь-якої іншої дискримінації в олімпійському спорті;
- пропаганда ідей олімпізму як одного із дійових засобів залучення громадян до ідеалів добра, миротворчості, здорового і щасливого способу життя;
- сприяння участі фахівців України в діяльності Міжнародної олімпійської академії, в роботі наукових симпозіумів, конгресів і конференцій, у діяльності міжнародних спортивних федерацій, об'єднань і асоціацій, олімпійських конгресів та інших заходів, які проводить Міжнародний олімпійський комітет;
- участь в організації та проведенні науково-дослідних робіт та освітньої діяльності, поширенні наукової інформації за результатами наукових розробок щодо різних аспектів історії та сьогодення олімпійського руху та Олімпійських ігор.

- репрезентація національної Олімпійської академії світової, у тому числі і вітчизняній, спільноті, представлення та захист її інтересів у Міжнародній олімпійській академії, а також здійснення міжнародних контактів та зовнішньоекономічних зв'язків зі спортивних питань.
- участь в організації підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців галузі фізичної культури і спорту.
- створення регіональних відділень Олімпійської академії України в Автономній Республіці Крим, областях України, містах Києві і Севастополі.

Узагальнення наведеного вище матеріалу дає змогу стверджувати, що реалізація культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху має міцне підґрунтя, що забезпечується діяльністю зазначених установ, тому наступним кроком роботи був аналіз та систематизація культурно-освітніх проєктів, що організуються за підтримки НОК України та Олімпійської академії України.

Дослідження дозволяють відзначити, що культурно-освітні програми та проєкти, що реалізуються в Україні можна розділити на декілька груп, які певною мірою перекликаються один з одним: для шкільної молоді (рис. 5.1), для студентської молоді (рис. 5.2), для спортсменів, тренерів та осіб, які працюють в галузі олімпійського руху, для широких верств громадськості.

Одним із наймасштабніших проєктів, спрямованих на впровадження питань олімпійської освіти серед шкільної молоді, є функціонування мережі шкіл олімпійської освіти.

Історія цього проєкту бере початок у 2008 р., коли на VIII сесії Олімпійської академії України було прийнято рішення розробити та впровадити у практику пілотний проєкт зі створення Всеукраїнської мережі шкіл олімпійської освіти. У 2008 р. до зазначеної мережі входило 16 закладів загальної середньої освіти, у 2020 р. його учасниками є 286 закладів загальної середньої освіти з різних регіонів країни.

Всеукраїнські кльтурно-освітні проєкти	Всеукраїнські конкурси серед учнівської молоді	Навчальні видання для дітей
<ul style="list-style-type: none"> • Всеукраїнська мережа шкіл олімпійської освіти; • Олімпійський урок; • Мала Олімпійська академія; • Діти – олімпійська надія України; • Малі Олімпійські ігри; • Do Like Olympians; • # Olympic Lab; • Олімпійська книга; • Рубрика «Олімпійська освіта» в науково-методичному журналі «Фізичне виховання в школі»; • Всеукраїнські семінари для керівників закладів загальної освіти, вчителів та методистів; • та ін. 	<ul style="list-style-type: none"> • Всеукраїнський культурно-освітній фестиваль «Олімпійське лелеченя»; • Всеукраїнський конкурс на кращу модель школи з олімпійської освіти; • Конкурс на кращий дитячий малюнок; • Олімпійський спорт і література; • Вікторина «Знавець олімпійського спорту»; • Всеукраїнські змагання для учнів ДЮСШ «Діти - олімпійська надія України»; • та ін. 	<ul style="list-style-type: none"> • Твій перший олімпійський путівник; • Олімпійський щоденник; • Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях; • Серія навчальних посібників, присвячених Олімпійським іграм; • Олімпійські плакати; • Настільна гра Олімпійські перегони; • Настільна гра Олімпійське лото; • та ін.

Рис. 5.1. Культурно-освітні проєкти та програми, що реалізуються для учнівської молоді України

Особливістю зазначеного проєкту є те, що у впровадженні питань олімпійської освіти в систему роботи закладів освіти беруть участь усі учасники освітнього процесу: адміністрація школи, вчителі-предметники, учні та їхні батьки; також до цього процесу інтеграції олімпійської освіти в роботу закладу залучаються представники спортивної та культурної громадськості.

Аналіз діяльності закладів, які входять до мережі шкіл олімпійської освіти дозволив дійти висновку, що ефективність процесу інтеграції олімпійської освіти в освітній процес школярів як цілісної дієвої педагогічної системи та однієї з інноваційних педагогічних технологій у сучасній освіті дає високу результативність за таких організаційно-педагогічних умов:

- застосування інноваційних підходів у системі управління навчально-виховним процесом закладу освіти; позитивного ставлення вчителів до діяльності учнів у процесі навчання й виховання і, передусім, до фізкультурно-спортивної, побудованої на прагненні дотримуватись ідеалів і цінностей олімпізму;
- використання міжпредметних зв'язків;
- створення здоров'язберігаючого та здоров'язміцнюючого середовища, збільшення рухового режиму школярів;
- формування позитивних мотивацій в учнів до занять фізичною культурою і спортом;
- залучення батьків та громадськості до вирішення проблеми гармонійного розвитку дитини засобами фізкультурно-спортивної діяльності;
- розвиток учнівського самоврядування та волонтерського руху;
- науково-методичне забезпечення процесу інтеграції олімпійської освіти;
- забезпечення теоретико-методичної підготовки педагогічних кадрів у процесі безперервної освіти.

Досвід роботи Всеукраїнської мережі шкіл олімпійської освіти надихнув НОК України та Олімпійську академію України на запровадження Всеукраїнського конкурсу на кращу модель школи олімпійської освіти.

Для активізації інтегрування олімпійської освіти в систему освітнього процесу школярів та поглибленого вивчення історії Олімпійських ігор та олімпійського руху було розроблено навчальну програму «Основи олімпійських знань» для учнів 5–12-х класів (пізніше для 5–11-х) – курсу за вибором навчального закладу, методичні посібники для вчителів «Олімпійська освіта в школі», «Олімпійська освіта: теорія і практика», в яких розглянуто теоретико-методичні засади інтеграції олімпійської освіти в роботу закладів загальної середньої освіти, подано практичний матеріал для використання в навчально-виховній роботі школи, та «10 уроків із П'єром де

Кубертеном» (авт. В. М. Єрмолова), в основу якого покладено твір П'єра де Кубертена «Ода спорту».

2011 р. НОК України ініціював ще один проєкт – Всеукраїнський культурно-спортивний фестиваль «Олімпійське лелеченя» для учнів 5–7-х класів, програму якого розроблено спільними зусиллями фахівців ОАУ і НОК України. Захід спрямований на реалізацію одного з важливих напрямів діяльності Міжнародного олімпійського комітету – надихнути молодих людей усього світу долучитись до спорту, сприйняти його філософію та жити за олімпійськими цінностями. Основна мета фестивалю – виховання учнів на гуманістичних цінностях олімпійського руху – дружби, взаємоповаги, солідарності, благородства; формування у них активної життєвої позиції, навичок культури здорового способу життя, залучення їх до систематичних занять фізичною культурою та спортом. Захід має багатоступеневу структуру: проводиться у чотири етапи – від загальношкільного до всеукраїнського (фінал).

Програма заходу на всіх етапах включає три складові: спортивну, освітню та культурну частини, до яких входять: презентація команди, комбінована естафета, рухлива гра та культурно-освітня програма. Ці складові заходу покликані залучати школярів до олімпійського руху, спонукати їх до вивчення олімпійської історії та сучасності малої батьківщини, навчити поважати олімпійські цінності та керуватися ними в спорті та у повсякденному житті, а також допомогти ознайомитися з культурою та традиціями різних регіонів України.

Перший фінал цього фестивалю відбувся 1–5 червня 2011 р. у День захисту дітей в МДЦ «Артек» (АР Крим). Проєкт отримав підтримку вчителів і велику зацікавленість школярів. Він успішно крокує по країні, залучаючи дітей до олімпійського спорту та його цінностей.

З 2013 р. у проєкті беруть активну участь і представники інших країн світової спільноти.

У 2016 р. в Україні стартував проєкт, запропонований молодим послом на II зимових юнацьких Олімпійських іграх, нині учасницею проєкту МОК Young Change Makers – Вірою Передерій та підтриманий НОК України – «# Olympic Lab».

Проєкт реалізується спільно з регіональними відділеннями НОК і має 6 модулів освітньо-спортивного теоретичного і практичного змісту, а саме: історія і розвиток олімпійського руху; пропаганда здорового способу життя через знайомство з видами спорту; розумне харчування; спілкування з чемпіонами; ментальне тренування; волонтерство.

Важливою складовою реалізації культурно-освітньої компоненти в державі є підготовка кваліфікованих фахівців. Узагальнення існуючого матеріалу дозволило виділити та систематизувати проєкти, що реалізуються для зазначеної групи за підтримки НОК України та ОАУ (рис. 5.2).

Освітня діяльність	Всеукраїнські конкурси серед студентської молоді	Науково-дослідна робота
<ul style="list-style-type: none"> • Підготовка навчальних видань; • Відкриття кафедр олімпійського спорту; • Розробка навчальних програм та викладання навчальних дисциплін: олімпійський спорт, олімпійська освіта, олімпійський рух у сучасному суспільстві, культурна спадщина олімпійського спорту та ін.; • Відкриття магістерської програми "Олімпійський спорт і освіта"; • Відкриття ННОІ НУФВСУ 	<ul style="list-style-type: none"> • Всеукраїнська студентська олімпіада зі спеціальності фізична культура і спорт; • Всеукраїнська студентська олімпіада з іноземних мов "Студент і олімпійський спорт"; • Всеукраїнські конкурси на призи Олімпійської академії України 	<ul style="list-style-type: none"> • Міжнародна конференція "Молода спортивна наука України"; • Міжнародна науково-практична конференція "Молодь та олімпійський рух"; • Підготовка курсових, кваліфікаційних та дисертаційних робіт; • Участь у розробці наукових тем, що виконуються фахівцями закладів освіти

Рис. 5.2. Культурно-освітні проєкти та програми, що реалізуються для студентської молоді України

Дослідження дозволили виділити і проекти, спрямовані на залучення широких верств населення, у тому числі і спортсменів та їх тренерів до культурно-освітнього потенціалу олімпійського руху:

- Олімпійський день – відбувається у країнах-учасницях олімпійського руху відповідно до рекомендації МОК (прийнята на 42 сесії МОК у Санкт-Мориці (Швейцарія), 1948 р.) влаштовувати різні спортивні свята, для того, щоб залучити максимальну кількість учасників, поширюючи цим ціннісний потенціал олімпійського руху;
- Церемонія «Герої спортивного року»;
- Відзначення кращого спортсмена та тренера місяця;
- Конкурси: «Світ спорту» (конкурс телевізійних програм); конкурс серед журналістів (проводиться у номінаціях); фотоконкурс (проводиться у номінаціях); конкурс на краще друковане видання олімпійської тематики (проводиться у номінаціях);
- Проект «Do like Olympian»;
- Міжнародний день спорту;
- Європейський тиждень спорту.

Узагальнення існуючого матеріалу дозволяє вести мову про ґрунтовний системний підхід НОК України, Олімпійською академією України, закладами загальної середньої та фахової вищої освіти до інтеграції культурно-освітньої складової олімпійського руху як в освітній процес шкільної та студентської молоді, так і роботу з різними верствами населення з метою їх залучення до ціннісного потенціалу олімпізму.

5.3. Центри олімпійських досліджень та освіти як складова розвитку системи олімпійської освіти в Україні

Одним із світових лідерів в організації та проведенні наукових досліджень в галузі олімпійського спорту та розробці культурно-освітніх програм для учнівської та студентської молоді є Навчально-науковий

олімпійський інститут (до 2019 – Міжнародний центр олімпійських досліджень та освіти), що функціонує в Києві на базі Національного університету фізичного виховання та спорту України. Підтвердженням цього є визнання наукових здобутків ННОІ, членами Міжнародного олімпійського комітету, Міжнародної Олімпійської академії, Асоціації Європейських олімпійських Академій, Європейських олімпійських комітетів, Міжнародної ради істориків старту тощо.

Історія Центру бере початок з моменту його відкриття на базі Київського державного інституту фізичної культури у 1992 році, як українського центру олімпійських досліджень та освіти; в 2013 році завдяки вагомим здобуткам в організації та проведенні наукових досліджень, що охоплюють різні сторони олімпійського руху, український Центр було включено до переліку центрів, які діють за підтримки МОК та входять у відповідну міжнародну мережу центрів олімпійських досліджень. 2019 року діяльність Центру була істотно розширена та рішенням Вченої Ради НУФВСУ його було перетворено на Навчально-науковий олімпійський інститут НУФВСУ.

Метою діяльності Навчально-наукового олімпійського інституту НУФВСУ є здійснення різнобічної освітньої діяльності у сфері олімпійського спорту, яка засновується на передових світових досягненнях науки та практики; сприяння інтеграції результатів наукових досліджень в освітній процес.

Відповідно до положення, основними завданнями Навчально-наукового олімпійського інституту НУФВСУ є:

- проведення фундаментальних та прикладних досліджень з історичних, організаційних, правових, соціально-економічних та освітніх аспектів олімпійського руху; теорії і методики багаторічного спортивного вдосконалення;
- підготовка та видання наукової, навчальної та методичної літератури для

- фахівців галузі фізичної культури та спорту, педагогічних працівників, студентської та шкільної молоді з метою забезпечення широких верств громадськості системою сучасних знань з різних аспектів розвитку олімпійського руху;
- формування довідково-інформаційного фонду для підготовки аналітичних матеріалів, розповсюдження інформаційних продуктів та консультацій з історії та розвитку олімпійського руху, проблем підготовки спортсменів тощо;
 - створення сприятливого середовища та забезпечення інформаційними ресурсами для підготовки науково-педагогічних кадрів шляхом базової, на рівні бакалавр, повної вищої та післядипломної освіти на рівні магістра, а також на рівні та доктора;
 - розробка та реалізація спеціальних програм для залучення дітей та молоді до ідеалів та цінностей олімпійського руху через виховання та освіти підростаючого покоління;
 - організація та проведення національних та міжнародних конгресів, конференцій, семінарів, круглих столів та інших публічних заходів для поширення наукових знань, обміну інформацією та досвідом між дослідниками та практиками в системі олімпійської освіти;
 - розвиток співпраці з різними міжнародними та національними спортивними, науковими та освітніми установами та організаціями з метою формування інтегрованого простору, накопичення та обміну знаннями в олімпійській навчально-дослідницькій роботі.

Структура Навчально-наукового олімпійського інституту НУФВСУ включає такі структурні підрозділи:

- кафедру історії та теорії олімпійського спорту,
- лабораторію історії та теорії олімпійського спорту,
- музей олімпійської слави НУФВСУ,
- редакційну колегію міжнародного науково-теоретичного журналу «Наука

в олімпійському спорті»,
– центр підвищення кваліфікації.

В Україні також працюють і регіональні центри олімпійських досліджень і освіти, історія яких розпочалась з рішення Виконкому Олімпійської академії України (від 11.10.2002 р.) щодо доцільності створення центрів олімпійських досліджень та освіти на базі профільних закладів вищої освіти країни.

Так, у Дніпропетровську (нині Дніпро; 08.11.2002 р.), Донецьку (14.11.2002 р.; у зв'язку з окупацією Донбасу тимчасово регіональний центр припинив роботу), Харкові (19.11.2002 р.) та Львові (20.11.2002 р.) у профільних закладах вищої освіти були створені регіональні центри олімпійських досліджень та освіти, які очолили керівники відповідних закладів освіти.

Аналіз змісту діяльності регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти нашої країни дозволив виділити ключові напрями їх роботи, які у загальному вигляді, відповідають загальносвітовим тенденціям організації роботи зазначених установ (рис. 5.3).

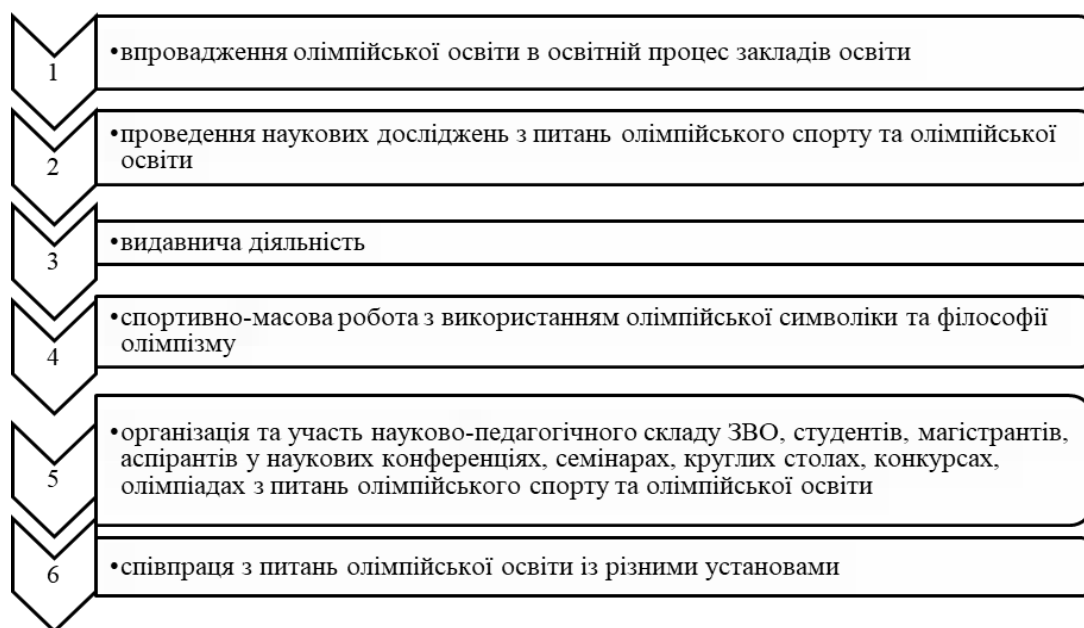


Рис. 5.3. Напрями роботи регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти України

Наступним кроком проведення дослідження було визначення форм впровадження олімпійської освіти, що реалізуються в процесі роботи регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти у нашій країні (рис. 5.4).

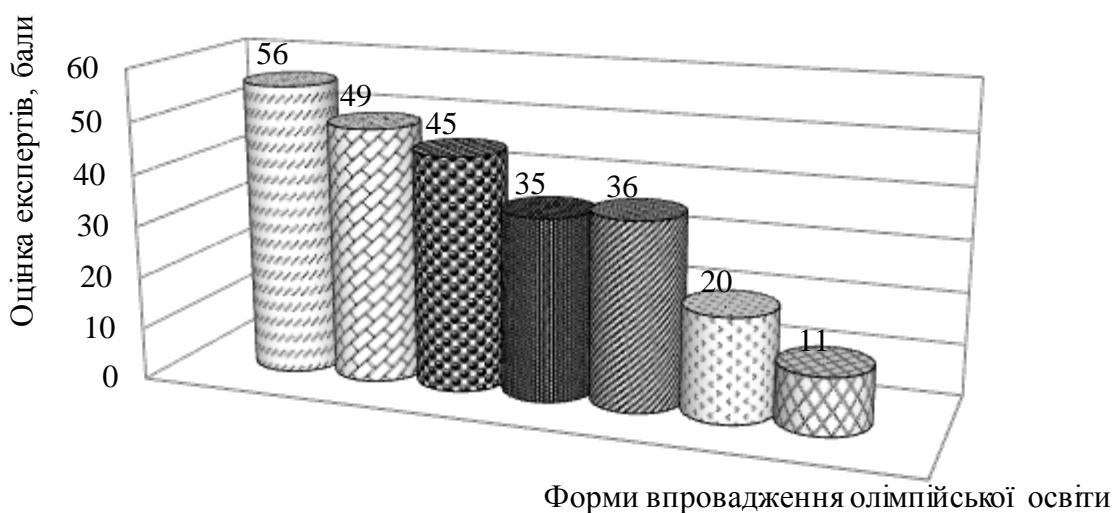


Рис. 5.4. Значущість форм впровадження олімпійської освіти, що мають місце в діяльності регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти в Україні (n=9), де:

- – інтеграція олімпійської освіти у навчальні дисципліни;
- ▣ – науково-дослідна робота з олімпійської тематики;
- ▤ – олімпійські музеї, олімпійські галереї, кабінети олімпійської освіти;
- ▥ – олімпійська освіта в процесі педагогічної практики та стажування;
- ▧ – спортивно-масова робота з олімпійської тематики;
- ▨ – спецкурс „Олімпійська освіта”;
- ▩ – індивідуальні завдання з олімпійської освіти

Дослідження проводилось шляхом експертного опитування під час XVI Сесії Олімпійської академії України, в опитуванні взяли участь 9 фахівців: члени виконкому ОАУ, науково-педагогічні співробітники

НУФВСУ, ЛДУФК, ПДАФКС, ХДАФК, співробітники Міжнародного центру олімпійських досліджень та освіти [92, 93].

Аналіз результатів проведеного експертного опитування дозволяє відзначити, що найбільш ефективною формою впровадження олімпійської освіти, що має місце в діяльності вітчизняних регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти, на думку респондентів ($W=0,71$), є інтеграція питань, пов'язаних з олімпійським спортом у навчальні дисципліни закладів вищої освіти (56 балів), далі – проведення на базі закладу вищої освіти науково-дослідної роботи з олімпійської тематики (49 балів), організація роботи олімпійських музеїв, олімпійських галерей, кабінетів олімпійської освіти, куточків олімпійської книги, олімпійських куточків тощо (45 балів).

Дослідження дозволяють відзначити, що у профільних закладах вищої освіти України питання, пов'язані з різними аспектами олімпійської освіти, в передусім, інтегровані у викладання навчальної дисципліни «Олімпійський спорт» (на рівні бакалавріату) та «Олімпійська освіта» (викладається у НУФВСУ, ЛДУФК, ХДАФК на рівні магістратури); дисципліни «Історія фізичної культури», «Олімпійський та професійний спорт», «Актуальні проблеми фізичної культури і спорту», «Культурна спадщина олімпійського спорту», «Олімпійський рух у сучасному суспільстві», «Олімпійський спорт і освіта», «Олімпійський рух у сучасному суспільстві», «МОК та олімпійська система» та ін.

Однією з найважливіших складових діяльності регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти є організація та проведення науково-дослідної роботи.

Опитування фахівців (виконувалося методом переваги, $W=0,82$) дозволило виділити пріоритетні напрями наукових досліджень, що мають місце в діяльності вітчизняних регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти. Так, найактуальнішим напрямом, за думкою

респондентів, є вивчення питань організації та впровадження олімпійської освіти серед різних верств населення, у тому числі і питань реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху (45 балів), далі – історія розвитку спортивного та олімпійського руху в регіоні, збереження історичної спадщини олімпійського руху (30 балів), особливості підготовки спортсменів (27 балів); розвиток олімпійського руху в сучасних умовах (24 бали).

Проведене опитування експертів дозволяє відзначити, і те, що кожний із виділених напрямів наукових досліджень, що виконуються на базі регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти України, має важливе значення не тільки для розвитку системи олімпійської освіти в країні, а й відповідає соціальним запитам сьогодення, зокрема – гуманізації суспільства, гуманітарної освіти, залучення різних верств населення, і в передусім, покоління, що підростає, до участі в різноманітних проєктах, що відбуваються як складова розвитку олімпійського руху тощо.

Особливої актуальності, серед інших напрямів наукових досліджень, що виконуються на базі вітчизняних регіональних центрів, на думку фахівців, є наступні: реалізація олімпійської освіти серед різних верств населення, в тому числі і залучення молодого покоління до участі в олімпійському русі шляхом долучення до культурно-освітніх проєктів, історія розвитку спортивного та олімпійського руху в регіоні, підготовка спортсменів в олімпійському спорті тощо. Зазначене, обумовлює необхідність ґрунтовного та системного підходу членів регіональних центрів до проведення науко-дослідної роботи, підбору ефективних форм і методів роботи, використання інноваційних технологій, обміну досвітом, проведення спільних досліджень тощо.

Дослідження дозволили визначити і методи впровадження олімпійської освіти, що використовуються в роботі регіональних центрів олімпійський досліджень та освіти України.

Так, найбільш ефективним, на думку експертів ($W=0,82$), є практичний метод, що передбачає залучення учасників освітнього процесу до організації та проведення заходів, присвячених олімпійській тематиці: олімпійський урок, олімпійський день, олімпійські вікторини, організація та суддівство конкурсів на олімпійську тематику, що відбуваються як у закладі вищої освіти на базі якого функціонує Центр олімпійських досліджень і освіти, так і за його межами: у закладах загальної середньої освіти, дитячо-юнацьких спортивних школах, окремих спортивних клубах, школах вищої спортивної майстерності тощо (рис. 5.5).

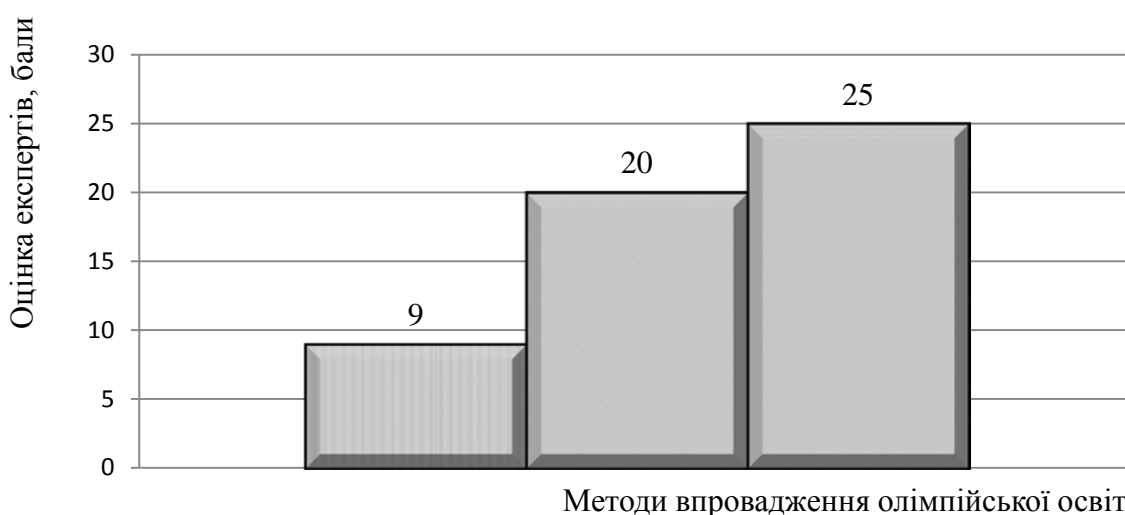


Рис. 5.5. Значущість методів впровадження олімпійської освіти, що мають місце в роботі регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти України ($n=9$):

- – словесний (лекції, семінар та ін.);
- – наочний (презентації, відеоматеріали);
- – практичний (заходи присвячені олімпійській освіті)

Кожен із виділених методів та кожна із визначених форм реалізації олімпійської освіти в діяльності регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти, що функціонують у профільних закладах вищої освіти нашої країни, включає певний зміст та має певні прояви (рис. 5.6), які мають

бути враховані фахівцями під час організації їх роботи на базі центру олімпійських досліджень та освіти.

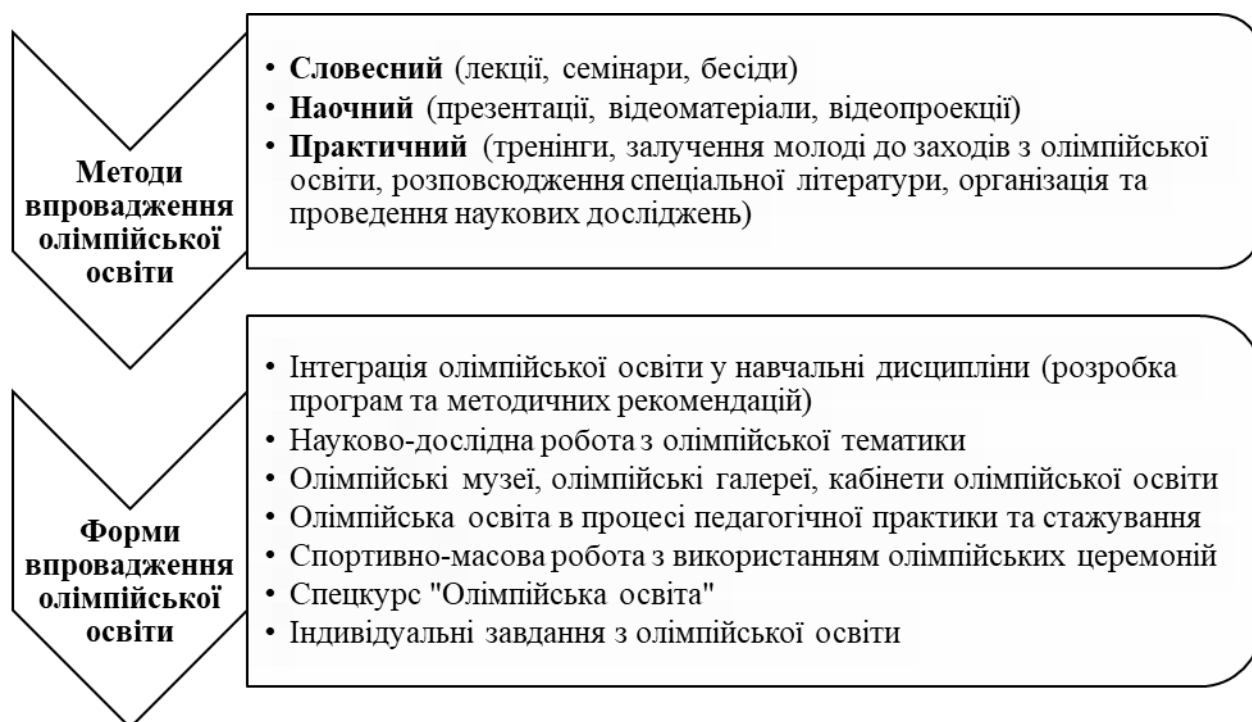


Рис. 5.6. Методи та форми впровадження олімпійської освіти

Вивчення форм, методів та напрямів роботи міжнародних центрів олімпійських досліджень, що входять до всесвітньої мережі Центрів олімпійських досліджень та освіти, визнаних Міжнародним олімпійським комітетом, дозволило визначити критерії, за якими доцільно здійснювати оцінку ефективності діяльності регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти, що функціонують у профільних закладах вищої освіти України.

Результати дослідження показали, що 89 % від загальної кількості респондентів відмітили всі вісім запропонованих критеріїв ефективної діяльності центрів олімпійських досліджень та освіти, як рівнозначні (рис. 5.7).



Рис. 5.7. Критерії ефективності діяльності регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти України

Дослідження також дозволили визначити основні проблеми, що мають місце в діяльності регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти в нашій країні, основними серед яких, за результатами експертного опитування ($W=0,72$), є відсутність чіткої структури діяльності центрів (52 бали), розмитість функціональних обов'язків їх членів (36 балів), відсутність у членів досліджуваних центрів мотивації вдосконалюватися професійно (31 бал) і останнє місце належить проблемі матеріально-технічного забезпечення діяльності регіонального центру олімпійських досліджень та освіти (рис. 5.8).

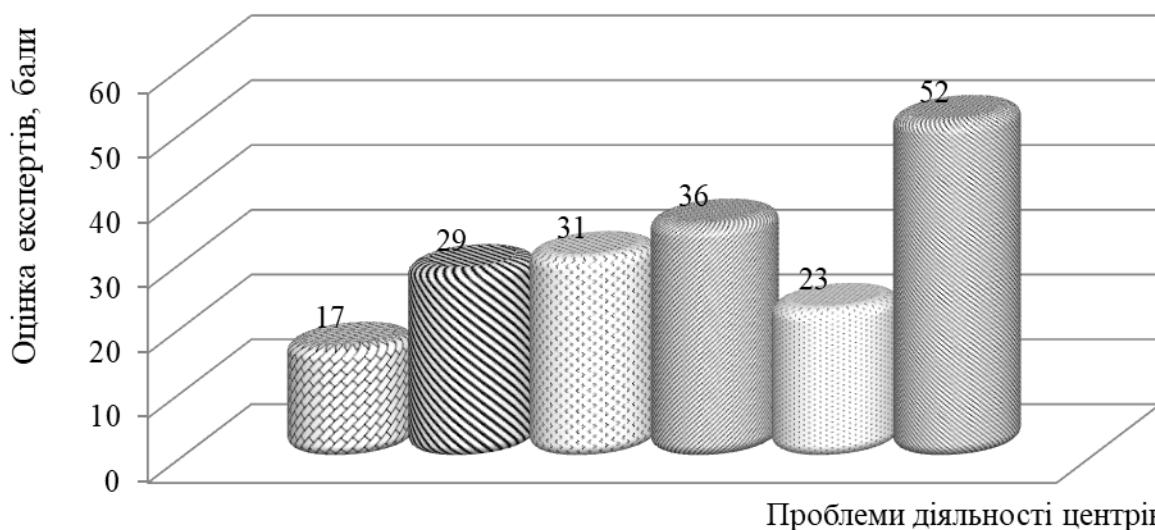


Рис. 5.8. Значущість проблем в діяльності регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти України (результати експертизи) (n=9):

- – матеріально-технічне забезпечення;
- – недостатня кількість наукових публікацій;
- – відсутність у співробітників мотивації вдосконалюватися професійно;
- – розмитість функціональних обов'язків;
- – взаємодія між Міжнародним та регіональними центрами;
- – відсутність чіткої структури діяльності центрів

Враховуючи, що одним із найбільш актуальних питань у подоланні проблем в діяльності регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти в Україні є обґрунтування структури Центру, наступним кроком проведеної роботи була побудова структурно-функціональної моделі. Модель складається з трьох блоків: адміністративного, організаційного та методичного (рис. 5.9).

Адміністративний блок запропонованої структурно-функціональної моделі відіграє координуючу функцію у роботі регіонального центру олімпійських досліджень та освіти, та включає керівництво і членів Центру.

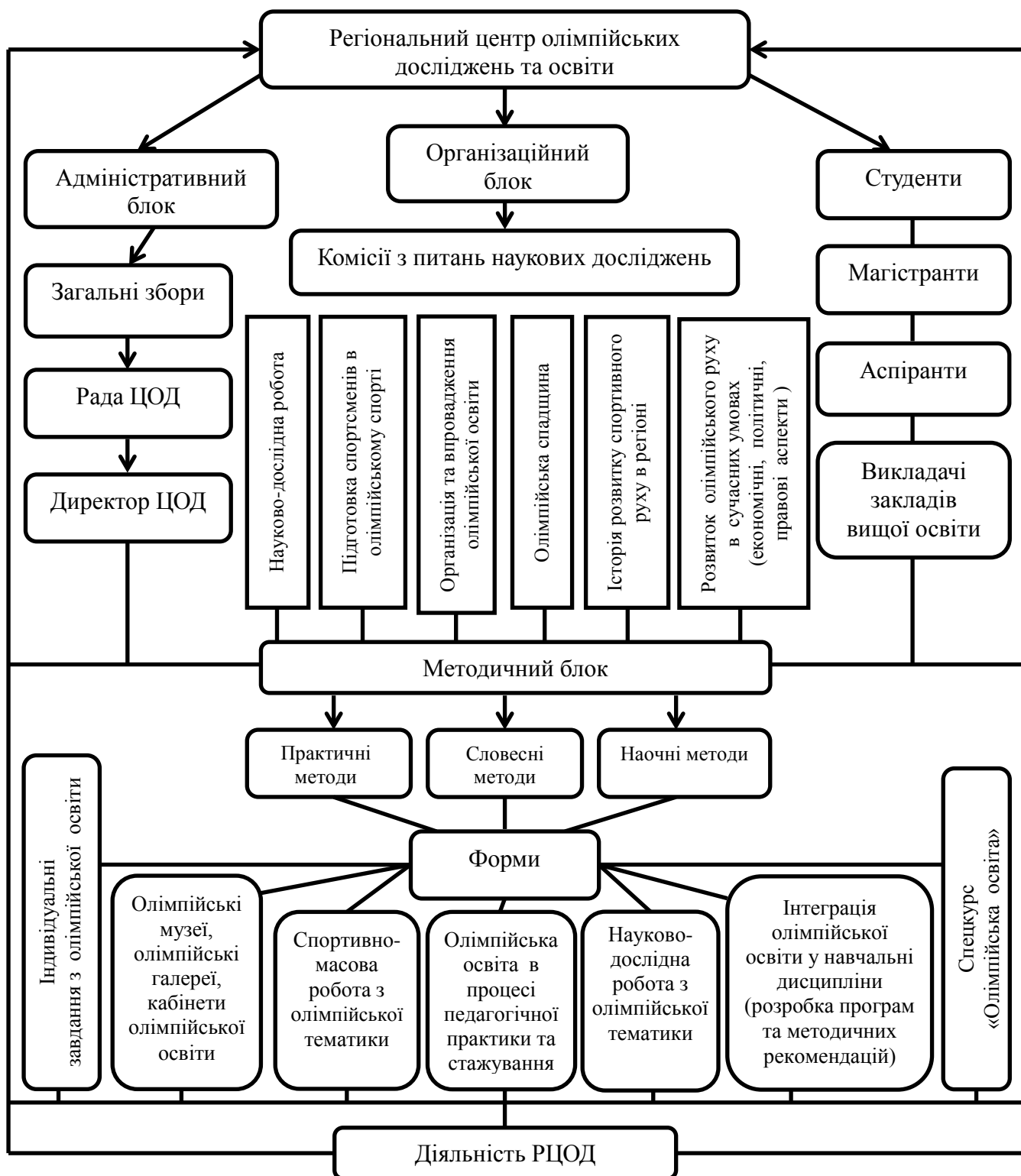


Рис. 5.9. Структурно-функціональна модель діяльності регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти України

Організаційний блок розробленої структурно-функціональної моделі діяльності регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти України

характеризується реалізацією форм впровадження олімпійської освіти в діяльності центру олімпійських досліджень та освіти та включає комісії з питань наукових досліджень, а саме: підготовку спортсменів в олімпійському спорті, організацію і впровадження олімпійської освіти серед різних верств населення, історію розвитку спортивного руху в регіоні, розвиток олімпійського руху в сучасних умовах.

Методичний блок структурно-функціональної моделі діяльності регіональних центрів олімпійських досліджень і освіти України відображає основні групи методів, які доцільно використовувати для оптимального функціонування даної організації, а також основні форми реалізації олімпійської освіти, що мають місце в роботі зазначених установ.

Запропоновану структурно-функціональну модель було впроваджено в діяльність Харківського центру олімпійських досліджень та освіти, також були надані рекомендації щодо особливості діяльності кожного із виділених структурних компонентів. Центр функціонував у тестовому режимі шість місяців.

Дослідження ефективності роботи Харківського регіонального центру олімпійських досліджень та освіти, шляхом проведення експертного опитування дозволяє зазначити, що: 67 % від загальної кількості експертів, які брали участь в опитуванні, вважають, що впровадження моделі позитивно вплинуло на діяльність Центру. Зокрема, було: розроблено навчально-методичну документацію та включено в освітній процес Харківської державної академії фізичної культури навчальну дисципліну «Олімпійська освіта»; відновлено організацію пошукової роботи та підготовку інформаційно-довідкової літератури з історії становлення олімпійського руху в регіоні; розпочато підготовку серії магістерських робіт з проблем олімпійської освіти та інше.

5.4. Культурно-освітня складова олімпійського руху в системі підготовки фахівців галузі фізичної культури і спорту в Україні

У сучасних умовах розвитку вітчизняного суспільства Україна, як ніколи гостро відчуває потребу в кваліфікованих кадрах, у тому числі, і в галузі фізична культура і спорт. Процеси глобалізації й євроінтеграції суспільства, міграція спортсменів, тренерів та інших фахівців галузі, конкурентоздатність на ринку праці, соціальна значущість результатів діяльності спеціалістів (здоров'я населення, розвиток молодого покоління, міжнародний престиж спортивних перемог та ін.) висуває особливі вимоги до структури підготовки фахівців галузі «Фізична культура і спорт», а отже, і до удосконалення фахової освіти.

В Україні підготовка фахівців з вищою освітою відбувається на різних освітньо-кваліфікаційних рівнях. При цьому, здобуттю повної вищої освіти з відповідної спеціальності (другий рівень вищої освіти) відповідає освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр» [23, 95, 214].

Підготовка магістрів у системі вищої освіти спрямована на створення умов для творчого розвитку обдарованої особистості і підготовку фахівців за одним із функціональних напрямів діяльності: науково-дослідним (творчим), науково-педагогічним, управлінським [214].

Аналіз даних спеціалізованої літератури, проведення бесід із фахівцями, дозволяє відзначити, що одним із перших чинників, який сприяє залученню різних верств населення до культурно-освітньої складової олімпійського руху, що в свою чергу, дозволяє говорити про використання ціннісного потенціалу олімпізму у гуманітарному розвитку суспільства, є підготовка кваліфікованих кадрів [47, 298, 301, 313 та ін.].

При цьому, проведення бесід із фахівцями галузі (n=21), опитування студентської молоді (Додаток Д, n=22) дозволило виділити основні проблеми, що заважають інтеграції ціннісного потенціалу олімпійського спорту в процес підготовки фахівців галузі:

- прагматизм у сприйнятті олімпійського руху, як у його безпосередніх учасників, так і у значної кількості викладачів, що працюють зі студентською молоддю та безпосередньо у самих студентів;
- недооцінка значущості ціннісного потенціалу олімпійського руху, його соціальної ролі у розвитку світового співтовариства;
- недооцінка викладачами значущості проведення виховної роботи, що базується на використанні ціннісного потенціалу олімпійського руху;
- загальний низький рівень освіченості студентської молоді, що заважає провести історичні паралелі, усвідомити причини тих чи інших подій, що вплинули, як на розвиток олімпійського руху, так і на долі його безпосередніх учасників.

Враховуючи те, що Україна є одним зі світових лідерів у впровадженні системи олімпійської освіти загалом та популяризації культурно-освітньої складової олімпійського руху, зокрема, – доцільним, на нашу думку, виявилось висвітлення вітчизняного досвіду підготовки фахівців галузі, які здобувають освіту за програмою підготовки магістрів спеціальності 017 фізична культура і спорт, спеціалізацією «Олімпійський спорт і освіта».

Дослідження свідчать, що однією зі складових комплексного підходу до використання ціннісного потенціалу олімпійського спорту в системі підготовки фахівців галузі було виокремлення у 1995 р. освітнього і наукового напрямку «Фізичного виховання і спорту» зі складової педагогіки у самостійний окремий напрям (станом на 2020 р.: код спеціальності – 017; найменування спеціальності – фізична культура і спорт) [189].

У той же час, з метою якісної підготовки фахівців з 1997 р., за ініціативи ректора Національного університету фізичного виховання і спорту України В. М. Платонова, у НУФВСУ було розпочато підготовку фахівців вищої кваліфікації – магістрів, кандидатів наук і докторів наук за спеціальністю «Олімпійський і професійний спорт» (нині «фізична культура і спорт»); у 2013 р. в НУФВСУ було відкрито магістратуру зі спеціальності

24.00.01 олімпійський та професійний спорт, спеціалізацією «олімпійський та професійний спорт».

У 2018 р., за ініціативи президента Олімпійської академії України, професора М. М. Булатової, з урахуванням потреб галузі та тенденцій розвитку олімпійського руху, магістратуру спеціалізації «олімпійський та професійний спорт», було трансформовано в магістерську програму галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 017 фізична культура і спорт, спеціалізації «Олімпійський спорт і освіта».

Незважаючи на те, що заклади вищої освіти України, в умовах сьогодення мають автономію у власній діяльності, організація освітнього процесу відбувається на підставі, розроблених у закладі освіти освітніх програм, з урахуванням: державної, галузевої компоненти та компоненти закладу вищої освіти.

Структурно-технологічним втіленням засад формування галузевої компоненти [215] є поєднання чотирьох основних складових, а саме (рис. 5.10):

- освітньо-кваліфікаційної характеристики (змісту вищої освіти),
- освітньої програми (змісту навчання),
- навчальних дисциплін;
- засобів контролю.

При цьому, провідну роль у підготовці фахівця має, розроблена у закладі вищої освіти освітня (освітньо-професійна, освітньо-наукова чи освітньо-творча) програма – єдиний комплекс освітніх компонентів (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик, контрольних заходів тощо), спрямованих на досягнення передбачених такою програмою результатів навчання, що дає право на отримання визначеної освітньої або освітньої та професійної (професійних) кваліфікації (кваліфікацій) [95, 141].

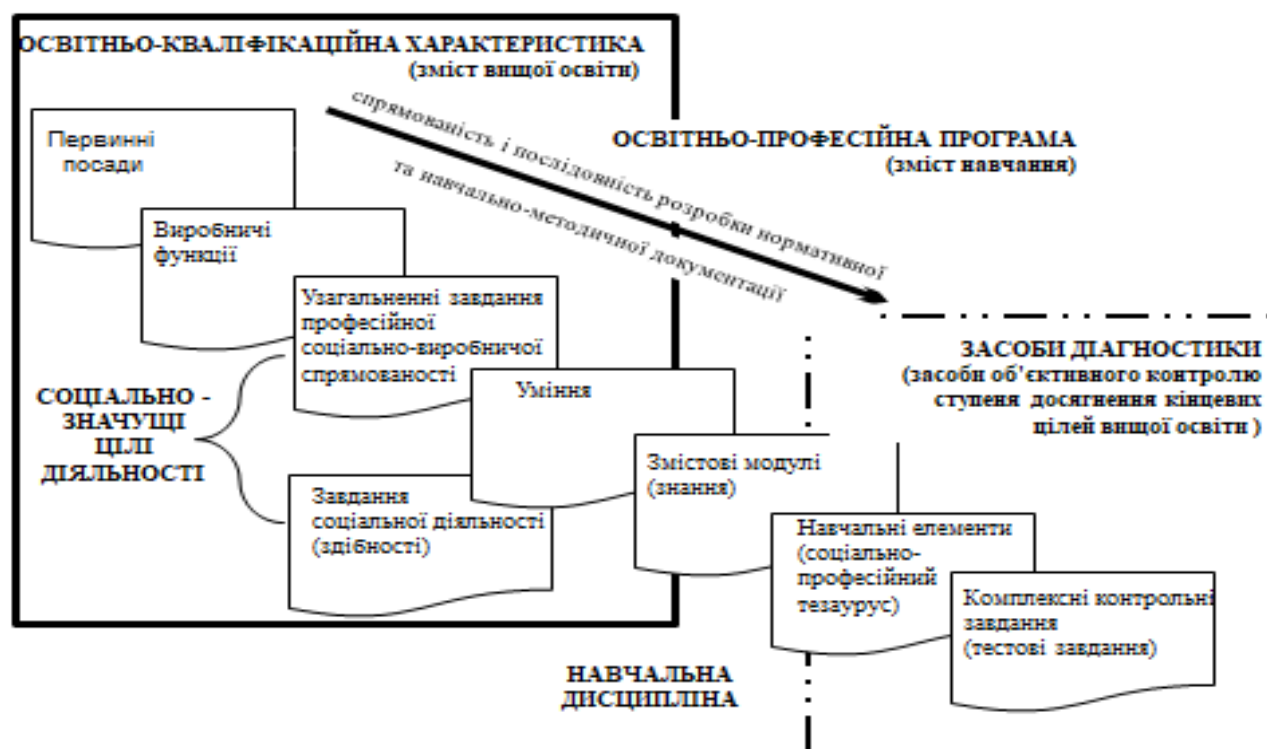


Рис. 5.10. Структурно-технологічне втілення засад формування галузевої компоненти державних стандартів вищої освіти

Культурно-освітня складова у підготовці здобувачів вищої освіти у НУФВСУ реалізується, значною мірою, через навчання студентської молоді за освітньо-професійною програмою «Олімпійський спорт і освіта». На підставі вивчення міжнародного досвіду, проведення опитування стейкхолдерів, дослідження вимог до фахівців галузі, науково-педагогічним складом кафедри історії та теорії олімпійського спорту (нині історії спортивного та олімпійського руху), під загальним керівництвом завідувача кафедрою, професора М. М. Булатової, було визначено перелік компетентностей, якими має володіти фахівець галузі, який обрав спеціалізацію «олімпійський спорт та освіта», що, в свою чергу, дозволило визначити актуальні питання та розробити навчальні плани та робочі програми навчальних дисциплін.

При цьому, обираючи освітню програму, за якою навчатимуться, абітурієнти, передусім орієнтуються на можливість подальшого працевлаштування (первинні посади, які дає змогу посісти наявність диплому зі спеціальності). Випускники магістратури за спеціалізацією «Олімпійський спорт і освіта» спроможні посідати різноманітні посади в галузі, кваліфікаційні вимоги яких передбачають наявність ступеня магістра (рис. 5.11).

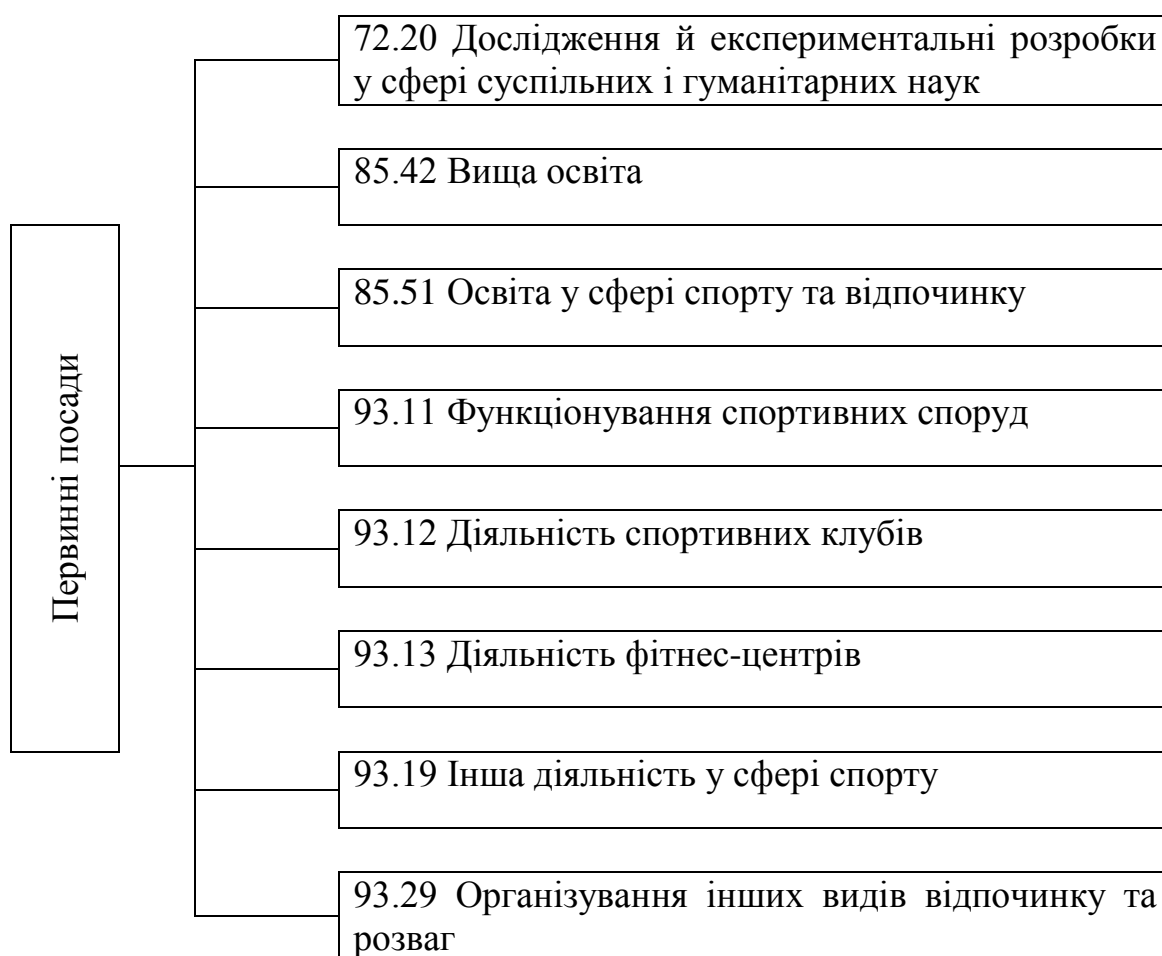


Рис. 5.11. Первинні посади, що мають право посідати випускники магістратури за спеціалізацією «Олімпійський спорт і освіта»

Згідно з освітньо-професійною програмою структура підготовки здобувачів вищої освіти ступеня «магістр» зі спеціальності 017 фізична

культура і спорт, спеціалізації «Олімпійський спорт і освіта» представляється у формі трьох логічно взаємозалежних складових:

- навчального процесу (лекційні, практичні заняття, самостійна робота при підготовці до опитування з навчальних дисциплін, контрольні заходи тощо);
- науково-дослідної роботи (підготовка кваліфікаційної роботи; наукових публікацій за матеріалами дослідження; участь у конференціях, семінарах тощо);
- магістерської практики (відбувається на базі Національного університету фізичної культури, Національного олімпійського комітету України, Олімпійської академії України, національних спортивних федерацій, дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спортивних клубів тощо).

Розроблена у Національному університеті фізичного виховання і спорту України освітньо-професійна програма підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, спеціалізацією «Олімпійський спорт і освіта» охоплює два основні напрями:

- вивчення історичної та культурної спадщини Олімпійських ігор як самобутньої та захоплюючої частини світової культури, становлення та розвитку системи олімпійської освіти як складової процесу гуманітарної освіти;
- вивчення системи спортивної підготовки в олімпійських видах спорту в органічній єдності спортивно-педагогічного, психологічного, медико-біологічного, а також організаційно-управлінського знання.

Структуру навчального процесу підготовки магістрів зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт, спеціалізації «Олімпійський спорт і освіта», складають три цикли дисциплін (рис. 5.12):

- цикл спеціальності,

- цикл спеціалізації,
- дисципліни за вибором.

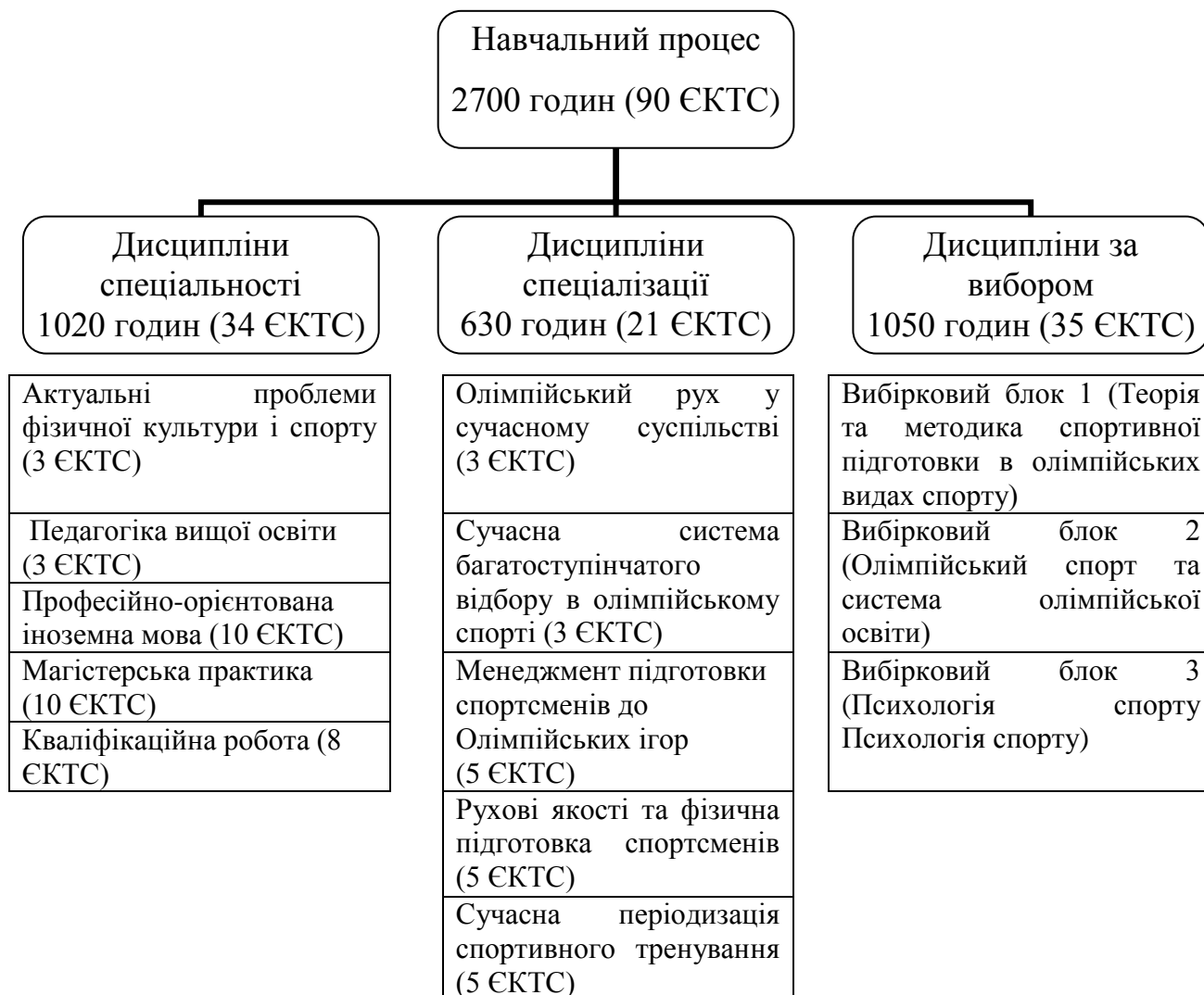


Рис. 5.12. Структуру навчального процесу магістрів зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт, спеціалізації «Олімпійський спорт і освіта»

Особливістю магістерської програми «Олімпійський спорт і освіта» є те, що питання олімпійського спорту як елементу гуманітарної освіти студентської молоді інтегровані у всі вищезазначені цикли дисциплін. Зокрема, дисципліни освітньої програми, у їх логічному взаємопоеднанні, на відміну від традиційних підходів, що переважно обмежуються предметною галуззю власне олімпійського спорту – знаннями, які забезпечують уявлення

про спорт, Олімпійські ігри та олімпійський рух, ідеали і цінності олімпізму, гуманістичний і соціально-культурний потенціал олімпійського спорту, дають змогу використовувати всю широту і глибину сенсу олімпійського руху з його багатою історією та сучасністю, досягненнями, проблемами, суперечностями, складними зв'язками з різними сферами життя світового співтовариства [34].

Серед основних переваг освітньо-професійної програми «Олімпійський спорт і освіта» студенти (Додаток Д, n=36) відзначають: можливість працювати на керівних посадах в галузі олімпійського спорту; різнобічний, комплексний характер навчальних дисциплін: від питань спортивної підготовки до питань використання ціннісного потенціалу олімпійського спорту, як елементу гуманітарного розвитку суспільства, що відповідає потребам галузі; широкий профіль підготовки здобувачів вищої освіти; тісний зв'язок змісту навчальних дисциплін, науково-дослідної роботи та процесу проходження стажування із практичною діяльністю; можливість отримати .

У той же час, культурно-освітня складова олімпійського руху як елемент гуманітарної освіти студентської молоді та важлива частина у підготовці фахівців галузі, головним чином, вивчається через вивчення таких навчальних дисциплін, як:

- «Актуальні проблеми фізичної культури і спорту» (дисципліна спеціальності; 3 кредити ЄКТС);
- «Олімпійський рух у сучасному суспільстві» (дисципліна спеціалізації, 3 кредити ЄКТС);
- «МОК та олімпійська система» (дисципліна спеціалізації, 4 кредити ЄКТС);
- «Культурна спадщина олімпійського спорту» (дисципліна за вибором, 4 кредити ЄКТС);

- «Історичні, організаційні та правові аспекти сучасного олімпійського спорту» (дисципліна за вибором, 7 кредитів ЄКТС);
- «Олімпійська освіта» (дисципліна за вибором, 6 кредитів ЄКТС).

У той же час, другий блок дисциплін за вибором освітньо-професійної програми «олімпійський спорт та освіта», за своїм змістовим наповненням, більшою мірою ніж перший та третій спрямований на оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями, пов'язаними з соціально-історичними та культурологічними аспектами олімпійського спорту.

Однією з основних дисциплін цього блоку є «Історичні, організаційні та правові аспекти сучасного олімпійського спорту». Дослідження сприяли розробці її робочої програми та навчально-методичного супроводу. Дисципліна спрямована на формування визначених освітньо-професійною програмою загальних та фахових компетентностей, зокрема здатності до аналізу і синтезу соціально-значущих проблем та процесів, що визначають хід розвитку олімпійського спорту, його рушійні сили та мотивацію, а також на досягнення передбачених результатів навчання.

Очікуваними результатами навчання, під час вивчення цієї дисципліни, є такі, як: формування професійного світогляду у студентів, основ знань та навичок у галузі історії, організації та керування олімпійським рухом, завдяки:

- знанням: проблем та протиріч сучасного олімпійського спорту; історії розвитку та особливості проведення Давньогрецьких Олімпійських ігор; передумов відродження Олімпійських ігор та особливостей діяльності ініціаторів їх відродження; особливостей проведення Олімпійських ігор сучасності в різні історичні періоди; організаційно-правових, соціально-економічних аспектів олімпійського руху; тенденцій змін програм сучасних Олімпійських ігор;
- умінням: аналізувати спеціальну науково-методичну літературу; творчо використовувати отриманні знання під час розв'язування ситуаційних

задач; проводити науково-дослідну роботу з історичних, організаційно-правових, соціально-економічних, політичних та гуманістичних проблем розвитку олімпійського руху.

Зміст навчальної дисципліни «Історичні, організаційні та правові аспекти сучасного олімпійського спорту», передбачає вивчення навчального матеріалу за 10 основними темами (табл. 5.2).

Таблиця 5.2

Зміст навчальної дисципліни «Історичні, організаційні та правові аспекти сучасного олімпійського спорту»

Тема дисципліни	Зміст матеріалу
1	2
Тема 1. Предмет, зміст та загальні поняття дисципліни «Історичні, організаційні та правові аспекти сучасного олімпійського спорту»	«Історичні аспекти, проблеми та протиріччя сучасного олімпійського спорту» як навчальна дисципліна. Основні поняття курсу. Місце та роль олімпійського спорту в житті суспільства у різні історичні періоди. «Олімпійська тріада»
Тема 2. Олімпійські ігри Стародавньої Греції та інші загальногрецькі змагання	Історія розвитку та особливості давньогрецької цивілізації. Давній Рим та Римська Греція. Витоки атлетики у Стародавній Греції. Міфи, легенди про Олімпійські ігри. Фізичне виховання та атлетика у Стародавній Греції. Спортивні споруди у Стародавній Греції. Олімпійські ігри Стародавньої Греції. Олімпійські ігри Римської Греції
Тема 3. Передумови відродження Олімпійських ігор	Ренесанс, Просвітництво, неокласицизм та відродження спадку давньогрецької цивілізації. Формування засад фізичного виховання та спорту. Основні національні системи фізичного виховання. Олімпійські ігри в XVII-XIX ст. Однорумці П. де Кубертена у справі відродження Олімпійських ігор. Відродження Олімпійських ігор
Тема 4. Організаційно-правові аспекти сучасного олімпійського руху	Олімпійська хартія. Програма Олімпійських ігор. Організація та проведення Олімпійських ігор. Олімпійська символіка, ритуали, церемонії, атрибутика Олімпійських ігор та супутні їм заходи

Продовження таблиці 5.2

1	2
Тема 5. Загальна характеристика Ігор I періоду сучасного олімпійського руху	Періодизація олімпійського руху. Загальна характеристика I періоду розвитку сучасного олімпійського руху. Ігри I–V Олімпіади
Тема 6. Загальна характеристика Ігор II періоду сучасного олімпійського руху	Загальна характеристика II періоду олімпійського руху. Ігри VII–XIV Олімпіади. I–V зимові Олімпійські ігри
Тема 7. Загальна характеристика Ігор III періоду сучасного олімпійського руху	Загальна характеристика III періоду олімпійського руху. VI–XV зимові Олімпійські ігри. Ігри XV–XXIV Олімпіади
Тема 8. Загальна характеристика Ігор IV та V періоду сучасного олімпійського руху	Загальна характеристика IV періоду олімпійського руху. XVI–XVIII зимові Олімпійські ігри. Ігри XXV–XXVII Олімпіад. Загальна характеристика Ігри XXVII–XXI і наступні Ігри Олімпіад. XIX–XXIII і наступні зимові Олімпійські ігри
Тема 9. Розвиток спорту в Україні у другій половині XIX – першій половині XX століття	Український спорт у XIX – на початку XX століття. Російські Олімпіади. Український спорт між першою та другою світовими війнами (1917–1941 рр.). Український спорт у роки другої світової війни. Відродження спортивного руху України
Тема 10. Олімпійський рух в Україні	Українські спортсмени у збірних командах СРСР (1952–1988 рр.) та СНД (1992 р.). Історія створення та діяльності НОК України. Національні команди України на олімпійській арені (1994 р. – до сьогодні)

Ще однією навчальною дисципліною, яку вивчають здобувачі ступеня «магістр» за спеціалізацією «Олімпійський спорт і освіта», є – «МОК і олімпійська система». Проведені дослідження дозволили розробити її робочу програму та навчально-методичний супровід. Навчальна дисципліна спрямована на формування у здобувачів вищої освіти, які обрали спеціалізацію «Олімпійський спорт і освіта» професійного світогляду, основ

знань та навичок, пов'язаних із особливостями функціонування міжнародної олімпійської системи, завдяки:

- знанням: історичних передумов та причин створення, мети та завдань діяльності основних структур, що становлять систему сучасного олімпійського руху, їх функцій та особливостей взаємодії; ролі у розвитку олімпійського руху;
- умінням: здійснювати аналіз науково-методичної літератури; використовувати отриманні знання під час вирішення ситуаційних задач; проводити науково-дослідну роботу, пов'язану з питаннями функціонування міжнародної олімпійської системи.

Робочою програмою навчальної дисципліни «МОК і олімпійська система» передбачено вивчення здобувачами вищої освіти 7 основних тем (табл. 5.3).

Таблиця 5.3

Зміст навчальної дисципліни «МОК і олімпійська система»

Тема дисципліни	Зміст матеріалу
1	2
Тема 1. Основоположні принципи олімпійського спорту та структура міжнародної олімпійської системи	Основоположні принципи олімпійського спорту. Загальна структура міжнародної олімпійської системи
Тема 2. Міжнародний олімпійський комітет та основи його діяльності	Штаб-квартира Міжнародного олімпійського комітету. Мета, завдання та загальна політика Міжнародного олімпійського комітету. Членство в Міжнародному олімпійському комітеті та його комплектування. Основні органи Міжнародного олімпійського комітету. Олімпійські конгреси
Тема 3. Національні олімпійські комітети	Створення національних олімпійських комітетів, їх мета та завдання. Національні олімпійські комітети, їх взаємодія з Міжнародним олімпійським комітетом, національними спортивними федераціями та державними органами

Продовження таблиці 5.3

1	2
Тема 4. Міжнародні спортивні федерації	Мета, завдання та основи діяльності міжнародних спортивних федерацій. Міжнародні спортивні федерації, представлені в програмах Олімпійських ігор. Об'єднання міжнародних спортивних федерацій
Тема 5. Економічні основи олімпійського спорту	Олімпійський спорт і економіка: історія та сучасність. Економічна діяльність Міжнародного олімпійського комітету. Економічні програми організації та проведення Олімпійських ігор, що розробляються Міжнародним олімпійським комітетом та Організаційними комітетами Олімпійських ігор
Тема 6. Організаційно-правові аспекти сучасного олімпійського руху	Олімпійська хартія. Програма Олімпійських ігор. Організація та проведення Олімпійських ігор. Олімпійська символіка, ритуали, церемонії атрибутика олімпійських ігор та супутні їм заходи
Тема 7. Континентальні, регіональні та інші ігри	Континентальні ігри. Регіональні ігри. Ігри молоді, що навчається. Ігри осіб, які мають вади розвитку. Ігри, що проводяться установами, створеними на підставі національних, релігійних, професійних та інших ознак

Реалізація та усвідомлення культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху є неможливими без ознайомлення із системою олімпійської освіти, тому у процес підготовки магістрів, які обрали спеціалізацію «Олімпійський спорт і освіта» в НУФВСУ було включено дисципліну «Олімпійська освіта» [38].

Дисципліна спрямована на формування у студентів визначених освітньо-професійною програмою загальних та фахових компетентностей, зокрема здатності до застосування у професійній діяльності інноваційних засад олімпійської освіти; здійснення аналізу управлінсько-організаційних засад функціонування суб'єктів олімпійського руху, що опікуються олімпійською освітою, здатності організовувати та проводити наукові дослідження, пов'язані з вивченням різних питань олімпійської освіти.

Дослідження дозволили розробити робочу програму та навчально-методичний супровід дисципліни. Відповідно до розробленої робочої програми, дисципліна «Олімпійська освіта» передбачає вивчення здобувачами вищої освіти 7 основних тем (табл. 5.4).

Таблиця 5.4

Зміст навчальної дисципліни «Олімпійська освіта»

Тема дисципліни	Зміст матеріалу
1	2
Тема 1. Система виховання у Стародавній Греції	Мета і завдання дисципліни «Олімпійська освіта» та її зв'язок з іншими навчальними дисциплінами. Система виховання у Стародавній Греції. Роль мистецтва у системі виховання стародавніх греків. Педагогіка атлетичних агонів у Стародавній Греції
Тема 2. Педагогічні погляди П'єра де Кубертена	Формування ідейних основ олімпізму в добу Просвітництва: гуманістичні та ліберальні ідеї. Передумови педагогічної діяльності Кубертена і її гуманістичної орієнтації. Основні положення спортивної педагогіки Кубертена. Педагогічна спадщина П. де Кубертена
Тема 3. Цінності філософії олімпізму. Олімпійська культура особистості	Педагогічні ідеї Кубертена і сучасність. «Ода спорту» – джерело цінностей олімпійського руху. Ідеї сучасної концепції олімпізму: політична, гуманістична, філософсько-педагогічна. Основні принципи Олімпійської хартії. Цінності олімпійського руху. Олімпійська спадщина.
Тема 4. Олімпійська освіта: зміст, форми, методи	Соціальна сутність олімпійської освіти. Мета, завдання та функції олімпійської освіти, її зміст. Класифікація моделей і програм олімпійської освіти. Форми, методи та технології впровадження
Тема 5. Міжнародні організації, що опікуються олімпійською освітою	Олімпійська освіта як невід'ємна складова міжнародного олімпійського руху. Роль МОК у поширенні олімпійських цінностей. МОА: історія створення, структура та функції. Міжнародний центр олімпійських досліджень та освіти. Олімпійська освіта в діяльності НОК та НОА. Міжнародні комітети Fair Play та П'єра де Кубертена та їх діяльність у сфері олімпійського освіти

Продовження таблиці 5.4

1	2
Тема 6. Реалізація олімпійської освіти в країнах світу	Впровадження олімпійської освіти в зарубіжних країнах. Впровадження олімпійської освіти у країнах, що були організаторами Ігор Олімпіад, зимових та Юнацьких Олімпійських ігор
Тема 7. Олімпійська освіта в закладах освіти України	Олімпійська освіта у вищих навчальних закладах. Видавництво «Олімпійська література». Міжнародний центр олімпійських досліджень та освіти. Олімпійська освіта в навчально-виховному процесі закладів загальної середньої освіти. Олімпійська освіта – один із напрямів навчально-виховної роботи в позаурочний час. Олімпійська освіта – складова позашкільного виховання підростаючого покоління. Пілотний проект «Всеукраїнська мережа шкіл олімпійської освіти»

Важливою складовою освітньо-професійної програми «Олімпійський спорт і освіта» є і навчальна дисципліна «Олімпійський рух у сучасному суспільстві» (відноситься до циклу спеціалізації, що передбачає її обов'язкове вивчення всіма студентами, які обрали спеціалізацію «Олімпійський спорт і освіта»).

Дисципліна «Олімпійський рух у сучасному суспільстві» спрямована на формування у здобувачів вищої освіти загальних та фахових компетентностей, зокрема здатності до аналізу і синтезу соціально-значущих проблем та процесів, що визначають хід розвитку олімпійського руху, його рушійні, усвідомлення значущості та соціальних функцій сучасного олімпійського руху, його місця в житті світової спільноти, а також на досягнення передбачених результатів навчання.

Дослідження дозволили розробити робочу програму, а також навчально-методичний супровід дисципліни «Олімпійський рух у сучасному суспільстві». Відповідно до розробленої робочої програми, зазначена дисципліна передбачає вивчення здобувачами вищої освіти 6 основних тем (табл. 5.5).

Таблиця 5.5

Зміст навчальної дисципліни «Олімпійський рух у сучасному суспільстві»

Тема дисципліни	Зміст матеріалу
Тема 1. Спортсмен в олімпійському спорті	Місце та роль спортсмена в олімпійському спорті. Загрози у спортивній кар'єрі атлета. Аматорство в олімпійському спорті. Професіоналізм в олімпійському спорті
Тема 2. Проблема допінгу в олімпійському спорті	Роль Міжнародного олімпійського комітету та Всесвітнього антидопінгового агентства в боротьбі з вживанням допінгу у спорті. Всесвітній антидопінговий кодекс. Можливі шляхи подолання проблеми допінгу у сучасному олімпійському спорті
Тема 3. Спортивні споруди та охорона довкілля в олімпійському спорті	Вимоги до спортивних споруд для Олімпійських ігор. Особливості побудови та підготовки спортивних споруд для Олімпійських ігор. Використання спортивних споруд після завершення Ігор. Олімпійський спорт та охорона довкілля
Тема 4. Олімпійський спорт та засоби масової інформації	Взаємозв'язок олімпійського спорту та засобів масової інформації. Професійні та морально-етичні проблеми засобів масової інформації. Співпраця Міжнародного олімпійського комітету із телевізійними компаніями
Тема 5. Жінки в олімпійському спорті	Становлення жіночого спорту та включення жінок в олімпійський рух. Розвиток жіночої програми Олімпійських ігор. Представництво жінок у складах різних країн на Олімпійських іграх. Участь жінок у керівництві органами міжнародної олімпійської системи
Тема 6. Взаємовідносини олімпійського спорту та політики	Політизація та ідеологізація Олімпійських ігор. Олімпійські ігри і тероризм. Боротьба з расизмом в олімпійському спорті. Націоналізм та політичні протести спортсменів на Олімпійських іграх. Олімпійські ігри та політизовані інформаційні війни

Навчання за спеціалізацією «Олімпійський спорт і освіта» передбачає і вивчення обов'язкових дисциплін для здобувачів вищої освіти, які здобувають вищу освіту ступеня «магістр» за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Питання культурно-освітньої складової олімпійського руху як складова гуманітарної підготовки фахівців галузі в НУФВСУ розглядається під час вивчення навчальної дисципліни «Актуальні проблеми фізичної культури і спорту», зокрема, Теми 2: «Олімпійський спорт у сучасному суспільстві», змістове наповнення якої містить наступну проблематику:

- соціально-політичні проблеми олімпійського руху;
- проблеми комерціалізації і професіоналізації олімпійського спорту;
- інформаційна комунікація в олімпійському русі;
- культурно-просвітницька діяльність у системі олімпійського руху.

Однак, незважаючи на представлення різних аспектів культурно-освітньої складової олімпійського спорту, основною навчальною дисципліною, спрямованою на оволодіння студентською молоддю знаннями щодо розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху, є «Культурна спадщина олімпійського спорту».

Дисципліна спрямована на формування визначених освітньо-професійною програмою загальних та фахових компетентностей, зокрема здатності аналізу і синтезу проблем та процесів, що визначають місце і роль культурно-освітньої складової в системі розвитку олімпійського руху, її соціальної значущості; а також на досягнення передбачених результатів навчання.

У результаті вивчення дисципліни «Культурна спадщина олімпійського спорту» магістранти опановують уміння застосовувати набуті знання з історичних, соціальних, гуманістичних, організаційних, правових та теоретико-методичних засад реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху при вирішенні конкретних наукових, практичних та інших завдань, володіти навичками самостійної роботи та технологією пізнавальної діяльності.

Дослідження дозволили розробити робочу програму та навчально-методичний супровід дисципліни. Відповідно до розробленої робочої

програми, дисципліна «Культурна спадщина олімпійського спорту» [39] передбачає вивчення здобувачами вищої освіти 6 основних тем (табл. 5.6).

Таблиця 5.6

Зміст навчальної дисципліни «Культурна спадщина олімпійського спорту»

Тема дисципліни	Зміст матеріалу
1	2
Тема 1. Олімпійські ігри в культурі Стародавньої Греції	Характеристика основних понять культурно-освітньої спрямованості олімпійського руху. Агональність як одна з базових характеристик культури Стародавньої Греції. Олімпія – місце проведення Олімпійських ігор. Спортивні споруди Стародавньої Греції. Олімпійські ігри в скульптурах Алтису та інших творах мистецтв. Значущість давньогрецької спадщини у відродженні Олімпійських ігор
Тема 2. Культурно-просвітня складова відродження Олімпійських ігор	Ренесанс, Просвітництво, неокласицизм та відродження спадку давньогрецької цивілізації. Фізична культура, фізичне виховання та закладення основ гімнастики в країнах Європи (XVII–XVIII ст.). Передумови відродження Олімпійських ігор. П'єр де Кубертен, його ідеї та погляди на роль олімпійського спорту в житті суспільства
Тема 3. Діяльність МОК зі збереження культурної спадщини та поширення ціннісного потенціалу олімпійського спорту	Питання культури та освіти у рішеннях конгресів МОК. Конкурси культури та мистецтв у програмі Олімпійських ігор. Культурні Олімпіади. Культурно-освітні програми та проекти, що реалізуються МОК. Культурна спадщина сучасного олімпійського руху
Тема 4. Міжнародні установи, що займаються збереженням культурної спадщини та поширенням ціннісного потенціалу олімпійського спорту	Культурно-освітні проекти та програми Міжнародної олімпійської академії. Олімпійські музеї в системі олімпійського руху. Основи діяльності центрів олімпійських досліджень та освіти

Продовження таблиці 5.6

1	2
Тема 5. Олімпійський спорт і його відображення у творах мистецтв	Гуманістична та культурна цінність сучасного спорту та олімпійського руху. Олімпійський спорт в літературі. Олімпійський спорт в архітектурі. Спорт у живописі та графіці. Спорт у скульптурі та декоративно-ужитковому мистецтві
Тема 6. Реалізація культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху в Україні	Культурно-освітні проекти та програми НОК України. Діяльність ОАУ з поширення олімпійських цінностей. Організація та проведення олімпійських досліджень в Україні. Культурна спадщина спортивного та олімпійського руху в Україні

Дисципліна «Культурна спадщина олімпійського спорту» являє собою структурний елемент системи академічної освіти, дозволяє майбутнім спеціалістам даної галузі, які мають сформований світогляд та володіють відповідними знаннями, вміннями та навичками, вирішувати актуальні питання розвитку олімпійського руху, сприяти залученню різних верств населення до його гуманістичного потенціалу, ефективно взаємодіяти з фахівцями з інших країн.

Однією з важливих складових підготовки майбутніх фахівців є також практичне застосування отриманих знань під час організації і проведення різноманітних заходів, що проходять в рамках розвитку олімпійського руху в країні. Так, магістранти спеціальності «Олімпійський спорт і освіта» в межах практики беруть участь в організації та проведенні культурно-освітніх заходів, що проводять Національний олімпійський комітет України та Олімпійська академія України, серед яких: Всеукраїнський олімпійський урок, Олімпійський день, «Олімпійське лелечення», «Герої спортивного року», «#Olympic Lab», «Do like Olympians» тощо.

Дослідження дозволяють відзначити, що подальше удосконалення навчальної дисципліни «Культурна спадщина олімпійського спорту» передбачає вирішення низки завдань, серед яких можна виділити:

- інтеграція матеріалу дисципліни «Культурна спадщина олімпійського спорту» з навчальним матеріалом інших навчальних дисциплін спеціальності;
- використання проблемного підходу у викладанні навчального матеріалу з дисципліни;
- сприяння застосуванню знань, набутих у процесі вивчення навчальної дисципліни у практичній діяльності студентів та випускників закладу освіти;
- проведення наукових досліджень з питань, що стосуються культурно-освітньої складової розвитку олімпійського руху, культурної спадщини Олімпійських ігор, реалізації системи олімпійської освіти тощо;
- активізація пізнавальної діяльності студентів і формування їхніх наукових інтересів у напрямі соціально-гуманістичного та культурно-освітнього потенціалу олімпійського руху;
- організація та проведення різного рівня наукових конференцій, семінарів-нарад фахівців галузі, засідань круглих столів, майстер-класів тощо;
- удосконалення навчально-методичного та технічного забезпечення викладання дисципліни з урахуванням новітніх технологій і сучасних наукових підходів;
- сприяння, на підставі проведення спільних досліджень, обміну досвідом – встановленню взаємозв'язків між закладами освіти, Національним олімпійським комітетом України, Олімпійською академією України, спортивними федераціями, міжнародним та регіональними центрами олімпійських досліджень та освіти та іншими громадськими та державними установами.

При цьому, дослідження дозволяють відзначити, що цілісна підготовка фахівця галузі має бути реалізована з урахуванням трьох складових (рис. 5.10):

- когнітивної,
- праксеологічної,
- аксіологічної.



Рис. 5.10. Складові якісної підготовки фахівців спеціальності 017 Фізична культура і спорт

Дослідження дозволяє відзначити, що викладання дисциплін соціально-гуманітарного циклу, зокрема: «Олімпійський рух у сучасному суспільстві», «МОК та олімпійська система», «Історичні, організаційні та правові аспекти сучасного олімпійського спорту», «Культурна спадщина олімпійського спорту», «Олімпійська освіта» обумовлює як підвищення рівня професійної компетентності фахівця галузі, так і впливає на розвиток сфери фізичної культури і спорту, загалом, та проявляється у наступних основних напрямках:

- кадрове забезпечення сфери: до сучасного фахівця вищої кваліфікації пред'являються вимоги щодо володіння загальними та фаховими

- компетентностями, зокрема здатності до аналізу і синтезу проблем та процесів, притаманних сучасному олімпійському руху, вміння вирішувати актуальні питання, безпосередньо пов'язаних з набуттям спеціалізованих системних комплексних знань та вмінням використовувати їх на практиці;
- міжнародні взаємозв'язки в галузі олімпійського спорту та системи олімпійської освіти: передбачають взаємодію та співпрацю на підставі офіційних договорів із міжнародними організаціями різного рівня, інтеграцію в міжнародну систему розвитку олімпійського руху, міжнародну систему фахової освіти, обмін досвідом, участь у міжнародному спортивному житті;
 - наукове забезпечення розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху: передбачає розробку пріоритетних напрямів наукових досліджень, організацію та проведення наукових досліджень і впровадження отриманих результатів у практику, участь у науково-практичних конференціях, симпозіумах, семінарах, проведення майстер-класів;
 - інформаційне забезпечення розвитку культурно-освітньої складової олімпійського руху: передбачає наявність необхідної кількості навчальних посібників, методичних розробок, проведення різного рівня конференцій і семінарів, регулярні повідомлення в засобах масової інформації, створення передач на радіо і телебаченні тощо;
 - формування гуманістично орієнтованих фахівців, здатних не лише плідно працювати у сфері фізичної культури і спорту, а й спроможні забезпечувати підґрунтя для гуманізації різних верств населення суспільства засобами ціннісного потенціалу олімпійського руху.

Наступним кроком нашого дослідження була розробка моделі інтеграції культурно-освітньої складової олімпійського руху в освітній процес підготовки магістрів, які навчаються за освітньою програмою «Олімпійський спорт і освіта» (рис. 5.11).



Рис. 5.11. Модель розвитку гуманітарної культури студентів у процесі інтеграції культурно-освітньої складової олімпійського руху в освітній процес підготовки магістрів, які навчаються за освітньою програмою «Олімпійський спорт і освіта»

Запропонована модель розвитку гуманітарної культури студентів у процесі інтеграції культурно-освітньої складової олімпійського руху в

освітній процес підготовки магістрів, які навчаються за освітньою програмою «Олімпійський спорт і освіта» включає цільовий, змістовий, діяльнісний та результативний блоки, в рамках яких передбачено єдність мети, змісту, методів, прийомів, засобів і форм освітнього процесу із кінцевим результатом – підготовкою кваліфікованого фахівця, здатного використовувати ціннісний потенціал олімпійського руху у професійній діяльності.

Основою запропонованої моделі є соціальне замовлення на підготовку фахівця з високим рівнем гуманітарної культури, що забезпечує успішну соціалізацію особистості в постійно мінливому полікультурному соціумі – відповідає як пріоритетам державної політики України, так стратегії розвитку олімпійського руху у нашій країні та в світі.

Під методичним забезпеченням ми розуміємо специфічну діяльність з розробки робочих програм навчальних дисциплін, підбору методів, прийомів, засобів і форм освітньої діяльності, реалізація яких дозволить інтегрувати культурно-освітню складову олімпійського руху в освітній процес, сприятиме розвитку високого рівня гуманітарної культури фахівця в процесі його професійної підготовки у закладі вищої освіти.

У змістовий блок запропонованої моделі було включено навчальні матеріали (підручники, навчально-методичні посібники, методичні рекомендації, ситуаційні завдання тощо), спрямовані на розвиток гуманітарної культури студентів у процесі інтеграції культурно-освітньої складової олімпійського руху в освітній процес.

Комплекс методів інтеграції культурно-освітньої складової олімпійського руху в освітній процес студентської молоді, виділено за характером пізнавальної діяльності. В розробленій моделі було використано підхід, запропонований І. Лернером, М. Скаткіним [143] та М. І. Махмутовим [162], зокрема, це:

- пояснювально-ілюстративні методи: розповідь, лекція, бесіда, демонстрація ;
- репродуктивні методи: розв'язання кейсів, вирішення ситуаційних задач тощо;
- проблемні методи: вирішення проблемних та пізнавальних завдань тощо;
- частково-пошукові методи: пошук та представлення інформації;
- дослідні методи: проведення наукових досліджень, підготовка наукових публікацій.

Практична реалізація методів здійснюється за допомогою комплексу прийомів [21] розвитку гуманітарної культури студентів, що є одним з компонентів методичної моделі розвитку гуманітарної культури студентів в процесі інтеграції культурно-освітньої складової олімпійського руху в освітній процес підготовки магістрів, які навчаються за освітньою програмою «Олімпійський спорт і освіта».

У комплекс прийомів розвитку гуманітарної культури ми включили чотири групи прийомів: рефлексивні, інформаційно-пізнавальні, творчо-розвиваючі, науково-дослідні.

Основними формами методичної моделі розвитку гуманітарної культури студентів в процесі інтеграції культурно-освітньої складової олімпійського руху в освітній процес підготовки магістрів, які навчаються за освітньою програмою «Олімпійський спорт і освіта» виступають інтерактивні, колективні форми і самостійна робота студентів.

У запропоновану модель включено організаційно-педагогічні умови, до яких ми відносимо наступні:

- 1) модульне конструювання змісту гуманітарної освіти у закладі вищої освіти;
- 2) соціокультурне насичення освітнього процесу з дисциплін гуманітарного, соціально-економічного циклу у закладі освіти;

3) залучення студентів у соціально-інтегруюче, освітнє середовище у закладі освіти.

Окреслені організаційно-педагогічні умови не тільки забезпечують досягнення заданого результату запропонованої моделі: розвиток гуманітарної культури студентів та підготовка кваліфікованого, гуманістично орієнтованого фахівця галузі, але й обумовлюють розробку комплексу методичного забезпечення процесу розвитку гуманітарної культури студентів.

Результативний блок запропонованої моделі передбачає формування загальних та фахових компетентностей [181].

Так, загальними компетентностями є

1. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
2. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
4. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
5. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
6. Здатність працювати в міжнародному контексті.
7. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.
8. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
9. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
10. Здатність розробляти та управляти проектами.

Фаховими компетентностями спеціальності 017 Фізична культура і спорт є:

11. Здатність аналізувати актуальні проблеми у сучасній сфері фізичної культури і спорту.

12. Здатність до розуміння наукових теорій та концепцій, використання сучасних методів та технологічних рішень, необхідних для розв'язання задач у сфері фізичної культури і спорту.
13. Здатність проектувати, організовувати та аналізувати науково-педагогічну діяльність з дисциплін предметної області у закладах вищої освіти.
14. Здатність реалізувати комунікативні наміри професійної спрямованості в іншомовному середовищі.
15. Здатність застосовувати знання, вміння та навички під час практичного вирішення професійних завдань у різних суб'єктах сфери фізичної культури і спорту, зокрема олімпійському спорті і освіті.
16. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних груп населення у сфері фізичної культури і спорту.
17. Здатність до самоосвіти, самовдосконалення та саморефлексії для успішної професіоналізації у сфері фізичної культури і спорту.
18. Здатність визначити суперечності та прогалини у наявному знанні з функціонування та розвитку сфери фізичної культури і спорту, зокрема олімпійського спорту і освіти.
19. Здатність планувати, організовувати та здійснювати самостійні наукові дослідження з проблем фізичної культури і спорту з дотриманням академічної доброчесності, працювати у рамках обмеженого часу, визначати перспективи подальших наукових пошуків.
20. Здатність до впровадження результатів наукових досліджень у практичну діяльність.

Фаховими компетентностями спеціалізації «Олімпійський спорт і освіта» є:

1. Здатність до аналізу і синтезу соціально-значущих проблем та процесів, що визначають хід розвитку олімпійського спорту, його рушійні сили та мотивацію.

2. Здатність розділяти процес підготовки спортсменів на окремі, кількісно та якісно різні структурні елементи відповідно до об'єктивно існуючих закономірностей та принципів становлення спортивної майстерності.
3. Здатність здійснювати відбір спортсменів та визначати орієнтацію їх підготовки у процесі багаторічного удосконалення.
4. Здатність визначати зміст спортивного тренування з врахуванням виду спорту, завдань етапу багаторічної та річної підготовки, індивідуальних особливостей спортсменів.
5. Здатність до використання у професійній діяльності факторів оточуючого середовища організаційно-управлінського, соціально-психологічного, медико-біологічного, науково-методичного, інформаційного характеру.
6. Здатність до управління різними складовими тренувальної та змагальної діяльності спортсменів, факторами оточуючого середовища, які впливають на ефективність спортивної підготовки.
7. Здатність до пошуку та використання технологій психологічної науки та практики, спрямованих на мобілізацію психічних резервів підвищення ефективності підготовки спортсменів.

Запропоновану модель розвитку гуманітарної культури студентів у процесі інтеграції культурно-освітньої складової олімпійського руху в освітній процес підготовки магістрів, які навчаються за освітньою програмою «Олімпійський спорт і освіта» було впроваджено в процес фахової підготовки магістрів НУФВСУ спеціальності 017 Фізична культура і спорт, спеціалізації «Олімпійський спорт та освіта» з 2017/2018 н. р.

Дослідження дозволяють відзначити, що 87 % від загальної кількості випускників, які отримали диплом за вказаною спеціалізацією, не лише працюють за фахом, а й обіймають керуючі посади у федераціях з видів спорту, дитячо-юнацьких спортивних школах, приватних спортивних клубах. Випускники (n=36) відзначають, що навчання за освітньою програмою «Олімпійський спорт і освіта» не лише розширило їх світогляд, а й сприяло

усвідомленню гуманістичної цінності та соціальної значущості сучасного олімпійського руху, його гуманітарного потенціалу, мультикультурної спрямованості.

5.5. Функціонування спортивних та олімпійських музеїв в Україні як складова розвитку олімпійського руху

Дослідження дозволяють відзначити, що в Україні музей, розглядається як науково-дослідний та культурно-освітній заклад, створений для вивчення, збереження, використання та популяризації музейних предметів та музейних колекцій з науковою та освітньою метою, залучення громадян до надбань національної та світової культурної спадщини [96].

Аналіз розвитку музейної справи в Україні дозволяє зазначити, що перший Музей спортивної слави України було відкрито в Києві у вересні 1965 року, його експозиція налічувала понад п'ять тисяч експонатів (грамоти, дипломи, прапори спортивних організацій, вимпели, плакати, афіші, кубки; медалі, знаки та інші нагороди, зразки спортивного одягу і взуття, спортивного інвентарю тощо). Експозиція включала такі розділи:

- «Стан фізичної культури і спорту в країні до Великої Жовтневої революції»;
- «Розвиток фізичної культури та спорту на території СРСР та УРСР у довоєнні та післявоєнні роки»;
- «Спорт в сучасних умовах».

На жаль, з об'єктивних причин (реконструкція приміщення, де знаходилась експозиція) діяльність музею була припинена, а сама експозиція була «законсервована».

Для вивчення ситуації щодо представлення (висвітлення) спортивних матеріалів в Україні в межах нашого дослідження було проведено аналіз планів роботи та звітів Національного олімпійського комітету України, Олімпійської академії України та їх регіональних відділень, а також

офіційних документів профільних міністерств та відомств (статутів, положень, наказів тощо).

Результати аналізу дозволяють зазначити, що в офіційних документах існують лише поодинокі згадки про діяльність окремих олімпійських куточків, роботу тимчасових експозицій та про доцільність розвитку спортивної музейної справи. При цьому, сьогодні в Україні не існує музею, який би повною мірою висвітлював спортивну славу країни, спортивні здобутки атлетів; зберігав би та висвітлював би спадщину вітчизняного спорту.

Тому, наступним кроком роботи було проведення опитування шляхом телефонних бесід, електронного листування із представниками НОК України та його регіональних відділень, співробітниками Міністерства молоді та спорту України, спортивних федерацій, представниками закладів вищої освіти та закладів загальної середньої освіти, фахівцями галузі (n=28), що дозволило систематизувати форми представлення спортивних матеріалів, які мають місце в Україні (рис. 5.12).

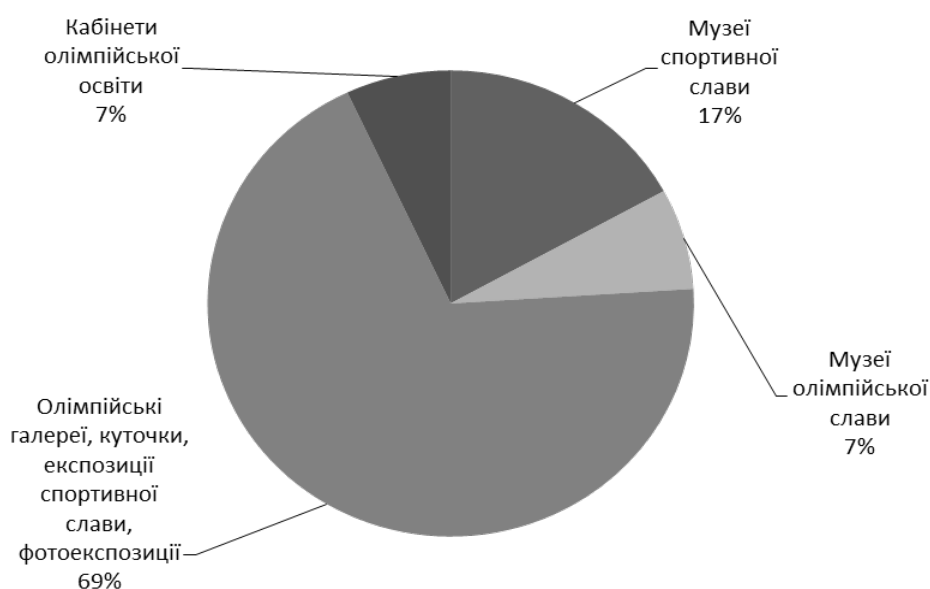


Рис. 5.12. Форми представлення історичної, спортивної та олімпійської спадщини, що мають місце в Україні

Дослідження свідчать, що найпопулярнішою формою представлення спортивних матеріалів в Україні є організація діяльності олімпійських галерей, куточків та експозицій спортивної слави, далі за значущістю йдуть музеї спортивної слави, музеї олімпійської слави та кабінети олімпійської освіти.

Наступним кроком роботи був аналіз місць розташування зазначених музеїв, галерей, кабінетів та експозицій.

Дослідження дозволяють зазначити, що переважна більшість з них (рис. 5.13) розташована у закладах загальної середньої освіти, що легко пояснити виховним та освітнім потенціалом спортивного та олімпійського руху, добрим прикладом спортивних перемог, що в свою чергу, стимулює та надихає молоде покоління. Експозиції та музеї також знаходяться в закладах вищої освіти, спортивних шкіл, фізкультурно-спортивних товариств та відомств, а також незначна їх кількість представлена в регіональних відділеннях Національного олімпійського комітету України.

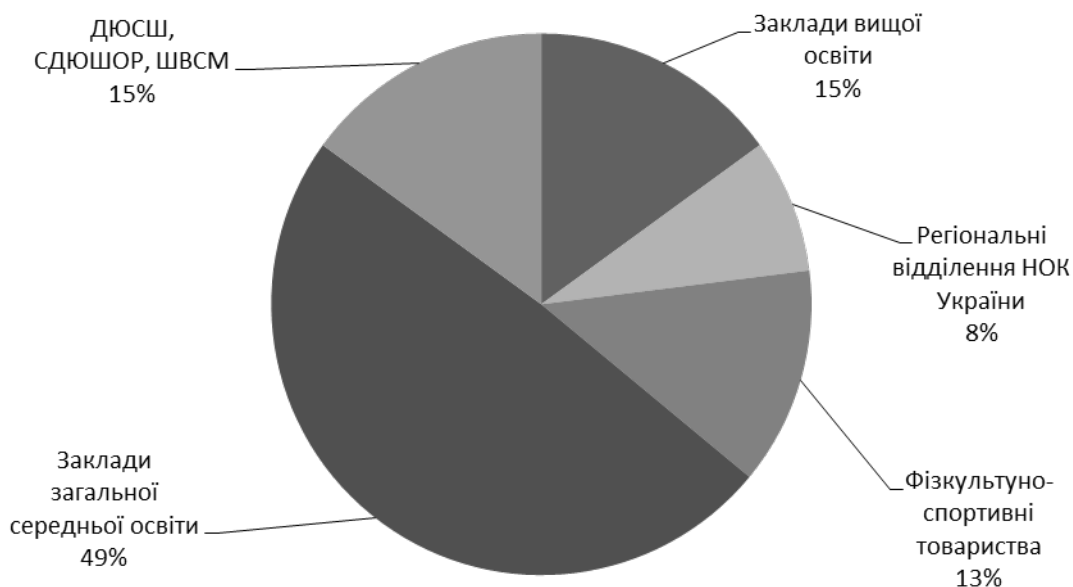


Рис. 5.13. Місця дислокації спортивних експозицій в Україні

Наступним кроком виконання дисертаційної роботи було визначення проблем розвитку спортивної музейної справи в Україні. Дослідження свідчать, що на думку фахівців, однією з найсерйозніших проблем у ефективній реалізації зазначеного питання є відсутність Національного музею спорту, окрім цього дослідження дозволили виділити і ряд інших, серед яких:

- низька мотивація у представників спортивної громадськості, освітян до створення спортивних експозиції, музеїв, галерей, олімпійських куточків тощо;
- небажання відомих спортсменів, тренерів та членів їх родин виставляти, передавати, навіть на тимчасове зберігання, в музей експонати (медалі, грамоти, дипломи, спортивну форму, фотографії тощо), що знаходяться у приватних колекціях чи зберігаються у домашніх умовах;
- незначна кількість колекціонерів, що зацікавлені у збиранні тематичних спортивних колекцій;
- обмежена кількість фахівців, здатних проводити екскурсії, присвячені спортивній славі того чи іншого регіону країни;
- соціально-економічна ситуація в країні (обмежене фінансування спортивної музейної справи).

Проведення бесід із фахівцями дозволило виділити найбільш ефективні шляхи подолання визначених проблем:

- активізація роботи щодо створення музеїв (кабінетів, галерей тощо) спортивної слави;
- активізація пошукової та науково-дослідної роботи щодо розвитку спортивного руху в регіонах;
- активізація інформаційно-пропагандистської діяльності щодо унікальних здобутків українців на спортивній арені;

- залучення школярів і студентів до пошукової роботи зі збереження олімпійської спадщини;
- поповнення фондів бібліотек літературою зі спортивної тематики; створення у бібліотеках куточків олімпійської книги.

Активізація роботи саме за цими напрямками дозволить не тільки покращити стан музейної справи в Україні, а й сприятиме підвищенню національної самосвідомості, вдосконаленню культурно-освітньої роботи щодо залучення різних верств населення до здорового способу життя, гуманістичного потенціалу спортивного та олімпійського руху.

Висновки до розділу 5

Система олімпійської освіти в Україні, сформована протягом 1990-х років, сьогодні посідає лідируючі позиції у світовому співтоваристві за масштабами організації олімпійських досліджень, поширенням ідей олімпізму та розробкою матеріалів, що дозволяють використовувати надбання олімпійського спорту в гуманітарній освіті молодого покоління.

Значне поширення олімпійських ідей і цінностей в Україні стало можливим завдяки активній співпраці Олімпійської академії України з Національним університетом фізичного виховання і спорту України та Національним олімпійським комітетом України.

До основних складових комплексного підходу до вирішення питання використання надбань олімпійського спорту у гуманітарній освіті молоді, до поширення олімпійських цінностей серед різних верств населення, що вирізняє вітчизняну систему олімпійської освіти серед інших, які реалізуються у світі, слід віднести: запровадження, за ініціативи ректора Київського державного інституту фізичної культури (нині Національний університет фізичного виховання і спорту України), В. М. Платонова, навчальної спеціальності «Олімпійський та професійний спорт»; відкриття кафедри олімпійського спорту та магістратури «Олімпійський спорт і

освіта», організація міжнародних наукових конгресів і конференцій; створення видавництва «Олімпійська література» та Навчально-наукового олімпійського інституту НУФВСУ (ННОІ НУФВСУ); особливістю є і потужна науково-дослідна діяльність співробітників ННОІ НУФВСУ (до 2019 р. Міжнародний центр олімпійських досліджень освіти), що здійснюється під загальним керівництвом професора М. М. Булатової, результатом якої є вихід у світ численних фундаментальних праць з олімпійської тематики: навчальні видання для фахівців та студентів закладів вищої освіти, серія енциклопедичних видань з історії олімпійських видів спорту, серія видань, присвячених видатним персоналіям, серія дитячої літератури, серія плакатів, присвячених історії олімпійських видів спорту тощо; встановлення ділових контактів з провідними міжнародними науковими установами, які займаються різними аспектами олімпійського спорту та олімпійської освіти.

Складовою розвитку олімпійського руху в країні є і реалізація культурно-освітніх проєктів, основними з яких є: проєкти «Олімпійська книга», «Do like Olympian», «#Olympic Lab»; культурно-освітній фестиваль «Олімпійське лелеченя»; церемонії: «Герої спортивного року», відзначення кращого спортсмена та тренера місяця; конкурси: «Світ спорту» (серед журналістів), фотоконкурс, конкурс на кращу книгу з олімпійського спорту, конкурс на кращу модель школи з олімпійської освіти.

Принциповою особливістю реалізації вітчизняної системи олімпійської освіти є її гармонійне поєднання з освітнім процесом. Так, в Україні на базі профільних закладів вищої освіти функціонують центри олімпійських досліджень та освіти: Навчально-науковий олімпійський інститут НУФВСУ (включений до переліку центрів олімпійських досліджень та освіти, які працюють під патронатом МОК), а також регіональні центри олімпійських досліджень та освіти.

Особливістю реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху в системі підготовки фахівців галузі фізична культура і спорт є відкриття у Національному університеті фізичного виховання і спорту України магістратури за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, спеціалізацією «Олімпійський спорт і освіта»; розробка освітньо-професійної програми та навчально-методичного супроводу викладання дисциплін, однією з яких є «Культурна спадщина олімпійського спорту».

Методична модель розвитку гуманітарної культури студентів у процесі інтеграції культурно-освітньої складової олімпійського руху в освітній процес підготовки магістрів, які навчаються за освітньою програмою «Олімпійський спорт і освіта» включає наступні компоненти: соціальне замовлення, мета, зміст, методи, прийоми, засоби, форми, педагогічні умови та результат. Системоутворюючим компонентом методичної моделі є методи розвитку гуманітарної культури студентів, що зумовлюють специфіку проявів інших компонентів методичної моделі. При цьому методи, прийоми, засоби та форми носять соціокультурну спрямованість та виступають способами (методичними механізмами) реалізації мети і змісту інтеграції культурно-освітньої складової олімпійського руху в освітній процес підготовки магістрів, які навчаються за освітньою програмою «Олімпійський спорт і освіта» і досягнення результату – розвитку гуманітарної культури студентів.

Важливою складовою у реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху в країні є організація музейної справи. Перший Музей спортивної слави України було відкрито в Києві у вересні 1965 року, сьогодні цей музей закрито, однак у різних регіонах країни функціонують олімпійські галереї, куточки та експозицій спортивної слави (69 % від загальної кількості експозицій), музеї спортивної слави окремого клубу чи команди (17 % від загальної кількості експозицій), музеї олімпійської слави

(7 % від загальної кількості експозицій) та кабінети олімпійської освіти (7 % від загальної кількості експозицій).

Отримані результати дозволяють констатувати ґрунтовний науково обґрунтований підхід фахівців України, як до реалізації системи олімпійської освіти в країні, так і до сприяння розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху.

Основні наукові результати розділу опубліковані в працях автора [25, 30, 36, 38, 39, 93, 157, 160, 161, 193, 224, 225, 229, 230, 235, 237, 322, 341].

РОЗДІЛ 6

СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНА СПРЯМОВАНІСТЬ ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ ЯК ЗАСІБ ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

6.1. Обґрунтування моделі культурно-освітньої спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор як елементу гуманітарного розвитку сучасного суспільства

Відомості про історію Олімпійських ігор античності ми черпаємо з джерел, що дійшли до нас: пам'ятників архітектури і скульптури, знайдених у результаті численних розкопок у місцях проведення Олімпійських ігор, залишків спортивних споруд, посуду, інвентарю, статуй на честь переможців, творів поетів, філософів тощо.

Культурна спадщина стародавніх цивілізацій – Індії, Китаю, Єгипту, Греції, Риму та багатьох інших – в сучасному світі є найбагатшим джерелом для наукових досліджень і викликає немеркнучий інтерес [140, 152, 164]. Місця виникнення, розвитку та занепаду цих цивілізацій і збережені в них культурні цінності набули всесвітньої популярності, приваблюють величезну кількість туристів з різних країн. Знайдені в результаті численних археологічних розкопок речові джерела представлені в безлічі експозицій в різних музеях світу. Незгасний інтерес дослідників старовини постійно збагачує суспільство новими знахідками та розкриттям таємниць, що збереглися в темряві століть. При цьому жодна зі стародавніх цивілізацій не зробила такого істотного та благотворного впливу на життя сучасного світу як давньогрецька [26, 35, 54, 55]. Сталося це не випадково, а є наслідком того, що ідеали та цінності, що лежали в основі давньогрецької цивілізації, як показала історія, вічні та привабливі для людства, а її досягнення в різних сферах діяльності, особливо в політиці, філософії, літературі, освіті, вихованні, архітектурі, образотворчому мистецтві, фізичному вихованні, спорті були воістину видатними. Одним із найбільш яскравих прикладів

збереження давньогрецького спадщини і проникнення його в сучасне життя є Олімпійські ігри [34].

Дослідження культурно-освітньої спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор, зокрема, синтез, узагальнення та систематизація даних спеціалізованої літератури, проведення бесід із фахівцями дозволило сформувати її модель, що складається з системи елементів та рівнів їх соціокультурних взаємодій (рис. 6.1).



Рис. 6.1. Модель культурно-освітньої спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор модель

Дослідження дозволяють відзначити, що стародавні Олімпійські ігри були важливою складовою життя давньогрецького суспільства [35, 57, 67],

тому самі Ігри доцільно розглядати безпосередньо в контексті давньогрецької спадщини.

Так, першим структурним елементом розробленої моделі культурно-освітньої спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор виступає «суб'єкт культурно-освітньої спадщини» – той, для кого зазначена спадщина представляє інтерес та має цінність; той, без кого її дослідження не має сенсу. Відповідно, суб'єктом культурно-освітньої спадщини Давньогрецьких Олімпійських ігор може виступати людство в цілому, в тому числі, різні соціальні групи (етноси, народи, окремі країни, об'єднання, спільноти), а також окремі особистості, які сприймають, зберігають, наслідують принципи життя давньогрецького суспільства, а також розвивають культурно-освітню спадщину давньогрецьких Олімпійських ігор. Тобто, в досліджуваному контексті, суб'єктом культурної спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор виступають як безпосередні учасники олімпійського руху (спортсмени, які знаходяться на різних етапах багаторічного спортивного вдосконалення, особи, які здійснюють їх підготовку, забезпечують організацію та проведення змагань, працівники спортивних установ, глядачі, спортивні журналісти, тощо), так і представники інших соціальних верств (історики, культурологи, соціологи, поети та письменники, музиканти тощо).

Наступним структурним елементом запропонованої моделі виступають механізми збереження культурно-освітньої спадщини Олімпійських ігор Стародавньої Греції. Багато в чому механізми збереження залежать від типу спільноти (традицій та норм країни, особливостей розвитку системи фізичної культури і спорту, особливостей системи освіти, ціннісних орієнтацій певної соціальної групи тощо) та поглядів і дій окремих членів суспільства. Але, в цілому, дослідження дозволили виділити наступні їх варіанти: несвідомий-усвідомлений; нормативно-правовий, морально-аксіологічний; освітній, навчально-виховний; науковий, художньо-творчий, інформаційний та ін.

Зазвичай зазначені механізми діють паралельно та є взаємопов'язаними один з одним.

Проведення бесід із фахівцями дозволяє говорити, що при дослідженні культурно-освітньої спадщини стародавніх Олімпійських ігор, одним із основних питань, що постає перед науковцями, є те, що включає поняття культурно-освітня спадщина давньогрецьких Олімпійських ігор, зокрема, що являє собою об'єкт цієї спадщини.

Узагальнення існуючих підходів дозволило розподілити досить різноманітні об'єкти на два типи.

Перший тип – матеріальна культурна спадщина, яка включає наступні види:

- 1) архітектурні споруди та архітектурні ансамблі (спортивні, релігійно-обрядові, побутові);
- 2) скульптуру (кругла скульптура та рельєфи);
- 3) твори літератури (міфи, легенди, рукописи);
- 4) предмети побуту (вази, амфори, шкребки тощо).

Другий тип – духовна спадщина, яка значною мірою пов'язана з ідеями та поглядами життя давньогрецького суспільства, а Олімпійські ігри були, в свою чергу, їх яскравим вираженням. Духовна спадщина поділяється на різні види:

- 1) принципи життя, традиції, обряди та звичаї (агоністика, калокагатія, екіхерія тощо);
- 2) релігійну спадщину (вірування стародавніх греків, культові місця, храми, зображення);
- 3) інтелектуальну спадщину (вербальні джерела, що відобразили філософську, етичну, наукову традицію минулого);
- 4) естетичну духовну спадщину (твори нематеріального мистецтва, у тому числі літератури, театру та ін.);

5) навички (тренувальна та змагальна діяльність, суддівство, процес організації змагань тощо).

Узагальнення існуючого матеріалу [61, 202, 213, 273, 315 та ін.] свідчить, що матеріальну і духовну спадщину, незважаючи на можливість їх систематизації доцільно розглядати комплексно.

Так, наймасштабнішим (за формою) видом матеріальної спадщини є архітектурні споруди [70], дизайн і композиція яких – унікальна риса, що представляє традиційну цінність та відображає істотну частину не лише проведення давньогрецьких Олімпійських ігор, а й особливостей розвитку та досягнень давньогрецької цивілізації.

З іншого боку, дослідники відзначають, що у порівнянні з архітектурою та живописом, в яких використовувались нетривкі матеріали, до найвідоміших пам'яток давньогрецької цивілізації належить саме скульптура [287, 331]. Однією з найвідоміших, серед яких є статуя Зевса, – творіння, що стало одним із семи чудес світу і єдиним, яке опинилося на європейському континенті. При цьому ця статуя була центральною композицією храму Зевса (побудований між 471 і 457 рр. до н. е.) – величної споруди завдовжки 64 м, завширшки 27 м і заввишки 22 м. Храм бога Зевса був не лише центром архітектурного ансамблю стародавньої Олімпії та символом Олімпійських ігор, а й визнаним релігійним центром Стародавньої Греції [35]. Зазначене підтверджує позицію науковців, що матеріальну та духовну культурно-освітню спадщину давньогрецьких Олімпійських ігор доцільно розглядати комплексно.

Так, Олімпійські ігри Стародавньої Греції відбувались в Олімпії, яка на початковому етапі їх проведення (VIII ст. до н. е.) була для греків історичним, культурним і релігійним центром [34, 259].

Аналіз призначення архітектурних споруд у стародавній Олімпії як складової матеріальної спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор, дозволяє їх розділити на:

- 1) адміністративні споруди;
- 2) культові споруди;
- 3) споруди для занять атлетикою.

Офіційні адміністративні споруди – булевтеріон, в якому засідала Рада (буле), і пританей, де притани (чиновники) займалися поточними справами святилища були відокремлені від основних святинь в Олімпії [61].

Враховуючи значення атлетики у житті Стародавньої Греції, для атлетичних занять та проведення змагань зводили різні споруди – гімнасії, палестри, стадіони, гіподроми (іподроми) тощо. Олімпія – не була виключенням. При цьому, гімнасій, що функціонував в Олімпії, відрізнявся від інших гімнасій тим, що призначався винятково для підготовки атлетів протягом місяця, що передував Олімпійським іграм [34, 259].

Багато творів з літературної спадщини дійшло до наших днів, а також було доповнено матеріалами розкопок в Олімпії наприкінці XIX ст. і в подальші роки. Наприклад, знайдено постамент статуї знаменитого Євфіма з написом: «Євфім, локрієць, син Астіклея, я три рази переміг в Олімпії. Піфагор Самоський створив». П'єдестал статуї Ксенокла містить такий напис: «Ксенокл, син Евтіфрона з Майнали. Робота Поліклета. Син Евтіфрона Ксенокла з Майнал, чотирьох переміг я в бою сам на сам, сам не впавши жодного разу» [174, с. 137–145].

Не тільки на честь славних подій і перемог встановлювалися статуї. Споруджувалися вони і в пам'ять про порушення олімпійських принципів та ідеалів, про грубі вчинки, несумісні з культурою древніх греків. Перші такі статуї було встановлено під час Ігор 98-ї Олімпіади – після того, як фессалієць Евпол підкупив своїх суперників – кулачних бійців: Агетора з Аркадії, Прітаніса з Кізіка і переможця попередніх Ігор Форміона з Галікарнаса. Ця подія стала першим офіційним злочином проти правил олімпійських змагань. Грошовий штраф, накладений на Евпола і його суперників, дозволив встановити шість мідних статуй, які були розташовані

біля підніжжя гори Кронос, недалеко від Олімпійського стадіону. Автором двох статуй був відомий скульптор із Сикіона Клеон. На чотирьох статуях було зроблено написи, які свідчили, що перемогу на Олімпійських іграх можна отримати не завдяки грошам, а швидкістю ніг і міцністю тіла. Статуї (заніси) мали слугувати залякуванням для атлетів, які порушують закони, і повчанням для еллінів, які не повинні домагатися перемоги за рахунок грошей [273].

Ці та інші подібні знахідки добре узгоджуються з відомостями стародавніх авторів [174, 184, 192], які відвідували Олімпію близько двох тисячоліть тому та розповіли про її споруди, статуї та підношення. В їх роботах опис статуй зазвичай супроводжується різними історичними фактами, легендами, коментарями, що дозволяє розширити знання не лише про відомих атлетів, а й про саму атмосферу Олімпійських ігор Стародавньої Греції.

Атлетика Стародавньої Греції, Олімпійські та інші всегрецькі ігри, спортивні фестивалі були для філософів, письменників і поетів ареною для розроблення таких напрямів філософії, як етика й естетика.

Для вивчення й оцінки таких понять, як сенс життя, справедливість, обов'язок, честь, совість, солідарність, милосердя, добро і зло, індивідуалізм і агресивність, на яких ґрунтуються моральність і мораль, мистецтво жити в злагоді з собою і суспільством, атлетика давала величезний масив подій і фактів, які потребували вивчення, оцінки та узагальнення. Олімпійські ігри та інші змагання, культ атлетики в Стародавній Греції, її зв'язок з релігією і способом життя представляли яскравий матеріал для вивчення таких фундаментальних естетичних категорій, як краса, гармонія, грація, прекрасне. Герої і події, характерні для атлетики та змагань у Стародавній Греції, надавали яскравий і наочний матеріал філософам, скульпторам, поетам, письменникам, які відображали красу людського тіла і гармонійність його розвитку, граціозність рухів.

Науковці зазначають, що роль міфів в історії Стародавньої Греції надзвичайно велика через те, що вони були безпосередньо пов'язані з релігією та історією країни. Міфологія збагачувалася протягом століть, у кожній місцевості виникали свої міфи або варіанти вже відомих, реальність перепліталася з вигадкою відповідно до тих чи інших історичних подій та конкретних потреб. У наш час украй складно створити абсолютно вірогідне уявлення про давньогрецькі міфи, усвідомити роль, яку вони відігравали в житті греків. Однак, твори образотворчого мистецтва, письмові джерела тих часів дозволяють охарактеризувати грецьку міфологію і показати, як міфи визначали розвиток цієї цивілізації.

Давньогрецьке мистецтво, як і інші досягнення Стародавньої Греції (в освіті, науці тощо), багато в чому стало відоме нам шляхом посередництва Риму, який, увібравши в себе багато елементів античної культури, зберіг їх для прийдешніх поколінь.

Наступним структурним елементом запропонованої моделі культурно-освітньої спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор виступають форми її збереження, які можна розділити на: вербальні та невербальні, матеріальні та духовні, консервативні та творчі тощо. Зазначені форми можуть бути використані як самостійно, так і одночасно; вони можуть мати як тривалий так і короткочасний ефект.

Однією з найважливіших складових, враховуючи соціальну значущість сучасного олімпійського руху, у запропонованій моделі культурно-освітньої спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор є функції, що виконує ця спадщина. Дослідження дозволили до них віднести наступні:

- 1) репродуктивна – відродження Олімпійських ігор, збереження давньогрецьких традицій у проведенні Олімпійських ігор сучасності;
- 2) креативна – відтворення давньогрецьких традицій та ритуалів на сучасній основі;

- 3) аксіологічна – розробка олімпійських цінностей сучасного олімпійського руху на підставі ціннісних орієнтацій Олімпійських ігор грецького періоду їх розвитку;
- 4) екзистенційна – притаманне стародавнім грекам, наповнення змістом буття людини, подолання відчуження природі, страху життя, самотності, здобуття свободи й ін., що нині в олімпійському русі проявляється у прагненні подолати себе, чесно здобути перемогу на змаганнях тощо;
- 5) етична – формування толерантності, поваги до іншого.

Розроблена модель культурно-освітньої спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор дозволяє отримати комплексне уявлення про їх значення для сучасного суспільства, місце і роль в житті сучасного соціуму; дозволяє провести паралелі між життєвими орієнтирами, традиціями, віруваннями давньогрецького суспільства та сучасної спільноти, усвідомити зв'язок поколінь, оцінити роль спортивного та олімпійського руху в житті світового співтовариства в різні періоди історії, що, в свою чергу, сприяє гуманітарному розвитку як окремого індивіда, так і суспільства загалом.

6.2. Теоретичне обґрунтування структури та змісту культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху

Культурно-освітня складова – явище, що забезпечило не лише світове визнання та тривалу життєздатність олімпійського руху, а й зробило його найпотужнішим та найпопулярнішим рухом сучасної епохи [24, 28, 86, 302 та ін.].

У загальному розумінні культура визначається, як спільні для групи людей цінності та вірування [76, 90]; освіта визначається як процес передачі та отримання нових знань, умінь та навичок [63]. Єдиного підходу до визначення та трактування змісту поняття «культурно-освітня складова» олімпійського руху не існує. Узагальнення існуючого матеріалу дозволяє

говорити про неї як про «душу» олімпійського руху [287, 345, 429] або про систему артефактів [165, 324, 413], що роблять олімпійський рух унікальним явищем у системі світової культури. При цьому, наступні положення поділяються значною кількістю дослідників [31, 105, 136, 146 та ін.].

Так, проведені дослідження дозволяють відзначити, що культурно-освітня складова сучасного олімпійського руху:

- не є гнучкою та опирається швидким або повільним змінам, які відбуваються у світовому суспільстві, що в свою чергу, забезпечує унікальність та тривалу життєздатність сучасного олімпійського руху;
- обумовлюється умовами розвитку олімпійського руху, його історією та учасниками;
- вивчається, сприймається та визнається всіма учасниками олімпійського руху, відображається у загальних судженнях та переконаннях;
- проявляється у різноманітних формах та засобах, що впливають як на розвиток олімпійського руху в цілому, так і на окремих його учасників.

Дослідження свідчать, що, незважаючи на збіг уявлень щодо значущості культурно-освітньої складової у розвитку олімпійського руху, у більшості науковців, у питанні її змісту та сутності, все ще існує багато протиріч та розбіжностей. Зокрема, сам олімпійський рух не рідко розглядається як «монокультура», що функціонує як єдиний механізм, а його складові розглядаються, як структурні елементи зазначеного механізму, які забезпечують його функціонування [259, 288, 311 та ін.]. З такої позиції важко аналізувати досліджуване соціальне явище, тому в роботі ми спираємося на підхід, запропонований Е. Шейном [316], який розглядав культуру, як частково неусвідомлюване явище, що приводиться в рух глибинними припущеннями та переконаннями, а свідомі погляди є лише артефактами і умовними уявленнями.

Виходячи з цього культурно-освітню складову олімпійського руху ми розглядаємо, як набір фундаментальних цінностей, переконань та настанов, спільних для всіх учасників олімпійського руху і диктуючих стандарти або норми поведінки для тих, кого вона охоплює.

Дослідження дозволили систематизувати поведінкові та соціальні патерни учасників олімпійського руху та розподілити їх у певні групи, куди входять фізичне середовище, публічні заяви офіційних осіб, способи взаємодії людей, формат мови, що використовується, стиль одягу тощо.

Деякі з компонентів реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху є доступними для спостереження (табл. 6.1). Важливим є вміння їх розпізнавати, оскільки рушійні цінності та систему переконань, що стоять за ними можна побачити тільки крізь призму ознак, що проявляються (компоненти, що є доступними для спостереження).

Таблиця 6.1

Компоненти культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху, що є доступними для спостереження

№ з/п	Компонент	Зміст компоненту
1	2	3
1	Середовище	Країни-учасниці олімпійського руху (політичні, релігійні, економічні особливості цих країн); члени Міжнародного олімпійського комітету; установи, з якими взаємодіє МОК, тощо
2	Артефакти	Плакати, відеофільми, фотографії, марки, монети, спортивні споруди, спортивна форма тощо
3	Мова	Піктограми; слова, фрази, жести, що вживаються більшістю учасників олімпійського руху; міміка та пантовіміка
4	Документи	Будь-які письмові матеріали, створені з метою обміну інформацією, враховуючи звіти, бюлетені, рекламу, електронні листи
5	Символи	Олімпійський символ, олімпійський прапор, олімпійський гімн, олімпійське гасло
6	Герої	Спортсмени та спортивні діячі, які нині чи в минулому є прикладом для наслідування

Продовження таблиці 6.1

1	2	3
7	Історії	Історії про певні події, вчинки учасників олімпійського руху, біографії окремих осіб, що є прикладом для наслідування тощо
8	Ритуали	Підняття прапора, проголошення клятви, звучання гімну тощо
9	Церемонії	Відкриття, закриття, нагородження тощо

Незважаючи на те, що зовнішні аспекти культурно-освітньої складової олімпійського руху є доступними для спостереження, їх важко інтерпретувати, бо вони є лише поверхневим вираженням глибинних цінностей. Відповідно, успішний аналіз буде можливим лише у разі усвідомлення причинно-наслідкових зв'язків. Усвідомлення та використання у практичній роботі зазначених компонентів сприятиме кращому розумінню сучасного олімпійського руху.

Зокрема, одним із найбільш важливих компонентів, доступних для спостереження, є місце «спортивних героїв». Ці фігури являють собою видимі індикатори досліджуваного явища. Герої полегшують розуміння культурно-освітньої складової, бо є взірцем для учасників олімпійського руху. Розуміючи героїв минулого та сьогодення можливо відслідкувати тенденції у зміні культурно-освітньої складової олімпійського руху в різні періоди історії. Герої, які підкріплюють досліджувану складову, зберігають найбільш значимі для неї цінності та установки. Часто герой – найпотужніший засіб, щоб зробити перетворення успішними.

Ще однією важливою складовою досліджуваного явища є його ритуали (у більш широкому розумінні – традиції). Як і герої вони прекрасно доступні для спостереження. При цьому, ключові цінності, що наділяють героїв та традиції смыслом, знаходяться у більш глибоких шарах культури. Ритуали можуть, з одного боку, оберігатися поточною культурною ідентичністю, а з іншого – олімпійський рух може створити сучасну індивідуальність.

Відповідно, учасники олімпійського руху мають усвідомлювати важливість дотримання традицій, бо вони є вихідним пунктом створення сучасного культурно-освітнього образу олімпійського руху.

Щоб стереотипні погляди та поверхневі оцінки не заважали дослідженню культурно-освітньої складової олімпійського руху, вкрай важливо аналізувати доступні для спостереження природні її прояви, дослідження яких дозволить зрозуміти її основи. Мова йде про церемонії та ритуали, бо їх легко спостерігати, а в процесі їх виконання учасники олімпійського руху часто використовують й інші компоненти, зокрема міміку, жести, артефакти. Ці, зрозумілі всім учасникам олімпійського руху дії, підкріплюються легендами та іншими історіями. Для вичерпної оцінки зазначеного рівня культурно-освітньої складової розвитку олімпійського руху, необхідно не лише спостерігати, а й аналізувати й оцінювати побачене, що вимагає більш глибокого аналізу.

Варто мати на увазі й те, що одні й ті самі дані можливо інтерпретувати по-різному. Культурні прояви схильні до змін у часі і просторі та можуть бути інтерпретовані безліччю способів. Досліджуючи культурно-освітню складову олімпійського руху, важливо шукати патерни, виключення та цінності, що можуть варіюватися.

6.3. Обґрунтування періодизації розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху

Дослідження свідчать що давньогрецькі Олімпійські ігри створили міцне підґрунтя для їх відродження у нових історичних умовах існування світового співтовариства. Однак, були й інші соціальні причини успішності концепції П'єра де Кубертена щодо відродження Олімпійських ігор, зокрема, тенденція виникнення та розвитку міжнародних рухів у ХІХ ст. (міжнародний рух Червоного хреста, скаутський рух, рух есперанто та ін.); набуття популярності проведення всесвітніх виставок, що підтверджує

визнання світовою спільнотою необхідності міжнародного спілкування, культурного обміну, взаємосприйняття та взаємодопомоги, «мода» на давньогрецьку спадщину, що була притаманна епосі Відродження та ін.

Сьогодні олімпійський рух є важливою складовою розвитку людського суспільства; Міжнародний олімпійський комітет тісно співпрацює не лише з міжнародними та національними спортивними установами, асоціаціями та федераціями, а й реалізує спільні проекти з інституціями, що не мають безпосереднього відношення до сфери спорту. Діяльність сучасного олімпійського руху виходить далеко за межі спортивних змагань, розподілу медалей чи боротьби з допінгом. Олімпійський рух займається і міжнародною дипломатією і захистом миру на землі і вирішенням ряду соціальних проблем. Відмітною його особливістю від інших спортивно спрямованих рухів є наявність філософії олімпізму, що базується на єднанні духовного, фізичного та інтелектуального. Фахівці не рідко зазначають, що саме культурно-освітня складова обумовлює таку популярність та життєздатність Олімпійських ігор сучасності.

Дослідження питання розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху свідчить, що для кращого її розуміння в загальній історії розвитку олімпійського руху, доцільним є використання системного підходу до її вивчення – особливого роду систематизації, яка полягає в умовному діленні історичного процесу на певні хронологічні періоди (періодизацію).

Кожен із періодів повинен мати відмінні риси, що визначаються залежно від обраної підстави (критерію) періодизації. Для періодизації історії розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху були вибрані наступні критерії:

- зміна типу мислення учасників олімпійського руху щодо масштабу, сутності та змістового наповнення культурно-освітніх програм та проєктів, які реалізуються в рамках розвитку олімпійського руху;

- зміна, розширення, додавання нових способів комунікації, що базуються як на ціннісному потенціалі олімпійського руху, його культурно-освітньому потенціалі та на розвитку технічних засобів, інноваційних (для кожного часу) засобів комунікації;
- виникнення нових форм реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху та соціально-економічні відносини, що виникають та розвиваються завдяки цим формам.

Аналіз динаміки виникнення, змісту та масштабу культурно-освітніх програм та проєктів, що реалізуються чи були реалізовані в рамках розвитку сучасного олімпійського руху; аналіз рішень, що були прийняті на сесіях та конгресах Міжнародного олімпійського комітету, які відбувались протягом всієї історії розвитку сучасного міжнародного олімпійського руху, відносно місця і ролі культури і освіти в олімпійському русі, дозволяє виділити декілька періодів, кожен з яких має певні, притаманні лише йому, особливості (табл. 6.2 – 6.6):

- формування основ (1894–1912 рр.);
- становлення (1913–1948 рр.);
- інституалізації (1949–1987 рр.);
- глобалізації (1988–2012 рр.);
- технологізації (2013 – до сьогодні).

Так, культурно-освітня складова сучасного олімпійського руху розвивалась у рамках становлення зазначеного соціального явища та у загальному вигляді відповідає загальним його тенденціям.

Перший етап розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху доцільно розглядати як період формування основ – надання культурно-освітній складовій певної форми, визначеності, зокрема окреслення її місця та ролі в загальній стратегії розвитку олімпійського руху, мети, завдань та шляхів реалізації.

До ключових моментів першого етапу розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху дослідження дозволяють віднести: розгляд питань про місце і роль культури й освіти в олімпійському спорті та, як зазначав П. де Кубертен, – прийняття найважливішого, після відродження Олімпійських ігор, рішення – про включення змагань митців до програми Олімпійських ігор (IV Олімпійський конгрес, 1906 р., Париж (Франція)) та безпосереднє включення конкурсів мистецтв до програми Ігор V Олімпіади 1912 р. у Стокгольмі (Швеція); запровадження традиції висвітлювати події Олімпійських ігор у спеціалізованих друкованих виданнях, що не лише дало змогу отримати інформацію про актуальні питання розвитку олімпійського руху широким верствам населення, а й збереження інформаційної спадщини у друкованих виданнях. (табл. 6.2).

Таблиця 6.2

**Події, що сприяли формуванню культурно–освітньої складової, як
повноцінної частини розвитку сучасного олімпійського руху
(1894-1912 рр.)**

Рік	Подія
1894, 1906	Розгляд питань взаємодії мистецтва та олімпійського руху на олімпійських конгресах
1894	Затвердження прототипу Олімпійської хартії
1894	Започаткування традиції випуску журналу МОК «Олімпійський огляд» (у 1894 р. – Бюлетень Міжнародного комітету Олімпійських ігор)
1895	Започаткування традиції проектування олімпійських спортивних споруд для проведення комплексних міжнародних змагань
1896	Започаткування традиції проведення основних церемоній Олімпійських ігор
1900	Започаткування традиції проведення Олімпійських ігор паралельно з міжнародними виставками
1912	Запровадження практики організації «спортивних молодіжних таборів»
1912	Включення конкурсів мистецтв до програми Олімпійських ігор

Наступний етап дослідження дозволяють розглядати як період становлення культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху – набуття певних ознак і форм у процесі розвитку.

В період становлення відбувається розробка та затвердження предметів, що дозволили ідентифікувати олімпійський рух як самостійне культурне явище (олімпійська емблема, олімпійський прапор, які вперше були представлені на Іграх VII Олімпіади, 1920 р., Антверпен (Бельгія), естафета олімпійського вогню, 1936 р., Олімпія (Греція) – Берлін (Німеччина)); початок взаємодії олімпійського руху з мистецтвом кінематографу (Лені Ріфеншталь знято перший документальний фільм про Олімпійські ігри – «Олімпія», Берлін (Німеччина), 1936 р.), відбувається виникнення перших освітніх та науково-дослідних установ, що займаються питаннями олімпійського руху (Міжнародний олімпійський інститут, 1938 р., Берлін (Німеччина)) тощо (табл. 6.3).

Таблиця 6.3

Події, пов'язані із становленням культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху (1913-1948 рр.)

Рік	Подія
1919	Проектування спортивних селищ
1920	Затвердження олімпійського символу та олімпійського прапора
1920	Затвердження традиції виголошувати олімпійську клятву
1936	Запровадження традиції проведення естафети олімпійського вогню
1924	Представлення на Олімпійських іграх олімпійського гасла
1936	Зйомка першого документального фільму про Олімпійські ігри, активізація висвітлення та обговорення подій, пов'язаних з підготовкою до Олімпійських ігор засобами масової інформації
1938	Відкриття Міжнародного олімпійського інституту, Берлін (Німеччина)

Наступний етап розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху дослідження дозволяють розглядати як період інституціоналізації – процес визначення та закріплення норм, правил, статусів і

ролей у розвитку предмета дослідження, приведення їх у єдину глобальну систему, що здатна використовувати культурно-освітню складову як засіб розвитку олімпійського руху загалом та його ціннісного потенціалу зокрема (табл. 6.4).

Таблиця 6.4

Події, що сприяли інституціалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху (1949–1987 рр.)

Рік	Подія
1952	Запровадження традиції проведення фестивалів культури та мистецтв (пізніше – культурних олімпіад) містами-організаторами Олімпійських ігор
1961	Відкриття Міжнародної олімпійської академії в Олімпії
1967	Початок роботи комісії МОК з питань Міжнародної олімпійської академії та з питань культури
1975	Відкриття Центру П'єра де Кубертена
1978	Відкриття Міжнародного комітету П'єра де Кубертена

У період інституціалізації Міжнародний олімпійський комітет доручив містам-організаторам Олімпійських ігор, на зміну олімпійським конкурсам мистецтв, організовувати та проводити культурно-освітні заходи – олімпійські фестивалі культури та мистецтв, як складову проведення Олімпійських ігор (з 1952 р.), тобто, Організаційні комітети Олімпійських ігор, окрім спортивної програми, мали розробляти і програму культурно-освітніх заходів. В цей період відбулось відкриття, за підтримки Міжнародного олімпійського комітету, Міжнародної олімпійської академії (1961 р.), Центру (1975 р.) та Міжнародного комітету П. де Кубертена (1978 р.). Вагомою віхою у процесі інституціалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху стало створення комісії Міжнародного олімпійського комітету, що займається питаннями олімпійської освіти та культури (1967 р.), що дозволяє говорити про створення певної мережі установ (інституцій), діяльність яких спрямована на

підтримку розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху.

Четвертий етап становлення культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху дослідження дозволяють розглянути як період глобалізації – формування глобального культурно-освітнього простору як повноцінної складової розвитку олімпійського руху, створення умов для залучення до олімпійських цінностей, охоплення культурно-освітніми проектами та програмами учасників олімпійського руху з рівних країн світу (табл. 6.5).

Таблиця 6.5

Події, що сприяли глобалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху (1988–2012 рр.)

Рік	Подія
1988	Започаткування проведення містами-організаторами Олімпійських ігор культурних олімпіад (на зміну фестивалям культури та мистецтв)
1993	Відкриття олімпійського музею у Лозанні (Швейцарія)
1994	Започаткування Організацією Об'єднаних Націй традиції олімпійського перемир'я
1996	Розпочато роботу першого офіційного сайту, присвяченого подіям Олімпійських ігор 1996 р.
1997	Започаткування роботи мережі шкіл П'єра де Кубертена
2000	Розпочато проведення конкурсу МОК «Олімпійський спорт і мистецтво»
2001	Розпочато проведення конкурсу МОК «Олімпійський спорт і література»
2004	Розпочато проведення конкурсу МОК «Спорт і фотографія»
2004	Започаткування реалізації програм олімпійської освіти містами-організаторами Олімпійських ігор
2006	Створення мережі олімпійських музеїв
2008	Розпочато проведення конкурсу МОК «Спорт та виконання естрадної пісні»

У цей період започатковується традиція проведення містами-організаторами Олімпійських ігор культурних олімпіад (уперше –

Організаційним комітетом Ігор XXV Олімпіади, Барселона (Іспанія)), які, на відміну від олімпійських фестивалів культури та мистецтв, тривають протягом чотирьох років до почату Олімпійських ігор, виходять за межі міста-організатора Ігор та охоплюють різні верстви населення країн-учасниць олімпійського руху. В період глобалізації міста-організатори Олімпійських ігор починають реалізовувати програми з олімпійської освіти, що охоплюють учнівську молодь з різних країн світу, у цей період (1996 р., Ігри XXVI Олімпіади, Атланта (США)), вперше було створено офіційний сайт Олімпійських ігор, який, набрав у той період рекордну кількість відвідувань (майже 190 млн), а через два роки було запущено офіційний сайт XVIII зимових Олімпійських ігор (1998 р., Нагано (Японія)), після реєстрації сайт набрав 634 млн відвідувань, та рекордні цифри – 110414 переглядів на хвилину, що було названо «найпопулярнішою подією історії Інтернету», а розробник сайту (компанія IBM) увійшов до Книги рекордів Гіннеса як світовий рекордсмен інтернет-трафіку. У зазначений період Міжнародним олімпійським комітетом ініційовано новий формат проведення конкурсів митців: митці з країн-учасниць олімпійського руху мають змогу взяти участь у конкурсах мистецьких робіт за номінаціями «мистецтво», «література», «фотографія» та «естрадна пісня», що дозволяє говорити про активну роботу Міжнародного олімпійського комітету, спрямовану на заохочення митців із різних країн світу сприяти розвитку олімпійського руху, а також про розробку шляхів, спрямованих на інтеграцію мистецтва у розвиток олімпійського руху. Важливим елементом глобалізації є і розширення співпраці Міжнародного олімпійського комітету з різними громадськими та державними установами щодо розвитку олімпійського руху та поширення його цінностей серед різних верст населення.

П'ятий етап розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху дослідження дозволяють розглядати як процес технологізації – системної організації, розробки глобальних стратегій

реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху, що є заснованими на рефлексії, стандартизації та використанні спеціалізованого матеріально-технологічного інструментарію (табл. 6.6).

Таблиця 6.6

Події, що сприяли технологізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху (2013 р. – до сьогодні)

Рік	Подія
2014	Затвердження стратегії розвитку сучасного олімпійського руху «Порядок денний 2020»
2014	Підписання Міжнародним олімпійським комітетом Угоди про співпрацю з ООН
2016	Відкриття олімпійського каналу
2016	Створення Олімпійського фонду культури та спадщини

Початок цього етапу, дослідження дозволяють пов'язати з тим, що за ініціативи президента МОК (обраний на 125-тій сесії МОК 10 серпня 2013 р.) було започатковано роботу з аналізу актуальних проблем розвитку олімпійського спорту та обґрунтуванням шляхів їх подолання, що дало змогу розробити та затвердити Міжнародним олімпійським комітетом стратегію розвитку сучасного олімпійського руху «Порядок денний 2020», яка не лише визначила пріоритети у розвитку олімпійського руху, а й сприяла системній організації культурно-освітньої діяльності з її виконання. Аналіз реалізації положень «Порядку денного 2020», присвячених культурно-освітній складовій розвитку олімпійського руху, дозволяє говорити про істотні здобутки Міжнародного олімпійського комітету у реалізації зазначеного питання, зокрема, про реалізацію запланованого ряду проєктів серед різних верств населення світової спільноти. В цей період активізувалась співпраця МОК із різними міжнародними та національними установами щодо реалізації спільних проєктів, що базуються гуманістичному потенціалі олімпійського спорту.

Наступним етапом наших досліджень було обґрунтування організаційних умов функціонування культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху.

Так, узагальнення існуючого матеріалу дозволяє відзначити, що розвиток культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху доцільно розглядати, враховуючи організаційні умови її функціонування, тобто, систему норм і правил, у тому числі загальних, властивих сучасній світовій спільноті, та спеціальних, прописаних в Олімпійській хартії, зокрема, за (табл. 6.7):

- цільовим компонентом;
- змістовим компонентом;
- процесуальним компонентом;
- результативним компонентом.

Таблиця 6.7

**Організаційні умови функціонування культурно-освітньої
складової сучасного олімпійського руху**

Компонент	Зміст діяльності
1	2
Цільовий компонент	Орієнтований на відстеження відповідності якості реалізації культурно-освітніх програм та проєктів як складової розвитку олімпійського руху, та очікуваних результатів їх виконання, меті та завданням діяльності Міжнародного олімпійського комітету, загальносвітовим гуманітарним запитам та тенденціям
Змістовий компонент	Спрямований на: <ul style="list-style-type: none"> - виявлення відповідності змісту розроблених програм та проєктів гуманітарним запитам сучасного суспільства; - регламентацію змісту та реалізацію процесу освоєння розроблених культурно-освітніх програм встановленим вимогам. Критерії даного компонента повинні забезпечувати можливість оцінки на основі комплексного набору якісно-кількісних показників якості реалізації культурно-освітніх проєктів

Продовження таблиці 6.7

1	2
Процесуальний компонент	<p>Пов'язаний з виявленням відповідності якості умов, створених міжнародними та національними спортивними установами, державною владою та громадськими організаціями, освітніми установами, тощо, для освоєння учасниками олімпійського руху запропонованих культурно-освітніх програм, вимогам МОК.</p> <p>Передбачає поточне оцінювання ефективності реалізації програми/проєкту – аналіз інформації про те, як організований процес реалізації проєкту, наскільки цим задоволені його учасники.</p> <p>Компонент має включати критерії та показники, що дозволяють відслідковувати найбільш значущі аспекти якості організації процесу реалізації культурно-освітньої складової в рамках реалізації кожного проєкту/програми.</p>
Результативний компонент	<p>Передбачає оцінку досягнення мети реалізації проєкту/програми – підвищення гуманітарного розвитку їх учасників, формування ключових компетентностей, формування гармонійно розвинутої особистості.</p> <p>Важкість оцінки результатів реалізації програми/проєкту полягає в тому, що олімпійський рух загалом, та його культурно-освітня складова, зокрема, є багатогранним та багатоаспектним явищем. Цінність для суспільства реалізація проєкту/програми має тоді, коли діяльність, по-перше, є правильною з точки зору організатора та справедливою з точки зору учасника, по-друге, відповідає суспільно прийнятим критеріям оцінок.</p> <p>Щоб оцінити результати реалізації проєкту/програми, спрямованого на залучення різних верств населення до ціннісного потенціалу олімпізму, дізнатися як воно вплинуло на формування і розвиток особистості вихованця, необхідно мати чітке уявлення про критерії вимірювання.</p>

Розглядаючи історію розвитку та умови функціонування культурно-освітньої складової олімпійського руху, доцільним, на нашу думку, виявилось і виявлення чинників, що сприяють, у повній мірі, реалізації об'єкту

дослідження серед різних верств населення. Ці чинники носять об'єктивний і суб'єктивний характер і поділяються на дві групи:

- 1) об'єктивні фактори визначають чисельність населення, охопленого культурно-освітніми проектами, які реалізуються в рамках розвитку олімпійського руху:
 - рівень розвитку матеріальної бази фізичної культури і спорту в країні;
 - підготовка професійних кадрів, їх чисельність і якість підготовки;
 - кількість та спрямованість культурно-освітніх проєктів, що реалізуються різними установами в рамках розвитку олімпійського руху в країні.
- 2) суб'єктивні фактори впливають на чисельність населення, охопленого культурно-освітніми проектами, які реалізуються в рамках розвитку олімпійського руху:
 - формування громадської думки та індивідуальної свідомості щодо освоєння цінностей олімпійського спорту;
 - формування стійких мотивів, ціннісних орієнтацій у різних верств населення, і, передусім, у молоді, що підростає, для участі в олімпійському русі;
 - виховання у населення потреби в фізкультурно-спортивній діяльності, актуалізація значущості рівня фізичної підготовленості, фізичної культури особистості, дотримання цінностей олімпізму в спортивній діяльності та повсякденному житті в загальній ієрархії цінностей людини і суспільства.

Проведена робота дозволила виявити специфіку вивчення культурно-освітньої складової олімпійського руху.

Так, олімпійський рух є частиною світової культури, а його культурно-освітня складова, яка проявляється певною символікою, програмами та проєктами, ініціативами, ритуалами, мовою тощо, є повноцінною його складовою.

6.4. Обґрунтування концепції реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху як засобу гуманітарного розвитку суспільства

Розробляючи основи концепції реалізації культурно-освітньої складової міжнародного олімпійського руху як елементу гуманітарного розвитку суспільства, ми виходили з того, що концепція (від. лат. *conceptio* – розуміння, система) – певний спосіб розуміння, трактування будь-якого предмета, явища, процесу, основна точка зору на предмет та ін., основна ідея для їх систематичного висвітлення. Термін «концепція» вживається також для позначення провідного задуму, конструктивного принципу в науковій, художній, технічній, політичній та інших видах діяльності [216].

Розроблена та запропонована у процесі виконання роботи концепція реалізації культурно-освітньої складової сучасного міжнародного олімпійського руху як елементу гуманітарного розвитку суспільства (далі – Концепція) аналізує сучасний стан реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху у світі та в Україні, визначає основні цілі, пріоритети, завдання та принципи політики Міжнародного олімпійського комітету щодо її розвитку, а також підходи до її реалізації та очікувані, від її реалізації, результати (рис. 6.2).

Актуальність розробки Концепції обумовлена соціально-політичними змінами, що відбуваються у вітчизняному суспільстві в останні роки та пов'язана з втратою у широких верств суспільства, і, передусім, у молоді, що підростає, ціннісних орієнтирів; вибіркового доступу до культурних надбань, недостатньою популяризацією та поширенням якісних і різноманітних національних та світових зразків культури та мистецтва серед найширших верств суспільства; відторгненням від культурних надбань значної частини соціуму; необхідністю пошуку нової системи культурних цінностей, яка б базувалась на основі історико-культурних традицій українського народу та кращих зразків самоорганізації культурних систем світової спільноти.

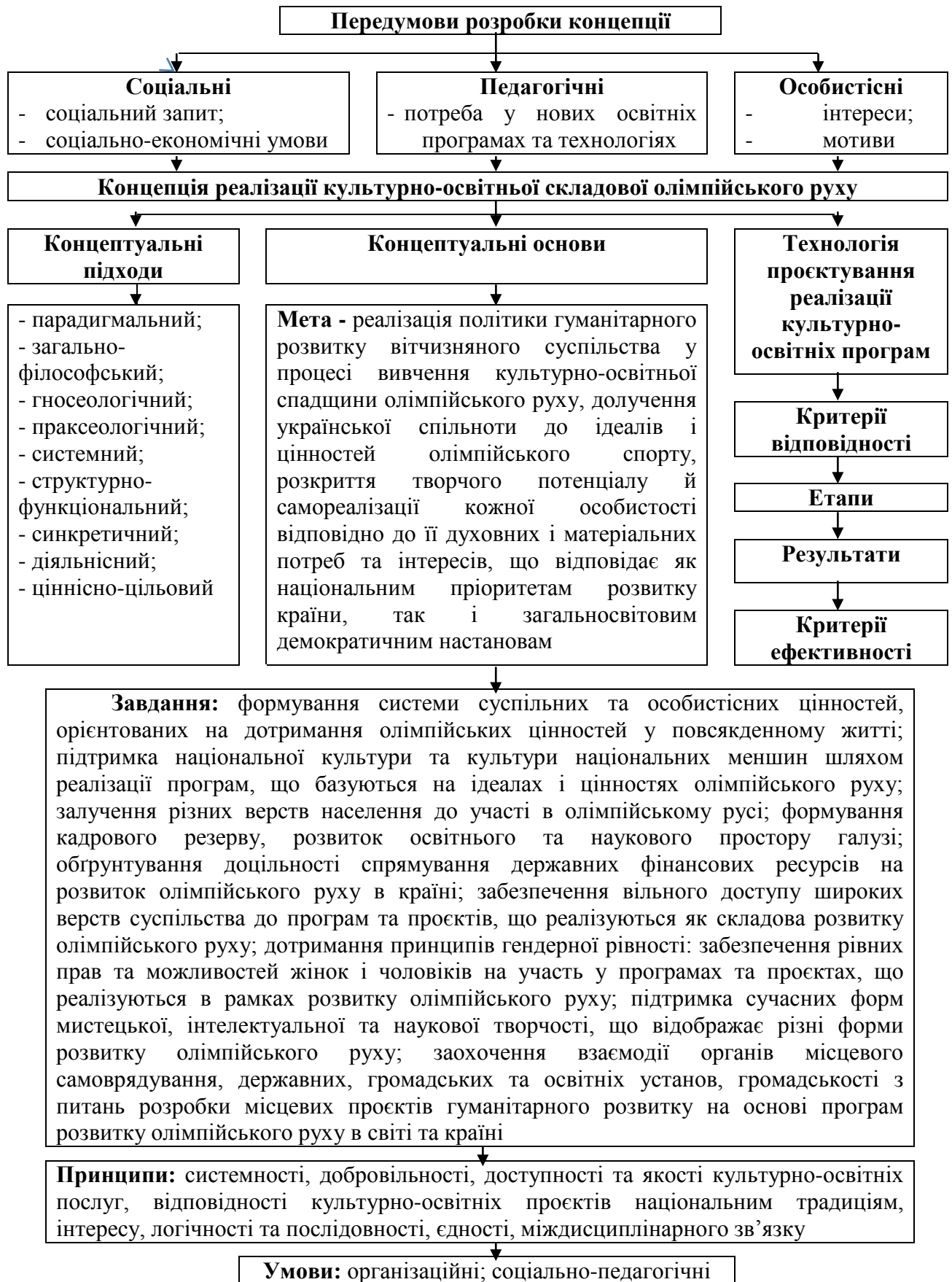


Рис. 6.2. Концепція реалізації культурно-освітньої складової міжнародного олімпійського руху як елементу гуманітарного розвитку суспільства

Метою впровадження Концепції є реалізація політики гуманітарного розвитку вітчизняного суспільства у процесі вивчення культурно-освітньої спадщини олімпійського руху, залучення української спільноти до ідеалів і цінностей олімпійського спорту, розкриття творчого потенціалу й самореалізації кожної особистості відповідно до її духовних і матеріальних потреб та інтересів, що відповідає як національним пріоритетам розвитку країни, так і загальносвітовим демократичним настановам.

Основними *завданнями* реалізації запропонованої Концепції є:

- формування системи суспільних та особистісних цінностей, орієнтованих на дотримання загальноприйнятних олімпійських цінностей у повсякденному житті;
- активізація політики підтримки національної культури та культури національних меншин в усіх регіонах країни шляхом реалізації інноваційно-освітніх, культурних, інформаційних програм, що базуються на ідеалах і цінностях олімпійського руху;
- забезпечення соціальної мобільності молоді, упорядкування механізму залучення різних верств населення до участі в олімпійському русі як складової розвитку гуманітарної освіти в країні;
- формування кадрового резерву, розвиток освітнього та наукового простору галузі олімпійського спорту в країні;
- обґрунтування доцільності спрямування державних фінансових ресурсів на пріоритетні напрями розвитку соціальної сфери, зокрема на розвиток олімпійського руху в країні;
- забезпечення вільного доступу широких верств суспільства до програм та проєктів, що реалізуються, як складова розвитку олімпійського руху в країні та і за її межами;
- дотримання принципів гендерної рівності: забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на участь у програмах та проєктах, що

реалізуються в рамках розвитку олімпійського руху як у країні, так і у світі;

- підтримка сучасних форм мистецької, інтелектуальної та наукової творчості, що відображає різні форми розвитку олімпійського руху;
- підтримка діяльності різних за спрямуванням громадських організацій, робота яких спрямована на збереження культурної спадщини та поширення культурно-освітнього потенціалу олімпійського руху;
- заохочення взаємодії органів місцевого самоврядування, державних, громадських та освітніх установ, громадськості з питань розробки місцевих проєктів гуманітарного розвитку на основі програм розвитку олімпійського руху у світі та в країні.

Вивчення спеціальної науково-методичної літератури [7, 18, 155, 166] та її логічний аналіз дозволили виділити та адаптувати до процесу реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху як елементу гуманітарного розвитку суспільства загальні та спеціальні принципи. Розробляючи Концепцію, ми використовували принципи педагогічного процесу, теорії і методики фізичного виховання, культурно-дозвіллевої діяльності, основними з яких є:

- системності як цілеспрямованої, системної організації культурно-освітньої діяльності (проведення заходів, реалізація проєктів, організація конкурсів, здійснення освітньої діяльності тощо) з метою раціонального використання вільного часу, гуманітарного розвитку, розвитку соціальної активності, відповідальності та особистої ініціативи людини, відволікання її від асоціальної поведінки;
- добровільності як певної незалежності в організації та у проведенні дозвілля, відсутність регламентації з боку держави та інших структур, вільний вибір людиною культурно-освітніх дозвіллевих занять, що базуються на ціннісному мультикультурному потенціалі олімпійського руху;

- доступності та якості культурно-освітніх послуг, що базуються на ціннісному потенціалі олімпійського руху як засобу задоволення потреб і запитів громадян країни, систематичне вивчення їхніх бажань та запитів, прогнозування тенденцій розвитку як галузі олімпійського руху (в тому числі і його культурно-освітньої складової), так і сфери дозвілля;
- відповідності культурно-освітніх проєктів, що базуються на ціннісному потенціалі олімпійського спорту, місцевим умовам – соціально-демографічним, економічним, культурно-освітнім (у тому числі місцевим традиціям, освітнім програмам тощо), політичним тощо;
- інтересу (зацікавленості) передбачає врахування інтересів різних верств населення країни, та розробку різноманітних форм їх задоволення (спортивно-масова робота; культурно-освітні конкурси; освітня та видавнича діяльність тощо);
- логічності та послідовності походить із того, що кожен наступний етап залучення різних верств населення до ціннісного потенціалу олімпійського руху, кожен етап реалізації культурно-освітньої складової серед різних верств населення має мати логічний взаємозв'язок із попередніми етапами;
- єдності змістових, методичних і організаційних аспектів культурно-освітньої діяльності, що базується на ціннісному потенціалі олімпійського руху;
- міждисциплінарного зв'язку між профільними дисциплінами навчального плану підготовки майбутніх фахівців та вивченням різних аспектів культурно-освітньої складової олімпійського руху;
- пролонгації потреб різних груп населення (дітей та молоді, які навчаються, учасників олімпійського руху, які беруть участь у відповідних культурно-освітніх проєктах) у гуманітарному розвитку як складової формування особистості, у дотриманні цінностей олімпійського спорту у повсякденному житті, звички у самостійному вивченні та

розвитку культурно-освітньої складової олімпійського руху (після закінчення навчання, після участі у відповідних проєктах та конкурсах).

Охарактеризовані принципи реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху як елементу гуманітарного розвитку суспільства мають застосовуватись у тісному взаємозв'язку, створюючи цілісну єдність і систему. Реалізація одного принципу має бути пов'язана із реалізацією інших.

Крім того Концепція включає реалізацію організаційних та соціально-педагогічних умов, спрямованих на оптимізацію реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху як елементу гуманітарного розвитку різних верств населення країни, що будувались на основі:

- формування і розвитку стійкої мотивації до участі в олімпійському русі загалом та його культурно-освітніх проєктах, зокрема;
- використання багатоваріантних форм, засобів і методів у процесі знайомства з культурно-освітньою складовою олімпійського руху;
- формування потреби у гуманітарному розвитку за допомогою участі у культурно-освітніх проєктах, що базуються на ціннісному потенціалі олімпійського руху (конкурси, екскурсії, рухова активність, квести, читання, перегляд відеофільмів тощо);
- особистісно-орієнтованого підходу;
- діагностики особистісних інтересів, потреб, запитів та мотивів представників різних верств населення;
- наявності об'єктивних можливостей для забезпечення рівного доступу представникам різних соціально-демографічних груп до участі у культурно-освітніх проєктах, що базуються на ціннісному потенціалі олімпійського руху.

Концептуальними підходами до реалізації запропонованої Концепції виступили такі:

- парадигмальний, який базується на ціннісному підґрунті олімпійського спорту; є результатом колективної діяльності учасників олімпійського руху, враховуючи роль усіх чинників, що впливають на його розвиток; передбачає інтеграцію різних парадигм, що відображають певні способи бачення науковим товариством культурно-освітньої складової олімпійського руху;
- загально-філософський, передбачає розгляд культурно-освітньої складової олімпійського руху у діалектичній єдності загального, особливого та одиничного;
- гносеологічний, виражає певний стиль та рівень (раціональний, теоретичний) пізнання культурно-освітньої складової олімпійського руху як у загальній системі його розвитку, так і в системі культурно-освітніх цінностей сучасного світу;
- праксеологічний, передбачає дослідження культурно-освітньої складової олімпійського руху з точки зору її практичної реалізації; визначення необхідних професійних умінь, навичок і прийомів професійної діяльності фахівців для успішної її реалізації;
- системний, дає можливість аналізувати культурно-освітню складову міжнародного олімпійського спорту як компонент його розвитку, так і у системі розвитку світової культури, в житті світового соціуму в різні періоди історії;
- структурно-функціональний, дозволяє виділити складові функціонування культурно-освітньої складової олімпійського руху та вивити їх функціональні й процесуальні компоненти;
- синкретичний, дозволяє аналізувати культурно-освітню складову міжнародного олімпійського руху як цілісну відкриту системи та дає можливість обґрунтувати шляхи управління її розвитком;

- діяльнісний передбачає використання теоретичних знань у практичній діяльності, зокрема реалізації різних компонентів культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху (реалізація проєктів, проведення конкурсів, здійснення освітньої діяльності тощо);
- ціннісно-цільовий, передбачає використання ціннісного потенціалу олімпійського руху загалом та його культурно-освітньої складової зокрема в системі гуманітарного розвитку суспільства.

Враховуючи викладені теоретичне обґрунтування та практичний досвід, на основі узагальнення матеріалу в представленій дисертаційній роботі ми запропонували технологію проєктування реалізації культурно-освітніх програм як складової розвитку олімпійського руху в країні та елементу гуманітарного розвитку різних соціальних верств населення (рис. 6.4).

Метою технології проєктування реалізації культурно-освітніх програм як складової розвитку олімпійського руху в країні є розробка, обґрунтування та впровадження культурно-освітніх програм, що базуються на цінностях олімпійського руху та спрямовані на гуманітарний розвиток, організацію вільного часу, гуманізацію різних верств населення країни, з метою вирішення педагогічних завдань, соціалізації особистості, розвитку її індивідуальності та творчого потенціалу.

Процес проєктування реалізації культурно-освітніх програм, як складової розвитку олімпійського руху в країні, за своєю структурою, є складним і багаторівневим.

Узагальнюючи підходи різних фахівців [7, 18, 63, 269, 314 та ін.] під технологією проєктування реалізації культурно-освітніх програм ми розуміємо систему способів, прийомів, кроків, послідовне виконання яких забезпечує вирішення завдань розвитку особистості, а сама діяльність представлена процедурно, тобто як певна система дій; розробка та процедурне виконання компонентів педагогічного процесу у вигляді системи

дій, що забезпечує гарантований результат.

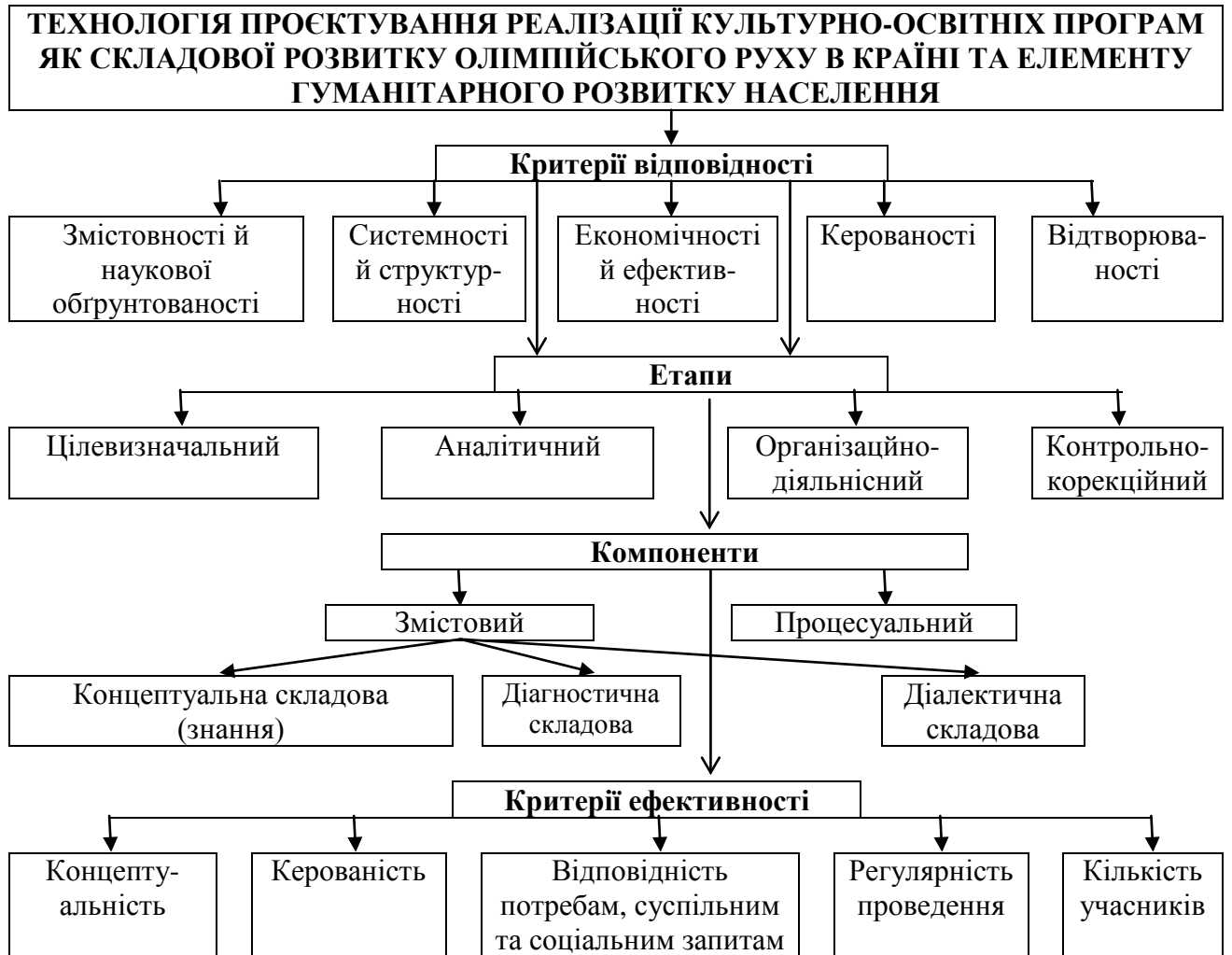


Рис. 6.4. Загальна структура технології проектування реалізації культурно-освітніх програм як складової розвитку олімпійського руху в країні та елементу гуманітарного розвитку населення

Узагальнюючи дані різних авторів [3, 155, 166], та результати власних досліджень, наведемо перелік критеріїв, яким повинна задовольняти технологія проектування реалізації культурно-освітніх програм як складової розвитку олімпійського руху в країні та елементу гуманітарного розвитку населення:

- змістовності й наукової обґрунтованості – наявності концепції культурно-освітньої діяльності, що відбувається, як складова розвитку олімпійського руху;
- системності й структурності – культурно-освітня діяльність має являти собою цілісний і послідовний процес, елементи якого взаємозалежні, взаємозумовлені;
- економічності й ефективності – гарантованого досягнення запланованих результатів гуманітарного розвитку при оптимальному рівні ресурсного забезпечення;
- керованості – можливості внесення необхідних змін, варіювання засобами й методами залучення різних верств населення до культурно-освітнього потенціалу олімпійського руху з метою поточної й етапної корекції процесу й досягнутих результатів;
- відтворюваності – можливості тиражування (повторного відтворення) технології проектування іншими суб'єктами педагогічної діяльності.

Запропонована технологія є структурним елементом Концепції реалізації культурно-освітньої складової міжнародного олімпійського руху.

Очікувані результати: впровадження Концепції сприятиме гуманітарному розвитку вітчизняного суспільства, соціально-культурній активізації населення країни; поліпшить моральне та фізичне здоров'я громадян; служитиме ефективним засобом протидії негативним соціальним проявам, що мають місце у сучасному вітчизняному суспільстві.

Орієнтовні критерії оцінювання і показники результативності реалізації Концепції: гармонізація людського середовища, гуманізація вітчизняного суспільства; розширення тематики та збільшення кількості культурно-освітніх спортивних програм, що реалізуються в Україні; доповнення освітніх програм профільних закладів вищої освіти дисциплінами спортивно-гуманітарного циклу; збільшення кількості закладів загальної середньої освіти, що входять до мережі шкіл олімпійської освіти,

створення олімпійських музеїв, розширення тематики та випуск олімпійської літератури, розширення та доповнення змісту спортивних, розважальних, інформаційних телепрограм матеріалами, що базуються на ціннісному мультикультурному потенціалі олімпійського руху.

Висновки до розділу 6

Створення благородних принципів, високої етики та естетичних ритуалів олімпізму відбувалося в рамках становлення великої грецької цивілізації та обумовлювалось особливостями загального розвитку давньогрецького суспільства з властивим йому агоніальним початком. Будучи одним з потужних факторів культурного процесу, Олімпійські ігри та філософські ідеї, що лежать в їх основі стали важливим феноменом, не лише античної культури, а й культури в цілому.

Дослідження дозволили розробити модель культурно-освітньої спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор, що включає наступні елементи: суб'єктів та об'єкти культурної спадщини; механізми та форми її збереження, а також притаманні їй функції. Розроблена модель культурно-освітньої спадщини давньогрецьких Олімпійських ігор дозволяє отримати комплексне уявлення про їх значення для сучасного суспільства, місце і роль в житті сучасного соціуму; провести паралелі між життєвими орієнтирами, традиціями, віруваннями давньогрецького суспільства та сучасної спільноти, усвідомити зв'язок поколінь, оцінити роль спортивного та олімпійського руху в житті світового співтовариства в різні періоди історії, що, в свою чергу, сприяє гуманітарному розвитку як окремого індивіда, так і суспільства загалом.

Культурно-освітня складова сучасного олімпійського руху являє собою набір фундаментальних цінностей, переконань та настанов, спільних для всіх учасників олімпійського руху, диктуючи стандарти або норми поведінки для тих, кого вона охоплює.

Компонентами культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху, доступними для спостереження є: фізичне середовище, артефакти, мова, документи, символи, герої, історії, ритуали та церемонії. Важливим є вміння їх розпізнавати, оскільки рушійні цінності і систему переконань, що стоять за ними, можна побачити лише крізь призму ознак, які проявляються (компоненти, доступні для спостереження). Для вичерпної оцінки культурно-освітньої складової розвитку олімпійського руху, необхідно не лише спостерігати, а й аналізувати й оцінювати побачене, що вимагає більш глибокого аналізу.

Аналіз історичного досвіду та сучасної проблематики дозволив виділити періоди розвитку культурно-освітньої складової олімпійського руху: формування основ (1894–1912 рр.); становлення (1913–1948 рр.); інституалізації (1949–1987 рр.); глобалізації (1988–2012 рр.); технологізації (2013 – до сьогодні). Кожному із виділених періодів властива певна специфіка.

Дослідження дозволили розробити та запропонувати до впровадження Концепцію реалізації культурно-освітньої складової міжнародного олімпійського руху як елементу гуманітарного розвитку суспільства. Концепція включає аналіз сучасного стану реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху у світі та в Україні, визначає основні цілі, пріоритети, завдання та принципи політики Міжнародного олімпійського комітету щодо її розвитку, а також підходи до її реалізації та очікувані результати.

Розробка Концепції передбачала і розробку технології проєктування реалізації культурно-освітніх програм як складової розвитку олімпійського руху в країні та елементу гуманітарного розвитку населення, структура якої складається з: критеріїв відповідності, етапів та компонентів реалізації, а також критеріїв ефективності її реалізації.

Передбачається, що впровадження Концепції сприятиме гуманітарному розвитку вітчизняного суспільства, соціально-культурній активізації населення країни; поліпшить моральне та фізичне здоров'я громадян; сприятиме розвитку інформаційного суспільства; служитиме ефективним засобом протидії негативним соціальним проявам, що мають місце у сучасному вітчизняному суспільстві.

Основні результати наукових досліджень представлені у працях [30, 222, 228, 231, 232, 234, 237 та ін.]

РОЗДІЛ 7

АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

У цьому розділі дисертаційної роботи представлено аналіз, порівняння, обговорення та узагальнення результатів власного дослідження у зіставленні з точкою зору інших фахівців з використанням трьох взаємодоповнюючих груп даних, а саме: відомостей про доповнені, підтвержені та нові дані.

Відповідно до Олімпійської хартії, олімпійський рух, який об'єднує понад 200 країн світової спільноти являє собою концентровану, організовану, універсальну та постійну діяльність всіх осіб та організацій, яких надихають цінності олімпізму, що проводиться під керівництвом Міжнародного олімпійського комітету [178, с. 11].

Олімпізм, в свою чергу, являє собою філософію життя, що звеличує та об'єднує в гармонійне ціле якості тіла, волі та розуму. Поєднуючи спорт з культурою та освітою, олімпізм намагається створити спосіб життя, який базується на радості від зусилля, освітній цінності доброго прикладу, соціальній відповідальності та повазі до універсальних фундаментальних етичних принципів [178, с. 10].

Проведені нами дослідження збігаються зі спостереженнями низки фахівців [12, 57, 67, 149, 204 та ін.], які відзначають, що сучасний олімпійський спорт включений в систему глобалізації, отже, і розвивається як суперечливе соціально-культурне явище. У сучасному олімпійському русі спортивна, освітня і виховна складові найтіснішим чином переплелися з історичними процесами, соціально-філософськими, політичними і економічними реаліями. Це зробило Олімпійські ігри та олімпійський рух універсальним явищем, прикладом співпраці і зближення інтересів народів різних країн, ефективним засобом реалізації політики мультикультуралізму. Одночасно Олімпійські ігри стали ареною демонстрації протиріч і труднощів сучасного світу, ідеологічної та політичної боротьби, пошуку мирних шляхів

розв'язання конфліктів, співіснування великих і малих країн і народів. Все це дозволило Олімпійським іграм та олімпійському руху стати напрочуд стабільними і авторитетними, добитися підтримки світової спільноти, незважаючи на соціальні проблеми і політичні, економічні та екологічні загострення.

В той же час, культурно-освітня складова сучасного олімпійського руху являє собою комплекс накопичених людством знань, норм, цінностей, смислів, зразків поведінки, відповідних ідеології Олімпійської хартії, філософії олімпізму, на основі яких формуються гуманістичний спосіб життя соціуму та стиль життя особистості. Завдяки цьому феномену працює механізм передачі від покоління до покоління по каналах культурної спадкоємності загальнолюдських цінностей які вже накопичені та ще розвиваються.

Проблема культурно-освітньої цінності олімпійського руху, а також інших тісно пов'язаних з ним явищ, їх місця в житті світової спільноти служила і до сих пір є предметом гострих суперечок і дискусій серед вчених - філософів, соціологів, культурологів, педагогів, психологів тощо. Цій проблемі присвячені численні статті, брошури, книги, індивідуальні та колективні монографії [34, 46, 57, 61, 64, 283 та ін.]. У них обговорюється широке коло питань, пов'язаних із даною проблемою:

- який вплив спорт може надавати і реально надає на моральні якості людини, її естетичні погляди, на соціальні відносини (соціалізацію, формування соціальних груп і групову динаміку), на процес формування та задоволення різноманітних соціально-культурних потреб індивіда, різних соціальних груп і суспільства в цілому [259, 266, 350, 362 та ін.];
- які специфічні культурні цінності мають місце в олімпійському русі, в якому співвідношенні вони знаходяться до інших соціальних

цінностей, складовими області матеріальної та духовної культури [60, 146, 260, 301, 305, 395 та ін.];

- наскільки олімпійський спорт сприяє суспільному прогресу, гуманітарному розвитку суспільства, захисту гідності особи та її свобод, формуванню різнобічно і гармонійно розвиненої особистості [59, 62, 71, 77, 84 та ін.];
- до яких негативних явищ призводять заняття спортом; чи можна запобігти негативному впливу цих занять на особистість і соціальні відносини [53, 78, 87, 103 та ін.].

Вирішенню зазначених проблем приділяється значна увага науковців, проте, актуальними й досі залишаються питання змісту культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху, її ролі і місця як у розвитку олімпійського руху, так і в діяльності фізкультурно-спортивних установ, яким чином найефективніше інтегрувати мистецтво у спорт і яким чином оцінити його вплив на особистість тощо.

Більшість спеціалістів [26, 104, 199, 264], і ми приєднуємося до їх позиції, що вивчення олімпійського спорту, як соціально-культурного явища, має історичну традицію, початок якої було покладено в античній культурі. Стародавня Греція вважається батьківщиною Олімпійських ігор, спортивних змагань. Перші згадки і зображення давньогрецьких змагань є в епічних поемах великого Гомера, в трагедіях Еврипіда, в комедіях Аристофана. Давньогрецька атлетика була предметом роздумів у філософських працях Ксенофана, Платона, Аристотеля. Тобто, створення благородних принципів, високої етики та естетичних ритуалів олімпізму відбувалося в рамках становлення Грецької цивілізації та було обумовлене особливостями загального розвитку давньогрецького суспільства, з властивим йому агоніальним початком. Будучи одним з потужних факторів культурного процесу, Олімпійські ігри та філософські, релігійні ідеї, що лежать в їх основі стали важливим феноменом античної культури в цілому [34, 65, 94].

Дослідження культурно-освітньої спадщини Давньогрецьких Олімпійських ігор дозволило нам розробити її структурно-функціональну модель, що включає наступні елементи: суб'єктів та об'єкти культурної спадщини; механізми та форми її збереження, а також притаманні їй функції. Саме ці складові дозволили не лише отримати комплексне уявлення про Олімпійські ігри давнини, але й відродити їх у нових соціально-культурних умовах розвитку суспільства.

Фахівці відзначають [46, 140, 302 та ін.], що відродження Олімпійських ігор стало одним із проявів культурних тенденцій Нового часу. Вони органічно вписалися в загальну картину культури епохи, з її орієнтиром на антропоцентризм, раціоналізм, діалог культур, секуляризацію. Передумов до втілення ідей олімпізму в життя суспільства у другій половині ХІХ століття було більш ніж достатньо, як в загальних рухах культури, так і в настроях кращих умів епохи. Сам процес підготовки і, власне, відродження олімпійського руху, відкриття Олімпійських ігор в 1896 році були наслідком, культурно обумовленим фактом тенденції гуманізації суспільства.

Одним з основних прагнень барона П'єра де Кубертена було «поєднати в рамках сучасного олімпійського руху спорт, культуру і освіту», як це було у стародавніх Олімпійських іграх [133]. Однак, історичний аналіз невблаганно свідчить, що протягом багатьох років, в переважній більшості випадків ваги схилилися на користь спорту [253]. При цьому, фахівці постійно наголошують на значущості та важливості культурно-освітньої складової в розвитку олімпійського руху [34, 435].

Історичний аналіз свідчить, що вперше питання місця і ролі культурно-освітньої складової в системі розвитку олімпійського руху було підійняте на ІV Олімпійському конгресі, який проходив у Парижі 23–25 травня 1906 року. У циркулярному листі, направленому членам Міжнародного олімпійського комітету напередодні конгресу, пропонувалося обміркувати та вирішити, яким чином мистецтво і літературу можна включити в сучасні олімпіади. За

результатами обговорення цього питання було прийняте рішення запровадити проведення мистецьких конкурсів на Олімпійських іграх в п'яти областях: архітектура, література, музика, живопис і скульптура. При цьому, до програми Ігор 1908 р., що проходили у Лондоні через організаційні та фінансові проблеми конкурси не увійшли. Змагання митців на Олімпійських іграх розпочались з 1912 р. – Ігор V Олімпіади, які походили у Стокгольмі, Швеція та тривали до 1948 р. доки не були замінені, за рішенням Міжнародного олімпійського комітету культурними фестивалями.

Аналіз офіційних звітів проведення Олімпійських ігор [404-409] свідчить, що відсоткове співвідношення учасників конкурсів мистецтв до спортсменів, в середньому, становило 9 %. Кількість учасників та кількість представлених на конкурс робіт поступово зростала, що дозволяє говорити про популярність олімпійських конкурсів мистецтв. Однак, у 1949 р. на Конгресі МОК було розглянуте питання, що майже всі учасники конкурсів були професіоналами у своїй діяльності, що суперечило аматорському статусу Олімпійських ігор., тому у 1954 р., за рішенням МОК, конкурси мистецтв було замінено Фестивалями олімпійських мистецтв, а у 1992 р. Фестивалі були трансформовані в Культурні Олімпіади.

В сучасній літературі науково доведено соціально значущий ціннісний потенціал олімпійського руху [34, 148, 278, 337, 358 та ін.]. Однак, незважаючи на активну підтримку з боку МОК заходів, спрямованих на єднання мистецтва зі спортом до основних проблем в реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху можна віднести: відсутність єдиної міжнародної організації, здатної координувати мистецькі ініціативи міст-господарів Олімпійських ігор, розбіжність поглядів як членів Міжнародного олімпійського комітету, так і представників мистецьких установ, світової спільноти, щодо змісту та особливостей проведення культурно-освітніх заходів, прагматизм по відношенню до Олімпійських

ігор, відсутність усвідомлення значною кількістю учасників олімпійського руху соціальної значущості зазначеної складової.

У XXI столітті в галузі фізичної культури, загалом, та в олімпійському русі, зокрема, відбулися істотні зміни, що були обумовлені світовими загальнокультурними тенденціями. З метою захисту Олімпійських ігор і зміцнення олімпійських цінностей у суспільстві Міжнародним олімпійським комітетом було прийнято стратегічний план розвитку олімпійського руху – «Порядок денний 2020» [399], аналіз змісту якого свідчить, що питання культурно-освітньої складової розвитку олімпійського руху підіймаються у майже 40 % рекомендацій запропонованої стратегії, значна кількість рекомендацій протягом досліджуваного періоду була виконана.

Аналіз спеціалізованої літератури дозволяє відзначити, що одним з найефективніших шляхів поширення культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху серед різних верств населення є залучення громадськості до участі у культурно-освітніх проєктах та конкурсах [51, 52, 73, 85, 107, 145 та ін.]. Проведені дослідження дозволили систематизувати проєкти, що реалізуються Міжнародним олімпійським комітетом з метою розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху: Всесвітній форум з питань освіти, культури і спорту, культурно-освітні конкурси (олімпійський спорт і мистецтво, олімпійський спорт і література, спорт і фотографія тощо), проведення церемоній відзначення за досягнення у розвитку культурно-освітньої складової олімпійського руху та ін., а також обґрунтувати особливості діяльності установ, робота яких спрямована на поширення ціннісного культурно-освітнього потенціалу олімпійського руху: Міжнародної олімпійської академії, Центрів олімпійських досліджень та освіти, олімпійських музеїв тощо. Представлений у роботі матеріал дозволяє отримати комплексне уявлення про місце і роль культурно-освітньої складової в діяльності структур, які входять до міжнародної олімпійської системи.

Науковці відзначають, що у сучасному світі, все більшої популярності набуває впровадження питань культурно-освітньої складової олімпійського руху в освітній процес закладів освіти [68, 72, 86, 92, 108, 170 та ін.]. Системоутворюючим фактором, у даному випадку, є гуманістично організований педагогічний процес, спрямований на забезпечення умов для активного оволодіння різними верствами населення знаннями щодо цінностей олімпізму, перетворення останніх у діючі мотиви поведінки і норми гуманістичного способу життя [109, 120, 123, 130, 154].

Система олімпійської освіти, що була сформована в Україні протягом 1990 х рр. XX ст., за масштабами організації олімпійських досліджень, поширенням ідей олімпізму та розробкою матеріалів, що дозволяють використовувати надбання олімпійського спорту в гуманітарній освіті молодого покоління, сьогодні посідає лідируючі позиції у світовому співтоваристві.

Реалізація культурно-освітньої складової олімпійського руху в Україні відбувається завдяки проведенню таких проєктів, як: Олімпійський день; Міжнародний день спорту, Європейський тиждень спорту, культурно-освітній фестиваль «Олімпійське лелеченя»; церемонії: «Герої спортивного року», відзначення кращого спортсмена та тренера місяця; конкурси: «Світ спорту», серед журналістів, фотоконкурс, на краще друковане видання олімпійської тематики, на кращу модель школи з олімпійської освіти; проєкти «Do like Olympian», «# Olympic Lab» та ін.

Дослідження дозволяють відзначити, що особливістю вітчизняної системи олімпійської освіти є комплексний підхід до вирішення питань використання надбань олімпійського спорту у гуманітарній освіті молоді, який базується на тісній співпраці НОК України з Олімпійською академією України, закладами вищої та загальної середньої освіти країни, та реалізується шляхом: запровадження навчальної спеціальності «олімпійський та професійний спорт»; відкриттям кафедр олімпійського спорту та

відповідних магістерських програм; створенням на базі профільних закладів вищої освіти центрів олімпійських досліджень та освіти; організацією міжнародних наукових конгресів і конференцій; відкриттям видавництва «Олімпійська література» та Навчально-наукового олімпійського інституту НУФВСУ; потужною науково-дослідною діяльністю, підсумком якої є вихід в світ численних фундаментальних праць з олімпійської тематики; встановленням ділових контактів з провідними міжнародними науковими установами, які займаються різними аспектами олімпійського спорту та олімпійської освіти.

Проведені дослідження дозволили розробити методичну модель розвитку гуманітарної культури студентів в процесі інтеграції культурно-освітньої складової олімпійського руху в освітній процес підготовки магістрів, які навчаються за освітньою програмою «Олімпійський спорт і освіта». Запропонована до впровадження модель включає такі компоненти, як: соціальне замовлення, мета, зміст, методи, прийоми, засоби, форми, педагогічні умови та результат. Модель було впроваджено у підготовку фахівців спеціальності 017 Фізична культура і спорт, спеціалізації «Олімпійський спорт і освіта». Результати впровадження дозволяють говорити про її ефективність, зокрема, підготовку кваліфікованого, гуманістично орієнтованого фахівця.

Наукову новизну роботи представляє розроблена на підставі узагальнення досвіду діяльності міжнародних установ, вітчизняного досвіду, систематизації культурно-освітніх програм та проєктів – концепція реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху.

Запропонована Концепція включає аналіз сучасного стану реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху у світі та в Україні, визначає основні цілі, пріоритети, завдання та принципи політики МОК щодо її розвитку, а також підходи до її реалізації та очікувані результати.

Передбачається, що впровадження Концепції сприятиме гуманітарному розвитку, соціально-культурній активізації населення країни; поліпшить моральне та фізичне здоров'я громадян країни; сприятиме розвитку інформаційного суспільства; служитиме ефективним засобом протидії негативним соціальним проявам, що мають місце у сучасному вітчизняному суспільстві.

В результаті проведених досліджень:

– *додовнено та розширено* наукові положення про місце та роль культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху в процесі організації Ігор Олімпіад, зимових Олімпійських ігор, Юнацьких (літніх та зимових) Олімпійських ігор, зокрема, в питаннях що стосуються підходів міст-організаторів Олімпійських ігор до проведення культурно-освітніх заходів (М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. М. Платонов, 2019; К. Зуєв, 2011; Г. Люшен, 1982; F. Mezo, A. Natan, 1958; B. Garcia, 2004; R. Stanton, 2007); зміст та спрямованість культурно-освітніх програм та проєктів, що реалізуються Міжнародним олімпійським комітетом, Міжнародною олімпійською академією, організаційними комітетами Олімпійських ігор, центрами олімпійських досліджень та освіти, національними олімпійськими комітетами та академіями як складова розвитку сучасного олімпійського руху (С. Барінов, 1998; М. Булатова, К. Георгіадіс, 2016; В. М. Єрмолова, 2009; О. О. Томенко, 2009; J. McAloon, 2003; M. Moragas, K. Chirs, 2005); про культурно-освітні програми та проєкти які реалізуються Національним олімпійським комітетом України, Олімпійською академією України як складова розвитку олімпійського руху в країні (С. Н. Бубка, М. М. Булатова, 2017; М. М. Булатова, 2007, 2011, 2015, 2016; О. М. Вацеба, 2014; В. М. Єрмолова, 2011; І. М. Кроль, 2018; В. В. Передерій, 2019);

– *підтверджено* результати досліджень відносно: значущості Олімпійських ігор в культурі Давньогрецької цивілізації, яка полягає у тому, що принципи, філософія, ритуали Олімпійських ігор античності були

наповнені гуманістичним змістом, високою моральністю та інтелектуальним потенціалом, що дозволило не лише відродити Олімпійські ігри, а перетворити їх на явище світового масштабу (Д. Гіллс, 1830; П. Гіро, 1995; О. Йегер, 1886; S. Bubka, 2012; С. Durantez, 1975); світоглядних та ментальних основ відродження та розвитку олімпійського руху в Новий час: місце та роль давньогрецьких олімпійських ідеалів в культурі епохи Відродження, її ціннісні орієнтації, зближення культур, інтегративні процеси в політиці, економіці; олімпійська спадщина античної цивілізації тощо (В. М. Платонов, 2009; В. І. Кузицін, 1997; В. М. Кларін, А. Н. Джуринський, 1989; О. А. Передельський, 2016; М. Я. Сараф, 1997); організаційної структури культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху, що може розглядатись як ієрархічна структура з вертикальною формою управління на міжнародному та національному рівнях та як структура, що має лінійну форму взаємовідносин (В. М. Платонов, С. І. Гуськов, 1994; S. Bubka, 2012; D. Oswald, 2009);

– до *абсолютно нових даних*, отриманих автором у процесі проведення дослідження, узагальнення та інтерпретації отриманих результатів належать: виділення, з позицій сучасної методології вивчення складних систем та даних теоретичного аналізу, основних історичні періодів розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху, кожен з яких має певні особливості; розробка (у співавторстві) навчально-методичного супроводу та імплементація в освітній процес Національного університету фізичного виховання і спорту України навчальних дисципліни «Культурна спадщина олімпійського спорту», «Олімпійський рух у сучасному суспільстві», «Історичні, організаційні та правові аспекти сучасного олімпійського спорту» та ін.; розробка моделі розвитку гуманітарної культури студентів у процесі інтеграції культурно-освітньої складової олімпійського руху в освітній процес підготовки магістрів НУФВСУ, які навчаються за освітньою програмою «Олімпійський спорт і

освіта»; обґрунтування передумов створення та розробка концепції реалізації культурно-освітньої складової олімпійського руху, що містить теоретичну та практичну частини; обґрунтування технології проектування реалізації культурно-освітніх програм як складової розвитку олімпійського руху в країні та елементу гуманітарного розвитку населення.

ВИСНОВКИ

1. Дослідження стану наукової розробленості проблеми формування культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху вітчизняними та зарубіжними науковцями дозволяє виділити дві групи публікацій, до першої з яких можна віднести роботи, присвячені соціально-філософським проблемам фізичної культури і спорту в цілому; до другої – аналіз цілей і завдань олімпійського руху, його ідеалів і цінностей, олімпізму як філософської та культурологічної концепції, олімпійської освіти як педагогічної діяльності. При цьому, зміст культурно-освітньої складової олімпійського руху, її місце в системі функціонування олімпійського руху, значущість у системі гуманітарного розвитку суспільства залишається актуальним науковим питанням.

2. Соціальна основа значущості культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху забезпечується фундаментальними принципами олімпізму, прописаними в основному документі Міжнародного олімпійського комітету – Олімпійській хартії, прийняттям ряду міжнародних документів, основні положення яких спрямовані на забезпечення цілісності олімпійського руху, життєздатності ідей філософії олімпізму, збільшення кількості учасників олімпійського руху, популяризації олімпійського спорту.

Специфічність олімпійського руху як однієї зі сфер суспільства головним чином полягає в тому, що він має безпосереднє відношення до людини. Об'єднання в олімпійському русі соціальної, політичної, економічної та духовної сфер привернуло до нього увагу різних верств населення та привело до визнання олімпійського руху як універсальної загальнолюдської цінності. Як наслідок, у ній з'являються і розвиваються теоретичні та практичні напрями – як у світі спорту, так і у сфері духовності (культура, освіта), науково-технічного прогресу (спортивне вдосконалення, планування, спортивні споруди, інвентар тощо), у світі людського буття.

Олімпійський рух не тільки став аспектом філософії, економіки, політики, а й трансформувався в самостійну сферу суспільного буття з її рухом, символікою, програмами, ініціативами.

3. З позицій сучасної методології вивчення складних систем та даних теоретичного аналізу культурно-освітню складову олімпійського руху доцільно розглядати як складно-організовану систему. Проведений аналіз історичного досвіду та сучасної проблематики дозволяє виділити основні періоди динаміки: 1) формування основ (1894–1912 рр.); 2) становлення (1913–1948 рр.); 3) інституалізації (1949–1987 рр.); 4) глобалізації (1988–2012 рр.); 5) технологізації (2013 – до сьогодні), кожному з яких притаманна своя специфіка. Вивчення особливостей розвитку культурно-освітньої складової олімпійського руху дозволило відзначити зміни у ставленні представників різних верств населення до її соціальної значущості, довести, що її реалізація істотно сприяє залученню різних верств населення до участі в олімпійському русі.

4. Організаційну структуру культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху доцільно розглядати, виходячи з цілей її реалізації та необхідних для досягнення цих цілей підрозділів, що виконують відповідні функції. Організаційна структура визначає розподіл відповідальності та повноважень з реалізації культурно-освітньої складової всередині олімпійського руху і може розглядатись як ієрархічна структура з вертикальною формою управління, що передбачає міжнародний (Міжнародний олімпійський комітет, Міжнародна олімпійська академія, організаційні комітети Ігор Олімпіад, зимових та Юнацьких (літніх та зимових) Олімпійських ігор, міжнародні центри олімпійських досліджень та освіти, олімпійські музеї тощо) та національний (національні олімпійські комітети, національні олімпійські академії, національні (регіональні) центри олімпійських досліджень та освіти заклади освіти тощо) рівні реалізації і, як структура, що має лінійну форму взаємовідносин (де вищим керівним

органом є Міжнародний олімпійський комітет, а інші елементи організаційної структури є партнерами у підготовці та реалізації програм та проєктів).

5. Організаційні умови функціонування культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху, що являють собою як систему норм і правил (у тому числі загальних, притаманних світовій спільноті та спеціальних – прописані в Олімпійській хартії), так і кваліфікацію, ділову якість осіб, які займаються її реалізацією, включають цільовий (залучення різних верств населення до ідеалів і цінностей олімпійського руху, гуманітарний розвиток суспільства), змістовий (проєкти, програми, сценарії, навчальні видання тощо), процесуальний (вибір змісту, виду діяльності та технології її реалізації з метою цілеспрямованого впливу) та результативний (оцінка досягнення мети) компоненти.

6. Культурно-освітню складову сучасного олімпійського руху можна розглядати за такими складовими, які є доступними для спостереження, та дозволяють виокремити її серед інших проявів культури суспільства: середовище, артефакти, мова, документи, символи, герої, історії, ритуали, церемонії. При цьому, незважаючи на те, що зовнішні аспекти культурно-освітньої складової олімпійського руху є доступними для спостереження, їх важко інтерпретувати, оскільки вони є лише поверхневим вираженням глибинних цінностей філософії олімпізму. Відповідно, успішний аналіз буде можливим тільки у разі усвідомлення причинно-наслідкових зв'язків. Усвідомлення та використання у практичній роботі зазначених компонентів сприятиме кращому розумінню сучасного олімпійського руху.

7. Система олімпійської освіти, що реалізується в Україні, за масштабами організації олімпійських досліджень, поширенням ідей олімпізму та розробкою матеріалів, які дозволяють використовувати надбання олімпійського спорту в гуманітарній освіті молодого покоління, сьогодні посідає лідируючі позиції у світовому співтоваристві. Її особливістю

є комплексний підхід до вирішення питань використання надбань олімпійського спорту в гуманітарній освіті молоді, заснований на тісній співпраці НОК України, Олімпійської академії України, закладів вищої та загальної середньої освіти, що реалізується шляхом запровадження навчальної спеціальності «Олімпійський та професійний спорт»; відкриттям кафедр олімпійського спорту та відповідних магістерських програм; створенням у профільних закладах вищої освіти центрів олімпійських досліджень та освіти; створенням мережі шкіл олімпійської освіти; організацією міжнародних наукових конгресів і конференцій; відкриттям видавництва «Олімпійська література» та Навчально-наукового олімпійського інституту НУФВСУ; потужною науково-дослідною діяльністю, результатом якої є вихід у світ численних фундаментальних праць з різних аспектів олімпійського спорту та Олімпійських ігор: навчальні видання для фахівців та студентів закладів вищої освіти, серія енциклопедичних видань з історії олімпійських видів спорту, серія видань, присвячених видатним персоналіям, серія дитячої літератури, серія з 60 плакатів, присвячених історії олімпійських видів спорту тощо; встановленням ділових контактів з провідними міжнародними науковими установами, які займаються різними напрямками олімпійського спорту та олімпійської освіти.

8. Важливим питанням у реалізації культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху є підготовка фахівців, здатних усвідомлювати його значущість як для розвитку олімпійського руху, так і для гуманітарного розвитку суспільства загалом та працювати у зазначеному напрямі. Опитування фахівців дозволило відзначити, що до основних проблем, які мають місце у впровадженні питань, пов'язаних з культурно-освітньою складовою олімпійського руху як елементу якісної підготовки фахівця галузі, можна віднести незначну кількість інформації про розвиток культурно-освітньої складової олімпійського руху (6,28 бала), нею достатню кількість

фахівців, здатних до ефективного впровадження зазначених питань у викладання освітнього матеріалу (5,73 бала), незначну кількість спеціалізованих навчальних видань (4,83 бала) тощо. Одним із найефективніших шляхів у вирішенні цих проблем є розширення та доповнення освітніх програм підготовки фахівців галузі питаннями, пов'язаними з культурно-освітньою складовою сучасного олімпійського руху (6,64 бала), активізація науково-дослідної роботи із зазначеної проблематики (5,12 бала), організація та проведення наукових конгресів, конференцій та семінарів різного рівня з метою сприяння обміну досвідом між фахівцями галузі (4,97 бала) тощо.

9. Враховуючи соціальну значущість інтеграції культурно-освітньої складової олімпійського руху в процес підготовки фахівців галузі, у НУФВСУ запроваджено магістерську програму за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, спеціалізацією «Олімпійський спорт і освіта»; розроблено освітньо-професійну програму та навчально-методичний супровід викладання дисциплін, однією з яких є «Культурна спадщина олімпійського спорту».

Розроблена модель розвитку гуманітарної культури студентів у процесі інтеграції культурно-освітньої складової олімпійського руху в освітній процес підготовки магістрів, які навчаються за освітньою програмою «Олімпійський спорт і освіта» включає наступні компоненти: соціальне замовлення, мету, зміст, методи, прийоми, засоби, форми, педагогічні умови та результат. Системоутворюючим компонентом моделі є методи розвитку гуманітарної культури студентів, що зумовлюють специфіку проявів інших її компонентів. При цьому методи, прийоми, засоби та форми мають соціокультурну спрямованість та виступають способами (методичними механізмами) реалізації мети та змісту інтеграції культурно-освітньої складової олімпійського руху в освітній процес підготовки магістрів і

спрямовані на досягнення результату – розвиток гуманітарної культури студентів.

10. З метою сприяння реалізації політики гуманітарного розвитку вітчизняного суспільства у процесі вивчення культурно-освітньої спадщини олімпійського руху, долучення української спільноти до ідеалів і цінностей олімпійського спорту, розкриття творчого потенціалу й самореалізації кожної особистості відповідно до її духовних і матеріальних потреб та інтересів, що відповідає як національним пріоритетам розвитку країни, так і загальносвітовим демократичним настановам розроблено Концепцію реалізації культурно-освітньої складової міжнародного олімпійського руху як елементу гуманітарного розвитку суспільства, що являє собою систему поглядів на теоретико-методологічні та технологічні засади вказаної діяльності та складається з теоретичної і практичної частин. Теоретична частина Концепції містить парадигмальний, загально-філософський, гносеологічний, праксеологічний, системний, структурно-функціональний, синкретичний, діяльнісний та ціннісно-цільовий підходи, що покладені в основу мети, завдань, принципів і умов її реалізації. Практична складова включає технологію проектування реалізації культурно-освітніх програм як складової розвитку олімпійського руху в країні, об'єднує критерії, етапи та компоненти; враховує принципи проектування, педагогічні умови ефективної реалізації її змісту серед різних верств населення країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеенко Г, Морозов В. Некоторые воспитательно-образовательные аспекты олимпизма и пути гуманизации современного спорта. В: Кобринский МЕ, гл. ред. 5-й Международный научный конгресс «Олимпийский спорт и спорт для всех»; 2001 Июнь 5-7; Минск. Минск: Белорусская ГАФК: 2001. с. 62.
2. Андреев Ю. Цена свободы и гармония. Несколько штрихов к портрету греческой цивилизации. Санкт-Петербург: Алетейя; 1998.188 с.
3. Андреева ОВ. Теоретико-методологічні засади рекреаційної діяльності різних груп населення [дисертація]. Київ: НУФВСУ; 2014. 440 с.
4. Антипова Е, Антипова М. Культурологические проблемы олимпийского образования. В: Всемирные юношеские игры под патронажем Международного олимпийского комитета. Материалы междунар. форума «Молодежь-Наука-Олимпизм»; 1998 Июль 14-18; Москва. Москва: Советский спорт; 1998. с. 38-9.
5. Антипова МВ. Современные формы организации олимпийского образования школьников. В: Олимпийский спорт и спорт для всех. Материалы 9-го Международного конгресса; 2005 Сент 20-23; Киев. Киев; 2005. с. 3.
6. Аракелян В, Бабаян А, Акутунян А. Особенности и виды организации процесса олимпийского образования в Республике Армения. В: Олимпийский спорт и спорт для всех. Материалы 9-го Международного конгресса; 2005 Сент 20-23; Киев. Киев; 2005. с. 4.
7. Афанасьев ВВ. Проектирование педтехнологий. Высшее образование в России. 2001;(4):147-50.
8. Баева Л. Сохранение культурного наследия как воплощение ценности традиции. Философия и общество. 2012;1(65):109-18.

9. Бака ММ. Проблеми управління підготовкою і використання фізкультурно-спортивних кадрів на Україні на етапі переходу до ринкових відносин. В: Оптимізація процесу фізичного виховання в системі освіти. Матеріали Всеукр. наук. конф., присвяченої 40-річчю факультету фізичного виховання ТДПІ. Київ-Тернопіль; 1997. с. 199-201.
10. Бальсевич ВК, Лубышева ЛИ. Физическая активность человека: учебное пособие для вузов. Киев: Здоровье; 1987. 224 с.
11. Бальсевич ВК. Негативные глобальные тенденции ухудшения физического, нравственного и духовного здоровья человека и пути их преодоления с помощью освоения ценностей спортивной культуры. Олимпийский бюллетень. Москва: ЦОА. 2005;(7):10-8.
12. Бальсевич ВК. Освоение ценностей спортивной культуры как стратегическая основа формирования здоровья населения Российской Федерации. В: Дети России образованны и здоровы: Материалы 5-й Всеросс. научно-практич. конф; 2007 Ноябрь 29-30; Санкт-Петербург. Санкт-Петербург; 2007. с. 10-4.
13. Бальсевич ВК. Перспективы модернизации современных образовательных систем физического воспитания на основе интеграции национальной физической и спортивной культуры: Актовая речь. Москва: Теория и практика физической культуры; 2002. 30 с.
14. Бальсевич ВК. Спортивный вектор физического воспитания в российской школе. Москва: НИЦ «Теория и практика физ. культуры и спорта»; 2006. 112 с.
15. Баринов С. Проблемы олимпийского образования в деятельности МОА. В: Всемирные юношеские игры под патронажем Международного олимпийского комитета. Материалы междунар. форума «Молодежь-Наука-Олимпизм»; 1998 Июль 14-18; Москва. Москва: Советский спорт; 1998. с. 51-3.

16. Барінова ІВ. Состояние и пути совершенствования олимпийского образования и воспитания учащейся молодежи [автореферат]. Москва: РГАФК; 1994. 26 с.
17. Бережний ВА, Філь СМ, Попов АМ. Виховання учнів та студентів-спортсменів у душі олімпійських ідеалів. В: Матеріали 1-ї сесії Олімпійської академії України для молодих учасників. Харків; 1994. с. 11-3.
18. Беспалько ВП. Слагаемые педагогической технологии Москва: Педагогика; 1989. 192 с.
19. Билогур В. Развитие спортивной культуры как духовного и физического совершенствования человека в условиях глобализации. Mokslas ir praktika: aktualijos ir perspektyvos. 2018. p. 27-35.
20. Билогур В. Формирование концепции спортивной культуры личности в условиях глобализации: отечественный и зарубежный опыт. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2018;7:13-22.
21. Бим-Бад БМ, главный редактор. Педагогический энциклопедический словарь. Москва: Большая рос. энцикл.; 2002. 528 с.
22. Бойко ІА, Радченко ЛО. Добровольча діяльність в олімпійському спорті. Наука в олімпійському спорті. 2018;3:72-8.
23. Борисова О, Матвеев С. Олимпийское образование в структуре магистерской подготовки. Наука в олімпійському спорті. 2007;2:74-81.
24. Бубка С. Олимпийский спорт в обществе: история развития и современное состояние. Киев: Олимпийская литература; 2012. 238 с.
25. Бубка СН, Булатова ММ, редактори. 25 років разом. Олімпійська освіта. Київ; 2017. 128 с.
26. Бубка СН. Олимпийский спорт: древнегреческое наследие и современное состояние [диссертация]. Киев: НУФВСУ; 2013. 248 с.
27. Булатова М, Георгіадіс К. Міжнародна олімпійська академія в системі освіти і виховання. Наука в олімпійському спорті. 2016;3:4-13.

28. Булатова М, Платонов В. Олимпизм и олимпийское образование: история, современность, будущее. Наука в олимпийском спорте. 2018;4:4-27.
29. Булатова М, Платонов В. Олимпийское образование в Украине: методология, организация, практические результаты (1991–2002 гг.). В: Практика олимпийского образования. Материалы 2-го междунар. форума «Молодежь-Наука-Олимпизм»; 2002 Июнь 15-18; Москва. Москва: Советский спорт; 2002. с. 32-6.
30. Булатова М, Радченко Л, Єрмолова В. Олімпійський спорт у системі гуманітарної освіти (український досвід). Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2020;2:105-15.
31. Булатова М. Мультикультуралізм і олімпійський спорт. Наука в олімпійському спорті. 2018;2:4-16.
32. Булатова М. Олімпійській академії України – 25 років: сторінки історії та сьогодення. Наука в олімпійському спорті. 2016;3:14-40.
33. Булатова М. Система олімпійського освіти в Україні. Наука в олімпійському спорті. 2015;2:5-9.
34. Булатова ММ, Бубка СН, Платонов ВМ Олімпійський спорт у системі гуманітарної освіти. Київ: Перша друкарня; 2019. 912 с.
35. Булатова ММ, Бубка СН. Культурное наследие Древней Греции и Олимпийские игры. Киев: Олимпийская литература; 2012. 408 с.
36. Булатова ММ, Дутчак МВ, Єрмолова ВМ, Радченко ЛО та ін. Олімпійська академія України (1991-2011). Київ: [б. в.]; 2011. 112 с.
37. Булатова ММ, Єрмолова ВМ, Радченко ЛО. Ігри XXX Олімпіади. Лондон 2012. Навчальний посібник. Київ: [б. в.]; 2011. 64 с.
38. Булатова ММ, Єрмолова ВМ, Радченко ЛО. Науковий твір «Робоча програма навчальної дисципліни Олімпійська освіта». Авторське право на твір № 91751. 2019 Серп 21.

39. Булатова ММ, Радченко ЛО. Науковий твір «Робоча програма навчальної дисципліни Культурна спадщина олімпійського спорту». Авторське право на твір № 91750. Дата реєстрації 2019 Серп 21.
40. Булатова ММ, редактор. II Юнацькі Олімпійські ігри. Нанкін – 2014. Навчальний посібник. Київ; 2014. 64 с.
41. Булатова ММ, редактор. Баженов ЄВ, Єрмолова ВМ, Радченко ЛО, Белокуров ДВ, Щербашин ЯС. XXVII Всесвітня літня Універсіада. Казань 2013. Навчальний посібник. Київ; 2013. 72 с.
42. Булатова ММ, редактор. I Юнацькі Олімпійські ігри. Пекін 2008. Навчальний посібник. Київ: [б. в.]; 2008. 64 с.
43. Булатова ММ, редактор. II зимові Юнацькі Олімпійські ігри. Ліллекхаммер 2016. Навчальний посібник. Київ; 2015. 64 с.
44. Булатова ММ, редактор. Олімпійська освіта: метод. рекомендації. Київ: Знання; 2002. 38 с.
45. Булатова ММ. Олимпийская академия Украины: приоритетные направления деятельности. Наука в олимпийском спорте. 2007;2:5-12.
46. Булатова ММ. Ренессанс, Просвещение, неоклассицизм и возрождение наследия древнегреческой цивилизации. Наука в олимпийском спорте. 2014;1:4-11.
47. Булатова ММ. Система олімпійської освіти в Україні. Фізичне виховання в школі. 2008;1:40-3.
48. Булатова ММ. Теніс. Енциклопедія в запитаннях і відповідях. Київ: Олімпійська література; 2019. 576 с.
49. Бусел ВТ, укладач та гол. редактор. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Ірпінь: ВТФ «Перун»; 2001. 1440 с.
50. Варава ЮИ, Питерских ГТ. Формирование гармонично развитой личности средствами олимпийской педагогики: учебное пособие. Екатеринбург: Изд-во Рос. гос. проф.-пед. ун-та; 2012. 127 с.

51. Васильева ОВ, Барабанова ВБ. Олимпийская парадигма развития современного спортивного мышления. Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. 2004;2:2-5.
52. Вацеба О, Юхымук В. Формы олимпийского образования учеников общеобразовательных школ Украины. В: Современный олимпийский спорт и спорт для всех. Материалы 11-го междунар. науч. конгр. Минск; 2007. с. 114-7.
53. Вацеба О. Організаційні та програмно-нормативні засади підготовки до реалізації стратегічного національного проекту «Олімпійська надія – 2022». В: Фізична культура, спорт та здоров'я нації: зб. наук. пр. Вінниця; 2014. с. 715-22.
54. Венгер В. Рим. История и культура римского народа. Т. 2. Санкт-Петербург – Москва: Издательство товарищества М.О. Вольф; 1910. 548 с.
55. Венгер В. Эллада: картины Древней Греции, ее религия, могущество и просвещение. Кн. 1. Санкт-Петербург: Типография М.О. Вольфа; 1862. 562 с.
56. Визитей Н, Манолаки В. Олимпийское образование и его роль в решении глобальных проблем современной культуры. Наука и спорт: современные тенденции. 2020;1(8):116-21.
57. Визитей НН. Социология спорта. Курс лекций. Киев: Олимпийская литература; 2005. 248 с.
58. Виппер БР. Введение в историческое изучение искусства. Москва: Изобразительное искусство; 1985. 580 с.
59. Высоцкий Ц. Актуальность создания системы олимпийского образования в Польше. Научное обоснование физического воспитания, спортивной тренировки и подготовки кадров по физической культуре и спорту. 2004;2:168-9.

60. Высоцкий ЦА. Ценности олимпизма как фактора гуманизации образования в вузе физкультурного профиля [автореферат]. Минск: БГУФК; 2006. 20 с.
61. Гвоздева ТБ. Олимпийские игры в памятниках античной литературы. – Москва: Изд-во литературного института им. А.М. Горького; 2012. 400 с.
62. Георгиадис К. Теоретические основы олимпийского образования. Наука в олимпийском спорте. 2007;2:3-16.
63. Гершунский БС. Философия образования: Учебное пособие для студентов высших и средних педагогических учебных заведений. Москва: Московский психолого-социальный институт; 1998. 432 с.
64. Гиллис. История Древней Греции поселений и завоеваний оной. Санкт-Петербург: Типография 1-го кадетского корпуса; 1830. 408 с.
65. Гіро П. Приватне і суспільне життя греків. Санкт-Петербург: Тейя; 1995. 470 с.
66. Голивер НО. Нетрадиційні технології навчання. В: Соціалізація особистості. Зб. наук. Праць. Вип. 17, т.2. Київ: Логос; 2002. с. 91-8.
67. Голощапов БР. История физической культуры и спорта: учеб. пособие для вузов. Москва: Академия; 2002. 312 с.
68. Горбатов ОВ. Формирование олимпийских знаний у будущих студентов. Теория и практика физической культуры. 2007;12:30-2.
69. Городинський І, Ібрагімова Л. Елементи олімпійської освіти у процесі фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів. Молодий вчений. 2017;3.1(43.1):99-102.
70. Греббе Г, Кучмар А. Путеводитель по архитектурным формам. Москва: Стройиздат; 1990. 214 с.
71. Григоревич В. Олимпийское образование в Республике Беларусь: история, современное состояние и перспективы развития. Наука в олимпийском спорте. 2007;2:26-9.

72. Григорьев ВН, Малинина СВ. Олимпийское образование студентов: теория, методика, практика : учеб. пособие. Санкт-Петербург: СПбГУ; 2002. 202 с.
73. Григорьев С, Бойко А, Базылюк Т. Анализ уровня ценностных ориентаций профессиональной направленности выпускников сферы «Физическое воспитание и спорт». В: Зб. наук. праць [Спец. випуск]. Вип. 18. Харків-Донецьк: ХДАДМ (ХХПІ); 2004. с. 245-54.
74. Гриценко ТБ, Гриценко СП, Кондратюк АЮ. Культурологія. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури. 2007. 392 с.
75. Губар ОМ. Філософія: інтерактивний курс лекцій: Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури; 2007. 416 с.
76. Гуревич П. Философская антропология. Москва: Издательство «Омега-Л»; 2010. 607 с.
77. Гуслистова ИИ. Аксиологическое измерение олимпийского образования. Современный олимпийский спорт и спорт для всех. В: Материалы 9-го междунар. науч. конгр. Минск; 2007. с. 20-2.
78. Гутин АТ. Идеалы и ценности олимпизма в воспитании юных спортсменов [автореферат]. Омск; 1988. 18 с.
79. Давыдов ОБ. Либеральный мультикультурализм и коммунитаристский мультикультурализм: спорт в обществе. Философская мысль 2016;12:87-92.
80. Добролюбська ЮА. «Подорож молодшого Анахарсіса по Греції» Абата Бартелемі. В: Zhurba MA, редактор. Labyrinths of Reality: Collection of scientific works. Issue 3(8). Montreal: СРМ «ASF»; 2020. с.125-8.
81. Довгострокова стратегія розвитку української культури – стратегія реформ [Інтернет]. [цитовано 2020 Черв 04]. Доступно: <https://www.kmu.gov.ua/npas/248862610>.

82. Дьюри Ж. Олимпийское движение и воспитание. В: Всемир. науч. конгр. Спорт в современном обществе. Сб. науч. Материалов. Москва; 1974. с. 122-30.
83. Егоров АГ. Философское значение современного олимпизма. Теория и практика физической культуры. 2001;7:18-23.
84. Єрмолова ВМ. Витоки олімпійської освіти, її місце у напрямках діяльності МОК та інших міжнародних організацій. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2009;1:35-9.
85. Єрмолова ВМ. Олімпійська освіта: теорія і практика: навчальний посібник. Київ; 2011. 335 с.
86. Єрмолова ВМ. Організація олімпійської освіти у зарубіжних країнах. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2009;2:47-50.
87. Єрмолова ВМ. Роль олімпійської освіти в системі навчально-виховної роботи школи. В: Олімпійський спорт і спорт для всіх. Матеріали XIV міжнар. наук. конгр.; 2010 Жовт. 5-8; Київ. Київ: Олімпійська література; 2010. с. 11.
88. Єрмолова ВМ. Теоретико-методичні засади інтеграції олімпійської освіти в навчально-виховний процес школярів [автореферат]. Київ: Національний університет фізичного виховання і спорту; 2010. 20 с.
89. Жолдак ВИ, Коротаева НВ. Социология физической культуры и спорта: учеб. пособие. Малаховка: МОГИФК; 1994. 295 с.
90. Жукова ОЛ. Акмеология физической культуры и спорта. Екатеринбург: ГОУ ВПО УГТУ-УПИ; 2004. 122 с.
91. Завершинский КФ. Культура и культурология в жизни общества. Учебное пособие. Великий Новгород: НовГУ имени Ярослава Мудрого; 2000. 92 с.
92. Загітова МГ Організаційні засади діяльності регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти [дисертація]. Київ: Національний університет фізичного виховання і спорту; 2018. 201 с.

93. Загітова МГ, Радченко ЛО. Організаційні засади діяльності регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти в Україні. Наука в олімпійском спорте. 2019;1:4-9.
94. Зайцев АИ, Жмудя ЛЯ, редактор. Культурный переворот в Древней Греции VIII-V вв. до н. э. 2-е изд., испр. и перераб. Санкт-Петербург: Филологический факультет СПбГУ; 2000. 320 с.
95. Закон України – Про вищу освіту [Internet]. 2014 [цитовано 2020 Черв 04] (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004). Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
96. Закон України – Про музеї та музейну справу [Internet]. 2015 [цитовано 2020 Трав 02] (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 25, ст. 191). Вводиться в дію Постановою ВР № 250/95-ВР від 29.06.95, ВВР, 1995, № 25, ст. 192. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=249%2F95-%E2%F0&p=1260343170231885#Text>.
97. Закон України Про охорону культурної спадщини (за станом 13 січня 2011). [Інтернет]. [цитовано 5 Січ 2019]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>.
98. Закон України Про фізичну культуру та спорт. Київ: ВППДКНТ; 1994. 23с.
99. Зациорский ВМ. Спортивная метрология: учеб. для ин-тов физ. культ. Москва: Физкультура и спорт; 1982. 256 с.
100. Зволинская НН, Маслов ВИ. Пути обновления квалификационной характеристики специалиста по физической культуре и спорту. Теория и практика физической культуры. 2003;12:40-4.
101. Зуев К. Культурные олимпиады прошлых лет. Коммерсантъ. 2011;(30):5.
102. Ильин ЕП. Мотивация и мотивы. Санкт-Петербург: Питер; 2011. 508 с.
103. Ионушкина НЮ. Спорт: гармония, эстетика, красота. Вестник МГОУ. Серия: Философские науки. 2010;1:67-72.

104. Ібрагімов ММ. Спортософія: проблеми становлення і перспективи розвитку. Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. 2014;(1116. Серія «Філософія. Філософські перипетії»):137-42.
105. Ібрагімов ММ. Феноменологія «тілесного досвіду» у фізкультурно-спортивній експлікації. Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. 2013(1064, Серія «Філософія. Філософські перипетії»):135-42.
106. Йегер О. История Греции. Санкт-Петербург: Русская скоропечатня; 1886. с. 124-131.
107. Канунников В, Шамиголов Р. Деятельность региональных отделений ОАУ в распространении олимпийского образования (на примере донецкого региона). Наука в олимпийском спорте. 2007;2:115-20.
108. Каражанов БК. Олимпийское образование в вузах физической культуры и спорта Казахстана. В: Олимпийский спорт и спорт для всех. 5-й междунар. науч. конгр.: тезисы; Минск; 2001. с. 81.
109. Касмалиева АС. Олимпийское образование студентов КГИФК. В: Олимпийский спорт и спорт для всех. 9-й міжнар. наук. конгр.; 2005 Вер. 20-23; Київ. Київ; 2005. с. 16.
110. Кассен Б, Сігов К., наукові керівники. Мультикультуралізм. Європейський словник філософій. Т. 1. Київ: Дух і літера, 2009. с.326-329.
111. Касьянов, ВВ. Социология: учебник для среднего профессионального образования. Москва: Издательство Юрайт; 2019. 197 с.
112. Кашкарев АЮ. Идеи и практика олимпизма в современной культуре. Кемерово: Кемеровский государственный университет [автореферат]. 2008. 173 с.
113. Кислюк КВ, редактор. Сучасна культурологія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Кондор, 2016. 342 с.
114. Кобринский МЕ, Высоцкий В. Олимпийское образование как средство гуманизации спортивной деятельности. В: Олімпійський спорт і спорт для всіх. 9-й міжнар. наук. конгр.; 2005 Вер. 20-23; Київ. Київ; 2005. с. 17.

115. Кобринский МЕ, Гуслистова ИИ. Актуальные задачи современного олимпийского образования. В: Т.1. Современный олимпийский и паралимпийский спорт и спорт для всех. Материалы 12-го междунар. науч. конгр.; Москва: Физическая культура; 2008. с. 100-1.
116. Кобринский МЕ, Гуслистова ИИ. Ценностно-мотивационный аспект олимпийского образования. Мир спорта. 2005;3:82-7.
117. Когут ИА, Гончаренко ЕВ. Волонтерское движение в спорте: проблемы и перспективы. Наука в олимпийском спорте. 2010;2:131-141.
118. Когут Ю. Соціально-гуманістичні засади розвитку адаптивної фізичної культури в Україні [дисертація]. Київ: Національний університет фізичного виховання і спорту; 2015. 521 с.
119. Колесов АИ. Основные пути повышения эффективности работы спортивных организаций в развитии высшего спортивного мастерства. Научно-спортивный вестник. 1981;4:3.
120. Колоницкая ОЛ. Методологические основы создания гуманитарной образовательной среды технического вуза. Молодой ученый. 2015;19(99):585-8.
121. Контанистов АТ. Организационно-управленческая деятельность олимпийского комитета России по формированию системы олимпийского образования школьников. В: Всемирные юношеские игры под патронажем Международного олимпийского комитета. Материалы междунар. форума «Молодежь-Наука-Олимпизм»; 1998 Июль 14-18; Москва. Москва: Советский спорт; 1998. с. 125-7.
122. Корінний ММ, Шевченко ВФ. Короткий енциклопедичний словник з культури. Київ: Україна; 2012. 384 с.
123. Кошман МГ. Основные направления совершенствования системы подготовки физкультурных кадров. Мир спорта. 2005;3:49-54.
124. Кравченко АИ. Социология. Общий курс. Москва: ПЕРСЭ; Логос; 2002. 640.

125. Кремень ВГ, Левовицький Т, Вільш І, Зязюн І, Ничкало Н, редактори. Система освіти в Україні: сучасні тенденції і перспективи. Професійна освіта: педагогіка і психологія. Київ: Ченстохова; 2000. с. 11–31.
126. Кремень ВГ, редактор. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України. Київ: Юрінком Інтер; 2008. 1040 с.
127. Кремень ВГ. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти: стратегія, реалізація, результати. Київ: Грамота; 2005. 447 с.
128. Кремень ВГ. Освіта і наука України. Шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). Київ: Грамота; 2003. 216 с.
129. Кріль ІМ Культурна спадщина олімпійського руху в системі олімпійської освіти [дисертація]. Київ: Національний університет фізичного виховання і спорту; 2018. 275 с.
130. Круглик І, Курамшин Ю. Дистанційна педагогічна технологія в сфері олімпійського образования студентів. Наука в олімпійському спорті. 2017;1:13-20.
131. Круцевич ТЮ. Теорія і методика фізичного виховання: підручник для студентів вищих навч. закладів фіз. виховання і спорту: Т1. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання. Київ: Олімпійська література; 2017. 392 с.
132. Крушельницька ОВ. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Кондор; 2006. 206 с.
133. Кубертен П. Олімпійские мемуари. Київ: Олімпійська література; 1997. 179 с.
134. Кубертен П. Олімпійские мемуари. Москва: Изд-во РИД Групп (серія: Библиотека Российского международного олимпийского университета); 2011. 160 с.
135. Кудрявцева Н. Новые формы работы по олимпийскому образованию детей и молодежи. В: Всемирные юношеские игры под патронажем Международного олимпийского комитета. Материали міжнарод. форуму

- «Молодежь-Наука-Олимпизм»; 1998 Июль 14-18; Москва. Москва: Советский спорт; 1998. с. 131.
136. Кузин ВВ, Столяров ВН. Проблемы подготовки специалистов нового профиля по олимпийскому образованию. Физическая культура и воспитание, образование, тренировка. 1999;1-2:2-6.
137. Кузицин ВИ. Олимпийские игры как феномен древнегреческой и мировой культуры. Вопросы истории. 1997;1:41-9.
138. Кузнецова ЗМ, Симаков ЮП. Возрождение олимпийской традиции. Психолого-педагогические и медико-биологические проблемы физической культуры и спорта. 2009;1(10). [Интернет]. [цитировано 2019 Февр 12] Доступно: <https://cyberleninka.ru/article/n/vozrozhdenie-olimpiyskoy-traditsii/viewer>
139. Куликович Е. Организация и содержание олимпийского образования в Республике Беларусь. В: Олимпийский спорт и спорт для всех. Материалы 5-го междунар. науч. конгр.; Минск; 2001. с. 87.
140. Кун Л. Всеобщая история физической культуры и спорта. Столбов ВВ, редактор, Абоимова ИП, переводчик. Москва: Радуга; 1982. 398 с.
141. Курдюков БФ. Модернизация учебного процесса в вузе физической культуре. Теория и практика физической культуры. 2004;8:16-7.
142. Левків В. Підготовка кадрів з галузі фізичного виховання, спорту, здоров'я людини шляхи узгодження вітчизняних вимог до кваліфікації спортивних тренерів з європейськими стандартами тренерської діяльності. Фізична активність, здоров'я і спорт. 2016;4(26):76-83.
143. Лернер ИЯ, Скаткин МН. О методах обучения. Советская педагогика. 1965(3):115-27.
144. Лотц Ф. Наука и олимпийское движение. В: Междунар. спортивное движение: Экспресс-информация. Москва: ЦООНТИ-ФиС, 1983(19):14-20.

145. Лоу Б. Красота спорта. Междисциплинарное исследование. Столяров ВИ, редактор, Моничева ИЛ, переводчик. Москва: Радуга; 1984. 256 с.
146. Лубышева Л. Олимпийская культура и спорт в современном обществе. Теория и практика физической культуры [Интернет]. [цитировано 2020 Март 12]. Доступно: <http://sportlib.info/Press/ТРФК/1999N12/p23-25.htm>.
147. Лубышева ЛИ. Концепции модернизации процесса профессиональной подготовки студентов по физической культуре и спорта. Теория и практика физической культуры. 2003;12:13-6.
148. Лубышева ЛИ. Олимпийская культура как основа содержания олимпийского образования. Спорт, духовные ценности, культура. 1997;6:41-4.
149. Лубышева ЛИ. Социология физической культуры и спорта: Учеб. пособие. Москва: Издательский центр «Академия»; 2001. 240 с
150. Лубышева ЛИ. Ценности олимпийской культуры и воспитание юношества. В: Материалы Международного форума «Молодежь-наука-олимпизм». 1988 Июль 14-18; Москва. Москва, 1988. с. 146-7.
151. Лукьяненко В.П. Физическая культура: основы знаний: учеб. пособие. Москва: Сов. Спорт; 2003. 224 с.
152. Люшен Г. Спорт и культура. В: Сборник итоговых научных материалов Всемирного научного конгресса «Спорт в современном обществе». 1980 Июль 10-15; Тбилиси. Москва: Физкультура и спорт; 1982. с. 28-37.
153. Макарова ОС, Чунаев АА. Олимпийское образование, президентские тесты, спорт, диалог в спартианском движении: на пути к новой гуманистической традиции. Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. 1998;1:46-9.
154. Максименко И. Олимпийское образование в Луганском регионе. Наука в олимпийском спорте. 2007;2:100-3.

155. Мантула ТІ. Проектна технологія: теорія і практика : метод. посіб. Кіровогр. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти ім. В.Сухомлинського. Кіровоград: ПОЛІМЕД-Сервіс; 2008. 150 с.
156. Матвеев С, Радченко Л, Щербашин Я. Олимпийское образование: от Древней Греции до современности. Наука в олимпийском спорте. 2007;2:46-53.
157. Матвеев СФ, Радченко ЛА. Олимпийское образование: проблемы и перспективы научных исследований. Вісник Запорізького національного університету. 2010;1(3):165-9.
158. Матвеев С, Радченко Л, Когут І, Данько Т. Проблема гуманізму в сучасному спорті. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2009;2:33-7.
159. Матвеев СФ, Бріскін ЮА, Когут ІО, Данько ГВ, Борисова ОВ, Радченко ЛО та ін. Історичні, організаційні та соціальні аспекти розвитку спорту інвалідів : навч. посібник. Київ: Аконіт; 2011. 250 с.
160. Матвеев СФ, Радченко ЛО, Борисова ОВ, Когут ІО та ін. Навчально-наочний посібник з дисципліни «Олімпійський спорт»: навч.-наочн. посібник для студ. вищих навч. закладів фіз. вих. і спорту. Київ: ТОВ «Інтерсервіс»; 2012. 183 с.
161. Матвеев СФ., Когут ІО, Борисова ОВ, Кропивницька ТА, Радченко ЛО. Навчальна програма з дисципліни «Адаптивний спорт»: 6.010202 «Спорт». Київ: СПД Андрієвська Л.В; 2012. 20 с.
162. Махмутов МІ. Проблемное обучение: Основные вопросы теории. Москва: Педагогика; 1975. 368 с.
163. Международная хартия физического воспитания и спорта [Интернет]. [цитовано 2018 Груд 17]. Доступно: <http://vespo.com.ua/enciklopediya-sporta/mezhdunarodnaya-hartiya-fizicheskogo-vozpitaniya-fizicheskoy-aktivnosti-i-sporta/>

164. Международный семинар социологии спорта «Спорт и культура»: Резюме докладов. 1997 Август 20-24; Варшава-Яблонна. Варшава-Яблонна; 1997. 226 с.
165. Мельникова НЮ, Трескин АВ. История физической культуры и спорта: учебник. Москва: Советский спорт; 2013. 392 с.
166. Монахов ВМ. Технологические основы проектирования и конструирования учебного процесса. Волгоград: Перемена; 1995. 152 с.
167. Мороз ЛВ. Модель готовності викладача до виховної роботи зі студентською молоддю у ВНЗ. Нові технології навчання. 2004;37:230-40.
168. Москвичев Ю, Сергеев В, Стекольников Е. Подготовка специалистов по олимпийскому образованию: проблемы и пути решения. Теория и практика физической культуры. 2001;7:50-1.
169. Москвичев Ю, Сергеев В. Методологические основы теории олимпийского образования. В: Олимпийское движение и социальные процессы. Материалы 9-й Всерос. науч.-практ. конф.; Москва; 1998. с. 150-3.
170. Москвичев Ю. О профессиональной подготовки специалистов олимпийского образования. В: Практика олимпийского образования. Материалы конф.; Москва: Советский спорт; 2002. с. 87-92.
171. Мягтина НВ, редактор. Музееведение. Учебное пособие для студентов специальности 031502 – музеология. Владимир: изд-во Владим. гос. ун-та; 2010. 116 с.
172. Національна доктрина розвитку освіти (Указ Президента України від 17.04.02 № 347/2002). В: Романенко ВП, редактор. Т 1. Загальна середня освіта. Зб. нормат.-правових док.. Київ: НІЧЛАВА; 2003. 436 с.
173. Національний олімпійський комітет України [Интернет]. [цитовано 2020 червень. 27]. Доступно: <http://noc-ukr.org/>

174. Никитюк ЕВ, редактор. Павсаний. Описание Эллады. Москва-Ленинград: Искусство; 1940. Кондратьев СП, Примечания к книге Павсания «Описание Эллады»; с. 137-145.
175. Никифорова ТВ, Гравитис УР. Реализация олимпийского образования в Латвии. В: Современный олимпийский спорт и спорт для всех. 8-й междунар. науч. конгр. Алматы; 2004. с. 35-7.
176. Олейник НА, Ашанин ВС, Кудиненко ВИ. Олимпийское образование: обобщение отечественного и зарубежного опыта. Актуальные проблемы реализации в спортивном вузе. Слобожанський науково-спортивний вісник. 2008;(1-2):211-4.
177. Олимпийская повестка 2020. [Интернет]. [цитовано 2018 Бер 20]. Доступно: <http://coa.sportedu.ru/content/istoriya>.
178. Олимпийская хартия. Міжнародний олімпійський комітет. [Интернет]. [цитовано 2020 Січ 27]. Доступно: <http://noc-ukr.org/about/officialdocuments/olympic-charter/>.
179. Олимпийское движение, Организация Объединенных Наций и воплощение общих идеалов. [Интернет]. [цитовано 2019 Січ 18]. Доступно: <https://www.un.org/ru/chronicle/article/21944>.
180. Олімпійська Академія України [Интернет]. [цитовано 2020 Січ 30]. Доступно: <http://www.oau-ukr.com/>.
181. Освітньо-професійна програма «Олімпійський спорт і освіта». [Интернет]. [цитовано 2019 Черв 25]. Доступно: https://unisport.edu.ua/sites/default/files/vseDocumenti/opp_magistr_olimpiyskyu_sport.pdf.
182. Павлов СП. От Олимпиады-76 к Олимпиаде-80. Научно-спортивный вестник. 1977;5:3-9.
183. Павлова МВ. Физическая культура и спорт в системе современного социума. Новосибирск: ЮКЭА; 2002. 342 с.

184. Павсаний. Описание Эллады или путешествие по Греции [пер. с греч. с толкованиями]. Санкт-Петербург: Издательство Книжного магазина П.В. Луковникова; 1889. 744 с.
185. Парсонс Т. Человек в современном мире. Кувакин ВА, редактор. Москва: Прогресс; 1985. 485 с.
186. Педагогическое наследие: Я.А. Коменский, Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо, И.Г. Песталоцци. Кларин ВМ, Джурицкий АН, составители. Москва: Педагогика; 1989. 411 с.
187. Передельский АА. Двуликий янус. Спорт как социальный феномен: сущность и онтологические основания: монография. Москва: Спорт; 2016. 312 с.
188. Передерій ВВ Інноваційні форми олімпійської освіти на міжнародному та національному рівнях [дисертація]. Львів: Львівський державний університет фізичної культури; 2019. 190 с.
189. Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. [Інтернет]. [цитовано 2017 Груд 20]. Доступно: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/101-perelik-galuzej-znan-i-spetsialnostej>.
190. Печерский НВ, Сучилин АА. Концептуальне основы развития олимпийского образования. В: Современный олимпийский спорт и спорт для всех. 8-й междунар. науч. конгр. Москва; 2003. Т. 1. с. 89-90.
191. Печерский НВ, Сучилин АА. Формирование системы олимпийского образования. В: Олимпийское движение и социальные процессы. Материалы 9-й Всерос. науч.-практ. конф.; Москва; 1999. с. 191-7.
192. Пиндар. Первая олимпийская песня. В кн.: Олимпийский огонь, 1-е изд. Москва: Физкультура и спорт; 1980. с. 43-8.
193. Платонов ВМ, Булатова ММ, Матвеев СФ, Борисова ОВ, Радченко ЛО, Когут Ю, Кропивницька ТА. Навчальна програма з дисципліни

- «Олімпійський спорт»: 6.010202 «Спорт»: Міністерство освіти і науки України. Київ: СПД Андрієвська Л.В.; 2012. 22 с.
194. Платонов ВМ, Матвеев СФ, Борисова ОВ, Кропивницька ТА, Когут ІО, Радченко ЛО, Карленко ВП. Навчальна програма з дисципліни «Організаційні аспекти олімпійського та професійного спорту»: 6.010202 «Спорт»: Міністерство освіти і науки України. Київ: СПД Андрієвська Л.В.; 2012. 22 с.
195. Платонов ВМ, редактор. Енциклопедія олімпійського спорту України. Київ: Олімпійська література; 2005. 464 с.
196. Платонов ВН, Булатова ММ, Мичуда ЮП, Матвеев СФ, Драгунов ЛА, Борисова ОВ, Когут ІА, Радченко ЛА, Кропивницькая ТА, Томашевский ВВ, Олимпийский спорт: учебно-методическое пособие для студентов вузов. Київ: Олимп. лит.; 2014. 176 с.
197. Платонов ВН, Гуськов СИ. Олимпийский спорт. Киев: Олимпийская література; 1994. Т. 1. 493 с.
198. Платонов ВН, Петровский ВВ, Гуськов СИ, составители. Олимпийский спорт: программа учебной дисциплины для институтов физической культуры. Киев; 1992. 16 с.
199. Платонов ВН, редактор. Олимпийский спорт. Киев: Олимпийская література; 2009. Т. 1. 736 с.
200. Платонов ВН, редактор. Олимпийский спорт. Киев: Олимпийская література; 2009. Т. 2. 696 с.
201. Подольская ЕА, Лихвар ВД, Погорелый ДЕ Кредитно-модульный курс культурологии: 6-е изд., перераб.и доп. Учебное пособие. Киев: Фирма «Инкос», Центр учебной литературы; 2007. 332 с.
202. Поливач КА. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України. Київ: Інститут географії НАН України; 2012. 208 с.

203. Поликарпова Г. Подготовка кадров для системы олимпийского образования. В: Олимпийское движение и социальные процессы. Материалы 9-й Всерос. науч.-практ. конф.; Москва; 1998. с. 203-7.
204. Поликарпова ГМ, Шомысова. ЕЕ. История физической культуры и спорта: учеб. пособие. Ухта: УГТУ; 2008. 236 с.
205. Поликарпова ГМ. Олимпийская образованность и воспитанность: критерии эффективности. В: Олімпійський спорт і спорт для всіх. 9-й міжнар. наук. конгр.; 2005 Вер. 20-23; Київ. Київ; 2005. с. 26.
206. Пономарев НА. Социология физической культуры: учеб. пособие. Санкт-Петербург: СПбГАФК им. П.Ф. Лесгафта; 1998. 118 с.
207. Поправко ЕА. Музееведение. Владивосток: ВГУЭС; 2005. 230 с.
208. Попрошасв О. Необхідність збереження навчальної дисципліни «Фізичне виховання» у вищих навчальних закладах в умовах реформування національної системи освіти. Молода спортивна наука України. 2017;2:66-7.
209. Президент МОК на трибуне ООН. Международный журнал спортивной информации «Спорт для всех». 1996;(1-2):6-7.
210. Преобразование нашего мира: Повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 года. Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей 25 сентября 2015 года. 70/1. [Интернет]. [цитовано 2019 Черв 25]. Доступно: <https://undocs.org/ru/A/RES/70/1>.
211. Приймак ММ. Вищі навчальні заклади України на ринку освітніх послуг фізкультурного профілю. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. 2002(1):51-3.
212. Приступа Є, Брискін Ю, Пітин М, Блафт О. Вирішення проблем сучасної молоді засобами олімпійської освіти. Фізична активність, здоров'я і спорт. 2012;3(9):3-9.
213. Приходько ЕВ. Цитируется по: Т.Б. Гвоздева, Олимпийские игры в политике и в культуре. В: Научная конференция «Восток и Запад:

- приоритеты эпохи». Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Всеобщая история, Москва; 2013. 4:72.
214. Про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту). Лист МОН № 1/9-168 від 25.04.01 року. [Інтернет]. [цитовано 2018 Бер 17]. Доступно: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/3118/
215. Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою. [Інтернет]. [цитовано 2017 Черв 17]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0285281-98#Text>
216. Прохоров АМ, гл. редактор. Большая советская энциклопедия:[в 30 т.]. Москва: Советская энциклопедия; 1973. Т. 13. 608 с.
217. Пуйшиене Э. Структурные особенности общей программы олимпийского образования детей и молодежи Литвы. В: Практика олимпийского образования. Материалы 2-го междунар. форума «Молодежь-Наука-Олимпизм»; 2002 Июнь 15-18; Москва. Москва: Советский спорт; 2002. с. 113-5.
218. Радченко Л, Матвеев С, Когут И. Проблема этики в современном олимпийском спорте. Наука в олимпийском спорте. 2007;2:126-33.
219. Радченко Л. Fair Play як складова процесу реалізації олімпійської освіти в олімпійському спорті. Науковий часопис національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2016;1(68):72-4.
220. Радченко Л. Конкурси мистецтв як складова програми Олімпійських ігор сучасності. Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки. 2014;13:5-8.
221. Радченко Л. Культурно-образовательная составляющая олимпийского движения: содержательный аспект. В: Материалы 22-го Международного научного конгресса «Олимпийский спорт и спорт для всех». Тбилиси; 2018. с. 180-3.

222. Радченко Л. Культурно-освітня складова сучасного олімпійського руху як об'єкт наукового дослідження. Спортивний вісник Придніпров'я. 2016;3:94-7.
223. Радченко Л. Місце та роль культури і освіти в стратегії розвитку сучасного олімпійського руху. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2016;5(75):98-101.
224. Радченко Л. Олімпійська освіта в навчально-виховному процесі: педагогічна цінність та соціальна значущість. Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки. 2014;14:11-4.
225. Радченко Л. Организация олимпийских исследований и популяризация олимпизма в Украине (на примере деятельности НУФВСУ). Наука в олимпийском спорте. 2010;1-2:133.
226. Радченко Л. Організаційні аспекти підготовки спортсменів-інвалідів. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2006;1:22-6.
227. Радченко Л. Планування культурно-освітніх програм містами-господарями в рамках підготовки до проведення Олімпійських ігор. Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. 2014;29(1):91-5.
228. Радченко Л. Проблема формування культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. 2015; 19(2):693-7.
229. Радченко Л. Спортивні музеї та експозиції в Україні: проблеми роботи та шляхи їх подолання. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2015;9(64):67-70.
230. Радченко ЛА, Сердюк МГ. Украинские спортсмены на Играх Олимпиад и зимних Олимпийских играх. Олимпийский спорт и спорт для всех.

- XVIII Международный научный конгресс. Материалы конгресса. Алматы: КазАСТ. с. 141-4.
231. Радченко ЛО. Етапи реалізації олімпійської освіти в діяльності вищих профільних навчальних закладів. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2016;15;6(76):95-8.
232. Радченко ЛО. Культурно-освітні програми як складова подання заявки міста-кандидата на організацію Юнацьких Олімпійських ігор. Молода спортивна наука України. 2014;1:237-40.
233. Радченко ЛО. Культурно-освітня складова олімпійського руху: сутність та наповнення. В: Збірник тез доповідей XI Міжнародної конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» [Інтернет]; 2018 Квітень 10-12; Київ. Київ, НУФВСУ; 2018, с. 86-7.
234. Радченко ЛО. Культурно-освітня складова сучасного олімпійського руху: зміст та наповненість. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2017;11(93):91-3.
235. Радченко ЛО. Лабораторія Олімпійської освіти НДІ НУФВСУ: напрямки роботи. В: Черняєва ЕГ, Вржесневський П, редактори. Фізичне виховання в контексті сучасної освіти. Матеріали 5-ї регіональної науково-методичної конференції; 2010 Черв 14-15; Київ. Київ: НАУ; 2010. с. 73-5.
236. Радченко ЛО. Наукова розробленість проблеми формування культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху. Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2015;2(55):78-81.
237. Радченко ЛО. Олімпійська освіта, як складова педагогічної діяльності та фактор залучення молоді до гуманістичних цінностей олімпізму. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. 2014; 17: 794-9.

238. Радченко ЛО. Олімпійські конкурси мистецтв: організація та проведення. Фізична активність, здоров'я і спорт. 2014;1:3-8.
239. Радченко ЛО. Олімпійські фестивалі мистецтв: передумови виникнення та динаміка розвитку. Вісник Придніпров'я. 2014; 3: 94-7.
240. Радченко ЛО. Освітні програми Міжнародної олімпійської академії: зміст, спрямованість, організація та проведення. Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт).2015; 1(54):61-4.
241. Радченко ЛО. Освітні проекти Міжнародної олімпійської академії. Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення. В: Огнистий АВ, редактор. Матеріали регіонального науково-методичного семінару, приуроченого 25-ій річниці створення НОК України; 2015; Тернопіль. Тернопіль: Тайп; 2015. с. 114-7.
242. Радченко ЛО. Підходи до управління підготовкою та проведенням олімпійських фестивалів мистецтв. Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. 2014; 32(4): 56-9.
243. Радченко ЛО. Реалізація етичних принципів в олімпійському русі, як складова культури суспільства. Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2014;12(53): 85-8.
244. Радченко ЛО. Реалізація освітніх програм як основа діяльності Міжнародної олімпійської академії. Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. 2015; 33 (1): 60-5.
245. Радченко ЛО. Реалізація принципів чесної гри в системі олімпійської освіти. В: Збірник тез учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи розвитку вищої школи та економіки в XXI столітті»; 2018 жовтень 11-12; Рівне. Рівне: РВЦ МЕРУ ім. акад. С. Дем'янчука; 2018, с. 355-8.

246. Рахманов Д.О. Формах и методах организации системы олимпийского образования населения в Азербайджанской Республике. В: Практика олимпийского образования. Материалы 2-го междунар. форума «Молодежь-Наука-Олимпизм»; 2002 Июнь 15-18; Москва. Москва: Советский спорт; 2002. с. 116-20.
247. Рогозина Г. Технология подготовки кадров для обеспечения олимпийского образования молодежи. В: Олимпийское движение и социальные процессы. Материалы 9-й Всерос. науч.-практ. конф. Москва; 1999. с. 211-4.
248. Рогозина Г.А. Сравнительный анализ современных программ олимпийского образования. В: Т. 1. Современный олимпийский спорт и спорт для всех. Материалы 7-го междунар. науч. конгр.; Москва: РГУФК; 2003. с. 95-6.
249. Родиченко В.С. Олимпийская идея для России. Москва: Советский спорт; 1998. 152 с.
250. Родиченко В. Российская система олимпийского образования (авторский анализ выполнения организационно-методической концепции). Наука в олимпийском спорте. 2007;2:17-21.
251. Родиченко В.С., редактор. Олимпийский учебник студента: пособие для формирования системы олимпийского образования в нефизкультурных вузах Москва: Сов. спорт, 2003. 128 с.
252. Родиченко В.С., Столяров В.И. Идеология и олимпийское образование. Теория и практика физической культуры. 1996;6:2-7.
253. Родиченко В.С. Олимпийское движение в канун III тысячелетия: гармонизация интересов. Спорт, духовность, культура. 1997;2:95-10.
254. Родиченко В.С. Олимпийское образование в России: концепция, состояние, проблемы. В: Современный олимпийский и паралимпийский спорт и спорт для всех. Материалы 12-го междунар. науч. конгр.; Москва: Физическая культура; 2008. Т.1; с. 103-4.

255. Рожанский Н. Античный человек. В: О человеческом в человеке. Москва: Политиздат; 1990. с. 282-97.
256. Российский международный олимпийский университет. [Интернет]. [цитовано 2020 Лип 27]. Доступно: <http://www.olympicuniversity.ru/ru/education/olympic-programs/about>
257. Рышняк Б. Организация системы олимпийского образования в школах Республики Молдавия. В: Всемирные юношеские игры под патронажем Международного олимпийского комитета. Материалы междунар. форума «Молодежь-Наука-Олимпизм»; 1998 Июль 14-18; Москва. Москва: Советский спорт; 1998. с. 207.
258. Сагарда ВВ. Концепція цілісної методичної системи підготовки педагога в умовах університету. Проблеми вищої школи. 1994;(79):6-10.
259. Салаев В. Олимпизм как способ человеческого бытия. В: Олимпийский спорт и спорт для всех. 5-й междунар. науч. конгр.; Минск.; 2001. с. 93.
260. Самаранч ХА. Спорт, культура и искусство. В: Сб. Спорт, духовные ценности, культура. Москва: Гуманитарный Центр «СпАрт» РГАФК, 1997. Вып. 1; с. 9-11.
261. Самчук АА. Исторический генезис олимпийского образования. В: Практика олимпийского образования. Материалы II междунар. форума «Молодежь-Наука-Олимпизм»; 2002 Июнь 15-18; Москва. Москва: Советский спорт; 2002. с. 120-2.
262. Сандюк ЛЮ, Щубелки НВ, редактори. Основи культурології: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 400 с.
263. Сараф МЯ. Профессионализация спорта и спортивная этика. Теория и практика физической культуры. 2001;(7): 32-3
264. Сараф МЯ. Спорт в культуре XX века (становление и тенденции развития). Теория и практика физической культуры. 1997;7:5.

265. Сергеев ВН. Гуманистическая направленность реализации олимпийского образования [автореферат]. Волгоград: Волгоградская АФК; 2000. 24 с.
266. Сергеев ВН. Олимпийское образование: конкретные цели и задачи. В: Всемирные юношеские игры под патронажем Международного олимпийского комитета. Материалы междунар. форума «Молодежь-Наука-Олимпизм»; 1998 Июль 14-18; Москва. Москва: Советский спорт; 1998. с. 217-8.
267. Сергеев ВН. Олимпийское образование: определение сущности и перспективы направления научных исследований. Теория и практика физической культуры. 2001;7:48-9.
268. Сергієчко Л. Інноваційний зміст системи підготовки спеціалістів фізичного виховання і спорту. Спортивний вісник Придніпров'я. 2003;3/4:23-6.
269. Сериков ВВ. Образование и личность. Теория и практика проектирования педагогических систем. Москва: Изд. корпорация «Логос»; 1999. 272 с.
270. Сисоєва СО. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня: монографія. Київ: Поліграфкнига; 1996. 406 с.
271. Смолій ВА, голова редколегії. Енциклопедія історії України. Київ: Наукова думка; 2009. Т. 5. Кот СІ. Культурна спадщина; с. 486.
272. Соболев ПА. Олимпия. Афины. Рим. Москва: Физкультура и спорт; 1960. 462 с.
273. Соколов ГИ. Олимпия. Москва: Искусство; 1980. 206 с.
274. Соланеллас Ф, Кампс А. Наследие Олимпийских игр 1992 г. в Барселоне. Наука в олимпийском спорте. 2017;3:4-17.
275. Спорт как средство содействия воспитанию, здоровью, развитию и миру. Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей 16 декабря 2016 года

- 71/160. [Интернет]. [цитовано 2019 Черв 25]. Доступно: <https://undocs.org/ru/A/RES/71/160>.
276. Стёпин ВС, Елсуков АН, Голдберг ФН. Методы научного познания. Центр гуманитарных технологий. [Интернет]. [цитовано 2020 Черв 27]. Доступно: <https://gtmarket.ru/concepts/6874>.
277. Столбов ВВ. Эволюция олимпийских идей от Пьера де Кубертена до Хуана Антонио Самаранча. В: Олимпийское движение и социальные процессы. Материалы 5-й Всерос. науч.-практ. конф., посвященной 100-летию Международного олимпийского комитета. Москва; 1996. с. 22-8.
278. Столяров ВИ, Баринов СЮ, Орешкин ММ. Современный спорт и олимпийское движение в системе международных отношений: Учеб. пособие. Москва: Анкил; 2009. 256 с.
279. Столяров ВИ. Актуальные проблемы практической реализации спартианской системы рекреации и целостного развития личности. В: Современный олимпийский и паралимпийский спорт и спорт для всех. Материалы 12-го междунар. науч. конгр.; Москва: Физическая культура; 2008. Т. 1.; с. 117-8.
280. Столяров ВИ. Актуальные проблемы теории и практики олимпийского образования детей и молодежи. Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. 1998;(4):13-9.
281. Столяров ВИ. Гуманистическая ориентация перестройки в области спорта. В: Спорт и перестройка: Сб. научн. тр. по матер. Всес. научно-практ. конф. «Государство, спорт и мир»; 1988 Апр 20-22; Москва. Москва, 1988. с. 37-45.
282. Столяров ВИ. Гуманистическая ценность спорта как элемента образа жизни людей. Теория и практика физической культуры. 1977;6:5-7.
283. Столяров ВИ. Концепция олимпийского образования (многолетний опыт разработки и внедрения в практику). Наука в олимпийском спорте. 2007;2:30-5.

284. Столяров ВИ. Новое массовое культурно-спортивное движение «СпАрт» (Духовность. Спорт. Искусство.): метод. разработки для работников сферы физической культуры и спорта и организаторов досуга. Москва; 1994. 68 с.
285. Столяров ВИ. Проект «СпАрт» и новая комплексная система физкультурно-спортивной работы с целью духовного и физического оздоровления населения России (основные идеи и первые итоги реализации). Теория и практика физической культуры. 1993;4:10-4.
286. Столяров ВИ. Спорт и искусство: сходство, различие, пути интеграции. Спорт, духовные ценности, культура. Москва: Гуманитарный Центр «СпАрт» РГАФК. 1998;(5):101-265.
287. Столяров ВИ. Спорт и современная культура. Теория и практика физической культуры. 1997;7:2-4.
288. Стуликов ВГ. Роль олимпийского образования в формировании здорового образа жизни. Теория и практика физической культуры. 1996;12:62.
289. Суник АБ. Современные Олимпийские игры: краткий исторический очерк (1896–2012 гг.). Москва: Советский спорт; 2013. 232 с.
290. Сурмин ЮП, Туленков НВ. Методология и методы социологических исследований: [учебное пособие]. Киев: МАУП; 2000. 304 с.
291. Сурмін ЮП. Майстерня вченого: [підручник для науковця]. Київ: Навчально-методичний центр «Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні»; 2006. 302 с.
292. Сущенко ЛП. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту (теоретико-методологічний аспект): монографія. Запоріжжя: Запорізький державний університет; 2003. 442 с.
293. Талалаев ЮА. О системе понятий в олимпийской проблематике. Теория и практика физической культуры. 1990;6:27-30.

294. Твой олимпийский учебник: учеб. пособ. для олимпийского образования. 21-е изд., перераб. и доп. Москва: Советский спорт; 2009. 144 с.
295. Тимрот АД, редактор. Музееведение. Искусство музейной экспозиции и техническое оснащение музеев. Москва: НИИК; 1985. 134 с.
296. Томенко О. Генеза волонтерського руху Олімпійських ігор. Слобожанський науково-спортивний вісник. 2017;2(58):93-7.
297. Томенко ОА. Оптимізація фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів на основі використання елементів олімпійської освіти. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2014;1(35):387-94.
298. Томенко ОА. Сессии и программы международной олимпийской академии как средство олимпийского образования. Слобожанський науково-спортивний вісник. 2013;2:55-7.
299. Томенко ОА. Структурно-функциональный анализ Международной олимпийской академии. Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. 2008;8:22-7
300. Томенко ОО. Особливості олімпійської освіти в КНР напередодні Ігор ХХІХ Олімпіади у Пекіні. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2008;3:36-40.
301. Усаков ВИ. Формирование олимпийского мировоззрения у современной молодежи. В: Современный олимпийский спорт и спорт для всех. Материалы 7-го междунар. науч. конгр.; Москва; 2003. Т. 1; с. 101-2.
302. Усовская ЭА. Культурологический аспект олимпийского образования. Мир спорта. 2006;2:98-100.
303. Утверждение мира и построение более счастливой жизни на планете посредством спорта и воплощения олимпийских идеалов. Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей 70/4 от 26 октября 2015 года.

- [Интернет]. [цитовано 2016 Жовт 17]. Доступно: <https://undocs.org/ru/A/RES/70/4>
304. Утишева ЕВ. Физкультурное образование: социально-педагогические и социологические проблемы [автореферат]. Санкт-Петербург: ГАФК им. П.Ф. Лесгафта; 1999. 75 с.
 305. Филаретос Н. Введение в олимпизм через деятельность Международной олимпийской академии. Мир спорта. 2003;3:18-21.
 306. Фирсин С.А. Современная система физического воспитания детей и молодежи: Учебное пособие. Москва: МГУПС (МИИТ); 2015. 233 с.
 307. Фіцула ММ Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Київ: Видавничий центр «Академія»; 2002. 528 с.
 308. Фролов ТІ, под редакцией. Философский словарь. Москва: Издательство политической литературы; 1987. 590 с.
 309. Харченко АІ, Радченко ЛО. Юнацькі Олімпійські ігри: мета, завдання та особливості проведення. В: Збірник тез доповідей 11-ї Міжнародної конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» [Интернет]. 2018 Квіт 10-12; Київ. Київ: НУФВСУ; 2018. с. 92-3.
 310. Хейзинга Й. Homo ludens. В тени завтрашнего дня. Москва: Прогресс; 1992. 464 с.
 311. Чернецкий ЮМ. Концептуальные основы олимпийского образования [автореферат]. Санкт-Петербург: ГАФК им. П.Ф. Лесгафта; 2001. 80 с.
 312. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій: підручник. Львів: Кальварія; 2003. 543 с.
 313. Чесноков НН. Подготовка специалистов как фактор и условие совершенствования физкультурно-спортивной деятельности в современном обществе. Теория и практика физической культуры. 1998;11-12:24-8.

314. Шамова ТИ, ред. Управление образовательными системами: Учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва: Академия; 2005. 384 с.
315. Шанин ЮВ. Олимпийские игры и поэзия эллинов. Киев: «Вища школа»; 1980. 195 с.
316. Шейн ЭХ. Организационная культура и лидерство. Санкт-Петербург: Питер; 2002. 336 с.
317. Шестьдесят девятая сессия ООН. [Интернет]. [цитовано 2020 Черв 27].
Доступно: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/69/L.5&Lang=R.
318. Шилько ВГ. Социология физической культуры и спорта : учеб. пособие. Томск: Издательский Дом Томского государственного университета; 2018. 416 с.
319. Шинкарук ВІ, гол.редактор. Філософський енциклопедичний словник: енциклопедія. НАН України, Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди. Київ: Абрис; 2002. 742 с.
320. Шиян БМ, Вацеба ОМ. Теорія і методика наукових педагогічних досліджень у фізичному вихованні та спорті: навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга Богдан; 2008. 276 с.
321. Шиян БМ, Папуша ВГ. Методика викладання спортивно-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту: навч. посіб. Харків: ОВС; 2005. 208 с.
322. Шкретій ЮМ, Матвеев СФ, Бойко ВФ, Борисова ОВ, Харченко ЛА, Радченко ЛО, Когут ІО, Щербашин ЯС, Павлюк ІС, Малинський П. Організаційно-методичні засади підготовки спеціалістів на освітньо-кваліфікаційному рівні «магістр» зі спеціальності «Олімпійський та професійний спорт». Метод. рекомендації. Київ: Експрес; 2006. 70 с.
323. Шулепова ЭА., редактор. Основы музееведения: учеб. Изд. 2-е, испр. Москва: Либроком; 2009. 432 с.

324. Шульгина ДН. Глобализация и культурная идентичность [автореферат]. Воронеж: ВГУ; 2011. 26 с.
325. Щербашин Я.С. Олімпійська освіта в системі формування гуманістичних цінностей школярів. [автореферат]. Київ: НУФВСУ; 2014. 20 с.
326. Щербашин ЯС. Олимпийское образование – инновационная педагогическая технология формирования гармонически развитой личности. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2016;6(76):143-5.
327. Щербашин ЯС. Совершенствование внедрения олимпийского образования в учебно-воспитательном процессе детей и молодежи. В: Олімпійський спорт і спорт для всіх. Матеріал 14-го міжнар. наук. конгр.; 2010 Жовт. 5-8; Київ. Київ: Олімпійська література; 2010. с. 747.
328. Юхимук ВП, Вацеба ОМ, Гречанюк ОО. Структурна модель олімпійської освіти учнів основної школи загальноосвітніх навчальних закладів. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2010;6:347-50.
329. Юхимук ВП. Понятійний аналіз словосполук «олімпійське виховання» та «олімпійська освіта». Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2008;5:154-8.
330. Яковлева МВ. Мультикультурная среда и личность. Наука і освіта. 2013;7:110-4.
331. Янсон ХВ. Основы истории искусств Санкт-Петербург: Икар; 1996. 512 с.
332. Andronicos M.. Olympia: The Archaeological Site and the Museum. Athens: Ekdotike Ahenon S.A.; 1992. 80 p.

333. Bach T. The anatomy of the Olympic Movement. In: 13-th Olympic Congress. Lausanne: International Olympic committee; 2009. p. 257-258.
334. Beijing 2008 Olympic Education Program [Internet]. [updated 20 Mar 10] Available from: http://www.olympic.org/uk/games/Beijing/index_uk.a
335. Berkaak OA. In the heart of the volcano: the Olympic Games as mega drama. In: Klausen AM., ed. Olympic Games as performance and public event: the case of the XVII Winter Olympic Games in Norway. New York: Bergham Books; 1999. p. 49-75.
336. Bilohur V, Andriukaitiene R. Sports culture as a means of improving the integrity of sports personality: philosophicalcultural and anthropological analysis. *Humanities Studies*. 2020;6(83):136-52.
337. Binder D. Be a champion in life! A book of activities for young people based on the joy of participation and on the important messages of the Olympic idea. Sn international teachers' resource book for schools. Athens: FOSE; 2000. 181 p.
338. Brown DA. Revisiting the discourses of art, beauty, and sport from the 1906 Consultative Conference for the Arts, Literature and Sport. *Olympika: International journal of Olympic studies*. 1996;V:1-24.
339. Bubka S. Olympic sport in society: history of development and the current status. Kyiv: Олімпійська література; 2013. 256 p.
340. Budevici-Puiu L, Manolachi V, Manolachi V. Specific elements of good governance in sport, as important factors in ensuring the management. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. 2020;4(12):328-37.
341. Bulatova M, Krol I, Ermolova V, Radchenko L. The cultural heritage of the Olympic movement for shaping the ability of schoolchildren to self-development, creative activity, involvement in the Olympic movement *Journal of Physical Education and Sport (JPES)*. 2019;19(6):2075-80.

342. China Sports Museum. [Internet]. [updated 20 May 10]. Available from: <http://www.beijingattractions.org/Beijing-Museums/National-Sports-Museum-of-China.html>.
343. Coubertin P. de. Olympism. Lausanne: IOC; 2000. 595 p.
344. Coubertin P. Pedagogie sportive. Nouvelle. Lausanne: Bureau international de Pedagogie sportive; 1919. p. 128.
345. Coubertin Pierre. The Olympic Idea: Discourses and Essays. Diem L, Andersen O, rev. ed. eds., Dixon JG, translated. Lausanne: Carl-Diem-Institut, Editions Internationales; 1966. 256 p.
346. Coubertin P. From L'Esprit olympique. Revue Olympique. 1908;7:19-27.
347. Culture Summit UCLG [Internet]. [updated 20 Mar 18]. Available from: <http://www.beatrizgarcia.net/2019/04/20/speaking-culture-summitt-uclg/>.
348. Da Costa Lamartine. A Never-Ending Story: The Philosophical Controversy Over Olympism. Journal of the Philosophy of Sport. 2006;(Vol. XXXIII, N. 2):158-70.
349. Deutsche Sporthochschule Köln. [Internet]. [updated 2020 Apr 10]. Available from: <https://www.dshs-koeln.de/studium/studienangebot/master/>.
350. Diem C. Ein Leben für den Sport. Rattigen: A. Henn, 1976. [Internet]. [updated 2020 Apr 17]. Available from: https://library.olympics.com/Default/doc/SYRACUSE/30161/ein-leben-fur-den-sport-erinnerungen-aus-dem-nachlass-carl-diem-hrsg-carl-diem-institut-ander-deuts?_lg=en-GB.
351. Diem C. Weltgeschichte des Sports und der Leibeserziehung. Stuttgart; 1960. 1124 p.
352. Durantez C. Olympia los juegos Olympicas antiguas. Espania: Buzlata-Pamplona; 1975. Tomo II. 500 p.
353. Filaretos N. The International Olympic Academy. Session. International Olympic Academy; Olympia. 1992;31: 45-51.

354. Final document: XII Centennial Olympic Congress: Congress of Unity. Paris; 1994. 11 p.
355. Fioranzi A, Florio G. Analysis of the Olympic ideals applied to the World of business 2010 winners. In: Chatziefstathiou D, Muller N, ed. *Olympism, Olympic education and learning legacies*, 1st ed. Newcastle upon Tyne: Cambridge scholars Publishing; 2014. p. 260-7.
356. Garcia B, Miah A, Olympic ideals and Disney dreams: cultural representation at the opening ceremony of the Sydney 2000 Games. *Culture @ the Olympics: issues, trends and perspectives*. 2000;2(4):15-20.
357. Garcia B, Mian A. Ever decreasing circles: the profile of culture at the Olympics. *Locum destination review*. 2006;18:60-3.
358. Garcia B. Cultural policy in European cities: lessons from experience, prospects for the future. *Local economy*. 2004;19(4):312-26.
359. Garcia B. Enhancing sports marketing through cultural and arts programmes: lessons from the Sydney 2000 Olympic arts festivals. *Sports management review*. 2001;4(2):193-220.
360. Garcia B. One hundred years of cultural programming within the Olympic Games (1912–2012): origins, evolution and projections. *International Journal of Cultural Policy*. 2008;4:361-76.
361. Garcia B. Urban regeneration, arts programming and major events: Glasgow 1990, Sydney 2000 and Barcelona 2004. *International journal of cultural policy*. 2004;10(1):103-18.
362. Gebmann R. Olympische Erziehung in der Schule. *Zentrales und Peripheres. Sportunterricht*. 2002;51:16-20.
363. Georgiadis K. The educational value of olympism. In: *A Paper Presented to the 54th International Session for Young Participants*. 2014 Jun. 15-29; Olympia. Olympia: International Olympic Academy; 2014. p. 5

364. Gold M, Revill G. The cultural Olympiads: reviving the Panegyris. In: Gold JR, Gold MM, eds. Olympic cities: urban planning, city agendas and the World's Games, 1896 to the present. London: Routledge; 2007. p. 59-83.
365. Grupe O, Prohl R, ed. Olympisches Menschenbild und olympische Erziehung. Facetten der Sportpädagogik. Beiträge zur pädagogischen Diskussion des Sports. Schorndorf: Hofmann; 1993. p. 31-8.
366. Grupe O. Olympismus und olympische Erziehung: Abschied von einer groben idée? Olympischer Sport-Rückblick und Perspektiven. Schorndorf: Hofmann; 1997. p. 223-43.
367. I'm volunteering at the Pyeongchang Olympics – here's what I get to do and how I got here. [Internet]. [updated 2020 Apr 25]. Available from: <https://www.businessinsider.com/im-volunteering-at-the-pyeongchang-olympics-heres-how-i-got-here-2018-2>.
368. International Olympic Academies. 9-th International session for directors of National Olympic Academies. 1-8 June 2007; Olympia. Olympia; 2007 328 p.
369. International Olympic Academy. [Internet]. [updated 2020 Sep 17]. Available from: <http://ioa.org.gr/>.
370. IOC commissions [Internet]. [updated 2020 Oct 10]. Available from: <https://www.olympic.org/ioc-commissions>.
371. IV Olympic Congress. [Internet]. [updated 2020 Apr 27]. Available from: <https://www.olympic.org/paris-1906-olympic-congress>.
372. Kozatek A, Uzhvenko K, Duchnova L, Radchenko L, Krol I, Ulan A, D'omina A, Borysova O, Denysova L, Shi Shengying. Sustainable development and the olympic movement. Journal of Physical Education and Sport (JPES). 2020;20(1):403-7.
373. Kramer B. In search of the lost champions of the Olympic art contests. Journal of Olympic history. 2004;2:29-34.
374. Kravzyk Z. Sport and Humanism. Aspects of an Analysis. In: 12-th World Congress of Sociology; 1990 Jul 9-13, Madrid. Madrid; 1990. p. 78.

375. Kultura fizyczna w kategoriach wartosci/Praca zbiorowa pod red. Zbigniewa Krawczyka. - Warszawa, 1989.
376. Kulturowe wartosci sportu: Materialy VI Miedzynarodowego simpozium sociologii sportu, cz. I, II, III. Warszawa; 1981.
377. Kyrkos B. The development of sport in Hellenic and Roman periods. In: The Olympic Games in Ancient Greece, 1-st ed. Athenth: Edotike Athenon S.A.; 2009. p. 275-98.
378. Lanzoni I, Lykogianni D. The Volunteers during and after the Olympic Games: Youth Camp and Olympic Education School Programmes. [Internet]. [updated 2018 Sept 22]. Available from: <http://olympicstudies.uab.es/volunteers/lanzoni.html>.
379. Larraury I, Agostoni J. Collections and services. Olympic Message. The Olympic Museum. 1993;37:54-5.
380. Lyras A. Olympic education in practice: educational components of a sport for peacebuilding intervention. In: Chatziefstathiou D, Muller N, ed. Olympism, olimpic education and learning legacies, 1st ed. Newcastle upon Tyne: Cambridge scholars Publishing; 2014. p. 245-58.
381. MacAloon J. Olympic ceremonies as a setting for intercultural exchange. In: Moragas M, MacAloon J, Llines M, eds. Olympic ceremonies: historical continuity and cultural exchange. Barcelona: Centre d'Estudis Olimpics i de l'Esport, Universitat Autdnoma de Barcelona; 1996. p. 29-44.
382. Manolachi V. Personality deficit - a dangerous disease of contemporary society and the role of sport in combating it. Revista Românească pentru Educație. 2018;1(10):4-9.
383. McAloon J. Cultural Legacy: The Olympic Games as "World Cultural Property". The Legacy of the Olympic Games 1984–2000. eds.: M. de Moragas, C. Kennett, N. Puig. Lausanne. 2003.
384. Mezo F, Natan A, ed. The arts in the Olympic Games. Sport and Society. Bowes and Bowes, London, 1958.

385. Moragas M, Chris K. Olympic cities and communication. Centre d'Estudis Olímpics, Universitat Autònoma de Barcelona; 2005. 16 p.
386. Moutsis Y. Germany Meets Olympia: Archaeology and Olympism. The International Olympic Academy: A History of an Olympic Institution. Athens: International Olympic Academy; 2007. p. 109-39.
387. Mueller N. Olympism and Olympic Education. In: Paper presented at the 4th Joint International Session for Directors of NOAs, Members and Staff of NOCs and IFs; 1998 May 7-14; Olympia. Olympia; 1998. p.11.
388. Muller N, ed. Coubertin P. de. Olympism: Selected Writings. Laysanne: IOC; 2000. 864 p.
389. Müller N. Die Olympische Idee Pierre de Coubertin und Carl Diem in ihrer Auswirkung auf die IOA. Graz, [Dissertation] 1975.
390. Mzali M. Olympism and education In: Report of the 18th session of the IOA; Athens; 1979. p. 62-72.
391. Mzali M. Olympism's Contribution to International Understanding and Peace. In: Report of the 25th Session of the IOA. Lausanne; 1986. p. 35-44.
392. Naul R, Binder D, Rychtecky A, Culpan I, eds. Olympic education: an international review. Taylor & Francis. (2017).
393. Naul R. Olympic education. Oxford: Meyer & Meyer (UK) Ltd; 2008. 168 p.
394. Naul R. Olympic education: what do students know and think about Olympic ideas? *Wychowanie fizyczne i sport*. 1999; XLIII(1):30-6.
395. Nikiforova T. Olympic education by means of an Olympic Academy В: Всемирные юношеские игры под патронажем Международного олимпийского комитета. Материалы междунар. форума «Молодежь-Наука-Олимпизм»; 1998 Июль 14-18; Москва. Москва: Советский спорт; 1998. с. 384.
396. Official website of the Olympic Movement [Internet]. [updated 2020 Sept 22]. Available from: <http://www.olympic.org/the-olympic-studies-centre>

397. Olympia von den Anfängen bis zu Coubertin. Von einem Autorenkollektiv unter Leitung von Jochim Ebert. Leipzig: Koehler & Amelang; 1980. P. 133.
398. Olympic Agenda 2020 (20+20 recommendations). International Olympic comity; 2014. 25 p.
399. Olympic agenda 2020. [Internet]. [updated 2018 May 15]. Available from: <https://www.olympic.org/documents/olympic-agenda-2020>.
400. Olympic Agenda 2020. Session presentations. International Olympic comity; 2014. 155 p.
401. Olympic Art and Sport Contest 2008. [Internet]. [updated 2020 Feb 11]. Available from: <https://www.olympic.org/news/marrying-sport-and-culture>
402. Olympic Art and Sport Contest. 2012. [Internet]. [updated 2020 Feb 11]. Available from: https://stillmedab.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/IOC/Who-We-Are/Commissions/Culture-And-Scientific-Commission/Advocacy/Art-et-Sport-2012-web.pdf#_ga=2.167987745.1245089597.1616363726-614239271.1587591962.
403. Olympic Games 1912. Official Reports. [Internet]. [updated 2020 Feb 11]. Available from: <https://web.archive.org/web/20140207072609/http://library.la84.org/6oic/OfficialReports/1912/1912.pdf>.
404. Olympic Games 1920. Official Reports. [Internet]. [updated 2020 Feb 11]. Available from: <http://library.la84.org/6oic/OfficialReports/1920/1920.pdf>.
405. Olympic Games 1924. Official Reports. [Internet]. [updated 2020 Feb 11]. Available from: <https://digital.la84.org/digital/collection/p17103coll8/id/13498/>.
406. Olympic Games 1928. Official Reports. [Internet]. [updated 2020 Feb 11]. Available from: <https://digital.la84.org/digital/collection/p17103coll8/id/14512/>.
407. Olympic Games 1932. Official Reports. [Internet]. [updated 2020 Feb 11]. Available from: <https://digital.la84.org/digital/collection/p17103coll8/id/8040/>.
408. Olympic Games 1936. Official Reports. [Internet]. [updated 2020 Feb 11]. Available from: <https://www.olympic-museum.de/o-reports/olympic-games-official-report-1936.php>.

409. Olympic Games 1948. Official Reports. [Internet]. [updated 2020 Feb 11]. Available from: <https://www.olympic-museum.de/o-reports/olympic-games-official-report-1948.php>.
410. Olympic Games 1992. Official Reports. [Internet]. [updated 2020 Feb 11]. Available from: <https://digital.la84.org/digital/collection/p17103coll8/id/34842/rec/57>.
411. Olympic Games 1996. Official Reports. [Internet]. [updated 2020 Feb 11]. Available from: <https://digital.la84.org/digital/collection/p17103coll8/id/31894/>.
412. Olympic Games 2000. Official Reports. [Internet]. [updated 2020 Feb 11]. Available from: <https://www.olympic-museum.de/o-reports/olympic-games-official-report-2000.php>.
413. Olympic museum: [Internet]. [updated Jan 21]. Available from: <https://www.olympic.org/museum>.
414. Olympic Review. [Internet]. [updated 2020 Apr 17]. Available from: <https://www.olympic.org/publications/olympic-review>.
415. Petrov R, Bacalova S. Wrestling in the Written Word. Sofia: Balkan Publishing Company; 2011. 288 p.
416. Pound D. Inside the Olympics: A Behind-the-Scenes Look at the Politics, the Scandals and the Glory of the Games Paperback, 2006. 304 p.
417. Prykhodko V, Tomenko O. Innovative Approach to the Strategic Management of the Olympic Sport Reform in Ukraine. Marketing and Management of Innovations. 2019;1:357-66.
418. Qatar Olympic And Sports Museum. [Internet]. [updated Jan 21]. Available from: <https://www.qm.org.qa/en/project/3-2-1-qatar-olympic-and-sports-museum>.
419. Results of Olympic Art and Sport Contest 2000 [Internet]. [updated 2020 Feb 14]. Available from: <https://www.olympic.org/news/results-of-the-olympic-art-and-sport-contest-2000>.

420. Rhodes G, Zlotnicki J. Initiatives beyond the competition: common purposes connecting international sport and education. In: Chatziefstathiou D, Muller N, ed., *Olympism, Olympic education and learning legacies*, 1st ed. Newcastle upon Tyne: Cambridge scholars Publishing; 2014. p. 2-11.
421. RIO 2016 Volunteer Programme [Internet]. [updated 2016 Jan 05]. Available from: <https://www.unv.org/News/RIO-2016-Volunteer-Programme>
422. Rodichenko V, Kontanistov A. Olympic Education: Searching for a National model. Olympic International Congress on Sport Science, Sport Medicine and Physical Education: Books of Abstracts; 2000 Sept 7-12; Brisbane. Brisbane; 2000. p. 429.
423. Rodichenko V. Olympic Education: Diversity of National Models, but Global Imperative. In: A Paper Presented to the 3rd International Congress on Olympic Sport; 1999 Sept; Warsaw. Warsaw; 1999 p. 5.
424. Rogge J. Towards greater universality. *Olympic review*. 2002;XXVII(40):3.
425. Rogge J. Volunteerism in Sport. *Olympic Review*. 2001;(December-January, XXVII, 42):3.
426. Roughton, B. Return to Barcelona prompts new doubts. In: Bruce DC, ed. *Impact of the Olympic movement*. Atlanta, GA: Georgia Public Television and the University System of Georgia; 1996. 2-3.
427. Samaranch JA. Centennial Olympic Congress: Report Congress of Unity. IOC; 1994. p. 64.
428. Samaranch JA. Preface. *Olympic Message*. The Olympic Museum. 1993;37:2-3.
429. Samaranch JA. The Olympic Culture in Favour Of Peace. *Olympic Review*. 1999;(XXVI, 28):35-8.
430. Singapore 2010 Closing Ceremony Speech by IOC President, Jacques Rogge. [Internet]. [updated 2017 Nov 21]. Available from: <https://olympics.com/ioc/news/singapore-2010-closing-ceremony-speech-by-ioc-president-jacques-rogge>

431. Spanoudakis Y. The cultural and moral dimension of volunteering at the Olympic games of Athens 2004. International Olympic Academy. IOA forty-fourth session. *Ancient Olympia*. 2004:103-7.
432. Spathari E. *The Olympic spirit*. Athens: Adam Editions; 1992. 368 p.
433. *Sport and Humanism: Proceedings of the International Workshop of Sport Sociology in Japan*. Gotenba, 1988. 174 p.
434. *Sport and International Understanding*. In: *Proceedings of the Congress; 1982 July 7-10; Helsinki*. Helsinki; 1982. 327 p.
435. *Sport, Culture, Society*. In: *Historical and sociological perspectives: Proceedings of the VIII Commonwealth and Int. Conference on Sport, Physical Education, Dance, Recreation and Health, Conference; 1986 July 18-234 Glasgow*. London, New York: E. & F. N. Spon, 1986. 324 p.
436. Sportmonium. [Internet]. [updated 2020 May 05]. Available from: <https://sportimonium.be/nl>.
437. Stanton R. *The Forgotten Olympic Art Competitions*; 2007. 424 p.
438. Szymiczek O. *Education and the Olympic Ideology*. In: *Report of the 8th Summer Session of the IOA*. Athens; 1969. p. 19-26.
439. *The Fundamentals of Olympic Values. Education*. 2nd Edition. Lausanne: International Olympic Committee, Department of Public Affairs and Social Development through Sport; 2016. 124 p.
440. *The olympic experience – Richmond*. [Internet]. [updated 2020 May 05]. Available from: <https://richmondoval.ca/therox/>.
441. *The Olympic Foundation for Culture and Heritage*. [Internet]. [updated 2020 May 05]. Available from: <https://www.olympic.org/the-olympic-foundation-for-culture-and-heritage>.
442. *The Olympic Studies Centre* [Internet]. [updated 2018 Apr 14]. Available from: <https://www.olympic.org/olympic-studies-centre>.
443. *The Sports Museum Foundation of Finland*. [Internet]. [updated 2020 May 05]. Available from: <https://www.urheilumuseo.fi/museosta/>.

444. Thessaloniki Olympic Museum. [Internet]. [updated 2020 May 05]. Available from: <http://www.olympicmuseum-thessaloniki.org/>.
445. Tofler IR, Stryer BK, Micheli LJ, Herman LR. Physical and emotional problems of elite female gymnasts. *New England Journal Medicine*. 1996;335:281-3.
446. Tomenko O, Galan Y. Ways of using the axiological potential of the olympic education in the process of upbringing of comprehensive school pupils. *Development trends in pedagogical and psychological sciences: the experience of countries of Eastern Europe*. Riga: Izdevnieciba "Baltija Publishing". 2018. p. 481-508.
447. UNESCO, International Charter of Physical Education and Sport. [Internet]. [updated 2019 Nov 17]. Available from: http://www.unesco.org/education/nfsunesco/pdf/SPORT_E.PDF.
448. V Olympic Congress. [Internet]. [updated 2017 Okt 14]. Available from: <https://www.olympic.org/lausanne-1913-olympic-congress>.
449. VII Olympic Congress. [Internet]. [updated 2017 Okt 14]. Available from: <https://www.olympic.org/lausanne-1921-olympic-congress>.
450. Volunteer at the Olympics: 2020 Tokyo Summer Olympic Games, 2022 Beijing Winter Olympic Games and Beyond. [Internet]. [updated 2017 Nov 23]. Available from: https://www.volunteerforever.com/article_post/volunteer-at-the-olympics-2020-tokyo-summer-olympic-games-2022-beijing-winter-olympic-games-and-beyond/.
451. VI Olympic Congress. [Internet]. [updated 2017 Okt 14]. Available from: <https://www.olympic.org/paris-1914-olympic-congress>.
452. Woods RB. *Social issues in sport*. 3rd ed. Champaign: Human Kinetics; 2016. 225
453. X Olympic Congress. [Internet]. [updated 2017 Okt 14]. Available from: <https://www.olympic.org/varna-1973-olympic-congress>.

454. XI Olympic Congress. [Internet]. [updated 2017 Okt 14]. Available from:
<https://www.olympic.org/baden-1981-olympic-congress>.
455. XII Olympic Congress. [Internet]. [updated 2017 Okt 14]. Available from:
<https://www.olympic.org/paris-1994-olympic-congress>.
456. XIII Olympic Congress. [Internet]. [updated 2017 Okt 14]. Available from:
<https://www.olympic.org/olympic-congress>.
457. I Olympic Congress. [Internet]. [updated 2017 Okt 14]. Available from:
<httpwww.olympic.org/paris-1894-olympic-congress>.
458. IV Olympic Congress. [Internet]. [updated 2017 Okt 14]. Available from:
<https://www.olympic.org/paris-1906-olympic-congress>.
459. IX Olympic Congress. [Internet]. [updated 2017 Okt 14]. Available from:
<https://www.olympic.org/berlin-1930-olympic-congress>.
460. II Olympic Congress. [Internet]. [updated 2017 Okt 14]. Available from:
<https://www.olympic.org/le-havre-1897-olympic-congress>.
461. III Olympic Congress. [Internet]. [updated 2017 Okt 14]. Available from:
<https://www.olympic.org/brusels-1905-olympic-congress>.
462. IIX Olympic Congress. [Internet]. [updated 2017 Okt 14]. Available from:
<https://www.olympic.org/prague-1925-olympic-congress>.

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ***Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації***

1. Радченко Л, Матвеев С, Когут И. Проблема этики в современном олимпийском спорте. Наука в олимпийском спорте. 2007;2:126-33. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів. Внесок співавторів – у постановці проблеми, узагальненні інформації, формулюванні висновків.*

2. Матвеев С, Радченко Л, Когут І, Данько Т. Проблема гуманізму в сучасному спорті. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2009;2:33-7. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. *Особистий внесок здобувача полягає у постановці проблеми, узагальненні інформації. Внесок співавторів – підбір матеріалів, формулювання висновків.*

3. Радченко Л. Организация олимпийских исследований и популяризация олимпизма в Украине (на примере деятельности НУФВСУ). Наука в олимпийском спорте. 2010;1-2:133. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

4. Матвеев СФ, Радченко ЛА. Олимпийское образование: проблемы и перспективы научных исследований. Вісник Запорізького національного університету. 2010;1(3):165-9. Фахове видання України. *Особистий внесок здобувача полягає у постановці проблеми, узагальненні інформації, формулюванні висновків. Внесок співавторів – підбір матеріалів.*

5. Радченко Л. Конкурси мистецтв як складова програми Олімпійських ігор сучасності. Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки. 2014;13:5-8. Фахове видання України.

6. Радченко Л. Планування культурно-освітніх програм містами-господарями в рамках підготовки до проведення Олімпійських ігор. Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. 2014;29(1):91-5. Фахове видання України.

7. Радченко ЛО. Культурно-освітні програми як складова подання заявки міста-кандидата на організацію Юнацьких Олімпійських ігор. Молода спортивна наука України. 2014;1:237-40. Фахове видання України.

8. Радченко ЛО. Олімпійська освіта, як складова педагогічної діяльності та фактор залучення молоді до гуманістичних цінностей олімпізму. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. 2014;17:794-9. Фахове видання України.

9. Радченко ЛО. Олімпійські конкурси мистецтв: організація та проведення. Фізична активність, здоров'я і спорт. 2014;1:3-8. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

10. Радченко ЛО. Олімпійські фестивалі мистецтв: передумови виникнення та динаміка розвитку. Спортивний вісник Придніпров'я. 2014;3:94-7. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

11. Радченко Л. Олімпійська освіта в навчально-виховному процесі: педагогічна цінність та соціальна значущість. Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки. 2014;14:11-4. Фахове видання України.

12. Радченко ЛО. Підходи до управління підготовкою та проведенням олімпійських фестивалів мистецтв. Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. 2014;32(4):56-9. Фахове видання України.

13. Радченко ЛО. Реалізація освітніх програм як основа діяльності Міжнародної олімпійської академії. Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. 2015;33(1):60-5. Фахове видання України.

14. Радченко ЛО. Спортивні музеї та експозиції в Україні: проблеми роботи та шляхи їх подолання. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2015;9(64):67-70. Фахове видання України.

15. Радченко ЛО. Fair Play як складова процесу реалізації олімпійської освіти в олімпійському спорті. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2016;1(68):72-4. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

16. Радченко Л. Культурно-освітня складова сучасного олімпійського руху як об'єкт наукового дослідження. Спортивний вісник Придніпров'я. 2016;3:94-7. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

17. Радченко ЛО. Місце та роль культури і освіти в стратегії розвитку сучасного олімпійського руху. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2016;5(75):98-101. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

18. Радченко ЛО. Етапи реалізації олімпійської освіти в діяльності вищих профільних навчальних закладів. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2016;6(76):95-8. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

19. Радченко ЛО. Культурно-освітня складова сучасного олімпійського руху: зміст та наповненість. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2017;11(93):91-3. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

20. Бойко ІА, Радченко ЛО. Добровольча діяльність в олімпійському спорті. Наука в олімпійському спорті. 2018;3:72-8. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. *Особистий внесок здобувача полягає у постановці проблеми, формулюванні висновків. Внесок співавтора – підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

21. Загітова МГ, Радченко ЛО. Організаційні засади діяльності регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти в Україні. Наука в олімпійському спорті. 2019;1:4-9. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. *Особистий внесок здобувача полягає у постановці проблеми, формулюванні висновків. Внесок співавтора – підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

22. Bulatova M, Krol I, Ermolova V, Radchenko L. The cultural heritage of the Olympic movement for shaping the ability of schoolchildren to self-development, creative activity, involvement in the Olympic movement Journal of Physical Education and Sport (JPES). 2019;19(6):2075-80. Наукове періодичне видання Румунії, яке включено до міжнародної наукометричної бази Scopus. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів. Внесок співавторів – у постановці проблеми, узагальненні інформації, формулюванні висновків.*

23. Kozatek A, Uzhvenko K, Duchnova L, Radchenko L, Krol I, Ulan A, D'omina A, Borysova O, Denysova L, Shi Shengying. Sustainable development and the olympic movement. Journal of Physical Education and Sport (JPES). 2020;20(1): 403-7. Наукове періодичне видання Румунії, яке включено до міжнародної наукометричної бази Scopus. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів, узагальненні інформації. Внесок співавторів – у постановці проблеми, формулюванні висновків.*

24. Булатова М, Радченко Л, Єрмолова В. Олімпійський спорт у системі гуманітарної освіти (український досвід). Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2020;2:105-15. Фахове видання України, яке включено до

міжнародної наукометричної бази Index Copernicus. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів. Внесок співавторів – у постановці проблеми, узагальненні інформації, формулюванні висновків.*

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

25. Радченко ЛО. Лабораторія Олімпійської освіти НДІ НУФВСУ: напрямки роботи. В: Черняєва ЕГ, Вржесневський П, редактори. Фізичне виховання в контексті сучасної освіти. Матеріали 5-ї регіональної науково-методичної конференції; 2010 Черв 14-15; Київ. Київ: НАУ; 2010. с. 73-5.

26. Радченко ЛА, Сердюк МГ. Украинские спортсмены на Играх Олимпиад и зимних Олимпийских играх. В: Олимпийский спорт и спорт для всех. 18-й Международный научный конгресс. Материалы конгресса; 2014 Окт 1-4; Алматы. Алматы: КазАСТ; 2014. с. 141-4. *Особистий внесок здобувача полягає у постановці проблеми, формулюванні висновків. Внесок співавтора – підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

27. Радченко ЛО. Освітні проекти Міжнародної олімпійської академії. Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення. В: Огнистий АВ, редактор. Матеріали регіонального науково-методичного семінару, приуроченого 25-ій річниці створення НОК України; 2015; Тернопіль. Тернопіль: Тайп; 2015. с. 114-7.

28. Радченко ЛО. Культурно-освітня складова олімпійського руху: сутність та наповнення. В: Збірник тез доповідей 11-ї Міжнародної конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» [Інтернет]; 2018 Квіт 10-12; Київ. Київ: НУФВСУ; 2018, с. 86-7.

29. Харченко АІ, Радченко ЛО. Юнацькі Олімпійські ігри: мета, завдання та особливості проведення. В: Збірник тез доповідей 11-ї Міжнародної конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» [Інтернет]; 2018 Квіт 10-12; Київ. Київ: НУФВСУ; 2018, с. 92-3. *Особистий внесок здобувача полягає у визначенні напрямку досліджень, формулюванні*

мети та висновків. Внесок співавтора – підбір матеріалів, узагальнення інформації.

30. Радченко Л. Культурно-образовательная составляющая олимпийского движения: содержательный аспект. В: Материалы 22-го Международного научного конгресса «Олимпийский спорт и спорт для всех». Тбилиси; 2018. с. 180-3.

31. Радченко ЛО. Реалізація принципів чесної гри в системі олімпійської освіти. В: Збірник тез учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи розвитку вищої школи та економіки в ХХІ столітті»; 2018 Жовт 11-12; Рівне. Рівне: РВЦ МЕРУ ім. акад. С. Дем'янчука; 2018. с. 355-8.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

32. Радченко Л. Організаційні аспекти підготовки спортсменів-інвалідів. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2006;1:22-6.

33. Шкретій ЮМ, Матвеев СФ, Бойко ВФ, Борисова ОВ, Харченко ЛА, Радченко ЛО, Когут Ю, Щербашин ЯС, Павлюк ІС, Малинський П. Організаційно-методичні засади підготовки спеціалістів на освітньо-кваліфікаційному рівні «магістр» зі спеціальності «Олімпійський та професійний спорт». Метод. рекомендації. Київ: Експрес; 2006. 70 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів до розділу III «Стажування магістрів зі спеціальності «олімпійський та професійний спорт» та додатків. Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів до розділу I, II, узагальнення інформації.*

34. Матвеев С, Радченко Л, Щербашин Я. Олимпийское образование: от Древней Греции до современности. Наука в олимпийском спорте. 2007;2:46-52. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі та узагальненні матеріалів про місце і роль олімпійської освіти в олімпійському русі в різні*

періоди історії. Внесок співавторів – постановка мети, формулювання висновків.

35. Булатова ММ, редактор. Єрмолова ВМ, Радченко ЛО, Белокуров ДВ. І Юнацькі Олімпійські ігри. Пекін 2008. Навчальний посібник. Київ: [б. в.]; 2008. 64 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів до розділів «Культурно-освітня програма», «Освіта», «Література і мистецтво», «Історико-культурні споруди Пекіна». Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

36. Матвєєв СФ, Бріскін ЮА, Когут ІО, Данько ГВ, Борисова ОВ, Радченко ЛО та ін. Історичні, організаційні та соціальні аспекти розвитку спорту інвалідів: навч. посібник. Київ: Аконіт; 2011. 250 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів до розділу І «Спорт інвалідів, його соціальна природа та умови функціонування». Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

37. Булатова ММ, Дутчак МВ, Єрмолова ВМ, Радченко ЛО та ін. Олімпійська академія України (1991-2011). Київ: [б. в.]; 2011. 112 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів, присвячених реалізації олімпійської освіти в освітньому процесі закладів вищої освіти України. Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

38. Булатова ММ, Єрмолова ВМ, Радченко ЛО. Ігри ХХХ Олімпіади. Лондон 2012. Навчальний посібник. Київ: [б. в.]; 2011. 64 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів до розділу «Символи й організація Ігор ХХХ Олімпіади». Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

39. Матвєєв СФ, Когут ІО, Борисова ОВ, Кропивницька ТА, Радченко ЛО. Навчальна програма з дисципліни «Адаптивний спорт»: 6.010202 «Спорт». Київ: СПД Андрієвська Л.В.; 2012. 20 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалу до розділу 5 «Оцінка якості засвоєння*

навчальної програми». Внесок співавторів – розробка концепції, підготовка інших розділів.

40. Матвеев СФ, Радченко ЛО, Борисова ОВ, Когут ІО та ін. «Олімпійський спорт»: навч.-наочн. посібник для студ. вищих навч. закладів фіз. виховання і спорту. Київ: Інтерсервіс; 2012. 183 с. *Особистий внесок здобувача полягає у розробці обсягових вимог, тестових завдань, а також структурно-логічних схем занять (1-4, 8). Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

41. Платонов ВМ, Булатова ММ, Матвеев СФ, Борисова ОВ, Радченко ЛО, Когут ІО, Кропивницька ТА. Навчальна програма з дисципліни «Олімпійський спорт»: 6.010202 «Спорт»: Міністерство освіти і науки України. Київ: СПД Андрієвська Л.В.; 2012. 22 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підготовці питань до розділів 3, 4, 5, 6. Внесок співавторів – розробка концепції, підготовка матеріалів до розділів 1-8.*

42. Платонов ВМ, Матвеев СФ, Борисова ОВ, Кропивницька ТА, Когут ІО, Радченко ЛО, Карленко ВП. Навчальна програма з дисципліни «Організаційні аспекти олімпійського та професійного спорту»: 6.010202 «Спорт»: Міністерство освіти і науки України. Київ: СПД Андрієвська Л.В.; 2012. 22 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підготовці питань до розділів 3, 4, 6. Внесок співавторів – розробка концепції, підготовка матеріалів до розділів 1-8.*

43. Булатова ММ, редактор. Баженов ЄВ, Єрмолова ВМ, Радченко ЛО, Белокуров ДВ, Щербашин ЯС. XXVII Всесвітня літня Універсіада. Казань 2013. Навчальний посібник. Київ; 2013. 72 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів до розділів «Культурно-освітня програма», «Освіта», «Література і мистецтво». Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

44. Булатова ММ, редактор. Єрмолова ВМ, Радченко ЛО, Борисейко ВС, Рудковська ТІ, Лопатенко ГО, Щербашин ЯС. II Юнацькі Олімпійські

ігри. Нанкін – 2014. Навчальний посібник. Київ: [б. в.]; 2014. 64 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів до розділів «Освіта», «Культура». Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

45. Платонов ВН, Булатова ММ, Мичуда ЮП, Матвеев СФ, Драгунов ЛА, Борисова ОВ, Когут ИА, Радченко ЛА, Кропивницькая ТА, Томашевский ВВ. Олимпийский спорт: учебно-методическое пособие для студентов вузов. Киев: Олимпийская литература; 2014. 176 с. *Особистий внесок здобувача полягає у розробці обсягових вимог, тестових завдань, а також структурно-логічних схем занять (1-4, 8). Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

46. Радченко ЛО. Освітні програми Міжнародної олімпійської академії: зміст, спрямованість, організація та проведення. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2015;1(54):61-4.

47. Радченко ЛО. Наукова розробленість проблеми формування культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2015;2(55):78-81.

48. Булатова ММ, редактор. Єрмолова ВМ, Радченко ЛО, Борисейко ВС, Кроль ІМ. II зимові Юнацькі Олімпійські ігри. Ліллекхаммер 2016. Навчальний посібник. Київ: [б. в.]; 2015. 64 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів до розділів «Культурно-освітня програма», «Освіта», «Література і мистецтво», «Історико-культурні споруди Ліллекхаммера». Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

49. Радченко Л. Проблема формування культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. 2015;19(2):693-7.

50. Бубка СН, Булатова ММ, редактори. Єрмолова ВМ, Радченко ЛО, Кроль ІМ, Коханська СС (розділ II), Белокуров ДВ (розділи I-VIII). 25 років разом. Олімпійська освіта. Київ: [б. в.]; 2017. 128 с. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалів до II розділу. Внесок співавторів – розробка концепції, підбір матеріалів, узагальнення інформації.*

51. Булатова ММ, Єрмолова ВМ, Радченко ЛО, автори; Державна служба інтелектуальної власності України. Науковий твір «Робоча програма навчальної дисципліни Олімпійська освіта». Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 91751. 2019 Серп 21. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалу до змістового наповнення навчального курсу. Внесок співавторів – розробка концепції.*

52. Булатова ММ, Радченко ЛО, автори; Державна служба інтелектуальної власності України. Науковий твір «Робоча програма навчальної дисципліни Культурна спадщина олімпійського спорту». Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 91750. 2019 Серп 21. *Особистий внесок здобувача полягає у підборі матеріалу до змістового наповнення навчального курсу. Внесок співавторів – розробка концепції.*

ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

з/п	Назва конференції, конгресу, симпозіуму	Місце та дата проведення	Форма участі
1.	Щорічні науково-практичні конференції та круглі столи кафедри олімпійського та професійного спорту	м. Київ (Україна), НУФВСУ, 2006–2012 рр.	Доповідь
2.	Континентальний семінар МОК «Оліпійська освіта: виховання, здоровий спосіб життя, соціальна адаптація»	м. Київ (Україна), НУФВСУ, 2007 р.	Доповідь
3.	Всеукраїнські семінари-наради з проблем олімпійської освіти керівників закладів загальної середньої освіти України з проблем олімпійської освіти	м. Київ (Україна), 2008 –2011 рр.; 2013 – 2017 рр.; м. Гурзуф (Україна), 2012 рр.; м. Харків (Україна), 2018 р., м. Львів (Україна), 2019 р.	Доповідь
4.	V регіональна науково-методична конференція «Фізичне виховання в контексті сучасної освіти»	м. Київ (Україна), НАУ, 2010 р.	Добовідь, публікація
5.	Щорічні науково-практичні конференції Науково-дослідного інституту НУФВСУ	м. Київ (Україна), НУФВСУ, 2012 – 2019 рр.	Доповідь
6.	Щорічні науково-практичні конференції кафедри історії спортивного та олімпійського руху	м. Київ (Україна), НУФВСУ, 2013–2015 рр.	Доповідь
7.	Міжнародна конференція «Молодь та олімпійський рух»	м. Київ (Україна), НУФВСУ, 2013–2015 рр.	Добовідь, публікація
8.	Міжнародний семінар для директорів національних олімпійських академій	м. Олімпія (Греція), 2013 р., 2014 р.	
9.	XIX Міжнародний науковий конгрес «Олімпійський спорт і спорт для всіх»	м. Алмати (Казахстан), Казахська академія спорту і туризму, 2014 р.	Публікація
10.	Міжнародний науковий конгрес «Спорт. Олімпизм. Здоров'є»	м. Кишинів (Республіка Молдова), Державний університет фізичного виховання і спорту Республіки Молдова, 2016 р.	Доповідь

11.	Щорічні науково-практичні конференції кафедри історії та теорії олімпійського спорту	м. Київ (Україна), НУФВСУ, 2016–2020 рр.	Доповідь
12.	XI Міжнародна конференція молодих вчених «Молодь та олімпійський рух»	м. Київ (Україна), НУФВСУ, 2018 р.	Доповідь, публікація
13.	Регіональний науково-методичний семінар, приурочений 25 річниці створення НОК України	м. Тернопіль (Україна), Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка, 2015 р.	Публікація
14.	Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми та перспективи розвитку вищої школи та економіки в XXI столітті»	м. Рівне (Україна), Міжнародний економічний університет ім. акад. С. Дем'янука; 2018 р.	Доповідь, публікація
15.	XXII Міжнародний науковий конгрес «Олімпійський спорт і спорт для всіх»	м. Тбілісі (Грузія), Грузинський державний інститут фізичної культури, 2018 р.	Публікація
16.	Міжнародна конференція «Сталий розвиток іспадщина у спорті: проблеми та перспективи»	м. Київ (Україна), НУФВСУ, 2018 – 2020 рр.	Доповідь
17.	Всеукраїнська науково-практична конференція «Культурна спадщина олімпійського руху в системі гуманітарної освіти школярів»	м. Рівне – м. Кременець (Україна), 2019 р.	Доповідь
18.	Міжнародна науково-практична онлайн-конференція «Сучасна наука в олімпійському спорті»	м. Ташкент (Узбекистан), НОК Узбекистану, 2020 р.	Доповідь

АНКЕТА

Шановний респонденте, Олімпійська академія України проводить дослідження щодо впровадження культурно-освітньої складової в освітні програми закладів вищої освіти. Ваші відповіді сприятимуть вдосконаленню освітнього процесу

1. Ваша країна: _____
2. Назва закладу освіти, де Ви навчаєтесь _____
3. Професія, яку Ви здобуваєте: _____
4. Чи плануєте Ви працювати за фахом після завершення навчання?

<input type="checkbox"/> Так	<input type="checkbox"/> Ні	<input type="checkbox"/> Ще не визначився
------------------------------	-----------------------------	---
5. Чи вивчаєте Ви навчальні дисципліни, пов'язані з історією олімпійського спорту, олімпійською освітою, структурою олімпійського руху?

<input type="checkbox"/> Так	<input type="checkbox"/> Ні	<input type="checkbox"/> Ще не визначився
------------------------------	-----------------------------	---
6. Якщо відповідь на 5 запитання “так”, назвіть ці дисципліни:

7. Який відсоток, від загальної кількості освітнього матеріалу з цих дисциплін присвячено культурно-освітній складовій олімпійського руху (культурні олімпіади, конкурси культури та мистецтва, мережа олімпійських музеїв, Міжнародна олімпійська академія тощо)

<input type="checkbox"/> 0-5 %
<input type="checkbox"/> 5-10 %
<input type="checkbox"/> 10-15 %
<input type="checkbox"/> 15-20 %
<input type="checkbox"/> 20-50 %
<input type="checkbox"/> понад 50 %
8. Чи вважаєте Ви, що Вам потрібно більше інформації про культурно-освітню складову розвитку олімпійського руху?

<input type="checkbox"/> Так	<input type="checkbox"/> Ні	<input type="checkbox"/> Ще не визначився
------------------------------	-----------------------------	---

9. Проранжуйте у порядку значущості (1 – найбільш значуща, 7 – найменш значуща) проблеми, що перешкоджають впровадженню в освітній процес інформації про культурну складову олімпійського спорту

Проблеми	Ранг
Культурно-освітня складова – не настільки важлива у порівнянні з іншими навчальними дисциплінами	
Недостатньо інформації про культурно-освітню складову олімпійського спорту	
Недостатня кількість фахівців, які здатні працювати у зазначеному напрямі	
Відсутність матеріально-технічної бази для якісного освітнього процесу	
Низька мотивація викладачів до викладання зазначеного питання	
Низька мотивація студентів вивчати зазначенне питання	
Ваш варіант	

10. Наведіть у порядку значущості (1 – найбільш значущий, 7 – найменш значущий) шляхи подолання цих проблем

Шляхи подолання	Ранг
Організація наукових конференцій	
Видання спеціальної літератури	
Запрошення експертів читати лекції студентам	
Удосконалення матеріально-технічної бази в університеті	
Впровадження спеціальної дисципліни в підготовку студентів	
Активізація науково-дослідної діяльності з цього питання	
Ваш варіант	

Дякуємо за співпрацю

АНКЕТА

Шановний респонденте, Олімпійська академія України проводить дослідження щодо впровадження культурно-освітньої складової в освітні програми закладів вищої освіти. Ваші відповіді сприятимуть вдосконаленню освітнього процесу

1. Ваша країна: _____
2. Назва навчального закладу, в якому Ви працюєте _____

3. Чи викладаються у закладі освіти, де Ви працюєте навчальні дисципліни, що пов'язані з історією олімпійського руху, олімпійською освітою, структурою олімпійського руху?
 Так Ні Не володію інформацією
4. Якщо відповідь на питання 3 – “так”, перерахуйте ці дисципліни:

5. Який відсоток, від загальної кількості освітнього матеріалу з цих дисциплін присвячено культурно-освітній складовій олімпійського руху (культурні олімпіади, конкурси культури та мистецтва, мережа олімпійських музеїв, Міжнародна олімпійська академія тощо)
 0-5 %
 5-10 %
 10-15 %
 15-20 %
 20-50 %
 more then 50 %
6. Чи вважаєте Ви, що студентам потрібно надавати більше інформації про культурно-освітню складову розвитку олімпійського руху?
 Так Ні Ще не визначився

7. Проранжуйте у порядку значущості (1 – найбільш значуща, 7 – найменш значуща) проблеми, що перешкоджають впровадженню інформації про культурно-освітню складову олімпійського спорту в освітній процес

Проблеми	Ранг
Це не так важливо у порівнянні з іншими навчальними предметами	
Недостатньо інформації про культурну складову олімпійського спорту	
Не вистачає фахівців	
Немає матеріальної бази для якісного навчального процесу	
Низька мотивація вчителів викладати це питання	
Низька мотивація учнів до вивчення цього питання	
Ваш варіант	

8. Проранжуйте у порядку значущості (1 – найбільш значуща, 7 – найменш значуща) шляхи подолання проблем, що перешкоджають впровадженню інформації про культурно-освітню складову олімпійського спорту в освітній процес

Шляхи подолання проблем	Ранг
Організація наукових конференцій	
Видання спеціальної літератури	
Запрошення експертів читати лекції студентам	
Удосконалення матеріально-технічної бази в університеті	
Впровадження спеціальної дисципліни в підготовці студентів	
Активізація наукової діяльності з цього питання	
Ваш варіант	

Дякуємо за співпрацю!

АНКЕТА

Шановний респонденте, кафедра історії та теорії олімпійського спорту НУФВСУ проводить дослідження щодо реалізації освітньої програми спеціальності 071 Фізична культура та спорт, спеціалізації «Олімпійський спорт і освіта». Ваші відповіді сприятимуть вдосконаленню освітнього процесу у НУФВСУ

1. Ваше прізвище та ім'я: _____
2. Назвіть причини, що обумовили Ваш вибір спеціалізації «Олімпійський спорт і освіта» для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»:

3. Оцініть Ваші очікування від навчання за освітньою програмою «Олімпійський спорт і освіта» (поставте позначку у вільному прямокутнику під відповіддю, що відповідає Вашій оцінці) ?

Зовсім незадоволений, негативне враження	Незадоволений, програма має певні недоліки	Ще не визначився, важко відповісти	Цілком задоволений змістом освітньої програми	Навчання за освітньою програмою перевищило мої очікування
□	□	□	□	□

4. Перерахуйте основні переваги навчання за освітньою програмою «Олімпійський спорт і освіта»:

5. Перерахуйте основні недоліки навчання за освітньою програмою «Олімпійський спорт і освіта»:

6. В чому, на Вашу думку, полягають основні проблеми в інтеграції ціннісного потенціалу олімпійського спорту в освітній процес?

7. Вкажіть шляхи вдосконалення освітньої програми «Олімпійський спорт і освіта»:

8. Чи плануєте Ви працювати в галузі Фізична культура і спорт після завершення навчання в магістратурі?

<input type="checkbox"/> Так	<input type="checkbox"/> Ні
<input type="checkbox"/> Так, вже працюю	<input type="checkbox"/> Ще не визначився

Дякуємо за співпрацю!

Додаток Е

Розподіл олімпійських музеїв за формою переважної спрямованості їх діяльності

№	Назва музею	Місто та країна розташування
Комплексна спрямованість		
1.	Олімпійський музей	Лозанна, Швейцарія
2.	Спортмоніум	Хофстед-Земст, Бельгія
3.	Катарський олімпійський та спортивний музей	Доха, Катар
Меморіальна спрямованість		
4.	Бразильський олімпійський музей	Ріо, Бразилія
5.	Музей спорту Китаю	Пекін, Китайська Народна Республіка
6.	Меморіальний музей Х.А.Самаранча	Тяньцзін, Китайська Народна Республіка
7.	Олімпійсько-спортивний музей ім. Х.А. Самаранча	Барселона, Іспанія,
8.	Музей спорту Фінляндії	Гельсінкі, Фінляндія
9.	Сеульський Олімпійський музей	Сеул, Республіка Корея
10.	Норвезький Олімпійський музей	Ліллекхаммер, Норвегія
11.	Сінгапурський Молодіжний Олімпійський музей	Сінгапур, Сінгапур
12.	Олімпійський музей Нанкін	Нанкін, Китайська Народна Республіка
13.	Олімпійський музей Нагано	Нагано, Японія
14.	Олімпійський музей Саппоро	Саппоро, Японія
Історична спрямованість		
15.	Тяньцзінський Олімпійський музей	Тяньцзін, Китайська Народна Республіка
16.	Сяменьський Олімпійський музей	Сямень, Китайська Народна Республіка
17.	Естонський музей спорту	Тарту, Естонія
18.	Німецький спортивний олімпійський музей	Кельн, Німеччина
19.	Олімпійський музей	Салоніки, Греція,
20.	Варшавський музей спорту та туризму	Варшава, Польща
21.	Олімпійський досвід	Тель-Авів, Ізраїль
22.	Олімпійський досвід	Річмонд, Канада
23.	Гетеборгський музей спорту	Гетеборг, Швеція
24.	Афінський олімпійський музей	Афіни, Греція
25.	Олімпійський музей Ірану	Тегеран, Іранська республіка
26.	Словацький олімпійський та спортивний музей	Братислава, Словаччина
27.	Олімпійський музей Перу	Ліма, Перу
28.	Олімпійський музей США	Колорадо-Спрінгз, США

Додаток Ж

А К Т
впровадження результатів наукових досліджень у практику

по кафедрі олімпійського та професійного спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України

Ми, ті, що підписалися нижче, склали цей акт про те, що результати роботи, виконаної по темі Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2005-2010 роки: 1.1.1. Система олімпійської освіти в середньоосвітніх навчальних закладах (№ держреєстрації 0105 U 001389): за період 2006 року, виконавці теми Воронова Валентина Іванівна, Радченко Лідія Олексіївна, Щербашин Яків Сергійович внесли такі рекомендації і пропозиції:

Назва пропозиції, форма впровадження і коротка характеристика	Наукова новизна та її значення, рекомендації з подальшого використання	Ефект від впровадження
«Особливості організації Всеукраїнського олімпійського уроку» Розробка нових лекцій з дисципліни «Організаційні аспекти розвитку олімпійського та професійного спорту», впровадження нових знань в систему підготовки магістрантів	<ul style="list-style-type: none"> - розкрито особливості організаційні та методичні особливості проведення олімпійського уроку для учнів загальноосвітніх шкіл України; - лекційні, семіські заняття, а також організація стажування сприяють розвитку творчих здібностей магістрантів; - набуло подальшого розвитку та узагальнення теоретичне положення про роль та місце спортсмена в житті суспільства 	Матеріали роботи використовуються у процесі викладання навчальної дисципліни «Організаційні аспекти розвитку олімпійського та професійного спорту» на 5 курсі факультету олімпійського та професійного спорту НУФВСУ гр. 5.01

Автор, розробник:

Воронова Валентина Іванівна
 Радченко Лідія Олексіївна
 Щербашин Яків Сергійович

Представник НУФВСУ:

проректор з навчально-методичної роботи, проф. Шкретій Ю.М.

Представник установи, де виконувалось впровадження:

завідувач кафедри олімпійського та професійного спорту НУФВСУ, проф. Матвеев С.Ф.

27.11.2006 р.

АКТ

впровадження результатів наукових досліджень у практику

по кафедрі олімпійського та професійного спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України

Ми, ті, що підписалися нижче, склали цей акт про те, що результати роботи, виконаної по темі Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2006-2010 роки: 1.1.1. Система олімпійської освіти в середньоосвітніх навчальних закладах (№ держреєстрації 0105 U 001389): за період 2009 року, виконавці теми Радченко Лідія Олексіївна, Щербашин Яків Сергійович внесли такі рекомендації і пропозиції:

Назва пропозиції, форма впровадження і коротка характеристика	Наукова новизна та її значення, рекомендації з подальшого використання	Ефект від впровадження
“Наукове обґрунтування впровадження олімпійської освіти в процес підготовки магістрантів спеціальності «олімпійський та професійний спорт»” Вдосконалення програми стажування магістрантів	розкрито особливості впровадження олімпійської освіти в процес підготовки магістрантів спеціальності «олімпійський та професійний спорт»; впровадження олімпійської освіти в процес підготовки магістрантів сприяє розвитку творчих здібностей студентів, формуванню особистих якостей людини, що визначають не лише її суто професійні характеристики, а й стиль мислення, рівень культури та інтелектуальний розвиток;	Матеріали роботи використовують ся у процесі організації та проведення стажування магістрантів гр. 5.01 НУФВСУ

Автор, розробник:

Радченко Лідія Олексіївна
Щербашин Яків Сергійович

Представник університету:

проректор з навчально-методичної роботи, проф. Шкретій Ю.М.

Представник установи,
де виконувалось впровадження:

завідувач кафедрою олімпійського та професійного спорту НУФВСУ, проф. Матвеев С.Ф.

26.11.2009 р.

Додаток К

А К Т

впровадження результатів наукових досліджень у практику

по кафедрі олімпійського та професійного спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України

Ми, ті, що підписалися нижче, склали цей акт про те, що результати роботи, виконаної по темі Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2006-2010 роки: 1.1.1. Система олімпійської освіти в загальноосвітніх навчальних закладах (№ держреєстрації 0105 U 001389): за період 2010 року, виконавці теми Радченко Лідія Олексіївна, Когут Ірина Олександрівна, Щербашин Яків Сергійович, Гончаренко Євген Володимирович внесли такі рекомендації і пропозиції:

Назва пропозиції, форма впровадження і коротка характеристика	Наукова новизна та її значення, рекомендації з подальшого використання	Ефект від впровадження
<p>“Наукове обґрунтування системи олімпійської освіти в Україні”</p> <ul style="list-style-type: none"> - розробка нових лекцій з дисципліни “Олімпійський спорт”: «Олімпійська освіта», «Олімпійська освіта в Україні»; - розробка ситуаційних завдань; - розробка рольових ігор; - впровадження нових знань в систему підготовки студентів 	<ul style="list-style-type: none"> - розкрито особливості реалізації олімпійської освіти в світі та в Україні; - лекційні та семінарські заняття сприяють розвитку творчих здібностей студентів, формуванню особистих якостей людини, що визначають не лише її суто професійні характеристики, а й стиль мислення, рівень культури та інтелектуальний розвиток; - набуло подальшого розвитку та узагальнення теоретичне положення про зміну ролі і місця спорту в житті суспільства 	<p>Матеріали роботи використовуються у процесі викладання навчальної дисципліни «Олімпійський спорт» на 3 курсі факультету олімпійського та професійного спорту НУФВСУ гр. 31-35, 90-99, а також на факультеті заочного навчання гр. 31-Т–34-Т</p>

Автор, розробник:

Радченко Лідія Олексіївна
Когут Ірина Олександрівна
Щербашин Яків Сергійович
Гончаренко Євген Володимирович

Представник НУФВСУ:

проректор з науково-педагогічної роботи, проф. Шкретій Ю.М.

Представник установи, де виконувалось впровадження:

завідувач кафедру олімпійського та професійного спорту НУФВСУ, проф. Матвеев С.Ф.

16.06.10 р.

Акт
впровадження результатів наукових
досліджень у навчальний процес
кафедри історії та теорії олімпійського спорту
Національного університету фізичного виховання і спорту України

Ми, ті, що підписалися нижче, представник НУФВСУ, перший проректор **М.В. Дутчак**, перший заступник завідувача кафедри історії та теорії олімпійського спорту **Ю.О. Павленко**, склали цей акт про те, що за результатами роботи, виконаної за темою «Олімпійська освіта в системі навчально-виховного процесу підростаючого покоління» (№ держреєстрації 0115U002373), за період 2017 року, виконавці теми Булатова Марія Михайлівна, Радченко Лідія Олексіївна, внесли такі рекомендації та пропозиції:

<i>Назва пропозиції, форма впровадження і коротка характеристика</i>	<i>Наукова новизна та її значення, рекомендації з подальшого використання</i>	<i>Ефект від впровадження</i>
<p>«Досягнення українського олімпійського спорту на різних етапах його розвитку».</p> <p>Форма – лекційний матеріал з дисциплін «Історія олімпійського руху» та «Історія олімпійського руху України»</p> <p>Перевищує за змістовим наповненням світові аналоги</p>	<p>Формування системи знань про виникнення та еволюцію фізичного виховання і спорту в контексті суспільно-історичного розвитку України, формування морально-етичних та ідейно-патріотичних переконань майбутнього фахівця, причетності до історичної спадщини та національних традицій у сфері фізичної культури і спорту, формування уявлення про історико-культурні, правові, економічні, геополітичні та гуманістичні аспекти розвитку фізичного виховання в Україні, ознайомлення із самобутніми традиціями та закономірностями становлення системи народної фізичної культури і спорту, формування уявлення про стан та перспективи розвитку сучасного спортивного руху в Україні.</p>	<p>Матеріали досліджень було використано при викладанні лекцій протягом січня-червня 2017 р. для студентів VI курсу, які навчаються на факультеті спорту та менеджменту та тренерському; магістрантів групи М2ОС1.</p> <p>Впровадження результатів досліджень в лекційний матеріал сприяло розширенню кола знань студентів щодо історії вітчизняного олімпійського спорту, цінностей. Формування гуманістичних орієнтацій на підставі олімпійських цінностей має соціальний ефект.</p>

Автори, розробники:

М.М. Булатова, д.пед.н., професор, завідувач кафедри історії та теорії олімпійського спорту, головний науковий співробітник НДІ НУФВСУ, керівник теми

Л.О. Радченко к.фіз.вих., доцент кафедри історії та теорії олімпійського спорту, завідувач лабораторії олімпійської освіти НДІ НУФВСУ

Представник НУФВСУ

Перший проректор, проф., д.н.фіз. вих.

М.В. Дутчак

Представник установи, де виконувалось впровадження:

Перший заступник завідувача кафедри історії і теорії олімпійського спорту, д.фіз.вих.

Ю.О. Павленко

31 серпня 2017 р.

Акт
впровадження результатів наукових
досліджень у навчальний процес
кафедри фітнесу, рекреації та реабілітації Навчально-наукового інституту спеціальної
фізичної і бойової підготовки та реабілітації

Ми, ті, що підписалися нижче, директор ННІ спеціальної фізичної і бойової підготовки та реабілітації, **І. Й. Малинський**, завідувач кафедри фітнесу, рекреації та реабілітації **В. Ф. Бойко**, склали цей акт про те, що за результатами роботи, виконаної за темою «Історичні, організаційні та методологічні засади культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху», за період 2017 року, виконавець теми Радченко Лідія Олексіївна, внесла такі рекомендації та пропозиції:

<i>Назва пропозиції, форма впровадження та коротка характеристика</i>	<i>Наукова новизна та її значення, рекомендації з подальшого використання</i>	<i>Ефект від впровадження</i>
«Культурно-освітня складова олімпійського руху в освітньому процесі закладів вищої освіти». Форма – доповнення лекційного матеріалу з дисциплін «Фізична культура», «Теорія і методика здоров'я», «Теорія і методика викладання спортивних та рухливих ігор».	Наукова новизна полягає в тому, що розроблений матеріал дозволяє не лише доповнити існуючий навчальний матеріал інформацією щодо значущості олімпійського руху в житті суспільства, а й розкрити його культурно-освітній потенціал. Начальний матеріал доповнено новими розробками, які відповідають сучасним вимогам підготовки активної, відповідальної, гуманістично орієнтованої особистості-фахівця, та сприяють популяризації ціннісного потенціалу олімпійського руху серед студентської молоді, формуванню у молоді, що здобуває вищу освіти, стійкого інтересу до здорового способу життя.	Матеріали досліджень було використано при викладанні лекційного матеріалу для студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» і «магістр» галузі знань 01 «Освіта» протягом січня-червня 2017 р. Впровадження результатів досліджень у лекційний матеріал сприяло формуванню професійного світогляду в студентів, основ знань щодо ціннісного потенціалу олімпійського руху і навичок щодо його використання у повсякденному житті та професійній діяльності. Має соціальний ефект.

Автор, розробник:

Л. О. Радченко

Директор ННІ спеціальної фізичної і бойової підготовки та реабілітації, проф.

І. Й. Малинський

Представник установи, де виконувалось впровадження:
завідувач кафедри фітнесу,
рекреації та реабілітації ННІСФБПР, проф.

В. Ф. Бойко

31 серпня 2017 р.



**Акт
впровадження результатів наукових
досліджень у практику роботи
Олімпійської академії України**

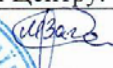
Ми, ті, що підписалися нижче, декан Олімпійської академії України **Ю.П. Мічуда**, проректор з науково-педагогічної роботи НУФВСУ **О.В. Борисова** склали цей акт про те, що за результатами роботи, виконаної за темою «Організаційні засади діяльності регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти в Україні», за період 2017 року, виконавці теми Загітова Мирослава Григорівна, Радченко Лідія Олексіївна внесли такі рекомендації та пропозиції:

<i>Назва пропозиції, форма впровадження і коротка характеристика</i>	<i>Наукова новизна та її значення, рекомендації з подальшого використання</i>	<i>Ефект від впровадження</i>
<p>Наукове обґрунтування структурно-функціональної моделі діяльності регіональних центрів олімпійських досліджень та освіти України (ЦОД).</p> <p>Форма – структурно-функціональна модель діяльності регіонального центру олімпійських досліджень та освіти.</p>	<p>Наукова новизна полягає в тому, що проведені дослідження дозволили:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розробити та апробувати структурно-функціональну модель діяльності регіонального центру олімпійських досліджень та освіти України, що складається з: креативно-управлінського, виконавчого та організаційного блоків. 	<p>Матеріали досліджень було використано при організації роботи Харківського регіонального центру олімпійських досліджень та освіти. Протягом досліджуваного періоду фахівцями Центру: розроблено навчально-методичну документацію та включено в освітній процес Харківської державної академії фізичної культури (ХДАФК) навчальну дисципліну «Олімпійська освіта» (викладається на освітньо-кваліфікаційних рівнях «бакалавр» та «магістр»); відновлено організацію пошукової роботи та підготовку інформаційно-довідкової літератури з історії становлення олімпійського руху в регіоні; розпочато підготовку серії магістерських робіт з проблем олімпійської освіти; започатковано традицію включення питань з олімпійської освіти до програм наукових конференцій, семінарів, круглих столів, що проходять у ХДАФК; збільшилась кількість спортивно-масових заходів олімпійської спрямованості які організують та в яких беруть участь члени Центру.</p>

Автори, розробники:

Декан Олімпійської академії України

Проректор з науково-педагогічної роботи НУФВСУ


М.Г. Загітова
Л.О. Радченко


Ю.П. Мічуда


О. В. Борисова

22 грудня 2017 р.

Додаток П

Акт
впровадження результатів наукових
досліджень у навчальний процес
кафедри теорії та методики спортивної підготовки
Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту

Ми, ті, що підписалися нижче, представники Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту: проректор з наукової діяльності ПДАФКіС професор **Н.В. Москаленко**, завідувач кафедри теорії та методики спортивної підготовки професор **В.В. Приходько**, склали цей акт про те, що за результатами роботи, виконаної за темою «Історичні, організаційні та методологічні засади культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху» **Радченко Лідія Олексіївна** внесли такі рекомендації та пропозиції:

<i>Назва пропозиції, форма впровадження та коротка характеристика</i>	<i>Наукова новизна та її значення, рекомендації з подальшого використання</i>	<i>Ефект від впровадження</i>
Доповнення навчального матеріалу з дисципліни «Історія фізичної культури і спорту», інформацією, отриманою за результатами досліджень щодо: місця та ролі культурно-освітньої складової в системі розвитку олімпійського спорту	- формування системи знань щодо ролі культурно-освітньої складової в системі розвитку олімпійського руху, зокрема, щодо: місця конкурсів мистецтв в програмі Олімпійських ігор, організації культурних Олімпіад, реалізації культурно-освітніх програм Юнацьких Олімпійських ігор. - формування мотивації до участі в організації та проведенні досліджень в області олімпійського спорту.	Матеріали досліджень було використано в освітньому процесі ПДАФКіС протягом вересня 2017 р. – червня 2018 р. при викладанні навчального матеріалу дисципліни «Історія фізичної культури і спорту» для студентів I курсу ступеня вищої освіти «Бакалавр». Впровадження результатів досліджень у навчальний матеріал сприяло розширенню кола знань студентів, щодо історії, місця та ролі культурно-освітньої складової сучасного олімпійського спорту в системі його розвитку, сприяло активізації пошукової роботи з різних аспектів олімпійського спорту та освіти у закладі вищої освіти; формуванню гуманістичних орієнтацій у студентської молоді. Має соціальний ефект.

Автори розробки:

Л.О. Радченко

Представники установи, де виконувалось впровадження:

Проректор з наукової діяльності ПДАФКіС,
д.фіз.вих., професор

Н.В. Москаленко

Завідувач кафедри олімпійського і професійного спорту ПДАФКіС,
д.пед.н., професор

В.В. Приходько

12 червня 2018 р.